

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TURİZM İŞLETMECİLİĞİ ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ŞİNCAN UYGUR ÖZERK BÖLGESİ'NİN
ALTERNATİF TURİZM POTANSİYELİNİN
DEĞERLENDİRİLMESİ

Zulfiye MOLLAYAKUB

2501091167

TEZ DANIŞMANI

Prof. Dr. Füsun İSTANBULLU DİNÇER

İSTANBUL- 2019

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS
TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN;

Adı ve Soyadı : ZULFİYE MOLLAYAKUB BAHRIOĞLU Numarası : 2501091167
Anabilim Dalı / Anasanat Dalı / Programı : TURİZM İŞLETMECİLİĞİ Danışmanı : PROF. DR. FÜSUN İSTANBULLU DİNÇER
Tez Savunma Tarihi : 13.06.2019 Saati : 11.00
Tez Başlığı : ŞİNCAN UYGUR ÖZERK BÖLGESİ'NİN ALTERNATİF TURİZM POTANSİYELİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ.

TEZ SAVUNMA SINAVI, İÜ Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 36. Maddesi uyarınca yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin KABULÜNE OYBİRLİĞİ / ~~OYÇOKLUĞUYLA~~ karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- PROF. DR. FÜSUN İSTANBULLU DİNÇER		Kabul
2- PROF. DR. ORHAN AKOVA		KABUL
3- DR. ÖĞR. ÜYESİ EMRE BAHAR		KABUL

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- DOÇ. DR. GÜREL ÇETİN		
2- DR. ÖĞR. ÜYESİ HACER NEYİR TEKELİ		

ÖZ

ŞİNCAN UYGUR ÖZERK BÖLGESİ’NİN ALTERNATİF TURİZM POTANSİYELİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

ZULFİYE MOLLAYAKUB

Şincan Uygur Özerk Bölgesi, Çin Halk Cumhuriyeti’nin en büyük eyaletlerinden biridir. “Batı Bölgesinin Kalkınma Projesi” (Şi Bu Da Kai Fa) yürürlüğe girdikten sonra; Şincan Uygur Özerk Bölgesi’nin politikaları önde olmakla birlikte, ekonomi, sanayi, ticaret, teknoloji, eğitim, kalkınma, istihdam, yabancı yatırım, iç ve dış politikalar gibi birçok alanda gelişme göstermeye devam etmiştir.

Günümüz şartlarına uyum sağlayarak ve bölgenin mevcut koşullarını geliştirerek, Şincan Uygur Özerk Bölgesi’nin geleceği daha parlak, daha gelişmiş bir bölge haline getirilmesi hedeflenmektedir. Var olan politikaların içerisinde; ekonominin canlanması, ticaretin ana damarlarından biri olan turizm sektörünün daha ileri bir seviyeye yükseltilmesi ve geliştirilmesi amaçlanmaktadır.

Bu çalışma çerçevesinde; ilk önce, Şincan Uygur Özerk Bölgesi’nin iklimi, coğrafi yapısı ve idari yapısı hakkında kısaca bilgilendirme yapılarak, bölgedeki yeraltı zenginlik kaynakları üzerinde durulmuştur. Daha sonra; Şincan Uygur Özerk Bölgesi’nin ekonomisi ve ekonomiyi etkileyen sektörler incelenerek bölgenin turizm durumu, turistik arz potansiyeli değerlendirilmeye çalışılmıştır. En son aşamada ise; Şincan Uygur Özerk Bölgesi’nin alternatif turizm sahaları ve alternatif turizmi geliştirmeye yönelik politikaları çerçevesinde araştırma yapılarak bölgenin alternatif turizminin güçlü ve zayıf yönleri, tehdit ve fırsatları tespit edilerek GZFT analizi yapılmıştır. Ayrıca, TFZG matrisi aracılığı ile alternatif turizme yönelik politikalarındaki zayıf yönlerin güçlendirilmesi, tehditlerin fırsata dönüştürülmesi için stratejiler oluşturulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Turizm, Şincan Uygur Özerk Bölgesi, Alternatif Turizm, GZFT ve TFZG analizi.

ABSTRACT

**EVALUATION OF THE ALTERNATIVE TOURISM
POTENTIAL OF THE XINJIANG UYGUR AUTONOMOUS
REGION**

ZULFIYE MOLLAYAKUB

After the “West China Development” (Xi Bu Da Kai Fa) project entered into force, the policy of the region has been in the forefront within the Xinjiang Uygur Autonomous Region, one of the largest provinces of the People's Republic of China, while it has developed and continues to evolve in many areas (such as economy, industry, trade, technology, education, development, employment, foreign investment, internal and foreign policy). By improving the existing conditions of the region while adapting to today's conditions, the aim is to make the region more developed, where its future is brighter. Within the existing policies of the revival of the economy, improvement and develop of the tourism sector, which is one of the main arteries of commerce, is intended.

In this study; firstly, the underground and mineral resources of the Xinjiang Uygur Autonomous Region are examined by briefly informing on the region's climate, geographical and administrative structure. Afterwards; the state of tourism and the touristic potential of the Xinjiang Uygur Autonomous Region has been evaluated by analyzing the region's economy and the sectors affecting the economy. In the last stage; through examining the region's alternative tourism areas and policies for alternative tourism development, a SWOT analysis has been conducted by determining the strengths, weaknesses, opportunities and threats of the Xinjiang Uygur Autonomous Region's alternative tourism. Also, strategies have been made via TOWS for the elimination of weaknesses present within the policies for alternative tourism and for turning threats into opportunities.

Keywords: Tourism, Xinjiang Uygur Autonomous Region, Alternative Tourism, SWOT and TOWS analysis.

ÖNSÖZ

Dünya turizm pazarı hızlı bir biçimde gelişmektedir. Bu süreç içinde birçok ülke turizmi geliştirmek adına çalışmalarda bulunmaktadır. Şıncan Uygur Özerk Bölgesi, “Batı Bölgesinin Kalkınma Projesi” (Şi Bu Da Kai Fa) yürürlüğe girdikten sonra bölgedeki turizmi geliştirmeye yönelik politikalar uygulamaktadır. Bölgenin mevcut turizm koşullarını geliştirmeye yönelik bu politikalar incelenmeye çalışılmıştır. Şıncan Uygur Özerk Bölgesi turizminin mevcut durumu ele alınmaya, değerlendirmeler yapılmaya ve turizmde uygulanan politikalar derlenmeye gayret edilmiştir. Bu çalışma GZFT/SWOT Analizi ve TFZG/TOWS Matrisi aracılığıyla desteklenmiştir. Yapılan araştırmanın Şıncan Uygur Özerk Bölgesi turizminin geliştirilmesine bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Şıncan Uygur Özerk Bölgesi’nin alternatif turizm potansiyeli ve uygulanan turizm politikaları çerçevesinde hazırlanan bu çalışmada birçok değerli insanın katkıları bulunmaktadır. Öncelikle, bu çalışmanın oluşturulmasında ve karşılaşılan problemlerin çözümünde titizlikle ve sabırla beni yönlendiren tez danışmanım, değerli hocam Sayın Prof. Dr. Füsun İSTANBULLU DİNÇER’e sonsuz teşekkür ederim. Ayrıca, bu günlere gelmemde büyük pay sahibi olan aileme, her zaman destekcim olan eşime, değerli vaktini bana ayırarak tezime katkı sağlayan arkadaşım Güldenur ÇETİN’e ve son olarak bana destek olan dostlarıma teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim.

İSTANBUL, 2019

ZULFİYE MOLLAYAKUB

İÇİNDEKİLER

ÖZ	iii
ABSTRACT.....	v
ÖNSÖZ	vii
TABLolar LİSTESİ.....	xii
HARİTALAR VE RESİMLER LİSTESİ	xiv
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xvi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

TURİZM VE ALTERNATİF TURİZM KAVRAMI

1.1. Turizm Kavramı	3
1.2. Turizm Ürünleri	6
1.3. Turizmde Arz ve Talep	7
1.4. Kitle Turizmi	10
1.4.1. Kitle Turizminin Özellikleri.....	10
1.4.2. Kitle Turizminin Olumlu ve Olumsuz Yönleri	11
1.5. Sürdürülebilir Turizm	13
1.6. Alternatif Turizm Kavramı	16
1.6.1. Alternatif Turizm İle İlgili Bazı Tanımlar.....	17
1.6.2. Alternatif Turizmi Oluşturan Etmenler	18
1.6.3. Alternatif Turizm Çeşitleri	20
1.6.3.1. Eko- Turizm.....	20
1.6.3.2. Kültür Turizmi	23
1.6.3.3. Yat Turizmi.....	25
1.6.3.4. Sağlık Turizmi	25
1.6.3.5. Kırsal Turizm.....	26
1.6.3.6. Macera Turizmi	26
1.6.3.7. İnanç Turizmi.....	27
1.6.3.8. Kongre Turizmi	28
1.6.3.9. Gençlik Turizmi.....	28

1.6.3.10. Yayla Turizmi.....	29
1.6.3.11. Spor Turizmi.....	30
1.6.3.12. Dağ ve Kış Turizmi	30
1.6.3.13. Av Turizmi.....	31
1.6.3.14. Atlı Doğa Yürüyüşü, Bisiklet ve Trekking Turizmi.....	32

İKİNCİ BÖLÜM

ŞİNCAN UYGUR ÖZERK BÖLGESİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER

2.1. Şıncan Uygur Özerk Bölgesi Hakkında Genel Bilgiler	34
2.1.1. Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'nin Coğrafi Konumu	34
2.1.2. Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'nin Tarihçesi.....	36
2.1.3. Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'nin Nüfusu ve Etnik Yapısı.....	37
2.1.4. Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'nin İdari Yapısı	40
2.1.5. Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'nin İklimi.....	41
2.1.6. Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'nin Yeraltı Zenginlik Kaynakları	44
2.1.7. Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'nin Ekonomisi	45
2.1.7.1. Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'nin Ekonomik Göstergeleri	47
2.1.7.2. Ekonomik Sektörler	47
2.1.7.2.1. Tarım.....	48
2.1.7.2.2. Sanayi.....	49
2.1.7.2.3. Hizmetler.....	51
2.1.7.3. Dış Ticaret	51
2.1.7.4. Yabancı Yatırımlar	53
2.1.7.5. Tüketici Piyasası	54
2.2. Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'ne Olan Turizm Talebi	55
2.2.1. Şıncan Uygur Özerk Bölgesi Turizminin Mevcut Durumu	55
2.2.1.1. Gelen Turist Sayısı	56
2.2.1.2. Turizm Gelirleri	57
2.3. Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'nin Turizm Potansiyeli.....	58
2.3.1. Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'nin Doğal Güzellikleri.....	58
2.3.2. Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'nin Sosyo-Kültürel Varlıkları	59
2.3.3. Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'nin Tarihsel Değerleri	59

2.3.4. Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'nin Folklor ve Gelenekleri	62
2.3.4.1. Bayramlar ve Gelenekler	64
2.3.4.2. Milli Oyunlar	64
2.3.5. Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'nin Tiyatro ve Eğlence Olanakları	65
2.4. Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'nin Turizm Arzı	67
2.4.1. Turistik Arz Kapasitesi.....	68
2.4.1.1. Konaklama İşletmeleri.....	68
2.4.1.2. Seyahat Acentaları	69
2.4.1.3. Ulaştırma.....	71
2.4.1.3.1. Karayolu.....	73
2.4.1.3.2. Demiryolu	74
2.4.1.3.3. Havayolu	75

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ŞİNCAN UYGUR ÖZERK BÖLGESİ'NİN ALTERNATİF TURİZM POTANSİYELİ VE GELİŞTİRİLMESİNE YÖNELİK POLİTİKALAR

3.1. Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'nin Alternatif Turizm Sahaları.....	76
3.1.1. Kültür ve Turizm Merkezleri; Urumçi, Turpan ve Sanci Bölgeleri	78
3.1.2. Kuzey Turizm Bölgesi.....	79
3.1.3. Güney Turizm Bölgesi	80
3.1.4. Doğu Turizm Bölgesi	80
3.2. Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'nin Alternatif Turizm Kaynakları	82
3.2.1. Yaylalar	82
3.2.2. Göller.....	84
3.2.3. Dağlar	88
3.2.4. Nehirler.....	91
3.2.5. Çöller.....	94
3.2.6. Havzalar.....	96
3.2.7. Mağaralar.....	98
3.2.8. Dağcılık Turizm Alanları	101
3.2.9. Kış Turizm Alanları.....	104
3.2.10. Sağlık Turizm Alanları.....	108

3.2.11. Kùltür-Sanat Turizmi	110
3.3. Şincan Uygur Özerk Bölgesi'nde Alternatif Turizmi Geliştirmeye Yönelik Politikalar	116
3.3.1. Hükümetin Yönlendirici Rolünün Hayata Geçirilmesi	116
3.3.2. Seyahat Güvenliğine Önem Verilmesi	116
3.3.3. Ulaşım olanaklarının Geliştirilmesi.....	117
3.3.4. Çeşitli Finansman Kanallarının Geliştirilmesi	117
3.3.5. Potansiyeli Yüksek Turizm Merkezlerinin Planlanması	118
3.3.6. Alternatif Turizm ile İlgilenen Uzmanlar Yetiştirilmesi	118
3.3.6.1. Siyasi Rehberlik İdeolojisi.....	119
3.3.6.2. Geliştirme Prensipleri	119
3.4. Şincan Uygur Özerk Bölgesi Alternatif Turizminin Güçlü ve Zayıf Yönleri ile Tehditler ve Fırsatlar (GZFT/SWOT Analizi)	122
3.4.1. Güçlü Yönleri	123
3.4.2. Zayıf Yönleri	126
3.4.3. Fırsatlar.....	128
3.4.4. Tehditler	132
3.5. Şincan Uygur Özerk Bölgesi Alternatif Turizmine Yönelik Tehditler/ Fırsatlar/ Zayıf Yönler/ Güçlü Yönler Matrisi ve Stratejiler (TFZG/TOWS).....	134
3.6. Bulguların Genel Olarak Değerlendirilmesi	141
SONUÇ	144
KAYNAKÇA.....	151

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1.1: Turizm Arzını Oluşturan Unsurların Sınıflandırılması	7
Tablo 1.2: Turizm Arzını Etkileyen Temel ve Genel Değişkenler	8
Tablo 1.3: Kitle Turizminin Çevreye Olan Olumlu ve Olumsuz Etkileri.....	13
Tablo 1.4: Sürdürülebilir Turizmin Geliştirilmesi	14
Tablo 1.5: Kitle Turizmi ve Alternatif Turizmin Karşılaştırılması.....	17
Tablo 1.6: Alternatif Turizmin Özellikleri.....	20
Tablo 1.7: Eko- Turizmin Özellikleri	22
Tablo 1.8: Eko-Turizm Türleri.....	23
Tablo 2.1: Şıncan Uygur Özerk Bölge Sahasında Kurulan Devletler.....	37
Tablo 2.2: Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'nin Nüfusu ve Etnik Yapısı	38
Tablo 2.3: Esas Etnik Grupların Şehirlerdeki Dağılım Oranı	39
Tablo 2.4: Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'ndeki Bağımsız Bölgeler	41
Tablo 2.5: Güney Bölgelerinde Yıllık Ortalama Hava ve Yağış Durumu.....	42
Tablo 2.6: Merkezi Tanrı Dağı Bölgelerinin Yıllık Ortalama Hava ve Yağış Durumu	43
Tablo 2.7: Kuzey Bölgelerinde Yıllık Ortalama Hava ve Yağış Durumu	43
Tablo 2.8: Temel Ekonomik Göstergeler.....	46
Tablo 2.9: Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'ndeki Tarım Sektörünün Önemli.....	49
Göstergeleri	49
Tablo 2.10: Başlıca Sanayi Gruplarının Üretim İçindeki Payı	50
Tablo 2.11: Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'ndeki Doğrudan Yabancı Yatırımlar	53
Tablo 2.12: Urumçi Şehir Halkının Kişi Başına Düşen Harcamalarının oluşumu (%)	54
Tablo 2.13: Başlıca Şehirlerin Ekonomik Göstergeleri	55
Tablo 2.14: Gelen Turist Sayısı	57
Tablo 2.15: Turizm Gelirleri.....	58
Tablo 2.16: Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'nin Otel ve Yatak Sayısına İlişkin İstatistikler.....	69
Tablo 2.17: Tur Operatörlerinin ve Seyahat Acentalarının Sayısı.....	70

Tablo 2.18: Şıncan Uygur Özerk Bölgesi Ulaştırma İstatistikleri	72
Tablo 3.1: Önemli Turizm Türleri	81
Tablo 3.2: Tanrı Dağı'nda Bulunan Tepeler	102
Tablo 3.3: Karakurum Dağı'nda Bulunan Tepeler	103
Tablo 3.4: Kunlun Dağı'nda Bulunan Tepeler.....	103
Tablo 3.5: Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'nin Tehditleri/ Fırsatları/ Zayıf Yönleri/ Güçlü Yönleri (TFZG/TOWS).....	136

HARİTALAR LİSTESİ

Harita 2.1. Şıncan Uygur Özerk Bölgesi.....	36
Harita 2.2. Etnik Grup Yerleşim Haritası	39

RESİMLER LİSTESİ

Resim 3.1. Narat Yaylası	82
Resim 3.2. Bayın Buruk Yaylası.....	83
Resim 3.3. Künes Yaylası	84
Resim 3.4. Bostan Gölü	86
Resim 3.5. Kanas Gölü	87
Resim 3.6. Selim Gölü	88
Resim 3.7. Tanrı Dağları.....	89
Resim 3.8. Altay Dağları.....	90
Resim 3.9. Kunlun Dağları	91
Resim 3.10. Tarım Nehri.....	92
Resim 3.11. İli Nehri.....	93
Resim 3.12. Taklamakan Çölü.....	95
Resim 3.13. Kurban Tungut Çölü	95
Resim 3.14. Kum Tağ Çölü	96
Resim 3.15. Tarım Havzası.....	97
Resim 3.16. Cungar Havzası.....	98
Resim 3.17. Kızıl Bin Buda Mağaraları.....	100
Resim 3.18. Bezeklik Mağaraları.....	101
Resim 3.19. Şincan Uygur Özerk Bölgesi'nde Kış Turizmi.....	107
Resim 3.20. Hoten Halısı	111
Resim 3.21. Gözleri Kamaştıran Atlas Kumaşı	112
Resim 3.22. Yenisar Bıçakları	113
Resim 3.23. Hoten Yeşim Taşı	114
Resim 3.24. Altın Yeşim Taşı.....	115

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AIENT	: International Association of Scientific Experts in Tourism (Uluslararası Bilimsel Turizm Uzmanları Birliği)
BM	: Birleşmiş Milletler
ÇHC	: Çin Halk Cumhuriyeti
DTÖ	: Dünya Turizm Örgütü
GSYİH	: Gayri Safi Yurt İçi Hasıla
IUCN	: International Union for Conservation of Nature (Uluslararası Doğa Koruma Birliği)
M.Ö.	: Milattan Önce
M.S.	: Milattan Sonra
RMB	: Renminbi (Çin Resmi Parası, Birimi Yuan)
STIC	: Sport Tourism International Council (Uluslararası Spor Turizmi Konseyi)
SWOT	: Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats (Güçlü Yönler, Zayıf Yönler, Fırsatlar, Tehditler)
TIES	: The International Ecotourism Society (Uluslararası Eko-turizm Topluluğu)
TOWS	: Threats, Opportunities, Weaknesses, Strengths (Tehditler, Fırsatlar, Zayıf Yöler, Güçlü Yönler)

TÜSİAD : Türk Sanayicileri ve İş Adamları Derneği

UNEP : United Nations Environment Programme (Birleşmiş Milletler Çevre Programı)

WCED : World Commission on Environment and Development (Dünya Çevre ve Gelişme Komisyonu)

GİRİŞ

Turizm, günümüzde hızla büyüyen ve gelişen sektörler arasında yer almaktadır. Gelişmiş ve gelişmekte olan ya da az gelişmiş ülke ayrımı olmaksızın tüm ülke ekonomileri için büyük bir öneme sahiptir. Günümüzde, ülkeler için en önemli gelir kaynakları arasında yer alan turizm faaliyetleri, uluslararası boyutta, sosyal, siyasi, kültürel ilişkilerin gelişmesinde ve daha birçok alanda katkıda bulunmaktadır. Ayrıca turizm faaliyetleri ulusların birbirlerini anlaması, bireylerin tarihsel süreci anlamaları ve dünyanın geçirdiği değişimi yaşayarak görebilmeleri açısından da oldukça önemlidir. Turizm; seyahat edilen yerin hem tarihini öğrenmek hem de doğal güzelliklerini görmek ya da tedavi olmak gibi çeşitli amaçlarla seyahat eden bireylerin yaşam kalitelerinin yükselmesinde oldukça etkilidir. Bu çerçevede içerisinde ülkeler, potansiyel turistik faaliyetlerinin ihtiyaç duyacağı alanları karşılayabilmek adına plan ve projeler üretmektedir. Bu da ülkelerin gelişimine, yenilenmesine süreklilik sağlamaktadır.

Çin Halk Cumhuriyeti'nin, geniş topraklara ve kalabalık nüfusa sahip Şıncan Uygur Özerk Bölgesi; tarihsel geçmişi, kültürel zenginliği ile birlikte gelişen teknolojiye yararlanarak günümüz gelişmelerine uyum sağlamaya çalışmaktadır. Bu durum bölgenin önemli bir turizm destinasyonu haline gelmesini sağlamaktadır. Şıncan Uygur Özerk Bölgesi; sahip olduğu kadim medeniyet mirası, bölgede yaşayan kırk yedi farklı etnik grubun kendilerine has gelenekleri, törenleri, bayramları, antik kentleri, uçsuz bucaksız çölleri ve yüksek dağları ile sunduğu farklı coğrafik yapısı ve kendine özgü ilginç kültürü ile turistleri çekmektedir. Dünya turizm hareketlerinden daha fazla yararlanmayı amaçlayan Çin; Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'ndeki turizme ayrılan finansal kaynakların miktarını artırarak ekonomisinin gelişmesi için vazgeçemeyeceği bir bölgedir. Tarihi çok önceye dayanan Şıncan Uygur Özerk Bölgesi; geçmişin verdiği kültürel zenginliğinin yanı sıra doğal güzellikleri ile de insanları etkileme potansiyeline sahiptir.

Bu tez kapsamında turizm faaliyetlerinin önemi etkileri ve Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'nin turizm açısından değeri açıklanmaktadır. Söz konusu tez üç ana bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde tezin konusu ile ilgili literatür taramasına yer verilmiş olup; bu doğrultuda, turizm kavramı, turizm ürünleri, turizm arz-talep ilişkisi, kitle turizmi ve alternatif turizm konularındaki kaynaklar incelenmiştir.

İkinci bölümde; Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'nin coğrafi konumu, tarihçesi, etnik ve idari yapısı, iklimi ile ilgili bilgilere yer verilmiştir. Ayrıca bölgedeki yer altı kaynaklarını, ekonomik durumunu ve ekonomiyi etkileyen bazı sektörlerle (tarım, sanayi, hizmetler) ve aynı zamanda dış ticaret konularına da değinilerek, bölgenin turizm alanındaki mevcut durumu, turistik arz ve pazar potansiyeli analiz edilmeye çalışılmıştır.

Üçüncü bölümde, önceki iki bölümde verilen bilgiler doğrultusunda Şıncan Uygur Özerk Bölgesi alternatif turizm açısından değerlendirilmiştir. Bölgenin alternatif turizm sahaları olan yaylalar, göller, dağlar, nehirler, havzalar, mağaralar ile, bu alanlarda gerçekleştirilen turizm faaliyetleri ve sağlık turizmi hakkında bilgi verilmiştir. Bölgedeki alternatif turizm değerlendirilmiş; temel sorunlar tespit edilmeye çalışılmış, alternatif turizmi geliştirmeye yönelik politikalara değinilerek, Güçlü ve Zayıf Yönleri ile Tehditler ve Fırsatlar (GZFT/SWOT) analizi yapılmış ve Tehditler/Fırsatlar/Zayıf Yönler/Güçlü Yönler Matrisi ile Stratejiler (TFZG/TOWS) saptanmıştır. En sonda ise; zayıf yönlerinin giderilmesi ve tehditlerin fırsata dönüştürülmesi için öneriler sunulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

TURİZM VE ALTERNATİF TURİZM KAVRAMI

1.1. Turizm Kavramı

Turizm, günümüzde gelişme gösteren ve ekonomiye katkısı olan sektörlerden biridir. Turizmin, ekonomik, sosyal, politik ve kültürel fonksiyonları bakımından çok yönlü bir niteliğe sahip oluşu, bugün bile bilim adamlarının ortak görüşlerini yansıtan bir tanım yapılmasını güçleştirmekte olup, bu nedenle değişik turizm tanımları yapılmaktadır¹.

Kökeni eski zamanlara ait olan turizm; Latince “*tornus*” kelimesinden üretilmiş olup; geri dönmek, etrafını dolaşmak anlamlarında kullanılır. “*Tornus*” kelimesinden türeyen turizm ise, aynı anlam içerisinde batı dillerinde de mevcuttur. “*Tour*” ve “*touring*” sözcükleri bu kelimedenden türemiştir. “*Tour*” kelimesi; bir hareketi, dolaşmayı ve başlangıç yerine geri dönmeyi ifade etmektedir².

1905 yılında E. Guyar-Freuler tarafından, turizm kelimesine ilk kez yer verilmiş olup, söz konusu yazarın kitabında modern turizm “gittikçe artan dinlenme ve hava değişimi ihtiyacına, doğal güzelliklerin aranmasına ve duyulan zevke, ticaretin ve endüstrinin gelişmesine, ulaştırma araçlarının mükemmelleşmesi sonucu olarak insan topluluklarının çeşitli ilişkiler kurmalarına dayanan, çağımızın önemli bir olayı”, şeklinde tanımlamıştır³.

Çok yönlü bir endüstri olarak düşünüldüğünde, turizm kavramı şu şekilde ifade edilebilir; “Turizm; insanların sürekli konutlarının bulunduğu yerin dışında yerleşme ve para kazanma amacı gütmeyen, politik ve askeri bir gaye taşımadan, serbest bir ortam içinde; kültür, merak, iş, din, spor, sağlık, dinlenme, eğlence, deneyim kazanma, aile ziyareti, kongre ve seminerlere katılmak gibi nedenlerle,

¹ Ömer Akat, **Pazarlama Ağırlıklı Turizm İşletmeciliği**, Bursa, Ekin Kitabevi, 4. Baskı, 2006, s. 3.

² **A.e.**, s. 10.

³ Kazım Eser, “Konaklama İşletmelerinde Stratejik Maliyet Yönetimi ve Karlılık İlişkisi”, Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karaman, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2009, s. 3.

kişisel veya toplu olarak yaptıkları seyahatlerden, gittikleri yerlerde 24 saati aşan veya o yerin bir konaklama tesisinde en az bir geceleme ile konaklamalarından ortaya çıkan iş ve ilişkileri kapsayan sosyal bir tüketim olayıdır”⁴.

Turizm dünya genelinde son yıllarda hızla gelişen bir sektördür. Özellikle ekonomik getirileri nedeniyle ülkelerin ekonomik yapıları açısından önemli bir konuma sahip olan turizm sektörü, günümüzde ekonomi ve ekoloji alanlarını beraber yönlendiren bir sektör olarak, ekolojik ortamlarda da değer bulabilir hale gelmiştir. Turizm kavramı için çeşitli tanımlamalar ortaya konulmuştur. Bu konuda genel kabul gören ise, 1954 yılında Uluslararası Bilimsel Turizm Uzmanları Birliği Örgütü (AIEST)’nin İtalya’nın bir kenti olan Palermo’da yaptığı toplantıda kabul edilen tanımdır. Söz konusu tanıma göre turizm; “kazanç sağlama amacı gütmeyen ve sürekli yerleşmemek koşulu ile insanların bir yere seyahatlerinden ve orada konaklamalarından doğan faaliyetlerin bütünü”⁵ şeklinde ifade edilmiştir.

Turizm kavramının temelinde çevre vardır ve çevre doğal, kültürel ve görsel kaynaklardan oluşmaktadır. Deniz, göl, akarsu ve benzeri su kaynakları, koruma statüsü taşıyan alanlar, ormanlar, koruluklar ve ilginç doğal oluşumlar doğal kaynakları oluşturmaktadır. Söz konusu kaynaklar, turizm endüstrisinde tüketim ve tahrip açısından en çok kullanılan kaynaklardır. Kültürel kaynaklar ise, eski ve günümüz uygarlıklarına ait tarihi kent dokularını, arkeolojik alanları, anıt yapıları, sivil mimari örneklerini, bölgenin geçmiş ve bugünkü folklorunu ve kültürünü kapsamaktadır ⁶.

Doğal ve kültürel kaynakların ayrı ayrı veya birlikte sundukları görsel çekiciliği olan manzaralar da görsel kaynaklardır. Kentlerdeki tekdüze hayatlarından uzaklaşmak isteyen bireyler doğal, kültürel ve görsel değerleri korunabilmiş olan turistik bölgelere yönelmektedir. Doğal ve kültürel açıdan zengin değerlere sahip ve

⁴Cengiz Demir, Aydın Çevirgen, **Turizm ve Çevre Yönetimi Sürdürülebilir Gelişme Yaklaşımı**, Ankara, Nobel Yayın No:860, 2006, s. 18.

⁵Jülide Özdemir, “İsparta İlinin Turizm Potansiyeli ve Geliştirilebilir Turizm Çeşitleri”, Turizm Bakanlığı Uzmanlık Tezi, Ankara, Mart 2008. s. 4.

⁶ Wang Qing Yuan, “Turizm Kaynakları Hakkında Bir Analiz”, **He Bei Eğitim Üniversite Dergisi**, Xi An, Cilt: 5, Sayı:2, 2006, s. 16.

bunları muhafaza edebilmiş yöreler, ziyaretçiler tarafından en çok ilgi gören bölge konumundadırlar ⁷.

Turizm faaliyeti olarak kabul edilecek bir seyahatin aşağıdaki kriterlere gereksinimi vardır ⁸;

- Seyahatin gelir sağlayıcı ve ticari bir amaç içermemesi
- Seyahat yapılacak yerin sürekli bir ikamet konumuna dönüşmemesi
- Seyahatin mesleki faaliyet amacı gütmemesi
- Seyahatin en az bir gece konaklama içermesi

Bir seyahatin turizm faaliyeti olarak kabul edilebilmesi konusundaki, “24 saati aşan seyahat süresi veya en az bir gecelik konaklama” maddesi üzerinde son yıllarda oldukça tartışılmaktadır. Gününbirlik turizm faaliyetleri göz önüne alındığında bu maddenin bir zorunluluk arz etmediği ortaya çıkmaktadır⁹.

Turizm faaliyetlerinde dikkat edilmesi gereken en önemli konu; tarih, doğal ve kültürel değerlere sahip çıkarak, turistik varlıkların değerinin toplumca daha iyi anlaşılmasıdır. Bu düşüncenin toplum tarafından sahip çıkılması ve gelecek kuşaklara aktarılması, ülkelerin öz-varlıklarının sürekli korunmasına olanak sağlayacaktır. Turizmin; ekonomik, sosyal, kültürel, finansal ve politik işlevinin olduğu 2000’li yıllardan beri tüm kesimler tarafından kabul görmüştür ¹⁰. Turizmin önemi şu şekilde özetlenebilir:

- Milli gelire katkı sağlar.
- Ekonomiyi geliştirir.
- Bir üretim ve tüketim olayı olarak, tüm toplumları faaliyetlerine dahil eder.
- Bağlı bulunduğu endüstriye ve ilgili diğer kaynaklara istihdam sağlar.

⁷A.e., s. 21.

⁸Halit Suavi Ahipaşaoğlu, Feriiani Maviş, Nazmi Kozak, **Genel Turizm Bilgisi**, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi, Anadolu Üniversitesi Yayını, 2002, s. 4.

⁹ Yu Ping, “Alternatif Turizm Tanımı ve Planlaması”, **He Nan Xin Yang Üniversite Dergisi**, He Nan, Cilt:18, Sayı:2, Haziran 2008, s. 58.

¹⁰Kemal Güven Gülen, Selam Demirci, **Türkiye’de Sağlık Turizm Sektörü**, İstanbul, İstanbul Ticaret Odası, 2012, s. 23.

- Kültürel, sosyal  evre ile birlikte doğayı da korur ve geliştirir.
- Faaliyetlerin olduğu yöreye altyapısı için kaynak sağlar.
- Para akışı sayesinde ekonomiye olumlu katkı sağlar.
- Sürdürülebilirliği sayesinde ekonomik çeşitliliği arttırır ve toplumun yaşam standardını geliştirir, güçlendirir.
- Turistlerin haricinde yerel halk da kültürel olanaklarından faydalanır.
- Turizm faaliyetleri ile elde edilen gelir sayesinde yörenin tarihi korunur.
- Doğanın kullanılmasını içerdiğinden, çevrenin korunmasına ilişkin ek kaynak sağlar.

1.2. Turizm  r nleri

Turizm ürünü, birden fazla ürünün bütününden oluşmaktadır. Makro açıdan alt ürünlerden hiçbiri tek başına turizm ürünü olarak kabul edilmemektedir. Toplam turizm ürünü, birincil cazibe unsurları ve ikincil cazibe unsurları şeklinde iki ana başlıkta toplanabilir¹¹:

- Birincil cazibe unsurları (doğal, kültürel, sosyal, tarih gibi)
- İkincil cazibe unsurları (konaklama, ulaşım, beslenme, rekreasyon, eğlenme v.b.).

Birincil cazibe unsurları turistin, sunulan turizm hizmet tipine göre ülkeleri seçmesinde asıl etkindir. Fakat; ikincil cazibe unsurları, tüketicinin tatminini sağlamaktadır. Kısacası, birincil ve ikincil cazibe unsurlarının tekil olarak düşünülmesinin turizm bakımından bir işlevi yoktur. Bu iki unsur birbirini tamamlayıcı niteliktedir¹².

Doğa-atlı spor turizm tesisleri, doğal ve kültürel özellikleri ve at sırtında yapılan geziler sayesinde turistlere keyifli bir tatil yaşatmaktadır. Bu durum birincil

¹¹Yeliz Uluhan, Orhan Batman, “Alternatif Turizm  eşitlerinin Konya Turizmine Etkisi  zerine Bir Araştırma”, **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Konya, Cilt: 28, Sayı: 23, 2010, s.245.

¹²Onur Oruç, “Bir Alternatif Turizm Türü Olan Doğa-Atlı Spor Turizminin Kastamonu  rneği üzerinde İrdelenmesi”, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimler Enstitüsü, İstanbul, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2004, s. 14.

cazibe unsurlarının nasıl ikincil cazibe unsurları sayesinde tamamlandığına ve bir bütün oluşturduklarına örnektir. Turizm ürünleri, turistlerin en rahat ve ihtiyaçlarına cevap alabileceği tatili geçirmelerini sağlamak için sunulan her türlü ulaşım, beslenme, eğlenme, dinlenme ve gezi ihtiyaçlarını ifade etmektedir. Dolayısıyla arz ve talep bir ilişki içinde ortaya çıkmaktadır¹³.

1.3. Turizmde Arz ve Talep

Turizm arzını oluşturan unsurlar, turistlerin ihtiyacını karşılamak için turistik destinasyonun sahip olduğu varlık, değer ve olanaklar ile spesifik bir zamana ait yolculuğun ve konaklamanın ihtiyaç duyduğu hazır mal ve hizmetler grubudur¹⁴. (Tablo1.1).

Tablo 1.1: Turizm Arzını Oluşturan Unsurların Sınıflandırılması

Doğal Veriler	Sosyal Veriler	Psikolojik Veriler	Endüstriyel Veriler
Doğal harikalar	Sanat şehirleri	Ülkeler arası kültürel ilişkiler	Turistik altyapı
İklim	Tarihi Eserler ve anıtlar	Toplumsal gelenekler ve davranışlar	Turistik donatım
Kaplıca ve şifalı sular	Müzeler	Yöneticilerin davranışları	
	Fuar sergi ve seminerler		
	Diğer sosyal görüşmeler		

Kaynak: Funda Cengiz, “Üçüncü Yaş Turistlere Yönelik Turistik Ürün Analizi: Alanya Uygulaması”, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Anabilim Dalı, Antalya, (Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2012, s. 24.

Çok yönlü turizm ele alındığında, turistik arzında farklı özelliklerde ve şekillerde sınıflandırılması söz konusudur. Bu unsurlar, turizmin farklı özelliklere sahip turistik bölgeler, işletmeler ve diğer sektörlerle ilişkisi açısından önemlidir. Turizmin genel yapısı, arzı belirleyen faktörlerin sayısının artmasına neden

¹³A.e., s. 15.

¹⁴Funda Cengiz, “Üçüncü Yaş Turistlere Yönelik Turistik Ürün Analizi: Alanya Uygulaması”, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Anabilim Dalı, Antalya, (Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2012, s. 23.

olmaktadır. Ekonomik açıdan turizm arzını etkileyen unsurlar Tablo 1.2’ de verilmektedir¹⁵.

Tablo 1.2: Turizm Arzını Etkileyen Temel ve Genel Değişkenler

Temel Değişkenler	Genel Değişkenler
Kurumsal Altyapı	Turistik Mal Ve Hizmetlerin Cari Fiyatları
Fiziksel Altyapı	Diğer Turistik Mal ve Hizmetlerin Fiyatı
Sosyo-Kültürel Değerler	Üretim Şartları ve Teknolojisi
Jeo-Ekonomik Değerler	Üretim Faktörlerinin Fiyatı

Kaynak: Cengiz, a.g.e., s. 25.

“Turistik mal ve hizmetleri kendi ikameleri dışında bir piyasada belirli bir fiyata satın alma isteğinde bulunan, bu isteğini gerçekleştirmeye olanak verecek kadar satın alma gücüne ve boş zamana sahip olan insanların miktarıdır”¹⁶. Söz konusu tanım doğrultusunda, turizm talebinden bahsederken aşağıdaki koşulların sağlanması gerekmektedir¹⁷.

1. Talep için gereken mal ve hizmetlerin varlığının olması
2. Mal ve hizmetlerin değerinin değişkenlik göstermeyerek turistlere sunulması
3. Tüketici turistlerin aldıkları mal ve hizmetleri ücretsiz servis talep etmeleri
4. Turizm faaliyetinin belirli bir dönemi kapsamaması gerekmektedir.

Turizm talebi, rasyonel ve rasyonel olmayan nedenlerden dolayı oluşabilir. Rasyonel nedenler; eğlence, dinlenme, sağlık, spor, kültür, din gibi unsurlar oluştururken, rasyonel olmayan nedenler ise moda, taklit, kıskançlık gibi unsurları içerir.

¹⁵A.e., s. 25.

¹⁶Nazmi Kozak, **Genel Turizm Bilgisi**, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2001, s.76.

¹⁷Yang Li, **Turizm Ekonomisi**, Pekin, Merkez Yayını, 22 Ağustos 2001, s. 124.

Turizm talebi, turistlerin farklı faaliyetlere katılmak için turistik tesisleri tercih etmeleri ile belirlenmektedir. Bu hizmetler sırasında oluşabilecek olumsuz etkiler yöreye ve hatta ülkeye olumsuz yönde yansımaya sebep olacaktır. Talebi karşılayan memnun edici aktiviteler, mimari eserler ve doğal güzellikler, turisti, talep konusunda daha istekli hale getirecektir. Bu faktörlerin geri dönüşü ise pozitif ve amaca ulaşılmış olduğunu gösterir¹⁸.

Turizm tercihini belirleyici bir diğer faktör ise; günlük hayatın dışında çeşitli aktivite olanakları sunması, günlük yaşamın karmaşasından kaçış imkanı sağlaması, dinlenme olanağı sağlaması, oyun, eğlence imkanları, aile bağlarını güçlendirici yöndeki etkisi, prestij sağlaması (popüler olan turizm merkezlerinin tercih edilmesi ile yaşam biçiminin ifade edilmesi), sosyal etkileşim olanağı ortaya çıkarması, turizm yoluyla bazı fırsatların elde edilmesi, eğitime katkısı, kendini tanıma fırsatının doğması ve arzulanan farklı bir yaşam biçiminin elde edilmesi ve alışveriş olanağı sağlamasıdır¹⁹.

Turizm talebini karşılamak üzere turistlerin istek ve gereksinim karşılamaya yönelik oluşan turizm arzı da turizm faaliyetleri açısından son derece önemlidir. Bu bağlamda turizm arzının tanımına bakıldığında ise; “turizm arzı”, bir destinasyondaki yerli halkın, turistlere gösterdiği konukseverlik, yardımseverlik ve şikâyetlere olan duyarlılığı ve o yerin sosyo-kültürel varlıkları kapsamında değerlendirilmesidir. Turizm arzı konusunda temel belirleyici faktörler; doğal, kültürel ve tarihsel değerlerin varlığı, konaklama ünitelerinin çeşitliliği ve yatak kapasiteleri, yeme-içme ve alışveriş hizmetlerinin sayısı ve çeşitliliği, altyapı olanaklarının yeterliliği, ulaştırma-seyahat şirketlerinin çeşitliliği ve güvenilirliğidir²⁰. Ancak, turizm arzı özellikle doğal varlıklar bakımından ve sosyo-kültürel varlıklar açısından yeterli kaynağa sahip olamayan destinasyonlarda, belirlenecek stratejik yönetsel kararlar

¹⁸Oruç, a.g.e., s. 16.

¹⁹Abdulnasır Süt, “İslam ve Turizm İlişkisi” **Turkish Studies, International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, Ankara, Cilt: 9, Sayı: 11, 2014, s. 481.

²⁰Hasan Yılmaz, Sevgi Yılmaz, “İnanç Turizmi Açısından Abdurrahman Gazi Türbesinin Değerlendirilmesi”, **Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi**, Erzurum, Cilt: 29, Sayı: 2, s. 7.

sayesinde, söz konusu dezavantajların üstesinden gelinerek rekabet gücü elde edilebilmesi yoluyla artırılabilir²¹.

1.4. Kitle Turizmi

Turistlere, belli sınırlar içinde hizmet veren, genellikle kapalı ortamlarda fonksiyonlar sunan veya çok az bir şekilde açık alan aktivitelerine katılım sağlayan turizm faaliyeti türüne, kitle turizmi denilmektedir²².

Kitle turizmi, 20. Yüzyılın ilk yarısında başlayarak, turizm sektöründe başlangıcını yapmıştır ve 1960’lardan sonra orta gelir sınıfı ve işçi sınıfının dahil olduğu bir turizm çeşidi haline gelmiştir²³.

Kitle turizmi, katılımcı sayısının fazlalığı ve katılımcılardan oluşan grupların sürekliliği bakımından turizmin geliştirilmesi açısından büyük öneme sahip olan turizm çeşididir. Fakat; belirli bir seviyeden sonra kitle turizmine önem veren ülkelerde, doğal çevreyi ve kültürel alanları korumaya yönelik önlemler alınması gerektiğinin farkına varılmıştır. Günümüzde ise çoğu ülke turizm faaliyetlerinde kitle turizminden uzaklaşarak bireysel veya küçük gruplar için yapılan butik hizmetlere doğru bir eğilim göstermeye çalışmaktadır²⁴.

1.4.1. Kitle Turizminin Özellikleri

Kitle turizminin en belirgin özelliği, turistlerin daha çok paket turlar şeklinde sunulan tatilleri tercih etmesidir. Ancak, söz konusu turizm türünün, ülke

²¹Murat Yeşiltaş, İlker Öztürk, “Bölgesel Kalkınma Çerçevesinde Alternatif Turizm Faaliyetlerine Yönelik Bir Değerlendirme: Sivas Örneği”, **Cumhuriyet Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, Sivas, 2008, Cilt: 9, Sayı: 1, s. 5.

²²Mustafa Serdar Sezer, “Türkiye Turizm Sektöründe Müze Turizminin Payının Değerlendirilmesi”, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Kamu Yönetimi Bilim Dalı, Ankara, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2010, s. 37.

²³Pınar Kısa Ovalı, “Kitle Turizmi ve Ekolojik Turizmin Kavram, Mimari ve Çevresel Etkiler Bakımından Karşılaştırılması”, **MEGARON, Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi E-Dergisi**, Cilt: 2, Sayı: 2, 2007, s.65, http://www.journalagent.com/megaron/pdfs/MEGARON-50479-ARTICLE-KISA_OVALI.pdf

²⁴Wang Qing Yuan, **a.g.e.**, s. 27.

ekonomisine olan olumlu katkıları yanında birçok sosyal, kültürel, çevresel açıdan olumsuz yönleri de bulunmaktadır²⁵.

Ülkelerce önem verilen bir turizm çeşidi olmasına rağmen, kitle turizminde hızlı gelişme sebebi ile kontrolsüz olduğu, doğal ve tarihi çevrenin korunmasına yönelik bütünlüğün bozulduğu özellikler görülmektedir. Bu özellikleri şu şekilde sıralamak mümkündür²⁶;

1. Çok sayıda katılım sağlanarak, taşıma kapasitesinin zorlanması
2. Çok sayıda katılıma bağlı olarak mekan ve zamanda yoğunluk olması
3. Hızlı girişim ve denetimsiz gelişim
4. Uluslararası standartlara uymayan konaklama düzeni
5. Genellikle kıyı kesimlere ve özgün doğa bölgelerine yönelme
6. Yerel mimariyi önemsemeyen, anonim turizm mimarisini benimseyen
7. Bölge halkı ile turist ilişkilerinin kopuk olduğu bir düzen oluşması
8. Bağlı olunan tur operatörlerinin çok uluslu olması
9. Bölgesel (yerel) turistik öğelerin göz ardı edilerek, ürünlerin standart hale gelmesi
10. Ölçek ekonomisine dayalı yatırım ve gelişmeye sahip olması

1.4.2. Kitle Turizminin Olumlu ve Olumsuz Yönleri

Turist kitlelerinin gelişen koşullara bağlı olarak değişen turizm talepleri, sektöre yön veren en önemli unsurlardan biri olmuş; pazar, ulaşım, planlama ve tasarım çalışmaları söz konusu talepler yönünde belirlenmiştir. Örneğin sosyal turizm; vasat konforlu ve ucuz konaklama tesislerini, kitle turizmi ise tatil köylerini geliştirmiştir²⁷.

²⁵“Turizm Olgusu ve Özellikleri”, (Çevrimiçi) <http://guneslerim.blogcu.com/turizm-olgusu-ve-ozellikleri/2282503>, Erişim Tarihi: 12 Mart 2013.

²⁶Elif Akpınar, Yahya Bulut, “Ülkemizde Alternatif Turizm Bir Dalı Olan Eko-turizmi Çeşitlerinin Bölgelere Göre Dağılımı Ve Uygulama Alanları”, **3. Ulusal Karadeniz Ormancılık Kongresi**, Ankara, Türkiye Ormancılar Derneği Yayını, Orman ve Av, Sayı 4, Mayıs 2010, s. 1576.

²⁷ Kısa Ovalı, **a.g.e.**, s. 66.

Kitle turizminde, turist nüfusu genellikle aynı kısa sezonda ve kıyı kesimlerde inşa edilmiş tatil köyü, otel veya termal otellerde konaklar. Kitle turizmi, bu yoğun turist nüfusunu belirli alanlar üzerinde yeme-içme, eğlendirme, gezdirme ve para harcatmaya dayanan bir pazar politikasına sahiptir. Ancak bu durum, mekanlardaki taşıma kapasitesinin zorlanmasına veya aşılmasına sebep olur. Yoğun tüketime dayalı bu turizm çeşidi sonucu²⁸;

1. Betonlaşmaya dayalı görsel kirlilik
2. Kaynak kullanımı ve yoğunluk açısından çevresel kirlilik
3. Kirliliğe bağlı tür kayıpları, ekolojik sistemin bozulması
4. Beklentilerin karşılanmaması ve sosyo-kültürel farklılıklar nedeniyle kültürel bozulma durumları ortaya çıkmaktadır.

Kitle turizminde yaşanan bu olumsuzluklar nedeniyle farklılık arayışı içerisinde olan yeni bir turist tipi ve buna bağlı yeni bir turizm türü oluşmuştur. Bu turizm türünün müşterileri, doğaya önem veren, çevre bilinci yüksek, kültürel ve tarihi değerlere önem veren, konfor arayışında olmayan bireylerdir²⁹.

Günümüzde kendini sürekli geliştiren ve çok kişi tarafından tercih edilen bir turizm türü olarak kitle turizmi; pazarlama stratejilerinde nitelikli organizasyon, konaklama ve hızlı ulaşım ağı ile birlikte düşük maliyet sunarken bir yandan da çevreyi olumsuz etkiler. Tablo 1.3'te kitle turizminin çevreye olan etkileri özetlenmiştir³⁰.

²⁸ A.e., s. 68.

²⁹ Pınar Kısa Ovalı, "Farklı Turist, Farklı Turizm, Farklı Mimari: Çevreci Turist, Ekolojik Turizm, Ekolojik Turizm Mimarisi", **Turizm ve Mimarlık Sempozyumu**, Antalya, 28-29 Nisan 2006, s. 258.

³⁰ Pınar Kısa Ovalı, "Kitle Turizm Ve Ekolojik Turizmin Kavramı, Mimari Ve Çevresel Bakımından Karşılaştırılması" Yıldız Teknik Üniversitesi Mimar. Fakültesi. E-Dergisi Cilt 2, Sayı 2, 2007 s.70.

Tablo 1.3: Kitle Turizminin Çevreye Olan Olumlu ve Olumsuz Etkileri

Olumlu Yönleri	Olumsuz Yönleri
Yerel halk için gelir kaynağı olması	Gürültü ve hava kirliliği
İstihdam sağlaması	Trafik sorunu
Ekonomi için gelir kaynağı olması	Sağlık ve güvenlik konularına ayrılması gereken fonların turizm alanına aktarılması
	Emek ve kaynak kaybı
	Su kirliliği
	Turistik tesislerin yerel doku ile uyumsuz olması
	Yolculuk mesafesi

Kaynak: Pınar Kısa Ovalı, “Kitle Turizm Ve Ekolojik Turizmin Kavramı, Mimari Ve Çevresel Bakımından Karşılaştırılması” Yıldız Teknik Üniversitesi Mimar. Fakültesi. E-Dergisi Cilt 2, Sayı 2, 2007 s.70.

1.5. Sürdürülebilir Turizm

İlk defa 1987 yılında “Brundtland Raporu”nda yer verilen sürdürülebilirlik kavramı, 1970’lerde gelişmeye başlayan çevre hareketlerinin sonucunda doğmuştur. Çevreye yönelik olumsuz etkileri göz ardı edilerek, 1960’lı yıllarda yapılan eylemler ile kalkınma düşüncesi desteklenmiştir. Ama, 1970’lerde çevre duyarlılığının gündeme gelmesi ile sadece kalkınmanın yetersiz olduğu ortaya çıkmış ve nihayetinde 1980’lerde çevreye duyarlı kalkınma modeli şekillenmiştir³¹.

Uluslararası Doğa Koruma Birliği (The International Union for Conservation of Nature/IUCN) tarafından Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) için hazırlanan “Dünya Koruma Stratejisinde” sürdürülebilir kalkınma kavramı; doğal kaynakları gelecek nesiller için muhafaza etmek şeklinde tanımlanmıştır. Daha sonra 1987’de BM Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu Raporu (Report of the World Commission on Environment and Development/WCED) ile sürdürülebilir kalkınma,

³¹Ayşegül Keleş, “Sürdürülebilir Turizm Planlaması ve Türkiye’de Yat Turizmine Ekolojik Yaklaşım”, Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi Anabilim Dalı, Ankara, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2003, s. 20.

hem ekonomik ve toplumsal gelişmenin hem de çevresel korumanın sağlanması hedefi ile gelecek nesillerin ihtiyaçlarının karşılanmasını engellemeyecek şekilde bugünkü talebin karşılanması şeklinde tanımlanmıştır³².

Turizmde sürdürülebilirlik ise, turizm için kullanılan kaynakların korunarak değerlendirilmesidir. Var olan kaynakların daha uzun süreli kullanımı sürdürülebilir turizm, alternatif turizm, eko- turizm, yeşil turizm, duyarlı turizm, özel turizm ve doğa turizmi gibi benzer ama ilgilendiği ve dahil olduğu alana göre farklı isimlere sahip turizm türlerini ortaya çıkarmıştır³³.

Sürdürülebilir turizmde aşağıdakilerin gerçekleştirilmesi gerekmektedir³⁴:

1. Doğal, tarihi, kültürel ve diğer turizm kaynakları; ilerideki devamlılığı sağlamak adına korunarak topluma fayda sağlamalıdır.
2. Turizm kalkınması, turizm alanında önemli çevresel ve sosyo-kültürel sorunlara yol açmadan düzenlenmelidir.
3. Turizm alanındaki kalite korunmalı ve uygun görüldüğünde geliştirilmelidir.
4. Turistlerin memnuniyeti sağlanmalıdır.
5. Turizmin faydaları konusunda toplum bilinçlendirilmelidir.

Sürdürülebilir turizm; çevreye, topluma, tarihe, doğal ve kültürel varlıklara zarar vermeden geliştirilerek, yerel ekonomiye katkı sağlamayı amaçlamaktadır³⁵. (Tablo 1.4).

Tablo 1.4: Sürdürülebilir Turizmin Geliştirilmesi

³²J. Ronald Engel, "Sürdürülebilir Kalkınma Ahlakı", **Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, Çev: İbrahim Özdemir, Ankara, Sayı: 37, s. 258, (Çevrimiçi) <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/37/743/9495.pdf>, Erişim Tarihi: 21 Mayıs 2013.

³³ Zöhre Bulut, "Kemaliye (Erzincan) İlçesi ve Yakın Çevresinin Alternatif Turizm Kapsamında Rekreatif Turizm Potansiyelinin Belirlenmesi", Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Erzurum, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), 2006. s. 10.

³⁴Ferda Çağlar Erkut, "Eko Turizm Kaynağı Olarak Akçay Vadisi Ve Madran Dağı'nın Değerlendirilmesi", Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2005, s. 74.

³⁵TÜSİAD, **Sürdürülebilir Turizm Raporu**, Yayın No: TÜSİAD-T/Eylül/2012, (Çevrimiçi) : <https://tusiad.org/tr/tum/item/6032-tusiad--surdurulebilir-turizm-baslikli-raporunu-kamuoyuna-sundu> Erişim Tarihi: 18 Nisan 2013, s. 21.

Ekonomik Süreklilik	Turizm destinasyonlarının ve işletmelerinin uzun vadede fayda sağlamaya ve büyümeye devam etmesi için süreklilikleri ve rekabetçiliklerini sağlamak
Yerel Refah	Ziyaretçilerin yerel harcama oranını artırmakla birlikte, ev sahibi destinasyona katkıda bulunmak.
İstihdam Kalitesi	İrk, cinsiyet, engellilik gibi konularda ayrımcılığa fırsat vermeden, ücret ve hizmet kalitesini artırarak turizm tarafından sunulan yerel istihdamın sayısını ve kalitesini artırmak.
Ziyaretçi Memnuniyeti	Herhangi bir ayrımcılık yapmadan, bütün ziyaretçilere güvenli ve tatmin edici bir deneyim ve hizmet sunmak.
Yerel Kontrol	Turizmi; diğer sektörler ile işbirliği içerisinde planlama, yönetim ve bölgede turizmin gelişimi konusunda desteklemek.
Kültürel Zenginlik	Ev sahibi, topluluklara özgü kültür, gelenek ve tarihi mirasa saygı duymak ve güçlendirmek.
Kaynak Verimliliği	Turizm firma ve hizmetlerinin gelişim ve işletmesinde sınırlı ve yenilenemeyen kaynakların kullanımını azaltmak.
Çevresel Saflık	Turizm işletmelerinden ve ziyaretçilerden kaynaklanan hava, su ve kara kirliliğini ve atık üretimini azaltmak.

Kaynak: TÜSİAD, **Sürdürülebilir Turizm Raporu**, Yayın No: TÜSİAD-T/Eylül/ '(Çevrimiçi)' : <https://tusiad.org/tr/tum/item/6032-tusiad--surdurulebilir-turizm-baslikli-raporunu-kamuoyuna-sundu>
Erişim tarihi:13 Ekim 2013.

Sürdürülebilir turizm, sektörü kontrol etmek ya da turizmin olumsuz yönlerini yönetmek anlamındadır. Turizm, yerel halka ekonomik ve sosyal olarak fayda sağlamakla birlikte, çevreyi koruma özeni gösteren bir sektördür. Turizm içerisinde ekonomik gelişim ve çevreyi koruma birbirine zıt olarak değerlendirilmemelidir. Doğru yürütülen politikalarla ekonomik gelişim ve çevreyi koruma birbirini daha da güçlendirecektir³⁶.

³⁶ A.e., s.19.

1.6. Alternatif Turizm Kavramı

Alternatif turizm kavramı dünyadaki birçok ülke tarafından uzun zamandır kullanılan ve kitle turizmine alternatif olarak gelişen turizm türlerini ele alan bir kavramdır. Çinli turizm araştırmacısı Cai'e göre, son 10 yıldır özellikle gelişmekte olan ülkelerde hızla yayılan alternatif turizm, kitle turizmine doğrudan zıt özelliklere sahip olan, yerel olarak kontrol edilen ve yerel mimariye uyan bir turizm çeşididir³⁷.

Alternatif turizm kavramı literatürde “soft (hassas) turizm”, “korumacı turizm”, “yeşil turizm”, “doğaya yönelik turizm”, “eko-turizm”, “uygun turizm”, “sürdürülebilir turizm”, “ilerleyici turizm” gibi turizm çeşitleri ile birlikte anılmaktadır³⁸.

Ancak alternatif turizmin tanımlanması ve açıklanması bunlarla da sınırlı kalmamıştır. Alternatif turizm kavramı günümüzde yerini sürdürülebilir turizm kavramına bırakmıştır. Ancak her alternatif turizm türü sürdürülebilir turizm olarak algılanmamalıdır. Çünkü bazı turizm türleri, kitle turizmine alternatif olabilir, fakat sürdürülebilir olmayabilir³⁹. Kitle turizmi ve alternatif turizmin farklılıkları karşılaştırmalı olarak Tablo 1.5'te gösterilmektedir.

³⁷Wang Qing Yuan, **a.g.e.**, s.33.

³⁸ Akpınar, Bulut, **a.g.e.**, s. 1577.

³⁹Bulut, **a.g.e.**, s.13.

Tablo 1.5: Kitle Turizmi ve Alternatif Turizmin Karşılaştırılması

Kitle Turizmi	Alternatif Turizm
Büyük Ölçekli	Küçük Ölçekli
Kontrolsüz	Kontrollü
Plansız	Planlı
Uzun Süreli	Kısa Süreli
Sahipsiz	Bölgesel Sahipleri Olan
Bedel Bilincinde	Değer Bilincinde
Gelişme Yönlü	İdareli, Kontrollü Gelişim
Geniş Gruplarla Turistler	Makul Küçük Turist Grupları
Hızlı Ulaşım	Uygun Ulaşım, Yavaş Olabilir
İthal Yaşam Tarzı	Yerel Yaşam Tarzı
Gürültülü Turist İmajı	Sessiz Turist İmajı
Zayıf İşçi Eğitimi	İşçiler İçin Eğitim
Dağılmış Gelişme	Konsantre Olunmuş Planlama
Hariciler Tarafından Gelişim	Yerel Geliştiriciler
En Çok Kapasite İçin İnşa	Daha Uygun Gelişim Planları
Tarihin Kaybı	Tarihi Korumak
Düşüncesiz, Agresif	Düşünceli, Sakıngan
Değişime Dirençsiz	Değişime Güçlü Direnç
Zaman Paradır	Rahat
Sabit Program	Doğal Kararlar
Manzara Amaçlı	Deneyim Amaçlı
Rahat Ve Pasif	İstekli Ve Aktif
Uluslararası Restoranlar	Bölgesel Yemek Yerleri
Hatıra Kovalamak	Bölgesel Mevcudu Keşfetmek
Fotoğraflar Ve Kartpostallar	Hatıralar Ve Yeni Bilgi

Kaynak: Onur Oruç, “Bir Alternatif Turizm Türü Olan Doğa-Atlı Spor Turizminin Kastamonu Örneği Üzerinde İrdelenmesi”, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimler Enstitüsü, İstanbul, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2004, s. 26.

1.6.1. Alternatif Turizm ile İlgili Bazı Tanımlar

Günümüzde, turizm konusunda en çok üzerinde durulan ifade, alternatif turizm olmuştur. Alternatif turizm faaliyetinin, kısa bir geçmişe sahip olmasına rağmen bugün turizm sektörüne büyük ekonomik ve toplumsal faydalar getirmesinin yanı sıra sorunlara da neden olduğu kabul edilmektedir. Bu nedenle, anlamı tam olarak anlaşılmassa dahi, ilke olarak, alternatif turizm kavramı etkin bir şekilde savunulmaktadır. Alternatif turizm kavramı da tıpkı sürdürülebilir kalkınma kavramının ekonomi ile ilgili tüm gelişmeleri kapsamı gibi neredeyse turizm ile ilgili tüm kavramları içerisinde barındırdığına dair bir izlenime yol açmaktadır.

Ancak, söz konusu terimin tam olarak ne anlama geldiğinin ve esas olarak bu alternatif türün mevcut ve potansiyel tatil yerleri için öneminin ne düzeyde olduğunun incelenmesi gerekmektedir⁴⁰.

Diğer bir görüşe göre, alternatif turizm ne ekonomik anlamda, ne kişisel tercihler anlamında, ne de diğer konular açısından kitle turizminin yerini alamamaktadır. Alternatif turizmin sağlayabileceği en iyi şey, belli görevleri yerine getirmektir. Öncelikle turizm açısından cazibe kaynaklarını ve otantikliği artırarak kitle turizmini tamamlamaktır, bu alandaki uzmanların belirttiği gibi turistlere; “bölgenin doğal alanlarının ve zengin kültürel tarihinin zevkine varma şansı” vermektir⁴¹.

Alternatif turizm hakkında yapılan tanımlar ve alternatif turizmin faydaları değerlendirildiğinde halen, kitle turizminin getirdiği olumsuz etkileri ortadan kaldıran bir hedef olarak kabul görmesi ve modası geçmiş turizm türlerini çeşitlendiren, canlandıran, artıran ve tamamlayan bir araç olarak görülmesi söz konusudur. Bu nedenle alternatif turizm bazen tamamlayıcı, bazen de özel bir turizm türü olarak kabul edilmektedir⁴².

1.6.2. Alternatif Turizmi Oluşturan Etmenler

Alternatif turizm geleneksel turizme tepki biçiminde, onun alternatifi olarak doğmuştur. Bu nedenle geleneksel turizm “hard-sert” olarak, alternatif turizm ise “soft-yumuşak” olarak nitelendirilmektedir. Bu turizm türü, günümüz turizm endüstrisinin vazgeçilmez bir parçasını oluşturmaktadır⁴³. Alternatif turizmin ortaya çıkışındaki etmenler şunlardır⁴⁴;

1. Kaynakların azalması, niteliklerin bozulması,
2. Sürdürülebilir turizm anlayışının ortaya çıkması,

⁴⁰Liu Wei, “Alternatif Turizm Çeşitleri ve Gelişmesine Yönelik Planlar”, **Modern Ticaret Dergisi**, Xin Jiang, Cilt: 21, Sayı: 3, 2009, s. 60.

⁴¹Liu Wei, **a.g.e.**, s. 66.

⁴²Hasan Tekeli, **Turizm Pazarlaması ve Planlaması**, Ankara, Detay Yayıncılık, 2001, s. 4.

⁴³Uluslan, Batman, **a.g.e.**, s. 245

⁴⁴Bulut, **a.g.e.**, s.14.

3. Turizmin bütün yıla yayılması anlayışının gelişmesi,
4. Tüketicilerin klasik kitle turizminden (deniz, güneş, kum) sıkılması,
5. Tüketicilere yönelik değişik zevklere, heyecanlara hitap eden tatil olanaklarının oluşturulması,
6. İnsanların tatil ve turizm anlayışına ilişkin beklentilerinin değişmesidir.

Alternatif turizmle ilgili iki temel yaklaşım bulunmaktadır. Bunlardan birincisi; alternatif turizmin diğer turizm türlerine bağlı fakat tamamlayıcı bir turizm türü olması; ikinci yaklaşım ise, alternatif turizmin oluşumu yönünden, geleneksel turizmden farklı özelliklere sahip daha özel konularla harekete geçirilen bir turizm türü olduğudur. Bu özellikleri, genel olarak doğal çekicilikler ve turistik talepteki kendine özgü birtakım özellikler olarak ifade edilmektedir⁴⁵. (Tablo 1.6).

⁴⁵Liu Wei, **a.g.e.**, s 68.

Tablo 1.6: Alternatif Turizmin Özellikleri

Bölgenin taşıma kapasitesini zorlamayan sınırlı katılım	Turizmin mekân ve zaman açısından yayılması
Yavaş ve denetimli gelişim	Küçük ölçekli turistik işletmeler
Çevreye uyumlu, özgün turizm mimarisi	Yerel halk ve turist arası iletişimdeki uyumluluk
Bağımsız çalışan uzmanlaşmış tur operatörleri	Geleneksel ve özgün değerlerin korunması
Yerel ölçekte turizm planlaması	Turistik istihdamda yöre halkına öncelik verilmesi

Kaynak: Elif Akpınar, Yahya Bulut, “Ülkemizde Alternatif Turizm Bir Dalı Olan Eko-turizmi Çeşitlerinin Bölgelere Göre Dağılımı Ve Uygulama Alanları”, **3. Ulusal Karadeniz Ormancılık Kongresi**, Ankara, Türkiye Ormancılar Derneği Yayını, Orman ve Av, Sayı 4, Mayıs 2010, 1590.

1.6.3. Alternatif Turizm Çeşitleri

Alternatif turizmi, etkinliğin yönelimine göre doğa temelli alternatif turizm veya kültürel kaynaklara yönelen sosyo-kültürel alternatif turizm olarak sınıflandırmak olanaklıdır. Doğa temelli alternatif turizm eko- turizm olarak da isimlendirilmektedir. Ayrıca yat, sağlık, macera, spor, gençlik turizmi ve kongre turizmi, bu turizm yaklaşımının çeşitleri arasında yer almaktadır. Dolayısıyla alternatif turizm çeşitleri aşağıdaki başlıklarla incelenebilmektedir⁴⁶.

1.6.3.1. Eko- Turizm

Doğa temelli alternatif turizm eko- turizm olarak adlandırılmaktadır. Eko-turizm kavramı, turizm çevre ilişkilerinin önem kazanması ve sürdürülebilirlik tartışmalarıyla birlikte gündeme gelmiştir ve sıkça kullanılmaya başlanmıştır. Eko-

⁴⁶Nazmiye Erdoğan, **Çevre ve Ekoturizm**, Ankara, Erk Yayınları, 2003, s. 317.

turizm, doğayı sevenler ve çevre duyarlılığı olan turistlerin hareketlerinden daha geniş kapsamlı, çevresel, ekonomik ve sosyal ilişkiler bütünüdür⁴⁷.

TIES (The International Ecotourism Society) Uluslararası Eko-turizm Topluluğu'nun tanımına göre eko- turizm; doğayı ve kültürel kaynakları anlayarak korumayı destekleyen, yerel halka sosyo-ekonomik katkı sağlayan, bozulmamış doğal alanlara çevresel açıdan sorumlu ve duyarlı seyahat ve ziyaretlerden oluşmaktadır⁴⁸.

Yukarıdaki tanıma bakıldığında eko- turizm, doğal ve kültürel değerleri koruyarak seyahat etmek olarak ifade edilebilir. Eko- turizm kavramı içerisinde yeşil turizm, alternatif turizm, doğa turizmi, macera turizmi, kültürel turizm gibi birçok turizm türü kullanılmaktadır. Eko- turizm; genelde küçük gruplar halinde hareket edilen, ailelerin işlettiği küçük tesislerde konaklanan, geleneksel mimarinin ve yerel kaynakların kullanımını hedefleyen turizm türü olarak tanımlanmaktadır⁴⁹.

Yavaş ve adım adım gelişme, en elverişli karlılık, uzun vadeli programlar, çevre değerlerine duyarlılık ve çevre ile bütünleşme eko- turizmin temel özelliklerini ifade etmektedir. Eko- turizm doğaya karşı yumuşak, ekonomik yönden verimli, sosyal yönden sorumlu, ekolojik yönden krizi önleyici özelliklerini ortaya koymaktadır. Bu özellikler şöyle sıralanabilir⁵⁰ (Tablo 1.7):

⁴⁷Haber, (Çevrimiçi)
https://www.researchgate.net/publication/283498573_Ekoturizm_Turizm_Cevre_ve_Surdurulebilirlik
Erişim Tarihi: 13 Mart 2011.

⁴⁸Esin Özkan Yürük, "Turizmin Geleceği: Eko Turizm", **Standart: Ekonomik Ve Teknik Dergi**, Ankara, 2003, Sayı: 500, s. 68-71

⁴⁹A.e., s.7.

⁵⁰ Çağlar Erkut, **a.g.e.**, s. 62.

Tablo 1.7: Eko- Turizmin Özellikleri

Turist sayısının az olması,	Turist baskısının az olması,
Turizmin yıl içine yayılması,	Yoğun değil yaygın olması,
Tüketimin az olması,	Çevre eğitiminin yer alması,
Tahribatı düzeltmek yerine önlemeye yönelik planlama yapılması,	Sürdürülebilir kalkınmayı geliştirmesi,
Yerel halkın katılımı,	Uzun vadeli ekonomik çıkarın gözetilmesi,
Alternatif ulaşım türlerinin ve toplu taşıma araçlarının kullanılması,	Küçük ölçekli gelişme olması,
Koruma için gelir sağlaması.	

Kaynak: Ferda Çağlar Erkut, “Eko Turizm Kaynağı Olarak Akçay Vadisi Ve Madran Dağı’nın Değerlendirilmesi”, Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2005, s. 62.

Eko- Turizmin Türleri: Eko-turizm etkinliklerinin çevreyi koruma derecelerine göre kendi içinde de çeşitli sınıflamalar yapılmaktadır. Eko- turizm; Aktif eko- turizm ve Pasif eko- turizm olarak iki gruba ayrılmıştır⁵¹.

Aktif eko- turizm: Aktif eko- turizm gidilen çevreyi geliştirmeye yönelik olarak, sürdürülebilir formda olandır. Bu tür turizme katılanlar daha fazla çevre bilincine sahiptir. Çevreyi değiştirme girişimi yoktur. Ekolojiye uygun doğal konaklama birimleri kurulur. Hizmet ve donanım minimum seviyede tutulmaktadır⁵².

Pasif eko- turizm: Pasif eko- turizm, fiziki ve kültürel çevreye olumsuz etki yapmayan turizm etkinliklerinin gerekliliği üzerinde durmaktadır. Bu tür turizm,

⁵¹Nazmiye Erdoğan, Özgür Yağcı, “Sürdürülebilirlik Bağlamında Eko-turizmin Sosyal, Ekonomik ve Çevresel Etkiler Bakımından Değerlendirilmesi”, **First Tourism Congress of Mediterranean Countries, Tourism In Mediterranean From Past To Future: Proceedings**, Antalya, 2002 s. 4.

⁵² Kısa Ovalı, “Farklı Turist, Farklı Turizm, Farklı Mimari: Çevreci Turist, Ekolojik Turizm, Ekolojik Turizm Mimarisi” s. 287.

kaynağın mevcut durumunun korunmasını yeterli bulmakta ve buna bağlı olarak daha yaygın hizmet ve donanım yaratılmasını savunmaktadır⁵³. (Tablo 1.8)

Tablo 1.8: Eko-Turizm Türleri

Yayla turizm	Av turizmi
Kuş gözlemciliği	Botanik turizmi
Foto safari	Kamp karavan turizmi
Yaban hayatı gözlemciliği	Mağara turizmi
Sportif olta balıkçılığı	Trekking
Bisiklet turizm	Dağcılık
Balon turizmi	Akarsu turizmi
Sualtı dalış	Yamaç paraşütü
Tarım ve çiftçilik turizmi	Atlı doğa yürüyüşü

Kaynak: Makale, (Çevrimiçi) www.xjshentaitravel.cn Erişim Tarihi: 16 Mart 2015.

Çevreye uyumlu bir yaşam için ekolojik ve ekonomik kararların bir arada ele alınması, doğal alanların ve kırsal bölgelerin olumsuz çevresel etkilerden korunması, günümüz turizminde turistlerin sorunsuz bir şekilde turistik etkinliklerini gerçekleştirmelerine yardımcı olmaktadır. Eko- turizm, doğa temelli turizm endüstrisi içinde hızla büyüyen bir turizm türü olarak sürdürülebilir turizmin bir biçimi şeklinde karşımıza çıkmaktadır⁵⁴.

1.6.3.2. Kültür Turizmi

Kültürün bir toplumun sahip olduğu maddi ve manevi değerlerden oluşan bir bütün olduğunu söyleyen bilim insanları, aynı zamanda kültürün toplumda mevcut her tür bilgi, ilgi, alışkanlık, değer yargıları, genel tutumlar, görüş, düşünce ve tüm davranış şekilleriyle bir bütün olduğunu savunmaktadır. Kültür kavramının barındırmış olduğu özelliklerinden dolayı, birçok turist, toplumlara ait kültürleri tanıma isteği içinde seyahat etmektedir. Dolayısıyla turistlerin farklı kültürleri görüp tanımak için yaptıkları seyahat ve konaklamalar “kültür turizmi” olarak adlandırılmaktadır⁵⁵.

⁵³ Erdoğan, a.g.e., s. 28.

⁵⁴ A.e., s. 1578.

⁵⁵ Bilgehan Gülcan, “Türkiye’de Kültür Turizminin Ürün Yapısı ve Somut Kültür Varlıklarına Dayalı

İnsanlar eski medeniyetlerin ya da kültürlerin izlerini görme isteğinin yanı sıra kendi kültürleri dışındaki kültürlerle de ilgi duyması sonucunda kültür turizmi gelişmektedir. Bu nedenle turistler, yöreleri daha çok kültürel çekiciliklerini görmek amacıyla ziyaret etmektedirler. Kültür ve diğer turizm kaynakları bir araya geldiğinde ise ülkelere birçok açıdan kazanç sağlayabilmektedir⁵⁶.

Kültür turizmi, gelir sağlayıcı etkisinin yanında, kültürel değerlerin korunması açısından da önem taşımaktadır. Çünkü kültür turizmi sayesinde turistik bir ürün haline getirilen somut ve somut olmayan kültürel değerler hem korunmakta hem de geleneksel kültürü tekrar canlandırmaya katkı sağlayabilmektedir. Kültür turizmi kaynakları olarak⁵⁷;

1. Tarihi eserler (cami, türbe, kilise, han, saat kulesi, v.b.)
2. Arkeolojik eserler (antik kent, kale, sur, kurgan, tapınak, v.b.)
3. Müzeler (açık hava müzeleri, etnografya müzesi, arkeoloji müzesi, özel konulu müzeler, v.b.)
4. Festivaller (yılın belirli günlerinde düzenlenen konulu ulusal veya uluslararası katılıma açık müzik, tiyatro, özel konulu toplantılar, v.b.)
5. Özel günler (gelenek ve göreneklerden ya da dini inançlardan kaynaklanan, törensel özelliği olan günlerdir, v.b.)
6. Yöresel el sanatları (halı, toprak işleme, ağaç işleme, bakır işleme, taş işleme, mücevher, v.s.)
7. Halk folkloru (halk müziği, geleneksel danslar, geleneksel müzik aletleri, v.s.) gibi oldukça geniş örnekler verilebilir.

Ürün Farklılaştırma İhtiyacı”, **Gazi Üniversitesi İşletme Araştırma Dergisi**, Ankara, Cilt: 2, Sayı: 1, 2010, s. 102-103.

⁵⁶Selma Meydan Uygur, Eda Baykan, “Kültür Turizmi Ve Turizmin Kültürel Varlıklar Üzerindeki Etkileri”, **Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi**, Ankara, Yıl: 2007, Sayı: 2, s. 33.

⁵⁷**A.e.**, s. 35.

1.6.3.3. Yat Turizmi

Yoğun kent yaşamının getirdiği baskıyla, insanların doğa özlmlerinin giderek artması, aktif uğraşlarda bulunma isteği, standart yaşama olan tepkisi, ekonomik refah düzeyinin yükselmesi ve teknolojik gelişmeler sonucunda diğler bir alternatif turizm çeşidi olan, yat turizmi ortaya çıkmıştır. Yat turizmi, birçok unsurun bir araya getirilerek, deniz gezisi hizmetinin sunulmasıyla ortaya çıkan ekonomik faaliyetten oluşmaktadır. Yat turizmi, marina inşaatı ve işletilmesi, catering hizmetleri, personel ve idari işlemler gibi birçok boyutta geniş kapsamdaki istihdam fırsatı sunan önemli sektörlerden biridir. İstihdam edilen personelin sınırlı da olsa, bazı beceriler kazanmış olması zorunluluğu, kalifiye eleman yetiştirilmesi gerekliliğinden bir başka altyapı baskısını doğurmaktadır. Turizm endüstrisinin, açık denizde dinlenme ve eğlenme özelliğini taşıyan yat turizmi son yıllarda hızla gelişmektedir⁵⁸.

Yatçılığın; spor, gezi ve eğlençe amacıyla yapıldığını, bir başka ifadeyle geniş anlamda turistik bir faaliyet olduğunu, kruvaziyer gemilerden daha küçük boyutlu ve onlardan daha az sayıda yolcu ile yapılan bir deniz gezisini kapsadığını söylemek mümkündür. Dünya yatçılığında, “mega yatlar” 150 tondan az, 33 metreden kısa yat kategorileri olarak görölmektedir. Daha küçük boyuttaki yatlar; gezi, eğlençe, dinlenme ve spor amacıyla az sayıda kişinin hizmetine sunulan lüks turistik ve ticari faaliyetlerdir⁵⁹.

1.6.3.4. Sağlık Turizmi

Teknolojideki hızlı gelişmeler, insan yaşamını kolaylaştırmakla beraber diğler taraftan kişi ve toplum sağlığını olumsuz yönde etkileyen unsurlara da neden olmaktadır. İnsanlar, karşılaştıkları bu olumsuzlukları gidermek için, tedavi amaçlı olarak iklimi ve doğası sağlık için elverişli bölgelere, özellikle termal suların

⁵⁸Ceyda Tekince Ercanık, “Türkiye’de Yat Turizminin Coğrafya Açısından İrdelenmesi,” Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya (Beşerî Ve İktisadi) Anabilimdalı, Ankara, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2003, s. 13.

⁵⁹Liu Wei, a.g.e., s. 71.

bulunduğu yerlere seyahat etmektedirler. İnsanlar iki sebepten dolayı bu tür seyahatlere katılmaktadırlar⁶⁰;

1. Var olan sağlıklarını korumak ve devamını sağlamak,
2. Bozulan sağlıklarını düzeltmek ve yeniden eski sağlıklarına kavuşmak.

Kaplıca, ılıca ve benzeri doğal yeraltı kaynaklarına sahip destinasyonlar, insan sağlığı açısından faydalı olan hizmetleri turistlere sunmaktadır. Temel motivasyon, kişisel sağlık açısından faydalı olacak hizmetlerin satın alınması olduğundan, sağlık turizmi farklı biçimlerde ortaya çıkabilmektedir. Bunlardan bazıları ise kaplıca turizmi, kür turizmi, zayıflama turizmi, tedavi turizmi ve içmeler turizmi olarak adlandırılabilir⁶¹.

1.6.3.5. Kırsal Turizm

Doğal yaşama duyulan ilgi, şehirden uzaklaşma ve dinlenme isteği kırsal turizmin önemini artırmaktadır. Kültürel, çevresel, siyasal, ekonomik, teknolojik alanlardaki değişimler ve gelişmeler şehirler ile kırsal bölgeler arasında yaşam şartları ve gelir kaynakları açısından farkın büyümesine neden olmuştur. Bu da kırsal yörelerden şehirlere olan göçü hızlandırmıştır. Günümüzde birçok turizm bölgesi tamamen şehirleşmiştir. Turistlerin beklentileri doğrultusunda konaklama, yiyecek içecek ve diğer hizmetleri veren küçük ölçekli işletmelerin yer aldığı kırsal yerleşimlerde gerçekleştirilen faaliyetler bütünü, söz konusu turizm türünün altyapısını oluşturmaktadır⁶².

1.6.3.6. Macera Turizmi

Macera turizmi, aktif dinlenmeyi seven, risk ve tehlike içeren tatil türlerinden hoşlananların katıldıkları bir turizm türüdür. Bu turizm faaliyetine; dağcılık, rafting, vahşi doğa gezileri, mağaracılık ve yamaç paraşütçülüğü örnek olarak verilebilir.

⁶⁰ Uluşan, Batman, **a.g.e.**, s. 246.

⁶¹ Liu Wei, **a.g.e.**, s. 76.

⁶² Ali Nadir Zeyrek, “Besni’de Alternatif Turizm Potansiyeli”, **Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Gaziantep, Cilt: 7, Sayı: 2, 2008, s. 457.

Günümüzde değişen turizm trendi göz önünde bulundurularak macera turizmine olan talebin de artarak devam edeceği söylenebilir. Bu nedenle bu alanda coğrafi koşulları elverişli olan ülkeler, turizm pazarından pay sahibi olma avantajını taşımaktadırlar⁶³.

Katılımcılarını şehir yaşamının güvenliğinden uzakta doğal ortamlarda deneyime sürükleyen ve onlara fiziksel güçlerini test etme olanağı sağlayan bu sportif aktiviteler, aynı zamanda uzun yürüyüşler ve değişik kar sporlarını da içermektedir. Macera turizmi tamamen, dağlar, ırmaklar, ormanlar gibi doğal kaynaklara bağlıdır. Buna Afrika kıtasına düzenlenen safari ve çöl turları da örnek olarak verilebilir. Bu aktiviteler, heyecan ve gerilim verici türden aktiviteler olarak tanımlanmaktadır⁶⁴.

1.6.3.7. İnanç Turizmi

Alternatif turizm içinde yer alan önemli faaliyetlerden bir diğeri de, inanç turizmidir. İnanç turizmi, özellikle inançların geçmişine uzanmak, dinlerin önemli merkezlerini ziyaret etmek, inançların zorunlu gördüğü ziyaretleri gerçekleştirmek üzere “haç” yapmak isteyen ve bu şekilde manevi tatmin, iç huzuru arayan insanların beklentilerini karşılamaktadır. Çoğu zaman inanç turizmi açısından popüler olan bu yerler, daha sonra sadece inananlar tarafından değil, meraklıları tarafından da ziyaret edilmeye başlamıştır. Bu mekânlar tur organizasyonları içerisinde özellikle sunulmaya çalışılmaktadır. Dini mekânların, kutsal şehir ve tapınakların turistler tarafından ziyaret edilmesi, aynı zamanda ekonomik bir hareket de sağlamaktadır⁶⁵.

Kutsal yerlerin yerli ve yabancı turistlerce ziyaret edilmesinin turizm olgusu içerisinde, dinsel yönden önemli bulunan cami, kiliseler, sanat tarihi açısından önemli olan anıtlar, müzeler, evler, mimari özellikleri nedeniyle türünün ilk veya ilginç örneği olan yapılar ve tarihi eserler değerlendirilerek turistlerin hizmetine

⁶³Yüksel Öztürk, İrfan Yazıcıoğlu, “Gelişmekte Olan Ülkeler İçin Alternatif Turizm Faaliyetleri Üzerinde Teorik Bir Çalışma”, **Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi**, Ankara, Yıl: 2002, Sayı: 2, s. 6.

⁶⁴Nüzhet Kahraman, Oğuz Türkay, **Turizm Ve Çevre**, Ankara, Detay Yayınları No: 87, 2009, s. 49.

⁶⁵Sevil Sargın, “Yalvaç’ta İnanç Turizmi”, **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Elâzığ, Cilt: 16, Sayı: 2, 2006, s. 3.

sunulmaktadır. Bu turizm türü de doğaya zarar vermediği, bazı değerlerin korunup tanıtılarak değerlendirilmesi açısından önemli görülerek alternatif turizm türü olarak geliştirilmeye başlanmıştır⁶⁶.

1.6.3.8. Kongre Turizmi

Kongre turizmi, insanların bilgi alışverişi yapmak amacı ile bir yerde toplanmasından kaynaklanan, yiyecek-içecek, konaklama, eğlence ve toplantı aktivitelerinin tümünü bir arada içeren bir faaliyettir. Bir destinasyonda kongre turizminin gerçekleşmesi durumunda, birçok turizm unsuru da gerçekleşmiş olacaktır⁶⁷.

Kongre turizmi geleneksel turizm türlerine göre bazı farklılıklar göstermektedir. Söz konusu farklılıklar olarak; kongre turizminin geliştirilmesi istenen bölgelerin modernize edilen kongre merkezlerine sahip olması, hava alanına kolay ulaşım çeşitlerinin yaratılması ve yüksek standartlı konaklama tesislerinin inşa edilmesi gibi altyapı ve hizmet faaliyetlerinin gerçekleştirilmesidir. Ayrıca kongre turizminin diğer turizm türlerine göre sezonluk dalgalanma hassasiyeti daha azdır⁶⁸.

Kongre turizmine katılan bireylerin gelir düzeyi ve kültür seviyeleri ortalama turiste göre daha yüksek düzeydedir. Kongre turizminin dünya genelinde hızlı gelişim göstermesi, kongrelerin yöresel ve ulusal ekonomilere sağladığı katkıları ortaya koymaktadır. Kongre turizminden, sadece ekonomik beklentiler değil aynı zamanda sosyal, kültürel ve politik yararlar da sağlanması amaçlanmaktadır⁶⁹.

1.6.3.9. Gençlik Turizmi

Gençlik turizmi, 15-25 yaş arasında bulunan gençlerin, kamu ve özel organizasyonların sağladığı destek ve teşviklerden yararlanarak bireysel veya grup

⁶⁶Liu Wei, **a.g.e.**, s. 82.

⁶⁷Hasan Eker, “Kongre Turizmi ve Bursa’da Kongre Turizminin Düzeyi”, **1. Bursa Turizm Sempozyumu**, Bursa, 30 Eylül-2 Ekim 2005, s. 118.

⁶⁸Almaz Akhmetov, “Almatı’nın Kongre Turizm Arz Potansiyeli ve Şehrin Kongre Destinasyonu Seçim Faktörleri Açısından Değerlendirilmesi”, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Ana Bilim Dalı, İzmir, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2007, s. 6.

⁶⁹**A.e.**, s. 7.

halinde ülke içi veya yurtdışında kültür ve dinlenme motifleri ile yaptıkları seyahat ve konaklamalardan oluşan ekonomik, sosyal ve kültürel bir faaliyettir⁷⁰.

Turizme gençlerin katılmasının avantajlarından biri, sosyal medyayı etkin kullanmalarıdır. Gençler dünya çapındaki geniş deneyimlerden yararlanarak yeni pazarların ve gidilecek yerlerin keşfedilmesinde daima öncülük yapabilirler. Genç turistlerin ekonomik bütçelerinin esnek olması; ucuz pansiyon, motel, kamp tesislerinden yararlanmakla birlikte orta ve yüksek standartlı otellere de talep göstermelerine sebep olmaktadır. Gençlik turizmi, dünya ekonomik durgunluklarından fazla etkilenmeyen bir turizm türüdür⁷¹.

Turizm politikası açısından bakıldığında gençlik turizmi, uzun ömürlü müşteri portföyünü oluşturmakta önemli bir turizm çeşididir. Bunun sebebi, gençler, gelecekte balayı, iş seyahati, aile tatili gibi turizm faaliyetlerine katılacak olan nüfus sınıfıdır. Dolayısıyla ziyaret ettikleri destinasyonların genç turist üzerinde olumlu izlenimler oluşturmaları, uzun vadede turist kazanılmasına neden olabilmektedir⁷².

1.6.3.10. Yayla Turizmi

İnsanların bulundukları yerlerden ayrılarak yaz aylarında yaylalara gitmeleri ve orada konaklayarak tüm ihtiyaçlarını sağlayabilmeleri, yayla turizmi hareketini oluşturmaktadır. Ayrıca yaylalardaki etkinlikler, yayla kültürü ile bozulmamış doğada yaşamak diğer insanların da ilgisini çekmiş ve bu yaşam tarzına katılmalarını sağlamış ve bu şekilde yayla turizmi kavramı ortaya çıkmıştır⁷³.

Yayla turizminde genellikle ev pansiyonları ve küçük günübirlik tesisler gibi konaklama tesisleri kullanılır. Yayla turizminde çevrenin, kültürel ve fiziksel taşıma

⁷⁰Erdem Acır, “Türkiye’de Gençlik Turizmi Potansiyelinin Geliştirilmesi Ve Çözüm Önerileri”, T.C Kültür Ve Turizm Bakanlığı Yatırım Ve İşletmeler Müdürlüğü, Uzmanlık Tezi, Ankara, 2010, s. 26.

⁷¹“Gençlik Turizmi”, (Çevrimiçi) https://www.researchgate.net/publication/326066143_Genclik_Turizmi_Kapsaminda_Yeni_Trend_Drone_Yarislari_New_Trend_In_The_Context_Of_Youth_Tourism_Drone_Races, Erişim Tarihi: 15 Mart 2019.

⁷²Cui Ying, “Turizm Çeşitlerinden Gençlik Turizmi,” **Shan Xi Üniversitesi Meslek Yüksek Okul Dergisi**, Shan Xi, Yıl: 2014, Sayı: 3 s. 23.

⁷³Mehmet Bakırcı, “Doğu Karadeniz Bölgesinin Turizme Kazandırılması”, **Doğu Karadeniz Turizm Konferansı**, Ankara, Turizm Bakanlığı, Turizm Eğitim Müdürlüğü Yayını, 2002, s. 79,

kapasitelerinin zorlanmaması, doğaya zarar vermeden turistik faaliyetlerin yapılması gibi unsurlar alternatif turizm açısından önemli bir özellik taşımaktadır⁷⁴.

1.6.3.11. Spor Turizmi

Spor turizmi, spora ilgi duyan kişilerin, spor yapmak ve sportif etkinlikleri izlemek amacıyla turizm olayına katılmalarından doğan olaylar ve ilişkiler bütünüdür. Spor turizmi dünyada hızlı bir şekilde gelişmektedir. Uluslararası Spor Turizmi Konseyi'nin araştırmalarına göre, spor faaliyetlerinin yılda ortalama 182 milyar dolarlık bir endüstri haline geldiği ifade edilmektedir. Bu nedenle birçok ülke spor turizmini geliştirmeye yönelik faaliyetlerin oluşturulmasına önem vermeye başlamıştır⁷⁵.

Ülkeler, spor turizmine elverişli yerlerin fiziki ve doğal yapısına uygun spor dallarını belirlemeye, ilgili kurum ve kuruluşların destekleriyle bu spor faaliyetlerinin geliştirilmesine önem vermektedir. Aynı zamanda ulusal ve uluslararası düzeyde yarışmalar organize edilerek, bu yarışmalar esnasında katılımcı sporcular, sportif etkinliği izlemek için gelen seyirciler ve sportif program ekiplerinin turizm hizmetinden de istifade etmeleri sağlanmaktadır. Bu ziyaretçiler konaklama, ulaşım, eğlence, yiyecek-içecek ve alışveriş gibi birçok turistik hizmetten yararlanmaktadır⁷⁶.

1.6.3.12. Dağ ve Kış Turizmi

Dağ turizmi, dağlık ortamlarda dinlenmeyi ve dağ sporlarını kapsayan bir turizm hareketidir. Bu tür uygulamalar genellikle orta ve yüksek dağlık yöreler üzerinde gerçekleştirilmektedir. Söz konusu dağ sporları, dağlık yörelerde sürdürülen spor amaçlı gezi, yürüyüş, tırmanma ve kayak uygulamalarını kapsamaktadır. Bu

⁷⁴Sunay Ünlü Yücel, TÜRSAB Ar-Ge Departmanı, (Çevrimiçi) www.tursab.org.tr/dosya/1017/may04yayla_1017_1683015.pdf, Erişim Tarihi: 02 Mayıs 2012.

⁷⁵Nesrin Yardımcı Sarıçay, "Turizmde İyi Bir Alternatif Spor Turizmi", **İzmir Ticaret Odası, Ar-Ge Bülten**, İzmir, Temmuz, 2009, s.28, (Çevrimiçi) http://www.izto.org.tr/portals/0/iztogenel/dokumanlar/turizmde_ iyi _bir _alternatif _spor _turizmi _n _sar icay _26.04.2012%2019-30-00.pdf, Erişim Tarihi: 26 Mayıs 2012.

⁷⁶A.e., s. 29.

faaliyetler, bireysel veya toplu olarak, belirli araç ve gereçlerin doğa koşullarına ve yazılı kurallara uygun olarak yapılmaktadır. Dağcılık ile ilgili sporlar, günümüzde dünyanın her köşesinde milyonlarca insan tarafından gerçekleştirilmektedir⁷⁷.

Dağlar, insanları öncelikle, sağlıklı iklimleri ile kendisine çekmiştir. Dağların iklim açısından insan sağlığına uygun özellikleri, klimatizmin konusuna girmektedir. Orta yükseklikteki dağlık alanlar yaz aylarında serin ve ılıman, kış aylarında ise etkili güneş ışıması ile vadi ve ova tabanlarına göre daha sıcak olmaktadır. Özellikle büyük şehirlerde yaşayan insanlar, sağlıklı iklimde bulunma amacıyla bu alanları tercih etmektedirler⁷⁸.

Dağ turizmi ve spor denilince akla ilk gelenlerden biri de kayaktır. Kayak yapmak, birçok insan için büyük keyif ve heyecan veren bir spordur. Turizm konusunda alternatif arayışlar, özellikle kışları uzun ve karlı ülkelerde bu çekicilik unsurunun değerlendirilmesini gündeme getirmekle turizm mevsiminin uzatılması amacıyla da geliştirilmesine çalışılan bir turizm türü olma özelliğine sahiptir. Kayak merkezleri; otel, pansiyon, kamu binalarının dinlenme tesisleri gibi konaklama yerlerini, kayak, kızak, buz pateni, snowboard gibi etkinlikleri ve cafe, disco, restaurant, bar gibi eğlence yerlerini müşterilere sunmaktadır⁷⁹.

1.6.3.13. Av Turizmi

Avcıların yaşadıkları yerlerden değişik bir bölge veya ülkede avlanmak, dinlenmek ve spor yapmak amacı ile gerçekleştirdikleri seyahatlerden oluşan, ülke ve bölge ekonomisine oldukça önemli katkılar sağlayan bir turizm türüdür. Av turizmi, bilinçli ve belli bir eğitime dayanarak, sadece olgunluğa erişmiş hayvanların

⁷⁷Mehmet Somuncu, “Dağcılık Ve Dağ Turizmindeki İkilem: Ekonomik Yarar ve Ekolojik Bedel”, **Ankara Üniversitesi Coğrafi Bilimler Dergisi**, Ankara, Cilt:2, Sayı:1, 2004, s. 7.

⁷⁸Liu Wei, **a.g.e.**, s. 86.

⁷⁹Taluy Emil, **Dağ Turizmi (Kayak Merkezleri) Sektör Profili**, İstanbul, İstanbul Ticaret Odası Yayını, 2004, s.2.

avlanması olayıdır. Av turizmine büyük miktarda parasal harcama gerektirmesi nedeniyle gelir düzeyi yüksek bireyler katılmaktadır⁸⁰.

Av turizmi, avcılık faaliyeti ile birlikte, kişiye farklı kültürleri ve değişik yerleri görme olanağı da vermektedir. Av turizmi uygulamaları; turizm faaliyetlerinin çeşitlendirilmesi, turizm hareketlerinin ülke geneline ve tüm yıla yayılması ile sosyo-ekonomik kalkınmanın homojen dağılımının sağlanmasında etkili olmaktadır. Avcılık turizmi, avcılık için yapılan harcamalar yanında rehberlik, konaklama, alışveriş gibi diğer hizmet harcamalarını da gerektirmektedir⁸¹.

1.6.3.14. Atlı Doğa Yürüyüşü, Bisiklet ve Trekking Turizmi

Turizmin çeşitliliği içerisinde yer alan atlı doğa yürüyüşleri tarihi ve doğal güzelliklerin bulunduğu yörelerimizde düzenlenen gününbirlik veya birkaç günlük gezi programları ile yapılmaktadır⁸². At binmeyi sevenlerin tercih ettiği bu spor, genellikle sakin ve huzurlu ortamlarda, ormanlık ve dağlık yerlerde veya adalarda gerçekleşmektedir. Zengin bitki örtüsü ve temiz havası olan dağ ve yaylalara sahip destinasyonlar, bu tür turizmin geliştirilmesine oldukça elverişlidir. Atlı doğa yürüyüşleri sayesinde tamamen doğa ile iç içe ve doğal bir ulaşım vasıtasıyla huzurlu bir gezinti yapan turist, şehrin kalabalığından ve iş stresinden uzaklaşma imkanı bulmaktadır. Alternatif turizmin bu yeni eğilimi, kırsal bölgelerde yapılmasının yanı sıra şehre yakın olan ormanlık ve sakin yeşil alanlarda da yapılabilmektedir⁸³.

Bisiklet turizmi, bireysel veya grup olarak açık alanda, yolda veya özel olarak hazırlanmış bir pistte yapılan bisiklet yolculuğudur. Bütün dünyada hızla yayılan yeşil turizm anlayışına paralel olarak bisiklet turları da son yıllarda seyahat acentaları tarafından doğal, kırsal alanlarda düzenlenmektedir. Bisiklet turizminde çeşitli aktiviteler yapan turistler, genellikle doğaya zarar vermeyen eko- turizm

⁸⁰Zehra Ege, “Av Turizmi,” **Turistik Ürün Çeşitlendirmesi**, Editörler: N. Hacıoğlu ve C. Avcıkurt, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım, 2008, s. 346.

⁸¹Makale, (Çevrimiçi) <https://dergipark.org.tr/download/article-file/195650>, Erişim Tarihi: 12 Eylül 2014.

⁸²Oruç, **a.g.e.**, s. 28.

⁸³“Doğa Yürüyüşü”, (Çevrimiçi) <https://dergipark.org.tr/download/article-file/178530>, Erişim Tarihi: 15 Mayıs 2011.

faaliyetlerini tercih etmektedirler. Aynı zamanda bisiklet turizmi, kırsal kalkınmaya da doğrudan katkı sağlamaktadır⁸⁴.

Bisiklet turizmi ise, bireysel veya küçük gruplar halinde yapılan bir turizm türü olmasının yanında, dünyaca ünlü bisiklet turnelerinin yapılması açısından da ulusal ve uluslararası anlamda önem kazanmıştır. Bisiklet turneleri hem katılımcıları hem de seyircilerini bir araya toplayarak turistik hizmetlerden yararlanmasına neden olan bir etkinlik özelliğindedir⁸⁵.

Trekking (doğa yürüyüşü) turizmi, genelde şehrin stresinden kurtulmak isteyenlerin, şehre yakın parkurlarda hafta sonları günübirlik ya da yabancı ülkelerde 2-3 haftalık turlar şeklinde, profesyonel bir rehber eşliğinde gerçekleştirdikleri bir spor türüdür. Trekking turizminin gelişiminde, bölgenin dağ yürüyüşü parkurları açısından sahip olduğu potansiyel kullanımı, bölgedeki insanların bu bölgeye gelecek kişilere rehberlik etmeleri, günübirlik veya kısa süreli konaklama olanakları ortaya çıkmaktadır. Küçük gruplar halinde yapıldığı için doğada oluşturdıkları problemlerin etkisi oldukça yumuşak boyuttadır⁸⁶.

⁸⁴Mehmet Ali Özel, “Turizmin Çeşitlendirilmesi Bağlamında Doğa Turizmi: Ankara İli Örneği”, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Uzmanlık Tezi, Ankara, Şubat 2010, s. 53.

⁸⁵A.e., s.55.

⁸⁶A.e., s.59.

İKİNCİ BÖLÜM

ŞİNCAN UYGUR ÖZERK BÖLGESİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER

2.1. Şincan Uygur Özerk Bölgesi Hakkında Genel Bilgiler

Şincan Uygur Özerk Bölgesi, Çin Halk Cumhuriyeti'nin en büyük eyaletidir. Çalışmanın ikinci bölümünde, Şincan Uygur Özerk Bölgesi'nin coğrafi konumu, tarihi, nüfusu ve etnik yapısı incelenmeye çalışılacaktır. Aynı zamanda, bölgenin idari yapısı, iklimi, zengin yeraltı kaynakları ve ekonomik durumu ile ilgili genel bilgiler verilmeye çalışılacaktır.

2.1.1. Şincan Uygur Özerk Bölgesi'nin Coğrafi Konumu

Asya-Avrupa kıtalarının merkezinde ve İpek Yolu'nun kalbinde yer alan toplam yüzölçümü 1 milyon 660 bin km² olan Şincan Uygur Özerk Bölgesi, Çin'in yüzölçümü bakımından en büyük eyalet düzeyindeki idari bölgesidir. Şincan Uygur Özerk Bölgesi'nin sekiz ülkeyle sınırı vardır. Bu ülkeler, doğudan batıya doğru sırasıyla Moğolistan, Rusya, Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan, Afganistan, Pakistan, Hindistan ve Çin işgali altında olan Tibet'tir. Doğusunda ise Çin Halk Cumhuriyeti bulunmaktadır⁸⁷.

Şincan Uygur Özerk Bölgesi, bu ülkelerle toplam 5400 kilometreyi geçen sınıрыyla en uzun ve en çok sınıra sahip bölgedir. Bu bölgede de Orta Asya ülkelerinin kültür, dil ve tarih özellikleri görülmektedir. Yani hem coğrafi hem de kültürel yönden Şincan Uygur Özerk Bölgesi'ni, Orta Asya Türk ülkeleri içerisinde saymak mümkündür⁸⁸.

⁸⁷Şincan Uygur Özerk Bölgesi Millî Eğitim Bakanlığı, **Şincan Coğrafyası**, Urumçi, 8. Baskı, 2001. s. 12.

⁸⁸A.e., s. 13.

Şincan Uygur Özerk Bölgesi toprak büyüklüğü açısından dünya ülkeleri içinde 19. sırada yer almaktadır. Orta Asya'nın göbeğinde bulunan Şincan Uygur Özerk Bölgesi'nin toprakları, bütün Çin toprağının 1/6'sını teşkil etmektedir. 1 milyon 660 bin km² yüzölçümü ile Almanya'dan 4, Ürdün'den 25, Pakistan'dan 3 ve Türkiye'den 2,5 kat daha büyük bir toprağa sahiptir⁸⁹.

Bölgenin etrafı kır manzaralarını barındıran havzalar ve dağlarla sarıdır. Üç dağın arasında yer alan bölge, kuzey sınırlarında Altay ve Tanrı Dağları, güney sınırlarında ise Kunlun Dağları ile çevrilidir. Bu sıradağlar arasında da Cungarya Havzası ve Tarım Havzası bulunmaktadır. Genellikle Tanrı Dağları'nın güneyindeki bölge “Güney Şincan”, kuzeyindeki bölge “Kuzey Şincan”, Kumul ve Turfan Havzası ise “Doğu Şincan” olarak adlandırılmaktadır. Şincan Uygur Özerk Bölgesi'ndeki şehirler ve kırsal yerleşim bölgelerinin hepsi, iki büyük havzanın kenarlarına sıralanmış vahalarda yer almaktadır⁹⁰.

Altay dağları, Moğolistan, Rusya ve Çin sınırları arasından geçerek devam eden bir dağ kümesidir. Toplam uzunluğu, 500 km'si Çin sınırlarında olmak üzere 2000 km'dir. Tanrı dağları doğudan batıya doğru 2500 km uzanarak Asya'yı doğudan batıya ve batıdan doğuya ikiye ayırmaktadır. Kunlun Dağ Kümesi, Altın Karakurum, Kunlun ve Pamir Dağ Kümesi'ni sıkıştırarak deniz seviyesinin ortalama 5000 metre üzerine çıkmaktadır. Bunların en yüksek zirvesi Cungar'dır ve deniz seviyesinden 8611 metre yüksekliğiyle dünyanın ikinci en büyük tepesidir⁹¹.

Tarım havzası, Tanrı ve Kunlun Dağları arasında 900 bin km²'yi kaplamasıyla birlikte en büyük havza olarak görülmektedir. Havzanın merkez kısmında Taklamakan Çölü 324 km²'yi kapsayan alanıyla dünyadaki ikinci büyük çöldür ve bölgedeki en büyük çöl olarak yer almaktadır. Cungar Havzası 380 km² lik yüz ölçümüyle Şincan Uygur Özerk Bölgesi'nin ikinci büyük havzası sayılmaktadır.

⁸⁹A.e., s. 15.

⁹⁰Araştırma Makale, (Çevrimiçi) www.jeopolitürk.com/HaberDetay/21/TANRi-DAGLARi-CENNETIN-BIR-YANSIMASI, Erişim Tarihi: 18 Eylül 2016.

⁹¹Ömer Kasım, **Bölgesel Turizm Planlaması ve Prensipleri**, Pekin, Seyahat Yayını, 2001, s. 32.

Altay ve Tanrı Dağları arasında kalan çok geniş ölçüdeki bir üçgene benzemektedir. Merkezin tamamının yakınında Kurban Tungut Çölü yer almaktadır⁹². (Harita 2.1).

Harita 2.1. Şıncan Uygur Özerk Bölgesi

Kaynak: (Çevrimiçi) www.mafengwo.cn/sales/5779811.html, Erişim Tarihi: 05 Şubat 2012.

2.1.2. Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'nin Tarihçesi

Çin devlet sınırları içinde bulunan Şıncan Uygur Özerk Bölgesi jeopolitik ve stratejik önemi olan bir bölge konumundadır. Şıncan Uygur Özerk Bölgesi tarihi, M.Ö. 8. yüzyıla kadar uzanmaktadır. Bu bölge tarihte birçok Türk imparatorluğunun

⁹²Wusiman TUERDİ, "Kumul On İki Makam Üzerine Bir İnceleme" Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili Ve Edebiyeti Ana Blim Dalı, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) 2016, s.2.

merkezi olmuştur⁹³. Bölge sahasında kurulan devletler Tablo 2.1'deki gibi özetlenebilir.

Tablo 2.1: Şincan Uygur Özerk Bölge Sahasında Kurulan Devletler

İdikut Uygur Devleti	856 yılında Mengli Tigin (Ulug Tengride Kut Bolmış Alp Külüg Bilge Kağan) tarafından kurulan bu devlet 13. yüzyıldan itibaren Moğol imparatorluğuna bağlı olarak varlığını sürdürmüştür.
Karahanlılar Devleti	10. yüzyılda Bilge Kül Kadır Han tarafından kurulan bu devlet, Sultan Satuk Buğra Han'ın İslamiyet'i kabul etmesiyle Türk tarihindeki ilk Müslüman devlet olma niteliği kazanmıştır, 13. yüzyılda Kara-Hıtaylar tarafından yıkılmıştır.
Çağatay Devleti	Moğol hükümdarı Cengiz Han'ın ikinci oğlu Çağatay ve onun soyundan gelenlerce idare edilen bu devlet 15. yüzyılda dağılmıştır.
Saidiye Yarkent Hanlığı	16. yüzyılda Timur'un torunlarından Seyit Han tarafından kurulan bu devlet 17. yüzyıla kadar hüküm sürmüştür.
Hocalar Yönetimi	17. yüzyılda Saidiye Yar Kent devleti Hocalar tarafından ele geçirilmiş, bu dönem 77 yıl süreyle Hocalar tarafından yönetilmiştir.
Kaşgar Hanlığı	Yakup Bey tarafından 1868'de kurulmuş olan bu devlet yaklaşık 10 yıl hüküm sürmüştür. Bu devlet, Kaşgar hükümdarı Yakup Bey'in talebi ve Osmanlı hükümdarının kabul etmesiyle resmi olarak Osmanlı Devleti'ne tabi olmuştur. Çin hükümdarı, 1877 yılında Yakup Bey'in ölümü üzerine bölgeyi işgal etmiş ve bu işgal 1878 yılında tamamlanmıştır.
İslam Cumhuriyeti	Bu devlet bölgede patlak veren milli ayaklanma sonucunda 12 Kasım 1933 yılında kurulmuştur. Cumhurbaşkanı Hoca Niyaz Hacı'dır. Bu devlet 1934 yılında Rus-Çin ortak saldırısı sonucunda yıkılmıştır.

Kaynak: Yusuf Has Hacib, **Kutadğu Bilig**, Çeviren: Prof. Dr. Reşid Rahmeti Arat, İstanbul, Kabalcı Yayını, 2008, ss.449-469.

Doğu Türkistan günümüzde ise, resmi dokümanlarda Şincan Uygur Özerk Bölgesi olarak tanımlanmaktadır.

2.1.3. Şincan Uygur Özerk Bölgesi'nin Nüfusu ve Etnik Yapısı

Bölgede toplam 47 etnik grup yaşamaktadır. Bunlardan nüfus bakımından öne çıkanlar Uygur, Han, Kazak, Hui, Moğol, Kırgız, Özbek, Mançu, Tatarlar ve

⁹³Yusuf Has Hacib, **Kutadğu Bilig**, Çeviren: Prof. Dr. Reşid Rahmeti Arat, İstanbul, Kabalcı Yayını, 2008, s. 449-461.

Ruslar'dır. Tablo 2.2'de 2013 nüfus sayımına göre nüfusu ve etnik yapısı yer almaktadır.

Tablo 2.2: Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'nin Nüfusu ve Etnik Yapısı

Millet	Nüfus	Oran (%)	Ana Grubu	Din
Uygurlar	9,413,796	45.92	Türk	İslam
Hanlar	8,121,588	39.61	Çin	Budizm
Kazaklar	1,434,969	6.99	Türk	İslam
Huiler	909,626	4.43	Çin	İslam
Kırgızlar	175,868	0.85	Türk	İslam
Oyratlar	149,857	0.810	Moğol	%95 Budizm, %5 İslam
Tungşanlar	55,841	0.300	*	İslam
Tacikler	44,680	0.21	İran	İslam
Sibeler	34,566	0.190	Tunguz	*
Mançular	25,156	0.12	Tunguz	*
Tuñialar	15,787	0.086	Sino-Tibet	*
Özbekler	15,976	0.07	Türk	İslam
Ruslar	11,395	0.05	Rus	Ortodoks
Miaolar	174,641	0.85	*	*
Tibetliler	6,153	0.033	Sino-Tibet	Budizm %49, Ateizm %47
Cuanglar	5,642	0.031	Tay	*
Dahurlar	6,568	0.03	Moğol	*
Tatarlar	4,693	0.02	Türk	İslam %83
Salarlar (Sarı Uygurlar)	3,762	0.01	Türk	İslam
Xibolar	41,934	0.20	*	*
Başkalar	119,110	0.58	*	*

Kaynak: Şıncan Uygur Özerk Bölgesi Turizm İdaresi, **Xinjiang Statistical Year Book**, Pekin, Xin HuaYayı, 2014, s. 105. * Veri yok

Tablo 2.2.' de görülen etnik gruplar, bölgedeki farklı illere yerleşmiştir. Uygurlar Güney Bölgesi'ne (Kaşgar, Artuş, Hoten, Aksu, Kuça, Urumçi İllerine) Kazaklar ise yoğunlukla, Kuzey Bölgesi'ne yerleşmektedirler⁹⁴.

Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'nde çok sayıda etnik grubun olması bölgeyi avantajlı kılarak buraya ayrı bir renk katmaktadır. Bölgede bulunan etnik gruplar; geleneksel kültürleriyle, bayramlarıyla, özel el yapımı ürünleriyle bölgeyi zenginleştirmektedir. Bunun yanı sıra bölge turizminin çeşitlenmesine ve istikrarlı bir şekilde gelişmesine katkı sağlamaktadır. Aşağıda etnik grupların bölgelere göre dağılımı verilmektedir⁹⁵.

⁹⁴Hasan Koni, "Çin Halk Cumhuriyeti Azınlık Politikası", **Gökbayrak Dergisi**, Kayseri, Sayı:48, Ağustos 2007, s. 35.

⁹⁵Şıncan Uygur Özerk Bölgesi Turizm İdaresi, **Xinjiang Statistical Year Book**, Pekin, Xin HuaYayı, 2011, s. 108.

1. Kazaklar; çoğunlukla kuzeye (Altay, Gulca, Barkol, Çöçek) yerleşmiştir.
2. Kırgızlar; çoğunlukla Kızılsu Kırgız Bölgesi'ne yerleşmiştir.
3. Tacikler; çoğunlukla Taşkorgan Tacik Bölgesi'ne yerleşmiştir.
4. Özbekler; Kaşgar, Gulca, Çöçek, Urumçi'ye yerleşmiştir.
5. Tatarlar; yoğun olarak Kuzey Şincan Bölgelerine yerleşmiştir.
6. Moğollar; yoğun olarak Bayıgul Moğol Bölgesine ve Börtala'ya yerleşmiştir.
7. Ruslar; yoğunlukla Gulca, Çöçek, Altay ve Urumçi'ye yerleşmiştir.

Tablo 2.3: Esas Etnik Grupların Şehirlerdeki Dağılım Oranı

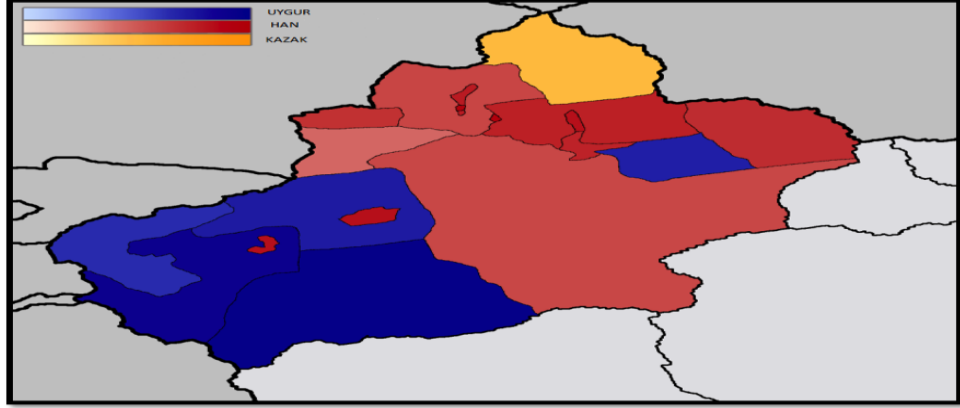
	Uygurlar (%)	Etnik Çinliler (%)	Kazaklar (%)	Diğerleri (%)
Tüm Bölgeler	45.92	40.6	6.7	7.5
Urumçi	12.8	75.3	2.3	9.6
Karamay	13.8	78.1	3.7	4.5
Kaşgar Vilayeti	89.8	9.2	<0.1	1.5
Hoten Vilayeti	96.4	3.3	<0.1	0.2
Aksu Vilayeti	71.9	26.6	<0.1	1.4
Turpan Vilayeti	70.0	23.3	<0.1	6.6
Kumul Vilayeti	18.4	68.9	8.8	3.9
İli Kazak Özer Oblastı	16.1	44.4	25.6	13.9
Kızılsu Kırgız Özerk Oblastı	64.0	6.4	<0.1	29.6
Bayıgolin Moğol Özerk Oblastı	32.7	57.5	<0.1	9.7

Kaynak: Xinjiang Statistical Year Book, a.g.e., s. 21.

Tablo 2.3'de görüldüğü gibi, Şincan Uygur Özerk Bölgesi'nin, kuzey bölgesinde çoğunluk olarak Kazak etnik grubu, Merkez bölgesinde Han (Çin) etnik grubu ve güney kısmında Uygur etnik grubu yerleşmiştir. Şincan Uygur Özerk Bölgesi'nin genel nüfus dağılımına göre, nüfusun büyük kısmını %45,92 ile Uygurlar, %39,61 Hanlar (Çinliler), %6,99 Kazaklar ve kalan kısmını diğer etnik gruplar oluşturmaktadır⁹⁶. (Harita 2.2).

Harita 2.2. Etnik Grup Yerleşim Haritası

⁹⁶İmin Buğra, "Doğu Türkistan'ın Demografik Yapısı", **Gökbayrak Dergisi**, Kayseri, Sayı:5, 3 Şubat 2008, s. 43.

Kaynak: Tanıtım, (Çevrimiçi) www.mafengwo.cn/sales/5779811.html, Erişim Tarihi: 08 Şubat 2012.

2.1.4. Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'nin İdari Yapısı

Bugün Çin'deki resmi adı Uygur Türkçesi'yle “Xinjiang Uygur Otonom Rayonu” (Şıncan Uygur Özerk Bölgesi)'dir. 1 Ekim 1955'te kurulmuştur. Şıncan Uygur Özerk Bölgesi, kendi içinde 11 otonom (özerk) ilden oluşmaktadır. Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'nin illeri Tablo 2.4'de verilmektedir⁹⁷.

⁹⁷İnsani Yardım Vakfı, **a.g.e.**, s. 22.

Tablo 2.4: Şincan Uygur Özerk Bölgesi'ndeki Bağımsız Bölgeler

Otonom Bölgeler	Kuruluş Tarihi	Otonom Yetkisine Sahip Etnik Grupların Bölge Genel Nüfusundaki Oranı (%)
Yenci Huyzu Otonom İli	15.03.1954	32.7
Çapçal Şibe Otonom İli	25.03.1954	28
Bayingolin Moğol Otonom İli	23.06.1954	35
Börtala Moğol Otonom İli	13.07.1954	24.8
Kızılsu Kırgız Otonom İli	14.07.1954	36
Sanci Huyzu Otonom İli	15.07.1954	37
Mori Kazak Otonom İlçesi	17.07.1954	33
Kobuksar Moğol Otonom İli	10.09.1954	58
Taşkorgan Tacik Otonom İli	17.09.1954	78.1
Bariköl Kazak Otonom İli	30.09.1954	31
İli Kazak Otonom İli	27.11.1954	53.47

Kaynak: İHH İnsani Yardım Vakfı: **Hür Doğu Türkistan Sempozyumu**, İstanbul, İhh Araştırma Yayınlar Birimi, Mart 2010, s. 23, (Çevrimiçi) www.ihh.org.tr/fotograf/yayinlar/dokumanlar/dogu-turkistan-sempozyumu, Erişim Tarihi: 21 Mayıs 2012.

Otonom bölgelerdeki tüm devlet organlarında ve kurumlarında komünist parti üyeleri yer almaktadır, komünist parti üyesi olmayanların yönetimde yer almaları mümkün değildir⁹⁸.

2.1.5. Şincan Uygur Özerk Bölgesi'nin İklimi

Şincan Uygur Özerk Bölgesi, karasal iklim koşulları, yüzey şekilleri ve yaşam tarzı bakımından Çin'e bağlı olan diğer eyaletlere göre farklılaşmaktadır. Deniz kıyısından uzak olması ve yüksek dağlarla çevrelenmiş olması çölleşmesine sebep olmuştur. Bu nedenle de kurak ve karasal bir iklime sahiptir. Kurak iklimin hâkim olduğu Şincan Uygur Özerk Bölgesi'nde sıcak ve soğuk mevsimler arasındaki ısı farkı son derece büyüktür. En düşük hava sıcaklığı Altay bölgesinde yaşanır ve -26°C'dır; en yüksek hava sıcaklığı ise Turfan bölgesindedir ve 35°C'dır. Bölgenin Kuzey kısımları yumuşak ısı dereceli, Güney kısımları ise sıcak ısı derecelidir. Güneydeki düzlüklerde sıcaklık ortalaması 10-13 derece civarındadır. En düşük ısı, Keke Tuo Hai'deki Wen Shu ilçesinde -51,5°C olarak ölçülmüştür ve uzun süre kırılmayacak bir rekor olarak kayıtlara geçmiştir. Turpan Şehri'nde ise bir defa

⁹⁸Wu Zhe, "Şincan: Uluslararası Etnik Gruplar ve Çin Devrimi", Tayvan Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Tarih Araştırmaları Bölümü, Tayvan, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), 2009, s. 24.

olmak üzere 48,9°C’lık sıcaklık ölçülmüştür. Güney, kuzey ve merkez bölgelerin yıllık ortalama hava ve yağış durumu Tablo 2.5/2.6/2.7 ’de verilmektedir⁹⁹.

Tablo 2.5: Güney Bölgelerinde Yıllık Ortalama Hava ve Yağış Durumu

Aylar	Korla	Aksu	Kaşgar	Hoten
Ocak	-5.2°C/0.0mm	-6.6°C/0.0mm	-4.0°C /0.3mm	-2.9°C /0.3mm
Şubat	-0.4°C/2.4mm	-1.7°C/1.4mm	0.3°C /1.4mm	0.7°C /1.4mm
Mart	6.0°C/0.9mm	4.7°C /2.6mm	5.7°C /4.2mm	6.5°C /0.0mm
Nisan	14.5°C/0.0mm	14.1°C /1.8mm	15.3°C /1.6mm	15.9°C /1.6mm
Mayıs	22.0°C/6.0mm	19.1°C /5.2mm	19.8°C /3.0mm	20.1°C /4.0mm
Haziran	23.7°C/5.3mm	21.4°C /0.7mm	23.0°C /9.9mm	23.3°C /3.7mm
Temmuz	28.8°C/1.1mm	25.3°C /3.2mm	26.1°C /1.6mm	26.4°C /16.3mm
Ağustos	26.2°C/0.4mm	23.3°C /1.2mm	24.5°C /2.3mm	25.1°C /0.0mm
Eylül	20.0°C/0.9mm	17.9°C /0.0mm	18.9°C /1.4mm	20.1°C /1.4mm
Ekim	12.6°C/2.04mm	11.1°C /0.0mm	12.6°C /0.6mm	13.8°C /0.6mm
Kasım	2.1°C/4.2mm	2.0°C /2.6mm	2.9°C /23.9mm	3.5°C /1.1mm
Aralık	-6.3°C/6.3mm	-4.3°C /0.0mm	-3.2°C /1.3mm	-3.2°C /0.0mm

Kaynak: Neyim Yasin, **Şincan Rehber Kitabı**, Urumçi, Şincan Yayını, 2012, s. 64.

Tablo 2.5’de görüldüğü gibi; Korla Şehri’nin iklimi 2.sınıf soğuk kuru iklime sahip olup, yıllık ortalama yağışı 50-80 mm olarak gerçekleşmektedir. Tarım havzaları kuru ve ılık bir iklime sahiptir. Aksu Şehri’nde yıllık ortalama yağış 50-30 mm olup, bu bölge tarım ağırlıklı olarak gelişmektedir. Kaşgar Şehri, ılık kuru bir iklime sahip olup, yıllık ortalama yağış 40-100 mm olmaktadır. Hoten Şehri ise 50-30 mm ortalama yıllık yağışa sahip olup, bölgede tarım ve hayvancılık gelişmiştir¹⁰⁰.

⁹⁹Guo, Bao,” Şincan Uygur Özerk Bölgesinin İklimi ve Özellikleri,” **Xin HuaYayını**, Pekin, Cilt: 8, Sayı: 15, 2011, s. 23-28.

¹⁰⁰**A.e.**, s. 31.

Tablo 2.6: Merkezi Tanrı Dağı Bölgelerinin Yıllık Ortalama Hava ve Yağış Durumu

Aylar	Şihenzi	Börtala	Gulca
Ocak	-16.8°C /4.8mm	-17.1°C /8.2mm	-6.9°C /6.7mm
Şubat	-13.3°C /2.4mm	-14.9°C /2.0mm	-6.9°C /10.8mm
Mart	0.2°C /9.0mm	-0.8°C /17.7mm	1.4°C /29.6mm
Nisan	11.1°C /17.6mm	9.3°C /13.7mm	12.0°C /22.7mm
Mayıs	19.8°C /31.5mm	17.8°C /40.4mm	17.1°C /34.4mm
Haziran	22.0°C /28.2mm	20.5°C /27.1mm	20.1°C /35.2mm
Temmuz	26.4°C /1.6mm	24.4°C /7.5mm	23.9°C /8.1mm
Ağustos	23.1°C /1.2mm	21.3°C /39.1mm	21.8°C /23.7mm
Eylül	18.1°C /15.6mm	16.9°C /7.9mm	18.6°C /2.7mm
Ekim	7.8°C /21.2mm	6.3°C /34.7mm	9.1°C /43.1mm
Kasım	-3.3°C /5.5mm	-4.3°C /12.4mm	0.7°C /19.0mm
Aralık	-12°C /8.6mm	-14.2°C /21.4mm	-4.7°C /21.9mm

Kaynak: Neyim, a.g.e., s. 94.

Tablo 2.6.'da görüldüğü üzere, Şihenzi Şehri'nde yıllık ortalama yağış 150-180 mm'dir. Börtala Şehri yarı kurak bir iklime sahip olup, yıllık ortalama yağış 90-200 mm, nemli kuru iklime sahip olan Gulca şehrinde ise yıllık ortalama yağış 100-230 mm civarındadır. Gulca bölgesinde hayvancılıkla birlikte tarım da gelişmektedir¹⁰¹.

Tablo 2.7: Kuzey Bölgelerinde Yıllık Ortalama Hava ve Yağış Durumu

Aylar	Sanci	Çöçek	Altay
Ocak	-15.8°C/3.6mm	-8.9°C/17.0mm	-15.2°C/4.1mm
Şubat	-13.4°C/2.4mm	-9.5°C/3.5mm	-14.7°C/7.5mm
Mart	0.1°C/10.7mm	0.8°C/10.1mm	-5.0°C/3.8mm
Nisan	10.4°C/20.9mm	7.8°C/34.9mm	6.1°C/12.0mm
Mayıs	19.8°C/17.0mm	16.4°C/46.0mm	17.0°C/2.9mm
Haziran	21.5°C/49.6mm	19.3°C/23.4mm	18.7°C/22.9mm
Temmuz	26.4°C/4.2mm	23.5°C/15.7mm	22.9°C/8.4mm
Ağustos	23.7°C/5.9mm	21.3°C/13.0mm	19.8°C/7.9mm
Eylül	18.5°C/23.5mm	17.7°C/3.0mm	15.4°C/13.6mm
Ekim	7.7°C/15.9mm	6.6°C/31.9mm	4.8°C/2.0mm
Kasım	-4.0°C/7.8mm	-2.6°C/13.9mm	-5.9°C/7.9mm
Aralık	12.6°C/12.8mm	-6.9°C/38.6mm	-11.2°C/4.05mm

Kaynak: Neyim, a.g.e., s.114.

Sanci'de yıllık ortalama yağış, dağlık bölgelerde 500 mm'den fazla, düzlüklerde 120-300 mm civarında olup, Çöçek ve Altay şehirlerinin hava durumları birbirine çok benzerdir. Kuru, soğuk ve ılık kuru iklime sahip olup, dağlık yerleri

¹⁰¹Neyim Yasin, **Şincan Rehber Kitabı**, Urumçi, Şincan Yayını, 2012, s. 116.

daha fazla olan bölgelerdir. Çöçek şehrinin dağlık bölgelerinde yıllık ortalama yağış 300-500 mm, düzlüklerde 150-280 mm'dir. Altay şehrinde yıllık ortalama yağış dağlık bölgelerde 200-600 mm, nehir ve ova yakınlarında 120-170 mm olmaktadır¹⁰².(Tablo 2.7).

Tarım havzasının merkezinde senelik ortalama yağış oranı 20 mm³'ten düşüktür. Dolayısıyla senelik yağışın az olmasıyla “Yağmursuz Bölge” olarak adlandırılmıştır¹⁰³.

Şincan Uygur Özerk Bölgesi'nde hemen hemen bütün nehirler, sulama bölgelerinde veya tarıma kapalı yöreler olan iç kesimlerde dir. Aynı zamanda göllerin bir kısmı düzlüklere ve ovalara toplanmıştır. Bölgenin özelliğine göre doğal bitkiler ovalarda, düzlüklerde, dağların tepelerindeki açıklık bölgelerde ve orman alanlarının sınırlarında bulunmaktadır¹⁰⁴.

2.1.6. Şincan Uygur Özerk Bölgesi'nin Yeraltı Zenginlik Kaynakları

Rusların 1934-1943 yılları arasında yaptıkları araştırmalar doğrultusunda, beş bölgede Uranyum ve Volfram, on üç bölgede kalay, otuz iki bölgede kurşun, elli bölgede toplam 18 milyon 500 bin ton altın, kırk altı bölgede demir, yetmiş bölgede kömür, iki bölgede civa, altı bölgede amonyak yatakları bulunduğu tespit edilmiştir. 910 bin km²'lik alanda 10 bin metreye kadar olan katmanlarda, 160 milyar tondan fazla petrol bulunmaktadır. Bölge, 2,5 milyon m³ doğalgaza sahip olup, bu değer ile Suudi Arabistan'dan daha zengin bir konumdadır. Sadece Şincan Uygur Özerk Bölgesi'nin Tarım Havzası'nda 74 milyar varil petrol rezervi bulunmaktadır. Bu

¹⁰² a.g.e., s.124.

¹⁰³Le Fu Xiang, **Şincan Uygur Özerk Bölgesinin Coğrafi Değerleri**, Pekin, An Hua Yayını, Ekim 2011, s. 97.

¹⁰⁴Mehmet Harmancı, **Çin Halk Cumhuriyeti ve Şincan Uygur Özerk Bölgesi Araştırması**, Urumçi, Türkiye Kalkınma Bankası Yayını, Mart, 2011, s. 4.

rezervlerin içine Cunar ve Turpan Bölgesi'ndeki zengin petrol yatakları dâhil edilmemiştir¹⁰⁵.

Yapılan bir başka araştırmada; Çinliler tarafından, Karamay Bölgesi'nde günde 170 bin varil yılda ise 1 milyon 286 bin ton petrol çıkarılmaktadır. Çin'in kontrolünde olan ve yaklaşık 160 bin ton rezervi bulunan petrol yataklarından Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'ndeki Türkler istifade edemezler. 1949 yılından itibaren tüm rezervler Çin hükümetince yönetilmektedir¹⁰⁶.

2.1.7. Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'nin Ekonomisi

Reform ve dışa açılma politikasının yürütüldüğü yirmi seneden beri Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'nin ekonomisi de hızla gelişmektedir. Özellikle son on yıldır Şıncan Uygur Özerk Bölgesi, ekonomisinde reform yaparak dışa açılma sürecinde doğal zenginliklerin sunduğu avantajlarını kullanmaktadır¹⁰⁷. Genel olarak Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'nin ekonomik verileri Tablo 2.8.'de gösterilmiştir:

¹⁰⁵Xu Shao Li, “Şıncan Uygur Özerk Bölgesinde ki Doğal Kaynakların Mevcut Durum Analizi ve Gelişimi”, **Çin Jeolojik Üniversite Dergisi**, Pekin, Cilt:2, Sayı:15, 2012, s. 12.

¹⁰⁶A.e., s. 15.

¹⁰⁷A.e., s. 22.

Tablo 2.8: Temel Ekonomik Göstergeler

	2009		2010		2011		2012		2013		2014		2015		2016	
Ekonomik Göstergeler	Değer	Büyüme %	Değer	Büyüme %	Değer	Büyüme %	Değer	Büyüme %	Değer	Büyüme %	Değer	Büyüme %	Değer	Büyüme %	Değer	Büyüme %
GSYİH (Milyar RMB) *	4277	8.1	5437	10.6	6610	12.0	7505	12.0	8360	11.1	9264	10.0	9325	8.8	9617.23	7.6
Kişi Başına GSYİH (RMB)	19942	6.5	25034	9.3	30087	10.7	33796	10.8	37181	9.7	40607	8.4	40034	6.6	40427	5.3
Tarım (Milyar RMB)	1152	26.7	1150	-0.2	1201	4.4	1260	6.0	1361	8.2	1414	3.7	1559.09	5.8	1648.97	5.8
Sanayi (Milyar RMB)	1556	8.5	2161	12.6	2700	12.0	2930	12.7	3012	13.1	661.2	17.8	3564.99	6.9	3585.22	5.9
Hizmetler (Milyar RMB)	145.3	9.9	176.7	10.8	78.8	14.5	80.3	15.2	81.8	17.3	175.3	18.2	4200.72	12.7	4383.04	9.7
Sanayi Katma Değer Üretimi ²(Milyar RMB)	189.6	7.2	212	13.5	172.5	11.6	181.6	13.5	184.5	16.6	180.5	19.2				
Sabit Yatırımlar (Milyar RMB)	2827	25.1	3540	25.2	4713	33.1	6258.38	35.1	8148.41	30.2	9744.68	25.2	10729.32	10.1	9983.86	-6.9
Perakende satışlar (milyar RMB)	1178	13.1	1324	12.4	1557	17.6	1799	15.5	2039	13.4	2280	11.8	2605.96	7.0	2825.90	8.4
İthalat ve İhracat (milyon \$)	138	-37.9	171	24.1	228	33.2	252	10.4	276	9.5	277	0.4	196.78	-28.9	179.63	8.7

Kaynak: Xinjiang, İstatistik Yıllığı, Urumçi, İstatistik Daire Başkanlık Yayını, 2017, s. 52.*RMB: Çin Halk Parası, Cumhuriyet para birimi, Yuan *\$: ABD Doları

2.1.7.1. Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'nin Ekonomik Göstergeleri

Şıncan Uygur Özerk Bölgesi aynı zamanda enerji kaynakları açısından da oldukça zengindir. Bölgenin en geniş petrol, doğal gaz ve kömür rezervleri burada bulunmaktadır. Ülkenin kömür rezervlerinin % 40'ı Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'nde bulunmaktadır. Bölgenin en önemli petrol ve gaz rezervleri Tarım, Cungar ve Turpan, Kumul havzalarında bulunmakta ve bu rezervler ülke toplam rezervlerinin petrolde dörtte birine, doğal gazda ise üçte birine karşılık gelmektedir¹⁰⁸.

Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'nin mineral kaynakları da çok zengindir. Bölgede 130 çeşitten fazla mineral rezervi bulunmaktadır. Şıncan'ın berilyum ve mika rezervleri ülkenin en büyük rezervleridir. “Şıncan Uygur Özerk Bölgesi kırmızısı”, “Tanrı Dağ Beyazı” ve “Karçiçeği Siyahı” olarak anılan Şıncan Uygur Özerk Bölgesi granit ürünleri ülkedeki en bilinen çeşitlerdir. Ülkenin en geniş bakır madenleri de Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'nde bulunmaktadır. Şıncan Uygur Özerk Bölgesi hükümeti bölgeye yönelik hazırlanmış olan On Birinci Beş Yıllık Plan'da belirtildiği üzere; bilgi teknolojisi, biyokimya ve çevre koruma sanayilerine önem verecektir¹⁰⁹.

2.1.7.2. Ekonomik Sektörler

Şıncan Uygur Özerk Bölgesinin ekonomisi, özellikle Reform döneminden sonra gelişmeye başlamıştır. Bölgenin ekonomi temelini oluşturan sektörler tarım, sanayi ve hizmetler sektörü olup, bu sektörlerin gelişimi ülkenin ekonomisine büyük katkı sağlamaktadır.

¹⁰⁸Yang Cheng Hi, **Turizm Kaynaklarının Geliştirilmesi ve Planlanması**, Si Chuan, Si Chuan Üniversitesi Yayını, Cilt: 6, 2012, s. 12.

¹⁰⁹Wei Xiao An, **Yeni Yüzyılda ki Şıncan Turizm Gelişmesi**, Pekin, Guang Dong Turizm Yayını, 2012, s. 25.

2.1.7.2.1.Tarım

Şincan Uygur Özerk Bölgesi'nde tarım sektörünün hızlı gelişmesinin en önemli nedeni bölgenin geniş ve verimli bir toprak yapısına sahip olmasıdır. Bölgede yaşayan insanlar tarım sayesinde günlük ve mevsimlik birçok ihtiyaçlarını karşılamamanın yanı sıra, tarım ürünü ihracatı da yapmaktadır. Örneğin: armut, elma, nar, kavun, badem, iğde gibi birçok kuru yemiş ve meyve bu kapsamdadır. “Gulca Elmas”, “Korla Armudu”, “Çekirdeksiz Beyaz Üzüm” ve “Kumul Kavunu” ülke içinde ve dışında öne çıkan ürünlerdir¹¹⁰.

¹¹⁰Liu Yan, **Şincan Uygur Özerk Bölgesi İktisatı**, Şincan, Şincan Halk Yayını, 2013, s. 47.

Tablo 2.9: Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'ndeki Tarım Sektörünün Önemli Göstergeleri

	Toplam Artış%	Tarım%	Ormancılık%	Hayvancılık%	Gıda Ürünleri%
2007	7,2	6,3	8,7	9,7	-9
2008	4,8	6,6	7,7	7,4	19
2009	4,8	9,8	6,8	-1,5	20,3
2010	4,4	4,4	9	4,2	-2,6
2011	6,3	7,1	3,7	3,5	-7,6
2012	6.5	7.8	4.6	1.4	1.8
2013	4.9	5.2	8	-2.3	8.6
2014	5.2	6.7	7.3	1.1	122
2015	6.3	6.9	7.9	4.1	7.4
2016	6.0	6.1	7.2	5.4	6.9

Kaynak: Xinjiang, a.g.e., s. 43.

Tablo 2.9' da yer alan kalemlerdeki özellikle gıda ürünlerinde son iki yıl içinde görülen düşme bölgenin ekonomisini olumsuz etkilemiştir. Tablo 2.9.'da görüldüğü gibi, tarım, ormancılık, hayvancılık ve gıda ürünlerinde göstergelere göre bir istikrarsızlık söz konusudur. Ürünlerin doğal afetlerden zarar görmesi de bu durumda etkili olmuştur¹¹¹.

2.1.7.2.2. Sanayi

Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'nin toplam sanayi üretiminden %72 pay alan Karamay, Urumçi ve Bayıngöl bölgedeki başlıca endüstriyel merkezlerdir. Petrol ve

¹¹¹ A.e., s. 52.

petrokimyasallar, gıda, içecek, tekstil, metal, inşaat malzemeleri ve elektrik üretimi Şincan Uygur Özerk Bölgesi'nin temel sanayi alanlarını oluşturmaktadır¹¹².

Tablo 2.10: Başlıca Sanayi Gruplarının Üretim İçindeki Payı

	Toplam Sanayi Üretiminin % Payı(2017 Yılı)
Petrol ve Doğal Gaz	51,5
Petrol İşleme, Kömür ve Nükleer Yakıt İşleme Endüstrisi	40,6
Demir Dışı Metal İşleme	35,3
Elektrik Gücü Ve Termal Enerji Üretim ve Tedariki	21,7
Tarım Ve Tarıma Dayalı Sanayi Ürünleri Üretimi	15,8
Elektrikli Cihazlar ve Makine Üretimi	7,7
Tekstil	8,6

Kaynak: Xinjiang, a.g.e., s. 52.

Şincan Uygur Özerk Bölgesi'nin endüstriyel gelişimi içinde ağır sanayi önemli bir rol oynamaktadır. 2017 yılında bölgenin toplam sanayi üretimi içinde ağır sanayinin payı %91'tir. 2017 yılında devlet kamu mülkiyetli ve kamu destekli şirketler toplam sanayi üretimindeki %89 payları ile endüstriyel üretimde etkin olmuştur. (Tablo 2.10). Ancak son yıllarda bölgedeki özel sektör şirketleri de iyi bir gelişme göstermektedir. Bu çerçevede, Şincan Uygur Özerk Bölgesi'nde daha fazla özel sektör şirketlerinin kurulması beklenmektedir¹¹³.

Şincan Uygur Özerk Bölgesi'nde sanayi, ağır sanayi olarak bilinmektedir. Birçok maden yataklarına sahip olan bölgede, ham madenler işlenerek dışarıya ihraç edilmektedir. Örneğin: petrol, doğal gaz, demir gibi günümüzde ekonomik değer ifade eden maddelerin çok azından bölge faydalanmaktadır; geri kalan kısmı tamamen Çin'in eyaletlerine transfer edilmektedir. Bu nedenle Şincan Uygur Özerk Bölgesi, sahip olduğu zenginliklerden yeterince faydalanamamaktadır¹¹⁴.

¹¹²Lin An Zhi, Li Tian Yuan, **Şincan Bölgesin'de Turizm Pazarlaması**, Pekin, Tian Jin Nan Kai Üniversitesi Yayını, 2012, s. 27.

¹¹³Zhao Xi Ping, **Şincan Ekonomisi ve Turizm Pazarlaması**, Pekin, Yüksek Öğretim Yayını, 2011, s. 85.

¹¹⁴A.e., s. 91.

2.1.7.2.3. Hizmetler

Şincan Uygur Özerk Bölgesi'nde hizmet sektörü oldukça hızlı bir gelişim göstermiştir. Özellikle reform sonrası gerçekleştirilen uygulamalar bu gelişmelerin istikrarlı bir şekilde devam etmesini sağlamıştır. Günümüzde kullanım alanı çok geniş olan ve bölgenin ekonomisine katkısı olan elektrik, teknoloji, toplum hizmetleri ve daha birçok geniş kapsamdaki hizmetlerin kaliteli bir şekilde artması sonucunda elde edilen bölge ekonomisindeki gelişmeler yakın çevredeki bölgeleri de olumlu etkilemiştir¹¹⁵.

Bölge ekonomisinin hızlı gelişmesi banka ve sigorta sektörlerine olan talebi de artırmıştır. Özellikle reform dönemi sonrasında Halk Bankası, Ziraat Bankası, Trafik Bankası, İş Bankası, İnşaat Bankası gibi geniş kapsamdaki büyük bankaların gelişmesinin yanı sıra farklı dallardaki küçük bankacılık da ortaya çıkmıştır ve yüksek bir hızla büyümeye devam etmektedir¹¹⁶.

Şincan Uygur Özerk Bölgesi'nde, ekonominin gelişmesiyle birlikte sigorta sektörü de gelişmeye başlamıştır. Böylece insanlar, ev eşyaları, park edilen araçlar, ilkokuldan üniversite son sınıfa kadar olan sağlık sigortası ve tüm yaşamı kapsayan sigortaları yaptırma imkânı bulabilmektedirler¹¹⁷.

2.1.7.3. Dış Ticaret

Şincan Uygur Özerk Bölgesi coğrafi konum açısından avantajlı olması sayesinde dış ticaretin kuruluşu ve gelişimi bakımından da hızlı ilerleme kaydetmiştir. Şincan Uygur Özerk Bölgesi'nin dış ticaretindeki gelişmelerini, diğer bir ifadeyle ithalat ve ihracat durumunu kısaca aşağıdaki örnekle açıklayabiliriz. Son yıllarda, Şincan Uygur Özerk Bölgesi ile Orta Asya'daki beş ülke arasında ekonomi ve ticari iş birliği derinleşmektedir. 2017 yılı istatistik bilgilerine göre Şincan Uygur

¹¹⁵Li Xiao Mi, *Şincan Uygur Özerk Bölgesinin Geçmişi ve Bugünü*, Pekin, Xin HuaYayını, 2012, s. 55.

¹¹⁶Zhang Xiao Li, *BölgeEkonomisini Etkileyen Kurumlar ve Özel Sektörler*, Pekin, Lan Zhuo Ekonomi Yayını, 2011, s. 39.

¹¹⁷Guo An Li, *Hızla Gelişen Ekonomik Örnekler Analizi*, Pekin, Guan Dong Üniversitesi Yayını, 2011, s. 28.

Özerk Bölgesi ile Orta Asya'daki beş ülkenin dış ticareti toplam 28 milyar 375 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. Bu miktar ülkelerin dış ticaret tarihlerindeki en yüksek rakam olmakla birlikte; bunun 18 milyar 268 milyon doları ihracat, 9 milyar 258 milyon doları ise ihracat olarak gerçekleşmiştir¹¹⁸.

Söz konusu beş ülke, Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'nin ticari iş birliğindeki önemli ortaklarını oluşturmaktadır. 2017 yılında Orta Asya ülkeleri arasındaki ticaret bölgenin toplam dış ticaretinin %88'ünü oluşturmuştur. 2016 yılındaki ithalat ve ihracat durumu aşağıdaki gibi özetlenebilir¹¹⁹.

1. 2016 yılında, Şıncan Uygur Özerk Bölgesi ve Kazakistan arasındaki ithalat ve ihracat toplam miktarı 15 milyar doları aşarak 15 milyar 359 milyon dolara ulaşmış, bir diğer ifadeyle %18,2 artış göstererek, Şıncan Uygur Özerk Bölgesi dış ticaretinin %48,8'ünü oluşturmuştur.
2. 2016 yılında, Şıncan Uygur Özerk Bölgesi ve Kırgızistan arasındaki ithalat ve ihracat toplam miktarı %45,4 oranında artış göstererek 540 milyon 30 bin dolara ulaşmıştır. İthalat %25,3 oranında artış göstererek 10 milyon 240 bin dolar, ihracat ise %45,3 oranında artış göstererek 546 milyon 130 bin dolar olmuştur.
3. 2016 yılında, Şıncan Uygur Özerk Bölgesi ve Tacikistan arasındaki ithalat ve ihracat toplam miktarı 234 milyon 110 bin dolardır ve %71,8 oranında artış göstermiştir. İthalat 6 milyon 430 bin dolar olup %173 oranında artış göstermiştir. İhracat miktarı ise 193 milyon 320 bin dolar olup %62,5 oranında artış göstermiştir.
4. 2016 yılında, Şıncan Uygur Özerk Bölgesi ve Özbekistan arasındaki ithalat ve ihracat toplam miktarı 85 milyon 210 bin dolardır ve %25 oranında artış göstermiştir. İthalat 56 milyon 145 milyon dolar

¹¹⁸Liu Yan, **a.g.e.**, s. 58.

¹¹⁹Rapor, (Çevrimiçi) <https://www.imsilkroad.com/news/p/83086.html>, Erişim Tarihi: 21 Şubat 2018.

olup %9,4 oranında artış olmuştur. İhracat miktarı ise 53 milyon 105 bin dolar olup %43 oranında artış göstermiştir.

5. 2016 yılında, Şıncan Uygur Özerk Bölgesi ve Türkmenistan arasındaki ithalat ve ihracat toplam miktarı 18 milyon 638 bin dolar olup, %13,4 oranında artış göstermiştir. İthalat 10 milyon 255 bin dolar olup %46,8 oranında artış göstermiştir. İhracat miktarı ise 1 milyon 860 bin dolar olup %6,5 oranında artış göstermiştir.

2.1.7.4. Yabancı Yatırımlar

Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'ndeki yabancı yatırımlar, bölgenin seyrek nüfus yapısı ve yetersiz ulaşım ağı nedeniyle istenen düzeyde değildir. 2009 yılında Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'ne gelen sermaye içinde kullanılan yabancı doğrudan yatırımlar içinde Hong Kong %35, Singapur %18,9 ve ABD %2,9 paya sahiptir. 2009 yılında imalat, maden işleme ve çıkarma faaliyetleri yabancı sermayenin kullanıldığı başlıca sektörler olmuştur¹²⁰. (Tablo 2.11).

Tablo 2.11: Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'ndeki Doğrudan Yabancı Yatırımlar

Milyon\$	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Sözleşme Sayısı	27	31	34	38	33	42	50	62	65	58
Sözleşme Değeri	835,7	1023,75	1584,8	2471,2	1820,5	2055,6	8565,1	4090	3760	4320
Kullanılan Miktar	230	328	586	693	654	689	45250	3900	3250	2508

Kaynak: Xinjiang, a.g.e., s. 43.

Günümüzde, Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'nin ekonomisindeki gelişmelerde önemli rolü olan bir kaynak da bölgenin çeşitli avantajlarını değerlendiren yabancı yatırımcılardır. Yatırımcıların çoğalması ekonomik gelirin artmasında pay sahibidir fakat bölgenin değerli kaynaklarının zarar görmesine ve bu kaynakların başkalarının kontrolü altına geçmesine neden olabilmektedir¹²¹.

¹²⁰ Şıncan Uygur Özerk Bölgesi Turizm İdaresi, a.g.e., s. 53.

¹²¹ A.e., s. 62.

2.1.7.5. Tüketici Piyasası

2008 yılında tüketim malları perakende satışı %21 oranında artarak 102,6 milyar RMB olmuştur. Kişi başına düşen şehirli hane halkı yıllık geliri %10,9 artarak 114,32 RMB olmuştur. Urumçi, bölgenin en büyük tüketim merkezidir. 2008 yılında Urumçi’de 39,6 milyar RMB değerinde perakende satış gerçekleştirilmiştir. Bu oran bölge genelindeki perakende satışların %38,6’sına karşılık gelmektedir¹²². (Tablo 2.12). * (para birimi Yuan)

Tablo 2.12: Urumçi Şehir Halkının Kişi Başına Düşen Harcamalarının Oluşumu (%)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Gıda	12,4	20,1	3,9	7,7	23,7	24,1	25,3	22,1	21,3	25,7
Giyim	21,6	2,7	9,6	11	14,2	15,2	18,9	23,1	25,8	25,7
Ev Araçları	14,9	2	7,1	-0,7	12	12,9	17,2	34	34,9	36,1
İlaç Ve Tıbbi Hizmetler	31,2	13,9	-1,2	25,7	10,6	13,6	25,4	15,3	17,5	18,2
Ulaştırma Ve Haberleşme	31,4	31,6	30,6	30,6	31,1	30,6	30,7	31,1	30,7	30,2
Dinlenme, Kültür Ve Eğitim	15,2	17,4	0,1	15,4	33,9	19,7	23,1	16,9	17,9	20,1
Konut Ve Konut Giderleri	11	-12,5	4,7	11,3	4,8	5,1	2,4	1,8	4,5	5,5

Kaynak: Liu Yan, a.g.e., s. 51.

Başlıca alışveriş merkezleri ve çok katlı mağazaları; “Urumçi Tanrı Dağı Bölge Mağazası”, “Urumçi Dostluk Departman Mağazası”, “Şincan Bölge Mağazası”, “Urumçi Barışçı Departman Mağazası”, ve “Turpan Departman Mağazası”dır. Bu yerli mağazaların yanı sıra yabancı perakendeci olarak Carrefour alışveriş merkezi de bulunmaktadır¹²³. Tablo 2.13’de de en önemli şehirlerin 2015 yılına ait ekonomik göstergeleri yer almaktadır.

¹²²Liu Yan, a.g.e., s. 36.

¹²³Ju Xiao Kai, “Turizm Pazarlaması: Urumçi Örneği”, **NanKai Turizm Dergisi**, Tian Jing, Cilt:4, Sayı:1, 2014, s. 65.

Tablo 2.13: Başlıca Şehirlerin Ekonomik Göstergeleri

Şehirler/Yuan	GSYİH (Milyar RMB)	Kişi Başına GSYİH (RMB)	Sanayi Üretimi (Milyar RMB)	Perakende Satışlar (Milyar RMB)	İhracat (Milyar RMB)
Urumçi	102,0	37 343	138,9	39,6	4 804
Karamay	66,1	100 216	117,9	2,7	72
Gulca	67,0	15 054	31,2	13,1	6 948
Bayıngöl	58,6	45 669	49,6	4,1	447
Sanci	38,8	25 411	23,8	8,3	3 468

Kaynak: Liu Yan, a.e.g, s.26.

2.2. Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'ne Olan Turizm Talebi

Şıncan Uygur Özerk Bölgesi turizm açısından çok verimli bir bölgedir. Ülke genelindeki altmış sekiz turistik bölgenin elli altısına Şıncan Uygur Özerk Bölgesi sahiptir. Bölge, iyi bilinen görsele ve tarihi öneme sahip yerler arasındadır. Buğda Gölü, Bostan Gölü, Kiroren Harabeleri ve İdikut Antik Kenti bu bölgede bulunmaktadır¹²⁴. Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'nde özellikle son 10 yılda uygulanan reform sayesinde, ülkenin doğal zenginliklere dayanan kaynakları iktisadi avantajlara çevrilebilmiştir¹²⁵.

2.2.1. Şıncan Uygur Özerk Bölgesi Turizminin Mevcut Durumu

Ülke turizm sektörüyle 1986 yılında tanışmıştır. Özellikle Japonya, Almanya ve İngiltere'den gelen bilim insanlarının bölgenin tarihi mekânlarını ve eserlerini incelemek amacıyla yaptıkları ziyaretlerin turizmi başlattığını söyleyebiliriz¹²⁶.

Dış politikadaki reformların da etkisiyle 1986-1995 döneminde, bölge uluslararası boyutlarda tanınmaya başlamıştır. Bu dönemde bölgeye 931.478 ziyaretçi gelmiştir¹²⁷.

¹²⁴Wang Mei Fei, **Batı Mekân: Şıncan Uygur Özerk Bölgesi Tarihi Yادigarları**, Pekin, Merkez Yayını, 2008, s. 102.

¹²⁵Ju Xiao Kai, a.g.e., s. 42.

¹²⁶Neyim Yasin, **Şıncan Uygur Özerk Bölgesinin Turizmi ve Geleceği**, Pekin, Xin HuaYayını, 2007, s. 25.

“Dokuzuncu Beş Yıllık Planlama” döneminde; yani 1995-2006 yılları arasında Şincan Uygur Özerk Bölgesi turizm konusundaki gelişimine devam etmiştir. Tarihi önem taşıyan İpek Yolu’nun bölgenin kalbi olması ve kadim ticaret yolunun köprülerinden biri olması da önemli pay sahibidir. Dünya Ticaret Örgütü’ne (DTÖ) kabul edilmesi sonucunda “Alternatif Turizm Kavramı’nın bölgede kabul görmesiyle birlikte, ticari amaçlı turistler bölgeye akın etmiştir. Bu dönemde; bölgeye gelen ziyaretçi sayısı 2.304.734 kişi olup ilk dönemle karşılaştırıldığında yaklaşık olarak 2,5 kat artmıştır¹²⁸.

2.2.1.1. Gelen Turist Sayısı

Bir önceki bölümde incelenen bilgilerin ışığında Şincan Uygur Özerk Bölgesi’nin turizm sektöründeki gelişmeleri dönemler halinde, Tablo 2.14’de verilmektedir. “İslahat Kalkınma” projesi yürütüldüğünden bu yana; bölge genelinde, ekonomik, siyasi ve özel sektörlerde önemli gelişmeler hızlanmaya başlamıştır.

Tablo 2.14’ deki verilere göre, 2010 yılından 2018 yılına kadar olan süreç içinde, Şincan Uygur Özerk Bölgesi’ne gelen turist sayısında artış olduğu, yabancı ve Çinli turistlerin sayısında genel olarak artış sağlandığı, ancak muhacir turist sayısında düzensizlik olduğu görülmektedir.

¹²⁷ A.e., s. 28.

¹²⁸ A.e., s. 56.

Tablo 2.14: Gelen Turist Sayısı

Yıllar	Yabancı Turist Sayısı	Yerli Turist Sayısı	Toplam Gelen Turist Sayısı
2010	1010294	54967	1065261
2011	992003	74527	996617
2012	1020186	110482	212760
2013	601689	67201	669092
2014	1501700	48025200	49526900
2015	1611535	59290000	60970000
2016	2010000	79010000	81020000
2017	2621045	80032741	82653786
2018	3148201	80045081	83193282

Kaynak: Şincan Turizm Bakanlığı, **Şincan İstatistik Defteri**, Urumçi, Şincan Turizm Bakanlığı Yayını, 2018. s. 15.

Tablo 2.14’e göre; yerli ve yabancı turist sayılarının dengesiz olmasının sebebi; devlet politikalarının sektöre göre yeterli olmaması, doğal afetlerin meydana gelmesi, salgın hastalıklar ve ekonomik istikrarsızlıktır.

2.2.1.2. Turizm Gelirleri

Şincan Uygur Özerk Bölgesi birçok hanedanlığın yaşadığı tarihi bir bölge olduğundan, “Orta Asya’nın Merkezi” olarak adlandırılmıştır. Bunun yanı sıra, tarihte “İpek Yolu” ticaretinde önemli rol oynamıştır ve bunu halen sürdürmektedir. Bölge, doğu ile batı arasında birçok uluslararası diplomatik ve kültürel ilişkide köprü görevi görmüştür. Avantajlı coğrafi konuma sahip olması bölgede bulunan kırk yedi etnik grubun farklı kültürünü bir arada barındırmasını da sağlamaktadır¹²⁹.

Turizm gelirleri dünyada birçok ülkenin GSYİH’sında önemli paya sahiptir, aynı zamanda iç ve dış ticarete de katkısı büyüktür. Uluslararası uygulamalarda turizmin bir başka önemli rolü de döviz üzerinde etkili olmasıdır. Yıllara göre Şincan

¹²⁹ Şincan Uygur Özerk Bölgesi Turizm Araştırma Dairesi, **Şincan Turizm Genel Ekonomisi**, Pekin, Xin HuaYayını, 2006, s. 73.

Uygur Özerk Bölgesi'ne gelen turist sayıları ile bu turizmden sağlanan gelir tablosu, Tablo 2.15' de verilmiştir.

Tablo 2.15: Turizm Gelirleri

Yıl	Yurtiçi Turizm Geliri (Milyon RMB,Yuan)	Önceki Yıla Göre Artış (%)	Uluslararası Turizm Geliri (Milyon \$)	Önceki Yıla Göre Artış (%)
2010	281.13	59.1	3.68	40.8
2011	411	46	4.65	26.3
2012	765	86	5.21	12
2013	834	9	5.89	13
2014	606	37	5.34	-9.33
2015	985	38.4	6.08	12.2
2016	1340	26.5	9.01	32.5

Kaynak: Şıncan Uygur Özerk Bölgesi Ulusal İstatistik Komitesi, **Uygur Özerk Bölgesi Turizm İstatistikleri**, Urumçi, Ulusal İstatistik Komitesi Yayını, 2018, s. 118.

2.3. Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'nin Turizm Potansiyeli

Orta Asya'nın merkezi olarak adlandırılan Şıncan Uygur Özerk Bölgesi turizm potansiyeli açısından ayrıcalıklı bir konumdadır. Bölge dünyanın ikinci büyük çölü olan Taklamakan Çölüne, yüksek dağlara ve dünyanın en güzel göllerinden biri olan Kanas Gölü'ne ev sahipliği yapmaktadır. Turizm sektörünün geleceğinde önemli bir bölge olarak ortaya çıkan Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'nin turizm sektöründe yurt içi ve yurt dışında istikrarlı bir şekilde büyümeye devam edeceği öngörülmektedir¹³⁰.

2.3.1. Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'nin Doğal Güzellikleri

2002 yılında alternatif turizm kapsamında, Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'nde mevcut olan turizm potansiyelleri değerlendirilmeye başlanmıştır. Günümüzde ise

¹³⁰Liu Tian Hu, "Şıncan Uygur Özerk Bölgesinin Turizm Potansiyeli", **Şıncan Milli Üniversite Dergisi**, Şıncan, Cilt:8, Sayı:3, 2005, s. 37.

yerli ve yabancı turistler hem alternatif turizmin hem de genel olarak turizm sektörünün gelişmesine katkıda bulunmaktadır¹³¹.

Olimpiyatların 2008 yılında Çin’de yapılması, ülke turizmini de olumlu etkilemiş, Taklamakan Çölü ve Kanas Gölü’nün dünya çapında tanınmasını sağlamıştır. Bölge turist akınına uğramış, böylece ekonomi de canlanmıştır. Turizmin olumlu etkisi bölgenin kalkınması ve istikrarlı gelişmesi açısından da fayda sağlamaktadır¹³².

2.3.2. Şıncan Uygur Özerk Bölgesi’nin Sosyo-Kültürel Varlıkları

Günümüzde sosyal ve kültürel faaliyetlerin artması ve çeşitliliği hayata renk katmaktadır. Sosyo-kültürel faaliyetler hayatımızdaki birçok unsur gibi, dini inanç ve sanat varlıklarıyla da yakından ilişkilidir¹³³.

Şıncan Uygur Özerk Bölgesi’nde, farklı dönemlerden kalan tarihi eserlerin birçoğunun günümüze kadar ulaşması bölge açısından oldukça önemlidir. Ancak bunların bir kısmı Avrupalı turistler tarafından başka ülkelere taşınmıştır¹³⁴. Herşeye rağmen Uygur Özerk Bölgesi’nde sanatsal ve kültürel varlıklar korunup devam ettirilmektedir. Örneğin; 12 Makam, meşrep, dini inanç ve birçok gelenek bugüne ulaştırılmıştır. Bunun yanı sıra antik kentler ve tarihi eserler bulunmaktadır¹³⁵.

2.3.3. Şıncan Uygur Özerk Bölgesi’nin Tarihsel Değerleri

Şıncan Uygur Özerk Bölgesi’nin farklı bölgelerinde bulunan kayaların, taşların üzerinde ve mağaraların içlerinde çeşitli şekillere rastlanmaktadır. Bunların

¹³¹Hamit İmin, **Yurdumun Doğa Güzellikleri**, Pekin, Merkezi Yayın, 2007, s. 27.

¹³²Cheng Zhong Hai, **Şıncan Uygur Özerk Bölgesinin Turizm Sektöründe ki Gelişmesi**, Pekin, Xin Hua Yayınları, 2009, s. 23-25.

¹³³Muzaffer İlham, **Şıncan Uygur Özerk Bölgesinin Kültür Zenginliği**, Xi An, Xi An Üniversite Yayını, 2006, s. 33.

¹³⁴Merdan Adil, Haji Bekir, **Tarihimizin Turizme Etkileri**, Pekin, Merkez Üniversite Yayını, 2008, s. 42.

¹³⁵Tahir Tevekkül, **Tarihin Günümüze Sunulan Avantajları ve Değerleri**, Guang Dong, Uygur Ulusal Yayını, 2006, s. 64.

çoğu Budizm dönemine ait şekiller ve hayvan çizimleridir. Şincan Uygur Özerk Bölgesi'nde tarihi önem taşıyan şehirlerden birisi de, Kara Hanlar Devleti dönemindeki Kara Hoca Han eski şehridir¹³⁶.

Kara Hoca Han Eski Şehri: Şehir, Trupan şehrinin güney doğusuna 40 km uzaklıkta olan Alev Dağı'nın eteğine yerleşmiştir. Eskiden İpek Yolu'nun önemli bir geçidi ve ulaşım merkezi olarak kullanılmıştır. Şehrin Kara Han Dış Şehir Kenti, İç şehir Kenti ve Orta şehir Kenti'nden ibaret üç bölgesi bulunmaktadır¹³⁷.

Dış Kent Meydanı'nın çevresinin yaklaşık olarak 5 km yani 200 bin m² olduğu hesaplanmaktadır. Surların kalınlığı yaklaşık 12 m. yüksekliği ise 11.5 metredir. Ayrıca duvarları "Atın Yüz Figürü" olarak yapılmıştır. Surun batı tarafında iki kapısı olup, birinden yıpranmış Barbican şehrini görebilmek mümkündür. Dış şehrin güney doğusunda ve güneyinde büyük manastır, güney batı bölgesinde ise site giriş kapısı, tapınakların ana salonu ve türbeler ile çok sayıda tapınak heykelleri bulunmaktadır¹³⁸.

Emin Han Minaresi: Yapı, Turpan şehrine 2 km mesafede olan Boyluk Üzüm köyündedir. 1800'lerin başında yapılmış olan minarenin yüksekliği 40 metre, gövde kısmı 10 metredir. Yetmiş iki merdivenli silindir şeklinde bir yapıdır. Emin Han'ın ikinci oğlu babasının anısına yaptırmıştır. Emin Han Minaresi İslam mimari kültürünün Emin Han dönemine ait en büyük simgelerindendir. Minare tepesine yapılmış olan 14 penceresinden kuzeyde Tanrı Dağı, Alev Dağı, Boyluk Üzüm Köyü ve Turpan şehri görülebilmektedir. Emin Han Minaresi'ndeki ince ve kalın zarif nakışlar yapıyı göz alıcı hale getirmektedir. Uygur mimarisinin günümüze kadar gelebilmesi ve korunması atalarımızın bu konudaki büyük azim ve katkılarının göstergesidir¹³⁹.

¹³⁶Mehmet Mahmut, **Şincan Uygur Özerk Bölgesinde Turizm Mekanları**, Urumçi, Şincan Halk Yayını, 2004, s. 18.

¹³⁷İlham Tohti, **Biz Uygurların Tarihi Ve Kültürleri**, Pekin, Merkez Halk Yayını, 2004, s. 24.

¹³⁸**A.e.**, s. 30.

¹³⁹Tanıtım, (Çevrimiçi) <https://piao.ctrip.com/ticket/dest/t4665.html>, Erişim Tarihi: 19 Ağustos 2016.

Sırlarını korumaya devam eden Antik Kiroran kenti: Antik Kiroran Kenti, özerk bölgenin güneyinde bulunan Lop Nur bölgesinin kuzeybatı kenarında yer almaktadır. Bu kent, İsveçli kaşif ve bir Uygur rehberi tarafından 1900 yılında bölgede keşif yaparlarken tesadüfen bulunmuştur. 1903 yılında Antik Kiroran Kenti tüm dünyaya tanıtılmıştır. Bu kent, özerk bölgenin ana ulaşım merkezlerinden olan tarihi İpek Yolu'nda önemli bir statüye sahiptir. Doğu ve Batı'nın buluştuğu, ipek ve çay ile at, üzüm ve değerli taşların ticaretinin yapıldığı bu kent, sayısız deve kervanlarına ev sahipliği yapmış, iki uç arasında önemli bir kavşak görevi görmüştür¹⁴⁰.

Milattan önce 176 yılında kurulan Kiroran Krallığı, milattan önce 2. Yüzyıl Çin Han Hanedanı tarihi kayıtlarında geçmektedir. Milattan önce 108 yılında, Çin Han Hanedanı'nın Kiroran'ı topraklarına katması ile birlikte, İpek Yolu'nun canlanması sağlanmış, bu sayede Kiroran Krallığı hızla gelişerek geniş bir coğrafyayı kaplayan büyük bir devlet haline gelmiştir. Antik Kiroran Kenti, krallığın kültürel, ekonomik ve siyasi cazibe merkezi olarak görülmektedir¹⁴¹.

Bir diğer önemli sır ise, Kiroran Kenti'nin etnik kökenleridir. Arkeolojik kazılarda bulunan, "Kiroran Güzeli" olarak adlandırılan 3800 yıllık mumya üzerinde yapılan araştırmalar neticesinde mumyanın, korunmuş uzun kirpiklere, uzun saçlara sahip olduğu ve beyaz ırka mensup olduğu bulgusuna erişilmiştir¹⁴².

Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'nin Tarım Havzası'nda 3800 yıllık Kiroran Güzeli gibi onlarca mumya bulunmuştur. Kiroran Güzeli'nin Çinlilerden çok önce yaşamış olması ve Kafkaslarla benzer özellikler göstermesi, bu bölgenin ilk sahibinin Çinliler olmadığı teorisini doğurmuştur. Bu nedenle de Çin'in petrol zengini bu özerk bölgedeki hakimiyeti'nin tarihi hakkında da sorgulanmasına olanak sağlanmıştır¹⁴³.

¹⁴⁰İlham Tohti, **Uygur Bölgesinde Yaşayan Türk Tarihi**, Pekin, Merkez Üniversitesi Yayını, 2002, s. 53.

¹⁴¹ Mahmut, **a.g.e.**, s. 68.

¹⁴²Elshat Ömer, **Kiroran Güzeli**, Urumçi, Xinjiang Yayını, 2005, s. 35.

¹⁴³**A.e.**, s. 36.

Şincan Uygur Özerk Bölgesi'nde diğer görülmesi gereken tarihi eserler arasında Yusuf Has Hacıp Türbesi, Hiytgah Camii, Bezeklik Bin Bud Mağarası ve daha birçok sırlarıyla insanı düşündüren kadim şehirler vardır. Ayrıca olağanüstü doğa manzaraları, İpek Yolu ve dillere destan Kaşgar Pazarı bulunmaktadır¹⁴⁴.

2.3.4. Şincan Uygur Özerk Bölgesi'nin Folklor ve Gelenekleri

Özerk Bölgede yaşayan Uygur toplumu için folklor farklı ve daha dolu bir anlam taşımaktadır. Folklor, Uygular için toplumla bütünleşmiş, toplumu tanımlayan ve geliştiren, ataların ruhunun zenginliğini ve zindeliğini barındıran bir disiplindir. Bu nedenle folklor ve ürünleri arkeolojik verilerde yer almamakta, dinamik bir nitelik beslemekte ve yıllarca Uygur halkı içerisinde yaşamakta ve onu inşa etmektedir¹⁴⁵.

Çok zengin bir çeşitliliğe sahip olan Uygur folkloru, zümrelerin ve sınıfların tekelinde olmayıp gerçek anlamda halkın yaşadığı durumları anlatmaya çalışan bir aracı olmuştur. Günümüzde de, geçmişi geleceğe doğru bir şekilde aktarmak için yeni nesilleri beslemektedir. Uygur halkı her zaman kendi folklor ürünlerine sahip çıkmış ve korumuştur. Uygur folkloru renkliliğiyle ve evrensel temalarındaki zenginlikle de üstünlük taşımaktadır. Destanlarında, masallarında, halk şarkılarında ve atasözlerinde insan ruhundaki kadim incelikleri ve duyguları hissettirmektedir¹⁴⁶.

Uygur folkloru, Uygurlar'ın yazılı olmayan tarihidir. Kırgızların tarih boyunca sahip oldukları her özellik ve motif, folklor içerisinde zenginleşerek, harmanlanarak ve yeni bir biçim alarak varlığını sürdürmektedir. Uygur destanları bu motifleri oluşturmada özel bir yere sahiptir. Konunun bütünlüğü açısından tüm Uygur destanlarının incelenmesi gerekmektedir¹⁴⁷.

¹⁴⁴Mahmut, **a.g.e.**, s. 83.

¹⁴⁵Zülhumar Alim, “Şincan Medeniyeti”, **Xin Jiang Dergisi Yayını**, Urumçi, Cilt:2 Sayı: 2, 2003, s. 15.

¹⁴⁶Ali Yadikar, **Uygur Halk Edebiyatlarının Esasları**, Urumçi, Şincan Halk Yayını, 2006, s. 52.

¹⁴⁷Abdulkerim Rahman, **Uygur Folkloru**, Urumçi, Şincan Üniversitesi Yayını, 2004, s. 22-23.

Destanların ve diğer folklor ürünlerinin Uygurlar için özel bir yeri vardır. Uygur Halk Destanları'nın çoğunda, özellikle İslamiyet sonrası destanlarda sevgi, vefa ve vatanseverlik konusunun öne çıktığını görüyoruz. Uygur halk destanlarının çoğu, zulümlere başkaldıran halk kahramanı motifleriyle doludur. Halk o kahramanlar hakkında kıssalar üretmiş, şarkı ve türkülerinde günümüze kadar yaşattır. Bu destanlardan bazıları; “Sadır Pehlivan Kıssası”, “Nuzugum Destanı”, “Gülemhan Kıssası”, “Çın Moden Kıssası” ve “Seyit Noçi Destanıdır”¹⁴⁸.

7. yüzyıldan sonra doğu edebiyatında klasik bir konu haline gelen ve pek çok şair tarafından kaleme alınan “Ferhat ile Şirin” destanında olduğu gibi, Uygur destanları halk ruhunu ve psikolojisini yansıtmaktadır. 12. Yüzyılda yaşamış olan Azerbaycan'ın ünlü şairi Nizami Gencivi ve 15. Yüzyılın büyük ustalarından Alishir Nevai, “Ferhat ile Şirin” hikayesini farklı bir şekilde yeniden ele alıp ilk kez öz Türkçe “Nefisi Türki” kullanarak uzun bir destan yazmışlardır. Alishir Nevai'nin öncülüğünde bu konu pek çok şaire ilham veriş ancak hiçkimse Nevai'nin düzeyine erişememiştir. Nevai'den sonra gelen Abdurrehim Nizari “Ferhat ile Şirin”i, Nevai'yi taklit etmeden kendine özgü bir üslup yaratarak ele almıştır¹⁴⁹.

“Rabiye ile Seyidin” gibi birçok destan Uygur halkının zulme gösterdiği tepkiyi, istek ve arzularını dile getirmiştir. Bu açıdan “Ferhat ile Şirin” ve “Rabiye ile Seyidin” destanları Uygur edebiyat tarihinde önemli yer tutan eserlerdir¹⁵⁰.

Ayrıca, Uygur Edebiyatı'nın bir başka eşsiz eseri Divan-ı Lügat-it Türk'tür. İslamiyet'in kabulünden sonraki dönemde Türk milliyetçiliğinin ilk temsilcisi ve en büyük sözcüsü olan Kaşgarlı Mahmut, medrese eğitimlerini tamamladıktan sonra kendini Türk dili incelemelerine adanmış, bu amaçla Orta Asya'yı ardından Anadolu'yu dolaştıktan sonra Bağdat'a gitmiştir. 1072-73 yılları arasında deneyimleri sonucu Divan-ı Lügat-it Türk'ü hazırlamış ve bunu Abbasi Halifesine

¹⁴⁸ Abdurrehim Kasım, **Uygur Halk Ağız Edebiyatının Esasları**, Urumçi, Şıncan Halk Neşriyatı, 1995, s. 306.

¹⁴⁹ Yadikar, **a.g.e.**, s. 80.

¹⁵⁰ Erkin Emet, **Uygurların Ünlü Destanları ve Şairi**, Şıncan, Şıncan Halk Yayını, 1993, s.35-36.

hediye etmiştir. Eserin bilinen tek asıl nüshası İstanbul Ayasofya Müzesi'nde korunmaktadır¹⁵¹.

2.3.4.1. Bayramlar ve Gelenekler

Gündüz ile gecenin eşit olduğu miladı 21 Mart tarihinde her sene baharın gelişinin, doğanın uyanmasının kutlandığı Nevruz Bayramı, Orta Asya ve İran topraklarında oldukça yaygındır¹⁵².

Aile kavramının ve akrabalık bağlarının kurulmasını sağlayan ve kadın ile erkeğin yaşamlarını birleştirdiği düğün seremonileri, insanlar için “bayram” anlamı kazanmaktadır. Düğünün öncesinde; kız ve erkek anlaştıktan sonra kız evine ‘kız istemeye’ erkek tarafından ve aile büyüklerinden birkaç kişi gitmektedir. Sonrasında düğün tarihi belirlenmekte ve hazırlıklar yapılmaktadır. Gelinin ailesiyle vedalaşmasından sonra ise düğün şöleni başlamaktadır¹⁵³.

Beşik Toy (Beşik Bayramı); bebeğin doğup göbek bağının düşmesinden sonra yapılan törenin adıdır. Bebeğin beşiğe bağlanması Türk topluluklarının geleneksel bir uygulamasıdır¹⁵⁴.

2.3.4.2. Milli Oyunlar

Uygurların milli oyunları genel olarak şenlik ve bayramlarda oynanmaktadır.

Tepküç Oyunu; Bu oyun aslında bir tür çocuk oyunudur ve Uygurlar arasında oldukça yaygındır. Kaşgarlı Mahmut, “Divan-i Lügat-it Türk” de Tepük olarak (1. Cilt 506 sayfa) da geçmektedir. Bu oyun, ayak yardımıyla insan becerisini ortaya koyma oyunudur. Oyunda ‘kurşun eritilerek ip ağırşığı şeklinde dökülür, üzerine keçi kılı veya başka bir şey sarılır, çocuklar bunu ileriye ve geriye doğru ayağın sırtıyla teperek oynarlar”. Günümüzde bu oyun Uygur milli jimnastik oyunları içine alınıp spor karşılaşmalarından biri kabul edilerek belirli kurallara bağlanmıştır.

¹⁵¹Reşit Muhammetimin, **Mahmut Kaşgari**, Şincan, Kaşgar Uygur Yayını, 1999, s. 43.

¹⁵²Erfan Yasin, **Uygurların Örf ve Adetleri**, Pekin, Merkez Milli Yayını, 2003, s. 50.

¹⁵³A.e., s. 56.

¹⁵⁴A.e., s. 63.

Oğlak Çekişme oyunu; bu oyun insan ile atın gücünü ve kuvvetini sınavan, çok hareketli geleneksel at üstü oyunlarından biridir.

Uygurlar'ın daha çok çeşitli oyunları vardır: Ordikam (Ordaköç) oyunu, Koyla Top oyunu (kaç kaç top), valley oyunu, dönme salınca oyunu, cambazlık ve güreş birçok halk içinde çocukların ve gençlerin oynadıkları oyunlardır¹⁵⁵.

2.3.5. Şincan Uygur Özerk Bölgesi'nin Tiyatro ve Eğlence Olanakları

Antik kazılarda ortaya çıkan belgeler ve figürler, Uygur Türkleri'nin tiyatro tarihinin M.S. 1. Yüzyıla kadar uzandığını göstermektedir. Turpan, Hoten, Lop Nor etrafında yapılan kazılar neticesinde ele geçen belgeler ve Korgas, Tekes civarındaki dağlara oyularak yapılmış olan figürler ile Kuçar'daki “Min Öy” (Bin Ev) tapınağına çizilmiş olan duvar şekilleri ışığında; Uygur Türkleri'nin tarih boyunca tiyatroya olan ilgileri hakkında bilgi sahibi olunabilir. Aynı zamanda, Rus araştırmacılar N.V. Diyakanova ve S.S. Sorokin'in “Hotenskie Drevnosti” (Eski Hoten) adlı eserinde, Hoten civarında yapılan araştırmalar esnasında, mimarisinde Çin ve Hint Budist etkilerinin olduğu çamurdan yapılmış, dört sütun üzerine oturtulan tek damdan oluşan köşklere rastlanmıştır¹⁵⁶.

Kemerlerin Gandhara tekniğinde at nalı şeklinde olduğu görülmektedir. Sütunlar ise Çin ve Hint mimarisindeki lotus çiçeği şeklindeki kaide üzerine ve pek uzun olmayan şekilde yapılmaktadır. Bu üslup zamanla gelişerek ince, uzun ve zarif bir şekle ulaşmıştır. Uygur sütunlarının çoğu ağaçtan olup, boya ve yıldızlarla süslenmiştir. Tavan süslemeleri ise kenarları lotus motifleriyle çevrili taç şeklinde alçıdan yapılmış ve maymun kıyafetine bürünmüş sahne sanatçılarına ait figürleri içermektedir ve bunlar şimdi Leningrad Devlet Arkeoloji Müzesi'nde saklanmaktadır¹⁵⁷.

¹⁵⁵ Rahman, a.g.e., s. 163-170.

¹⁵⁶ Ablez Ehmet, “Uygur Tiyatrosu”, **Şincan Üniversitesi Dergisi**, Urumçi, Cilt: 2, Sayı: 6, 1998, s. 126.

¹⁵⁷ A.e., s. 133.

Uygur tarihinin en ilkel tiyatroları, Budizm etkileri taşımaktadır. Budist misyonerlerin dinlerini yaymak için teatral bir şekilde halka sundukları tiyatrolarından esinlenen Uygur tiyatrosu, kendine özgü “Mitolojik Tiyatro” olarak adlandırılan, yeni bir tiyatro sanatı ortaya çıkarmıştır¹⁵⁸. İslamiyete geçişlerinden sonra da Uygur tiyatrosu varlığını sürdürmüştür. En seçkin tiyatro eserleri arasında “Garip ile Senem”, “Ferhad ile Şirin”, “Tahir ile Zühre” yer almaktadır¹⁵⁹.

Geçen yüzyıllarda Uygur Türkleri’nin yaşadıkları bölgelere giden gezginler anılarında Uygur Türkleri’nin tiyatro sanatından övgüyle söz etmektedirler. Bunun en önemli örneği, 630 yılında Çinli gezgin Sio An-Cang’ın “Büyük Tang Sülâlesi’nin Batısındaki Bölgeye Ait Hatıralar” adlı eserinde Uygur Tiyatrosuyla ilgili olarak verdiği bilgilerdir. Bununla birlikte 618-907 yıllarında var olan Tang Ailesi devrinde Türk-Uygur müzisyenlerin Çin saraylarında konser verdiği ve teatral gösteriler sundukları bilinmektedir¹⁶⁰.

Uygur Türkleri’nin tiyatro sanatı İslamiyet dünyasında da yankı uyandırmıştır. Şark’ın büyük isimleri ve Türk -Uygur edipleri tarafından yazılmış olan “Garip ile Senem”, “Ferhad ile Şirin”, “Tahir ile Zühre”, “Leyla ve Mecnun”, (Vamuk ve Uzra), “Mesud ve Dilara”, “Nazugum”, “Rabiya ve Sayidin”, “Kanlı Dağ”, “Niyaz Kız”, “Arşın Mal Alan”, “Söngen Yıldızlar”, “Samsak Akam Kaynaydu” ve “Anarhan” gibi tragedya, dram, komedy ve müzikaller, Ziya Samedi, Ahmet Ziyai, Lutfullah Muttalip, Mesut Sabri Baykozu gibi yazarlar tarafından oyun haline getirilmiştir¹⁶¹.

Şincan Uygur Özerk Bölgesi’nde 1949 senesine kadar Rumi’de üç tane olmak üzere, diğer şehir ve kasabalarında birer tiyatro, şehir ve nahiyelerin de kendi sanatkarları olmuştur. Bir bölgede sahne edilen gösteri çok kısa bir süre içerisinde başka şehir ve bölgelerde de sahneye konmuştur. Örneğin; Yalkun Gulam,

¹⁵⁸Eziz Yusuf, **Uygur Tarihi, Gelenekleri ve Yaşamı**, Pekin, Milletler Yayını, 1998, s. 88.

¹⁵⁹Rahman Turdi, “Uygur Medeniyeti”, **Milletler Medeniyet Dergisi**, Pekin, Cilt 4, Sayı 2, 1999, s. 35.

¹⁶⁰**A.e.**, s. 109.

¹⁶¹Yalkun Gulam, “Uygur Edebiyatı”, **Milletler Dergisi**, Pekin, Cilt: 8, Sayı: 3, 1998, s. 21.

Urumçi’de “Tahir ile Zühre” dramının sahne edilmesinden tam 15 gün sonra aynı eseri Kaşgar’ın nahiyesi olan Yenihisar’da da görmüştür¹⁶².

Bu sayede zamandan tasarruf edilerek, seyircilere daha zengin bir dekor sunulmuştur. Ayrıca Şıncan Uygur Özerk Bölgesi’nde Ekim 1949’dan önce sayısı onu aşan profesyonel tiyatro bulunmaktaydı. Ekim 1949 tarihinden sonra siyasi sebeplerle değişikliğe uğrayan tiyatrolarda, Çinliler ve yerlilerin beraber kullanabilecekleri tiyatrolar verilmiştir. 1949 yılı Ekim ayından önce tiyatro seyircisi sayısı 1,5 milyon civarında iken, 1990 yılında ciddi bir azalışla bu sayı 700-800 bine düşmüştür. Nüfus artışına rağmen, tiyatro seyircisinin azalmasının en büyük sebebi, Çin’in tiyatroyu propaganda amaçlı kullanmasıdır. Tiyatro eserlerinin tamamen bozularak propagandanın hizmetine sunulması seyirci sayısında önemli oranda düşüşe neden olmuştur¹⁶³.

2.4. Şıncan Uygur Özerk Bölgesi’nin Turizm Arzı

Son yıllardaki istatistiklere göre, Şıncan Uygur Özerk Bölgesi’ne gelen turistlerin içinde yer aldığı uluslararası turizm pazarını dört önemli gruba ayırmak mümkündür:

1. Bağımsız Topluluklar- Pakistan Alışveriş Turizm Pazarı: Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan ve Rusya’dan oluşmaktadır.
2. Şıncan Uygur Özerk Bölgesi genelin’de büyük turizm kaynağı olan, Japonya pazarı ve Kore Ulusal Turizm Örgütü, Turizm payının yaklaşık % 43’üne sahiptir.
3. Bölgenin Güneydoğu ve Hong Kong, Avmin, Tayvan Turizm Pazarı: Özellikle Tayvan bölgesel büyüme ivmesi hızla gelişmektedir, ağırlıklı olarak Güneydoğu Asya Singapur, Malezya ve Tayland’da turizm pazar payı istikrarlı bir büyüme kaydetmektedir. Bölge, pazar payının yaklaşık % 13’üne hakim durumdadır.

¹⁶² A.e., s. 27.

¹⁶³ A.e., s. 32.

4. Geleneksel Batı Avrupa Kuzey Amerika Gezi Turizm Pazarı: İngiltere, Fransa, Almanya, İtalya, Hollanda, Amerika, Kanada ve diğer ülkelerin pazar payı yaklaşık %12'dir¹⁶⁴.

2.4.1. Turistik Arz Kapasitesi

Turizm ihtiyacını karşılayan, turistik mal ve hizmet üreterek bunu pazarlayan işletmeler, fonksiyonları bakımından sınıflandırılır. Turizm işletmeleri, seyahat işletmeleri ve diğer hizmet işletmeleri olarak üç ana bölüme ayrılmaktadır. Bunlar konaklama işletmeleri, seyahat işletmeleri ve lokanta işletmelerinden oluşmaktadır¹⁶⁵.

2.4.1.1. Konaklama İşletmeleri

Turistlerin geçici olarak kaldıkları, yeme içme gibi temel ihtiyaçlarının karşılanmasının yanı sıra eğlence vb. sosyal donatılara da sahip işletmelerin oluşturduğu sektöre, konaklama sektörü denir. Turistlerin konaklama yeri tercihi ve kendi sosyal statüleri, seyahat amaçları, kaldıkları yerden beklentileri ve beğenileri farklılık gösterdiğinden, bu sektördeki işletmeler de birbirinden oldukça farklıdır¹⁶⁶.

Otel, motel, pansiyon, kamp, tatil köyü, termal oteller, kaplıcalar vb. işletme türlerini içeren konaklama işletmeleri içerisinde otel işletmeleri akla gelen ilk tür olarak göze çarpar¹⁶⁷.

Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'nin konaklama işletmeleri genel olarak bölgenin birçok şehrinde yer almaktadır. Örneğin Urumçi, Karamay, Kaşgar, Altay, Çöçek, Gulca, Aksu, Korla, Hoten gibi birçok şehirde konaklama işletmeleri bulunmaktadır. Bu konaklama işletmeleri içinde uluslararası standartlara uygun ve kaliteli olanları kamu ve yabancı yatırımcılar tarafından işletilen tesislerin ağırlıklı olduğu Urumçi şehrinde yer almaktadır. Bununla birlikte merkezi şehir Urumçi olmak üzere Altay,

¹⁶⁴Zhang Fei, **Uygur Bölgesinde Turizm Pazar Etkileri**, Dalian, Hız Yayını, 2013, s.102.

¹⁶⁵Ahmet Aktaş, **Turizm İşletmeciliği Ve Yönetimi**, Ankara, Detay Yayınevi, 2002, s. 53.

¹⁶⁶Yu Zhi Tian, **Otel İşletmelerinin Yönetimi**, Pekin, Xin HuaYayını, 2009, s. 18.

¹⁶⁷Şıncan Uygur Özerk Bölgesi Turizm Araştırma Dairesi, "Şıncan Uygur Özerk Bölgesi Turizm Araştırması", **Merkez Turizm Dergisi**, Pekin, Cilt: 3, Sayı: 8, 2006, s. 36.

Çöçek, Gulca, Hoten, Korla, Börtala gibi şehirlerde ve şehir merkezinden uzak olan yerlerde de aileler tarafından işletilen küçük konaklama tesisleri vardır. Doğa ve yayla turizminin yapıldığı bölgelerde Uygur, Kazak, Kırgız, Moğollar'dan oluşan farklı etnik grupların geleneksel hayatlarını yakından tanıma ve yaşama fırsatı sunan alternatif konaklama tesisleri de bulunmaktadır¹⁶⁸.

Tablo 2.16' da Şincan Uygur Özerk Bölgesi'nin otelcilik sektörü ile ilgili istatistikleri yer almaktadır.

Tablo 2.16: Şincan Uygur Özerk Bölgesi'nin Otel ve Yatak Sayısına İlişkin İstatistikler

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Otel Sayısı	453	468	477	489	508	512	404	485	518	552
Yatak Sayısı	82008	88338	90037	10451	10682	11026	85109	91006	94210	1020114

Kaynak: Şincan Uygur Özerk Bölgesi, Ulusal İstatistik Komitesi, **Şincan Uygur Özerk Bölgesinde Turizm**, Urumçi, Ulusal İstatistik Komitesi Yayını, 2015, s. 56.

Şincan Uygur Özerk Bölgesi'nin en önemli turist çekim merkezleri Urumçi, Kaşgar, Hoten, Turpan, Korla, Karamay, Gulca ve Altay'dır. Bölgenin coğrafi özellikleri turistlerin seçeneklerini de arttırmaktadır. Örneğin yaz ayları ağırlıklı olarak Urumçi, Kaşgar, Hoten, Turpan, Altay, Gulca, Korla, Karamay, Kuça şehirleri bulundukları doğal manzaralarla ziyaretçi çekmektedir. Kış aylarında ise Altay, Karamay, Gulca ve Urumçi gibi kış turizmi daha gelişmiş olan bölgeler yerli ve yabancı turistleri ağırlamaktadır¹⁶⁹.

2.4.1.2. Seyahat Acentaları

Dünya Turizm Örgütü tarafından yapılan ve en kabul gören tanıma göre, seyahat acentaları; konaklama, seyahat ve ulaşım hizmetlerini kapsayan geniş bir bilgi ağına sahip olup, yeterli ve gerekli bilgiyi potansiyel turistler için temin

¹⁶⁸Şincan Turizm Bakanlığı, **Şincan Uygur Özerk Bölgesi Turizm Planlama ve Coğrafya Araştırma Dairesi Analiz Kitabı**, Urumçi, Şincan Halk Yayını, 2003, s. 68.

¹⁶⁹A.e., s. 93.

etmektedir. Bu tüm turizm işletmelerinin sahip olduğu ürünler ile, seyahat, konaklama, eğlence unsurlarını birleştirerek, düzenli bir şekilde hizmet sunar,

Seyahat acentaları, seyahat ve tatil üreten, konaklama, ağırlama, eğlence ve diğer turizm işletmelerinin sahip olduğu ürünleri birleştirerek, düzenlenmiş bir şekilde hizmete sunar ve bu hizmeti özel satış yöntemleri sunarak, tüketiciye özgü bir şekilde pazarlar¹⁷⁰.

Reform sonrası, Şincan Uygur Özerk Bölgesi'nde seyahat sektöründe önemli gelişmelerin olduğunu söylemek mümkündür. Özellikle merkezi bir şehir olan Urumçi'de tur operatörleri ve seyahat acentaları artmaya başlamıştır (Örneğin: Şincan uluslararası tur opretörü, Şincan büyük batı uluslararası acentası, Şincan ipek yolu acentası vs). Yukarıdaki adı geçen büyük acentalar, Şincan Uygur Özerk Bölgesi turizm sektöründe önemli bir rolü olmaktadır. Merkezi şehir Urumçide ofisleri olan büyük acenralar, bölgenin farklı yerlerindeki çeşitli turistik bölgelere gününbirlik, haftalık ve uzun süreli paket turlar düzenlenmektedir. Bununla birlikte bu acentalar, sınır komşusu ülkelere yurtdışı turlar düzenleyen şirketler de bulunmaktadır¹⁷¹. (Tablo 2.17).

Tablo 2.17: Tur Operatörlerinin ve Seyahat Acentalarının Sayısı

Şehir	Sezonluk Acenteler	Yıl boyu çalışanlar	Toplam
Urumçi	120	57	177
Sanci	15	5	20
Karamay	18	7	25
Altay	33	15	48
Çöçek	8	4	12
Gulca	18	6	24
Aksu (Kuça)	12	5	17
Korla	15	7	22
Kaşgar	20	14	34
Hoten	5	3	8
Kumul	7	4	11
Turpan	14	10	24

¹⁷⁰Orhan İçöz, *Seyahat Acentaları ve Tur Operatörlüğü Yönetimi*, Ankara, Turhan Kitabevi, 2000, s.12.

¹⁷¹Şincan Uygur Özerk Bölgesi Turizm İdaresi, *Turizm Planlama ve Kalkınma Komitesi Makalesi*, Pekin, Xin HuaYayını, 2011, s. 43.

Börtala	8	4	12
----------------	---	---	----

Kaynak: Şincan Uygur Özerk Bölgesi, Ulusal İstatistik Komitesi, **Şincan Uygur Özerk Bölgesinde Turizm**, 2012, s. 13.

2010 yılının temmuz ayından itibaren Urumçi-İstanbul uluslararası hava yolunun açılmasıyla hem Türkiye'ye gezi ve ticari amaçlı gidenler hem de Urumçi şehrine yatırım yapmak için gelen Türk iş adamlarının sayısı da artmıştır. Bölge istikrarlı bir şekilde gelişmekte ve turizme yönelik cazibesi giderek artmaktadır¹⁷².

2.4.1.3. Ulaştırma

Bölgenin ekonomisini etkileyen ve turizm işletmeleri açısından önemli olan bir diğer konu ise ulaştırma. Bölgenin ulaştırma hattı üçe ayrılmaktadır:

Karayolları: Geçmişten günümüze en yaygın kullanılan ulaşım hattıdır. Günümüzde bu alanda çok ciddi yatırımlar ve projeler uygulanmaktadır.

Demiryolları: Bölge içinden Çin'in birçok eyaletine ve sınır bölgelerinden yurt dışına kadar yeni projeler yapılmaktadır.

Havayolları: Bölgedeki uluslararası havayolu sayısı 37, bölge içi hava yolu sayısının ise 32 olduğu bilinmektedir¹⁷³. (Tablo 2.18).

¹⁷² A.e., s. 45.

¹⁷³ A.e., s.118.

Tablo 2.18: Şincan Uygur Özerk Bölgesi Ulaştırma İstatistikleri

Yıllar	2009		2010		2011		2012		2013	2014		2015		2016	
Ulaştırma	Yolcu Milyon	Artış (%)	Yolcu Milyon	Artış (%)	Yolcu Milyon	Artış (%)	Yolcu Milyon	Artış (%)	Yolcu Milyon	Artış (%)	Yolcu Milyon	Artış (%)	Yolcu Milyon	Artış (%)	Yolcu Milyon
Karayolu	28541	-9.4	30413	6.6	47927	8.1	326.70	11.8	40392	11.7	50515	-7.3	323.1	12.7	289.93
Demiryolu	1371.40	4.6	1554.70	13.4	2001.70	28.8	144.46	4	1311.30	-1.1	2339.17	18.6	27.51	15.9	31.88
Havayolu	435.13	6.8	490.31	20.3	1423	21.6	76.94	14.3	407.56	1.2	1757	4.5	7.6303	9.6	27.8074

Kaynak: Şincan İstatistik Dairesi, Şincan Uygur Özerk Bölgesi Ulusal İstatistik Defteri, Urumçi, 2017. s. 32.

2.4.1.3.1. Karayolu

Şincan Uygur Özerk Bölgesi'nde, kara yolu taşımacılığı ağırlıklıdır. Rakamlarla ifade edilecek olursa; karayolu taşımacılığının %90'ını yük taşımacılığı, %80'ini ise yolcu taşımacılığı oluşturmaktadır. Demir Yolu ve Hava Yolu taşımacılığı oranları %10'u yük taşımacılığı %20' si yolcu taşımacılığı şeklinde dağılım göstermektedir.

Şu anki Şincan Uygur Özerk Bölgesi'nin kara yolları toplam uzunluğu 89531 km olup, bunun 33484 km.'si genel kullanımlı ve bölgenin Ulaştırma Bakanlığı tarafından işletilmektedir¹⁷⁴.

Şincan Uygur Özerk Bölgesi'nde tüm şehirler ve yerleşim yerleri kara yolları ile birbirine bağlanmaktadır. Bölgedeki şehirlerarası ortalama mesafe 958 km.'dir. Başkent Urumçi'nin diğer şehirlerle ortalama mesafesi 742 km'dir. Bölgede sekiz ulusal otoyolu mevcuttur. Yüksek hızlı otoban uzunluğu 430 km, birinci sınıf otoban uzunluğu 437 km, ikinci sınıf otoban uzunluğu 6630 km, üçüncü sınıf otoban uzunluğu 15752 km, dördüncü sınıf otoban uzunluğu 24674 km ve dış otoban uzunluğu 14406 km'dir. Urumçi Şehri merkez olarak Gansu, Qinhai (Çin hai), Xi Zang (Şi Zang)'dan ibaret olup, Çin'in eyaletleriyle ve bölgenin iç kısmındaki şehirlerarası yollarla buralara ulaşım sağlanmaktadır. Bölgenin birçok ülkeyle komşu olma avantajı sınır kapılarına da kara yollarıyla taşımacılık yapılmasını sağlamaktadır¹⁷⁵.

Bölgeyi turizm açısından daha cazip hale getirmek için sınır komşu ülkeler arasında mevcut karayolu ağını düzenlemek, genişletmek ve ulaşım ağını kolaylaştırmak amacıyla birtakım projeler hayata geçirilmektedir.

¹⁷⁴Rapor, (Çevrimiçi) http://www.xinhuanet.com/fortune/2018-01/16/c_1122267046.htm, Erişim Tarihi: 02 Haziran 2018.

¹⁷⁵Zhang Hui, **Karayolların gelişmesi ve Geleceği**, Pekin, Xin Hua Yayını, 2012, s. 133.

Şıncan Uygur Özerk Bölge Komitesi, bölgenin hem turistik açıdan geliştirilmesi hem de ekonomik durumunun iyileştirilmesi amacıyla uluslararası anlaşmalar yaparak, ülkeler arasındaki işbirliğini artırmaya çalışmaktadır¹⁷⁶.

Buna örnek olarak Kaşgar – Taşkorgan – Kuncurap – Pakistan (3900 km) karayolu; Asya kıtasındaki ikinci büyük sınır kapısı olan, Aladağ Ağzı – Almatı (595 km), hem kara yolu hem de demir yolu taşımacılığı rolünü üstlenmektedir. Ayrıca ülkede uluslararası ulaşım açısından birinci derece öneme sahip, Gulca – Korgas – Almatı (414 km) karayolu ve demiryolu mevcuttur. İkinci derece uluslararası öneme sahip sınır kapılarından bölgenin kuzeyinde yer alan Bahtu – Semih – Almatı – Kazakistan (700 km) karayolu, Gulca şehrinin Çaburca ilçesinde bulunan Durlata – Kazakistan sınırı (283 km) kara ve demiryolları; Turnat – Bişkek (412 km) karayolu, Gulca şehrindeki Muzart – Kazakistan (320 km) karayolu gibi daha birçok sınır kapısı hem dış ticaret hem de turizm bakımından önemli bir yere sahiptir¹⁷⁷.

2.4.1.3.2. Demiryolu

Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'nde Reform politikası gereği demir yolu ağının geliştirilmesi planlanmış ve üç büyük demiryolu yapılmıştır. Örneğin Lan Zhou (Lan Cu)-Şıncan (Urumçi) arasındaki toplam uzunluğu 1892 km olan birinci demir yolu istasyon olarak kurulmuştur. Yine Güney Şıncan Demiryolu (Turpan-Korla-Kaşgar arası) toplam uzunluk 1446 km'dir. Bölgenin ulaştırma altyapısını geliştirmesinin bir önemli unsuru da demiryolunu geliştirmektir. Bunun yanı sıra toplam uzunluğu 460 km olan Lan Zhou-Şıncan demiryolunun batı kısmının devamı olan yani Urumçi-Aladağ Ağzı arasındaki demiryolu, Urumçi-Cemuney-Kazakistan uzunluğu 1260 km olup bölgenin ekonomisine önemli katkılarda bulunmaktadır. Özellikle Urumçi-Cemuney-Kazakistan arasındaki demiryolu Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'nin tarihi ticari kapısı olarak bilinmektedir¹⁷⁸.

¹⁷⁶Li Xiao Mei, **Turizmi Etkileyen Sektörler**, Pekin, Xin Hua Yayını, 2009, s. 28.

¹⁷⁷A.e., s. 33.

¹⁷⁸Haber, (Çevrimiçi) <http://www.gaotie.cn/xinjiang/>, Erişim Tarihi: 06 Şubat 2011.

Bölgede özellikle Lanzhou-Şıncan demiryolunun batı kesimi ülkenin ve bölgenin ekonomisine büyük yararlar sağlamaktadır. Diğer yandan Ortadoğu ülkeleriyle ulaşımına açılarak ticari ve ekonomik alışverişlerde, turizmin gelişmesinde önemli etkiler göstermektedir¹⁷⁹.

Şıncan Uygur Özerk Bölgesi demiryollarının toplam uzunluğunun 2015 yılında 8200 km'ye ulaşması hedeflenmiştir. Bölgenin ¾'ünün demiryolu ağına dâhil edilmesi planlar arasındadır¹⁸⁰.

2.4.1.3.3. Havayolu

Şıncan Uygur Özerk Bölgesi havayollarının elli yıllık bir tarihi vardır. 2002 yılı Ekim ayında Çin Doğu Havayolları'yla Şıncan Uygur Özerk Bölgesi Havayolları arasındaki sözleşmeye göre havayolu trafiği 1955 yılında ulaşımına açılmıştır. Günümüzdeki verilere göre Doğu Havayolları'yla Şıncan Uygur Özerk Bölgesi toplam ulaştırma hattı elli üç tanedir, bunun içinde sekiz uluslararası havayolu, kırktan fazla ulusal ve bölge içi ulaşım yolu bulunmaktadır¹⁸¹.

Bunun yanı sıra 2006 yılı temmuz ayından itibaren Gulca şehrinin Narat ilçesinde ve 2007 yılı ağustos ayında Altay şehrinin Kanas Gölü yakınlarında turizme özel havayolu hattı yapıp 2017 yılında halka açılmıştır. Bölgede on iki havayolu ulaştırma şirketi tescil edilmiştir ve bunların 10 tanesi sertifika sahibidir. İç ve dış taşımacılığı “Boyn Air”, “Avia Şirketi Şıncan Uygur Özerk Bölgesi”, “Tai yuan Air”, “Hong Tian Xiang Air”, “Hai Nan Air”, “Nan Hai air” Havayolu şirketleri kargo, yolcu ve yük taşımacılığı olarak gerçekleştirmektedir¹⁸².

Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'nin dünya ile bağlantısı bölgede mevcut olan “Göçme”, “Birleşik” ve bölgede çok yaygın olan “Akıllı Haberleşme” ile uydu telefon ve Şıncan Telekom şirketlerinin açtığı hatlarla gerçekleştirilmektedir.

¹⁷⁹Zahir Nimmet, *Şıncan Uygur Özerk Bölgesinde Demiryolu Gelişmeleri*, Şıncan, Xinjiang Yayını, 2008, s. 25.

¹⁸⁰Nimmet, *a.g.e.*, s. 30.

¹⁸¹Haber, (Çevrimiçi) http://www.xinhuanet.com//2017-10/21/c_129724302.htm, Erişim Tarihi: 12 Ağustos 2008.

¹⁸²Abide Ai Shan, *Yurdumda ki Gelişmeler*, Şıncan, XinJiang Yayını, 2011, s. 61.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ŞİNCAN UYGUR ÖZERK BÖLGESİ'NİN ALTERNATİF TURİZM POTANSİYELİ VE GELİŞTİRİLMESİNE YÖNELİK POLİTİKALAR

3.1. Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'nin Alternatif Turizm Sahaları

Şıncan Uygur Özerk Bölgesinde alternatif turizm yeni bir kavramdır ve yeni gelişmeye başlayan bir turizm türüdür. Bölgenin şu an ki durumuna göre araba, bisiklet, motosiklet, kayak, kaya tırmanması, rafting, dağ yürüyüşü, motosikletle çöllerden geçme gibi spor ve araştırma ağırlıklı turizm faaliyetleri gerçekleştirilmektedir¹⁸³.

Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'nde alternatif turizmin mevcut durumuna geçmeden önce bölgenin turizm kaynaklarına genel olarak kısaca değinmek gerekmektedir. Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'ndeki birçok tarihi şehir, Avrupa-Asya kıtasından geçen tarihi "İpek Yolu" etrafında kurulmuştur. Bu şehirler Batı ile ticarete önemli bir köprü rolündedir. İpek Yolu kavşağı konumunda olması, Özerk bölgenin turizminin gelişmesini sağlamıştır. Özellikle 1980'li yıllardan itibaren bölgenin batı kesiminin dahil olduğu kalkındırma projeleri çerçevesinde bölge turizm açısından hızlı bir ilerleme kaydetmiştir¹⁸⁴.

Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'nin turizm geliri oldukça yüksektir. Çin genelindeki altmış sekiz çeşit turizm için önemli zenginlik kaynağından elli altı tanesi Uygur Özerk Bölgesi'nde bulunmaktadır. Turizm kaynakları açısından bölge,

¹⁸³ Alim Mahmut, "Bölgede Turizmin Gelişiminde ki Etkileri olan Unsurlar", Xin Jiang Üniversitesi, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), 2008, s. 25-28.

¹⁸⁴ Neyim Yasin, "Şıncan Uygur Özerk Bölgesinin Turizm Kalkınması Ve Gelişmesi", **Coğrafya Araştırma Dergisi**, Urumçi, 23 Mayıs 2006. s. 23.

Çin'in genel turizm kaynakları içerisinde %83'lük bir pay sahibidir. Özerk bölgenin turizm kaynakları şöyle sıralanmaktadır¹⁸⁵:

1. Suyu dayalı turizm kaynakları: Bölgede 20 bine yakın su yolu vardır. Birçok nehir ve gölün olduğu turizm açısından cazip bir coğrafyaya sahiptir.
2. Endemik canlı çeşitliliğine dayalı turizm kaynakları: Bölgenin yeşil doğası ormanları ve bakımlı bahçeleri ile beraber, bölgede 1.derece koruma altında 20 çeşit, 2.derece koruma altında 43 çeşit ve 3.derece koruma altında 27 çeşit hayvan türü yaşamaktadır. Bunlardan 9 tanesi Özerk bölge tarafından korunmaktadır.
3. Antik harabeler ve tarihi yapılar: Kiroan Antik Şehri, Niye Eski Şehir Harabeleri, Miren Antik Şehir Harabeleri gibi tarihi eserler, özellikle yabancı turistlerin ilgi odağı olmaktadır.

Bunlardan başka Bin Ev Mağaraları, minareler, doğal folklor müzeleri, çarşı ve pazarlar, çok yüksek binalar, kuyular Şincan Uygur Özerk Bölgesi'nin önemli tarihi ve modern turistik kaynağıdır¹⁸⁶.

Geleneksel turistik ürünlerinden olan; değerli taşlar (yeşim taşı), halılar, ipekli kumaşlar, milli atlas kumaş elbiseleri ve yöresel 'doppa' adıyla bilinen başa giyilen takkeler ve çeşitli el sanatı ürünleri, kuru yemiş ve meyveleriyle yurt içi ve yurt dışından turistleri bölgeye çekmektedir¹⁸⁷.

Özellikle Kaşgar, Hoten, Turpan ve Kuça gibi şehirlerde Uygur Türkleri'ni daha yakından tanımak için batı ülkelerinden bilim insanları ve gençler medeniyetlerin beşiği olan bu şehirlere akın etmektedir¹⁸⁸. Şincan Uygur Özerk Bölgesi'nin turistik alanlarını dörde ayırmak mümkündür¹⁸⁹.

¹⁸⁵A.e., s. 26.

¹⁸⁶A.e., s.31.

¹⁸⁷Wei Xiao An, **Şincan Uygur Özerk Bölgesine Özel Turistik Ürünler**, Pekin, Xin HuaYayını, 2006, s. 46.

¹⁸⁸A.e., s. 66.

¹⁸⁹Peng Gui Quan, **Şincan Turizm Coğrafyası**, Shang Hai, Turizm Eğitim Yayını, 2001, s. 32.

3.1.1. Kültür ve Turizm Merkezleri; Urumçi, Turpan ve Sanci Bölgeleri

 incan Uygur  zerk Bölgesi'nin başkenti olan Urumçi kültürel, ekonomik ve ulaşım-iletişim açısından merkez kabul edilmektedir. Şehir kuzey Cungar havzası ile birleşmektedir. "Urumçi" s zc   Mo olca "güzel ve zevkli doğal otlak" anlamına gelmektedir. Kış aylarında soğuk olan bu  ehir, halk arasında "Kar ve Buzlu Kent" olarak bilinmektedir. Yazları ise yağmurlu bir havaya sahip olup, karla örtülü tepelerin g kku a ı köprüleri ile birle ti i görülür. Urumçi Nehri kıyısındaki "Kızıl Tepe"  hrin sembolü olarak kabul edilmektedir¹⁹⁰. Antik  hrin güneyindeki Ulan Bay antik  hir harabesi ve Davan in antik  hir harabesi gibi birçok tarihi eser bulunmaktadır.

Urumçi Müzesi; ulusal mimarının görkemli yapıtlarından biri sayılmaktadır. Müzede, 3000 yıllık Uygur Türkleri'ne ait mumyalanmış cesetler sergilenir. Sergi sarayının arka bahçesinde sergilenen g kta ları da dünyanın dört bir yanından gelen astronomların ve turistlerin beğenisini kazanmaktadır. Bu gök ta larından biri 30 ton ağırlığında olup dünyanın en büyük üçüncü gök ta ı sayılmaktadır¹⁹¹.

Güney Da  Manzarası; Uygurca'da "Güzel Otlak" anlamına gelen "Güney Da " manzarası Urumçi  hrinin 50 km güneyinde ve Tanrı Dağları'nın kolu Kerawu Cheng Dağı'nın kuzey yamacında yer alır. Karlı da  dorukları, buzullar, yemyeşil ormanlar, dereler ve vadiler bu alandan seyredilebilmektedir¹⁹². 119 km² lik bir alanı kaplayan "Güney Da " doğal manzara bölgesi seyredenleri hayran bırakan doğal tablolar olu urmaktadır¹⁹³.

Turpan bölgesinde Ateş Dağı yerli halk tarafından Kızıl Da  diye adlandırılır. Ateş Dağı'nın doğudan batıya uzunluğu yaklaşık 100 km, kuzey güney genişliği ise

¹⁹⁰Li Xiao Feng, " incan Bir Kültür Kaynağı", * incan Uygur  zerk Bölgesi Turizm Dergisi*, Urumçi, Cilt:2, Sayı:3, 2010, s. 23.

¹⁹¹Wang Sheng Ping, "Alternatif Turizm Kaynakları ve Geliştirme Stratejisi", * incan Shi Fan Üniversitesi Dergisi*, Urumçi, Cilt:18, Sayı:6, 2006, s. 31.

¹⁹²Tian Li, "Alternatif Turizme Yönelik Nitelikleri Geliştirme Analizi", *Milli Eğitim Dergisi*, Tian Jin, 2003, s. 42.

¹⁹³Wei Xiao An, *a.g.e.*, s. 38.

10 km'dir. Özellikle yaz mevsimindeki güneş ışığının şiddeti ve havanın aşırı sıcaklığından, dağların kırmızı rengi sürekli değişir ve göz kamaştırır. Bu manzara Turpan'ın doğal güzelliklerinin en gizemlisidir¹⁹⁴.

3.1.2. Kuzey Turizm Bölgesi

Kuzey Turizm Bölgesi: Kuzey bölgesi; Gulca, Altay, Çöçek, Küytün, Börtala, Şihenze, Karamay gibi şehirlerle ve Kazakistan, Rusya ve Moğolistan gibi ülkelerle komşu olup, toplam sınır uzunluğu 2000 km'den fazladır. Korgaz, Ceminey ve Baktu sınır kapılarının olduğu bölgedir. Korgaz sınır kapısı, bölgedeki en büyük karayolu sınır kapısı konumundadır. Tarihi İpek Yolu'nun kuzey güzergâhının önemli bir noktası olarak bilinen Gulca, batıya açılan kapı olarak ayrıca “Sınır Bölgesindeki Yangtze Deltası” ve “Meyvelerin Memleketi” olarak da adlandırılmaktadır¹⁹⁵.

Altay Bölgesi: Altay bölgesi Şincan Uygur Özerk Bölgesi'nin kuzeyinde yer alır. Bölge, kuzeybatısında Kazakistan ve Rusya'yla, kuzeydoğusunda Moğolistan'la komşudur. 36 etnik grubu barındıran Altay Bölgesi ekolojik ortamı ve büyüleyici doğa manzaralarıyla ünlüdür. Bölgede en çok gezilen turistik yerlerin başında kaya taşlarına yazılmış “Kırmızı Yazı” diye adlandırılan kaya taşları gelmektedir. Yaylalar, taş heykeller, Kanas Gölü, Burcin Kunduz Koruma Bölgesi ve Fuhai Gölü, Tan Bali Gölü ve şifalı sağlık turizmine katkı sağlayan Burultokay Şifa Gölü çok sayıda turist çeken yerler arasındadır.¹⁹⁶

Çöçek Şehri: Budist ibadethanesi, Davur milletinin sınır koruma minaresi, Mani Hanedanlığı'nın antik ikametgâhı, Kanan Camii, Kara Emil Kadimi Taş Çizmesi, Usunlar Kadimi Mezar Harabesi, ünlü Köy ormanlığı, Çam Kıyası ve “Ceren Boynuz” adı verilen vadi turistlerin ilgisini çeken yerlerdendir. Bunun yanı sıra geniş yaylası ve bölgenin su deposu olan “Kara Gür” su deposuyla ve yemyeşil

¹⁹⁴Lu Yun Ting, *Eko-turizme, Sürdürülebilir Kalkınmaya, Ekonomik Coğrafyaya Örnek: Şincan Uygur Özerk Bölgesi*, Xi An, Milli Eğitim Yayını, 2007, s. 106-112.

¹⁹⁵Lou Hua, *Şincan Uygur Özerk Bölgesinde Gezilecek Alanlar*, Xi An, Xi An Merkezi Milli Eğitim Yayını, 2006, s. 35.

¹⁹⁶Lou Hua, *a.g.e.*, s. 42.

dağlarıyla gelen turistlere temiz hava ve yüksek kalitede hizmet vererek turistlerin memnuniyetlerini kazanmaktadır¹⁹⁷.

3.1.3. Güney Turizm Bölgesi

Güney Turizm Bölgesi: Şincan Uygur Özerk Bölgesi'nde yer alan Kaşgar, tarihi bir vaha niteliğindedir. Uygur medeniyetinin sembolü olan ve şehri yöneten ilk Müslüman Türk hükümdarı Karahanlı Abdülkerim Satuk Buğra Han Dönemine ait Iydgh Camii burada yer alır. Yani güney turizm bölgesi, “Kutadgu Bilik” eserinin yazıldığı bölgedir. Kutadgu Bilik'te ifade edilen şehir (kent) sözcüğünden hareketle Kaşgar için “Ordu Kent” denilmiştir ve ‘Han’ın oturduğu şehir’ anlamına gelmektedir. 1960’lı yıllarda baş gösteren kültür devriminin bir sonucu olarak şehirde yer alan cami ve medrese gibi dini yapıların önemli bir bölümü tahrip edilmiştir. Bugün ise şehirde devrimden sağ çıkan 100 civarında mescit ve cami yer alır. Iydgh Camii’den başka Apak Hoca Cami ve Türbesi, Dön Mescidi, Kaşgarlı Mahmut Türbesi ve Yusuf Has Hacib Türbesi şehrin önde gelen tarihi eserleri arasındadır¹⁹⁸.

Aksu Kenti: Aksu Uygurca’da “Beyaz Su” anlamına gelir. Aksu’nun elverişli iklim koşulları, düz arazisi ve verimli toprakları, her çeşit tarımsal ürünün ekimine imkân sağlamaktadır. Bölgenin önemli gıda ve pamuk üretim merkezlerinden biri olan Aksu’da çok çeşitli meyveler de yetiştirilmektedir. Bölge antik “İpek Yolu”nun önemli bir geçiş yolu olmasıyla birlikte Özerk Bölge tarafından korunma altına alınmıştır. Koruma altına alınan eserler arasında “Kızıl Bin Ev”, “Kum Tura Bin Ev” ve “Küsen Antik Şehri” de bulunmaktadır¹⁹⁹.

3.1.4. Doğu Turizm Bölgesi

Doğu Turizm Bölgesi: Kumul iline bağlı iki ilçe ve bir şehri içine alan bölgede önemli tarihi kalıntılar bulunmaktadır. Mezarlarda çok sayıda çanak-çömlek

¹⁹⁷Lu Yun Ting, **a.g.e.**, s. 157.

¹⁹⁸**A.g.e.**, s. 102.

¹⁹⁹Lu Lin, “Turizm Alan Yaşam Döngüsü Ve Coğrafi Açidan Araştırmalar”, **Bilim Teknik Dergisi Yayını**, Pekin, 2007, s. 63-69.

vardır. Kumul'daki boyalı çanak-çömleklerin özelliği, bu eserlerin iki kulplu ve üzerlerinde eşkenar dörtgen motiflerinin olmasıdır. Genel olarak bu bölgede iki kulplu alev motifli eserler çıkarılmaktadır. Çanak-çömlek yapımında eskiden kullanılan yöntemler burada hala korunmaktadır. 'Nan' adıyla bilinen ekmek, Uygurların günlük yaşamında en önemli yiyeceklerden biridir. Nan pişirmek için büyük bir küpü andıran, çukur şeklinde özel bir fırın gerekmektedir. Eski çağlarda buna benzer tandırlarda çok sayıda çanak-çömlek fırınlanmıştır. Toplumun ilerlemesiyle çanak-çömleğin yerini daha çok sanayi ürünleri almıştır. Çanak-çömlek fırınlamakta kullanılan tandırlar artık pek kalmamıştır. Ama geleneksel yöntemlerle çanak-çömlek yapan ustalar hala bulunmaktadır²⁰⁰. Uygur Özerk Bölgesi'ndeki önemli turizm türleri Tablo 3.1.'de özetlenmiştir:

Tablo 3.1: Önemli Turizm Türleri

Turizm Türleri
İpek Yolu Gezileri
Kumsal Alan Gezileri
Tarihi Şehir Kalıntıları Gezileri
Milli Gelenek Gezileri
Yayla Gezileri
Tehlikeli Tepe ve Yükseltilere Tırmanma Gezileri; Dağcılık
Orman Alanları Gezileri
Ünlü Göller Gezileri
Yaban Hayvanlarını Görme Gezileri
Motorla Yapılan Geziler
Bisiklet ile Yapılan Geziler
Uzun Yol Gezileri

Kaynak: Aykut Muzaffer, **Şincan Uygur Özerk Bölgesi Turizmi Hakkında Bilgiler**, Pekin, Merkez Yayını, 2007, s. 73.

Şincan Uygur Özerk Bölgesi istatistik kurumu tarafından açıklanan verilere göre 2016 yılında 8102 turist grubu bölgede alışveriş yapmıştır. Bu turist sayısı bir önceki yıl gelen turist sayısı toplamının %19,6 'sına denk gelmektedir. Bu turlara

²⁰⁰ Wu Bi Hu, "Bölgesel Turizm Planlaması Prensipleri", **Çin Seyahat Dergisi**, Xi An, Cilt:1, Sayı:2, 2001, s. 41.

katılan turistler daha çok geleneksel giysiler, el yapımı ürünler ve günlük ihtiyaç malzemeleri satın almaktadır²⁰¹.

3.2. Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'nin Alternatif Turizm Kaynakları

3.2.1. Yaylalar

Narat Yaylası: Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'nde yaylalar daha çok kuzey tarafına dağılmıştır. Bunlardan Narat Yaylası, Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'nin Gulca şehrindeyir. Narat Yaylası dünyadaki dört büyük yayladan biridir. Yayla; çayırları, yüksek tepeleri ve gümrak ormanlarıyla turistlerin dikkatini çekmektedir. Narat Yaylası aynı zamanda AAAAA* 1. sınıf doğa koruma listesinde yer almaktadır²⁰².(Resim 3.1).

Resim 3.1. Narat Yaylası

Kaynak: Lu Lin, “Turizm Alan Yaşam Döngüsü Ve Coğrafi Açından Araştırmalar”, **Bilim Teknik Dergisi Yayını**, Pekin, 2007, s. 74.

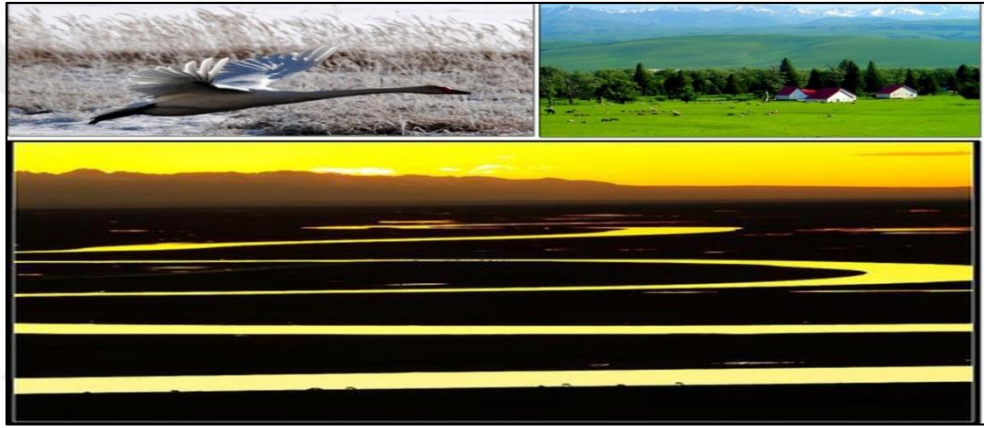
Bayın Buruk Yaylası: Tanrı Dağı'nın dağ havzasındaki Yıldız Dağ eteğine yerleşmiş olan alan, 22 bin km²'lik bir alana sahiptir. Bayın Buruk Yaylası,

²⁰¹ Yang Yi, “AAAAA: Birinci Düzeyde Korunan Turistik Mekanlar,” **Şıncan Uygur Özerk Bölgesi Turizm Dergisi**, Pekin, Xin Hua Yayını, Cilt:12, Sayı: 28, 2007, s.35.

²⁰² Lou Jin, “Şıncan Uygur Özerk Bölgesinde Turizm Kaynakları”, **Guang Dong Seyahat Dergisi**, Guang Dong, Cilt:2, Sayı:2, 2008, s. 34.

bölgedeki ikinci büyük yayla olarak kabul edilmektedir. “Bayın Bulak” Moğol dilinde “zengin kuyu” anlamına gelmektedir. Yemyeşil yaylaya yayılmış hayvanlar huzur dolu bir görüntü oluşturmaktadır. Yaylada 60 binden fazla hayvan beslenmekte ve bölgenin hayvancılık merkezi sayılmaktadır. Ayrıca Şıncan Uygur Özerk Bölgesi’nin “ince yün koyunu” burada bulunmaktadır. Her yaz sezonunda yayla bir çiçek cennetine dönüşmekte kışın da bembeyaz düzlükler, göz alıcı manzaralar oluşturmaktadır²⁰³.(Resim 3.2.)

Resim 3.2. Bayın Buruk Yaylası

Kaynak: (Çevrimiçi) <http://www.douban.com/review/>, Erişim Tarihi: 15 Nisan 2011

Künes Yaylası: Künes kelimesi, Moğol dilinde “Güneş” anlamına gelmektedir. Yayla, Künes nehriyle kucaklaşarak gelen turistlere görsel bir sürpriz sunmaktadır. 1100 dönümlük bir alana sahip olan yaylada, “Şıncan ince yün koyunu”, “Şıncan’ın Ünlü Atı” yer almaktadır. Özellikle renkli zeytin, yabani elma, yabani armut ve ahududu yaylanın en çok talep edilen ürünleridir. Şelale, bozkırlar, uçsuz bucaksız ormanlar bölge turizmine büyük katkı sağlamaktadır²⁰⁴. (Resim 3.3).

²⁰³ A.e., s. 37.

²⁰⁴ Li Rui, Wang Yi Min, “Turizm Kaynaklarının Planlanması ve Geliştirilmesi”, **Zheng Zhou Üniversite Dergisi**, Zheng Zhou, Cilt:3, Sayı: 1, Ekim 2002, s. 11.

Resim 3.3. Künes Yaylası

Kaynak: Lu Lin, “Turizm Alan Yaşam Döngüsü Ve Coğrafi Açından Araştırmalar”, **Bilim Teknik Dergisi Yayını**, Pekin, 2007, s. 81.

Pamir Yaylası, Çin, Afganistan ve Tacikistan sınırında yer alır. “Asya’nın Damı” ve “Dağların Atası” olarak adlandırılan Pamir Yaylası, Asya’daki başlıca sıradağları, Himalaya, Karakurum, Kunlun, Tanrıdağı ve Hindukuş Dağları’nı bir araya toplar. Tarihi İpek Yolu’nun Orta ve Güney Asya’ya uzanan güzergahında bir boğaz olarak yer alan Pamir Yaylası, farklı dönemlerde çok sayıda kervansaraya ev sahipliği yapmıştır. Geçmişte develerin geçtiği bu yollarda, günümüzde yeni yapılan karayolları ile daha kolay bir ulaşım sağlanmıştır²⁰⁵.

3.2.2. Göller

Topraklarında yaklaşık 130 göle sahip olan Şincan Uygur Özerk Bölgesi’nde 10 km’yi geçen göl sayısı 30, 100 km’yi geçenlerin sayısı ise 10 kadardır. Yaklaşık 10 bin metrekareyi bulan göllerin genişliği ile Özerk bölge, Tibet, Qing hai ve Jiang su bölgelerinden sonra ülkede dördüncü sırada yer alır²⁰⁶.

Çeşitli jeolojik olayların sonucu olarak ortaya çıkan bu göller, bölgede yer alan yüksek dağların, ormanların, çöllerin ve bozkırların üzerlerinde yer alan bir inci

²⁰⁵Wang Zi Xin, Wang Yu Cheng, “Turizmi Etkileyen Faktörler Hakkında Araştırma”, **Turizm Dergisi**, Yun Nan, Sayı: 2, Yıl:2005, s. 30.

²⁰⁶Li Feng, “Turizm Kaynaklarının Geliştirilmesi ve Turizmin Sürdürülebilir Kalkınması”, XinJiang Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2007, s. 41.

tanesi seyrederek. Rakımları arasında farklılık bulunan bu göllerden en yüksek rakıma sahip olanı 4 bin 943 metre ile Kunlun Dağları'ndaki Aksay Gölü iken, Turpan bölgesindeki Aydın Gölü deniz seviyesinden 155 metre aşağıda olarak bölgenin en alçak noktası konumundadır²⁰⁷.

Bostan Gölü: Yer kabuğundaki çöküşle meydana gelmiş Bostan Gölü aynı zamanda “Batı Denizi” olarak da adlandırılır. Bostan Gölü, etrafında 16 gölcük ve bir büyük göl olmak üzere yaklaşık bin kilometrekare genişliğindedir. Göl, 8 milyar metreküplük su rezerviyle, bölgenin kıta içi en büyük tatlı su gölü durumundadır.

Tarihte “Batı denizi” olarak adlandırılan Bostan Gölü, yer kabuğundaki çöküşle ortaya çıkmıştır. Bir büyük göl ve etrafındaki on altı gölcükten oluşan yaklaşık 1000 kilometrekare genişliğindeki Bostan Gölü, 8 milyar metreküplük su rezerviyle bölgenin en büyük kıta içi tatlı su gölü durumundadır.

Şincan Uygur Özerk bölgesi'nin en büyük balıkçılık üssü olan Bostan Gölü, yıllık ortalama 1000 tonu geçen balık üretimine sahiptir ve göl kenarında yer alan “Balık Sofrası”nda yöreye özel balıkların lezzetleri turistler tarafından tercih edilen etkinlikler arasındadır. Ayrıca, Bostan Gölü'nden yapılan kamış üretimi, Çin'in en büyük dört kamış üretimi merkezinden birini oluşturmaktadır ve her sene 400 bin ton kuru kamış toplanarak, kağıt üretiminde ve tekstil endüstrisinde ham madde olarak kullanılmaktadır²⁰⁸. (Resim 3.4).

²⁰⁷Lou Jin, **a.g.e.**, s.23.

²⁰⁸Li Feng, **a.g.e.**, s. 48.

Resim 3.4. Bostan Gölü

Kaynak: (Çevrimiçi) www.mafengwo.cn/sales/5779811.html, Erişim Tarihi: 23 Mayıs 2013.

Kuğu Gölü: Bayıngul Moğol Özerk İli sınırlarında yer alan Bayın Buruk Kuğu Gölü, devlet tarafından oluşturulan bir doğa koruma bölgesidir. Bölgenin ikinci büyük bozkırı olan Bayın Buruk Bozkırı'nın ortasında bulunan gölün rakımı 4 bin metrenin üzerinde olup çevresi dağlarla çevrilidir²⁰⁹.

Kuğu Gölü'nün genişliği 1300 kilometredir ve bu göl çevredeki kuğuların en büyük yaşam alanı ve üreme merkezidir. Bayın Buruk Kuğu Gölü, Moğolcada “bereketli pınar” anlamını taşımaktadır. Çevresel elverişliliği ve yöre insanlarının hayvan sevgisi sayesinde bu göl ve çevresi, on binlerce kuğuya ev sahipliği yapmaktadır²¹⁰.

Kuğu Gölü 1980'de kurulmuş ve 1986 yılında devlet koruması altına alınmıştır. Doğa Koruma Bmlgesi içerisinde en az 128 kuş çeşidi yaşamaktadır. Bu sayının yüzde 70'ini göçebe kuşlar oluşturmaktadır. Bununla birlikte göl ve çevresinde yaklaşık 30 çeşit yabani hayvan yaşamaktadır²¹¹.

Kanas Gölü: Kanas Gölü, Altay Dağları'nın kuzeybatısında dağlık bölgede yer almaktadır. Gölün derinliği 188 metreyi bulur ve bölgedeki en derin kıta içi gölü olarak bilinir. Kanas Gölü'nün rengi mevsimlere göre değişmektedir. Doğa Koruma

²⁰⁹Li Li, “Şıncan Uygur Özerk Bölgesinde Gözde Turizm Bölgelerinin Kalkınması”, XinJiang Shi Fan Üniversitesi Coğrafi Ve Turizm Ana Bilim Dalı, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2006, s. 41.

²¹⁰A.e., s. 43.

²¹¹Zhang Ni An, **Turizm Kaynakları ve Çevrenin Etkisi**, Guang Zhuo, Guang Zhuo Yayını, 2008, s.47.

Bölgesi'nin dahil olduğu Kanas Gölü ve çevresinde hayvancılıkla geçinen halk yaşamaktadır²¹². (Resim 3.5).

Resim 3.5. Kanas Gölü

Kaynak: (Çevrimiçi) www.mafengwo.cn/sales/5779811.html, Erişim Tarihi: 21 Haziran 2018.

Selim Gölü: Rakımı 2 bin 73 metre, genişliği 459 kilometrekare olan Selim Gölü, Tanrı Dağları'nın batısında, dağların arasında çukurluk bölgede yer alır. Moğolca'da "Dağ Sırtındaki Göl" anlamındaki Selim Gölü'nün etrafında çok sayıda mezar, tapınak, kaya resmi, kervansaray kalıntıları, dikili taş gibi tarihi unsurlar yer almaktadır. Selim Gölü hakkında yörenin de konuştuğu hikayelerde, gölde yaşayan vahşi bir yaratığın olduğu, göl dibinde delik olduğu ve manyetik alana sahip olduğu gibi söylemlerden bahsedilir. Ülkenin çokça tercih edilen turistik merkezlerinden biri olan Selim Gölü Bölgesi'nde dağlar ve bozkır birarada yer alır²¹³. (Resim 3.6).

Bahsi geçen göller haricinde, Aybi ve Urungu gölleri de Şincan Uygur Özerk Bölgesi'ndeki tanınmış göller arasında yer almaktadır.

²¹² A.e., s. 66.

²¹³ Lo Ai Jin, "Şincan Turizminin Gelişmesine Yönelik Analiz", *Xin Hua Dergisi*, Pekin, Cilt:2, Sayı:1, 2006, s. 50.

Resim 3.6. Selim Gölü

Kaynak: (Çevrimiçi) www.mafengwo.cn/sales/5779811.html Erişim Tarihi: 07 Mart 2017.

3.2.3. Dağlar

Coğrafi yapısı ile Şincan Uygur Özerk Bölgesi, Altay, Tanrı Dağı ve Kunlun Dağları ile bu dağlar arasında yer alan Çıngar ve Tarım Havzaları'ndan oluşmaktadır. Özerk Bölge'nin topraklarının yarısını dağlar oluşturmaktadır²¹⁴.

Tanrı Dağları: Doğu-batı hattında Kazakistan'a kadar uzanan Tanrı Dağları, Özerk Bölge'yi kuzey ve güney olmak üzere iki hatta ayırır. Bölgenin en geniş buzullarına sahip Tanrı Dağları'nın eriyen suları Şincan Uygur Özerk Bölgesi'nin başlıca su kaynağını oluşturmaktadır. Bu nedenle Uygur Özerk Bölgesi'ndeki halk kendilerini "Tanrı Dağları'nın çocukları" olarak adlandırmaktadır²¹⁵. 1700 kilometre uzunluğunda ve ortalama 4 bin metre rakıma sahip Tanrı Dağları'nın neden olduğu kuzey-güney ayrımı arasında iklim, bitki örtüsü, akarsu ve hayvan dağılımı arasında gözle görülür farklılıklar yer almaktadır. Tanrı Dağları'nın üzerindeki bitki örtüsü ve iklimde de dikey geçişler görülür. Üst bölgelerde yıl boyu erimeyen kar ve buzullar hakimken, kar çizgisinin hemen altında yayla bozkırları, 1700-2700 metre rakımda çam ormanları bulunmakta, 1700 metre altında bozkır yer almakta, dağ eteklerinde ise taşlık alanlar ve çöl bulunmaktadır²¹⁶. Daha çok dağın üst kısımlarında

²¹⁴Li Li, **a.g.e.**, s. 87.

²¹⁵Liu Tian Hu, **Şincan Uygur Özerk Bölgesinin Yüksek Dağları**, 3. Baskı, Pekin, Xin HuaYayını, 2007, s. 24.

²¹⁶Lu Tian, **Şincanın Güzel Turizm Kaynakları Ve Avantajları**, Pekin, Şin Lang Yayını, 2007, s. 47.

yoğunlaşan yağışlar sayesinde ormanlık alanların çokluğu ve manzaranın güzelliği dikkat çekmektedir. Ayrıca doğası sebebiyle bölge çok sayıda yabani hayvanı barındırmaktadır²¹⁷. (Resim 3.7).

Resim 3.7.Tanrı Dağları

Kaynak: (Çevrimiçi) www.mafengwo.cn/sales/5779811.html, Erişim Tarihi: 19 Nisan 2016.

Altay Dağları: Altay Dağları, Kazakistan, Moğolistan ve Rusya arasında yer almaktadır. Uzunluğu 2 bin kilometreyi geçen dağların zirvesinde yer alan “Dostluk Tepesi” denizden 4 bin 374 metre yükseklikte yer almaktadır²¹⁸.

Altay Dağları, zengin granit rezervine sahip olup, altın madenleri bakımından da büyük önem taşır. Altay kelimesi Moğolca “altın” anlamına gelmektedir. Altay dağlarında bulunan en büyük altın parçasının ağırlığı 12 kilo olarak tarihe geçmiştir²¹⁹.

Altay Dağları’ndaki yağış miktarı, Sibiry’a’dan gelen nemli ve soğuk hava dalgası sebebiyle oldukça fazla olması dağlardaki ormanlık alanların aşırı olmasına olanak sağlamıştır. Eşsiz doğa güzellikleri ile bu bölge kış mevsiminde kar sporları

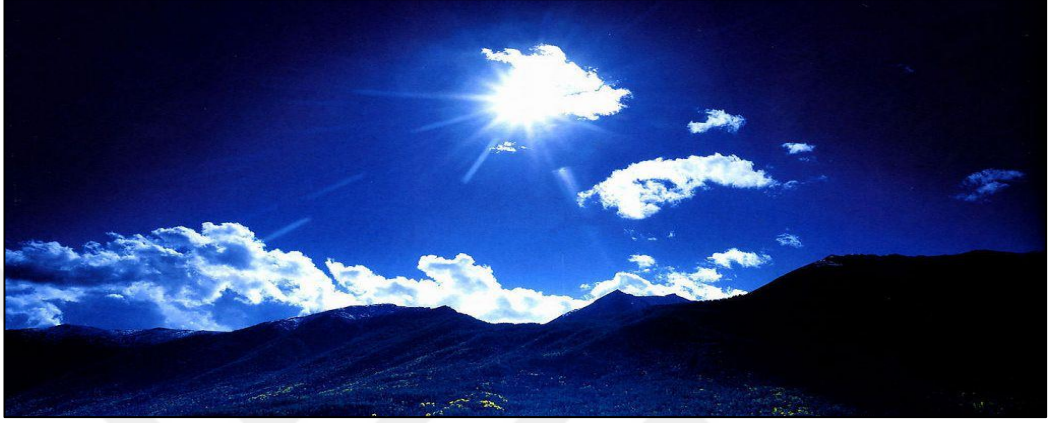
²¹⁷Tanıtım, (Çevrimiçi) www.mafengwo.cn/sales/58459811.html Erişim Tarihi: 23 Ağustos 2016.

²¹⁸Liu Tian Hu, **a.g.e.**, s. 33.

²¹⁹Lu Tian, **a.g.e.**, s. 75.

için, yazın ise başka bir turizm cenneti olarak turistler tarafından ilgi görmektedir²²⁰. (Resim 3.8).

Resim 3.8. Altay Dağları

Kaynak: (Çevrimiçi) www.mafengwo.cn/sales/5479811.html, Erişim Tarihi: 05 Mart 2017.

Kunlun Dağları: Şincan Uygur Özerk Bölgesi'nin güneyinde yer alan bu dağlar, Taklamakan Havzası'nın güneybatısında bir çerçeve görevindedir. Kumlun Dağları, dik kayalıklar ve yüksek dağlara sahip olup, Dünyanın Damı Pamir Yaylası'nın önemli bir parçası olarak bilinmektedir.

Ortalama rakımı 6 bin metre olan Kunlun Dağları'nın rakımı 8 bin metrenin üzerinde olan beş adet dağ tepesi vardır. Dünyanın en yüksek ikinci tepesi olan Cungar Tepesi ise yine Kunlan Dağları'nda yer almakta ve rakımı 8 bin 611 metredir²²¹.

Kunlun Dağları, dağcıların, turist ve kaşiflerin gözdesi konumundadır. Bölgede çeşitli renklerde kelebekler ile yabani boğa, eşek, kar tavuğu ve antiloplar yaşamaktadır. “Kuzu Yağı Yeşimi” olarak isimlendirilen yeşim taşları Kunlun Dağı'ndan çıkarılmaktadır²²².(Resim 3.9).

²²⁰Mei Xiao Ya, **Yabancıların Aklında Zengin Turizm Kaynağına Sahip Bölge**, Şi An, Çin Ulusal Yayı, 2005, s. 56.

²²¹Liu Tian Hu, **a.g.e.**, s. 45.

²²²**A.e.**, s. 51.

Resim 3.9. Kunlun Dağları

Kaynak: (Çevrimiçi) www.mafengwo.cn/sales/5779811.html Erişim Tarihi: 20 Haziran 2016.

3.2.4. Nehirler

Şıncan Uygur Özerk Bölgesi çölleri ve bozkır alanları olmasına rağmen, düşünüldüğü kadar kurak olmayan bir bölgedir. Kıta içerisinde kurak iklim hakimdir ancak dağların esen nemli ve soğuk hava akımlarını kesmesi ile oldukça fazla yağış görmektedir²²³.

Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'nin sahip olduğu yer üstü akarsularından yıllık ortalama 88 milyar 400 milyon metreküp su akmaktadır. Ülkenin sahip olduğu 12 yer altı su kaynağından çıkan toplam su miktarı ise 57 milyar 200 milyon metreküptür. Bölgede 570 adet akarsu bulunmakta, Tarım, İli ve Ertiş Nehirleri, Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'nin en çok bilinen akarsuları arasındadır²²⁴.

Tarım Nehri: Uzunluğu 2179 kilometre olan Tarım Nehri, dünyanın 5., bölgenin ise en uzun kıta içi nehridir. Önceleri Lop Nur'da son bulan, günümüzde ise. Roqiang ilçesindeki Taytma Gölü'nde son bulan Tarım Nehri, Kunlun

²²³Lou Jin, **a.g.e.**, s. 56

²²⁴Mei Xiao Ya, **a.g.e.**, s. 63.

Dağları'ndan çıkarak, Yarkent Nehrinin Aksu ve Hoten nehirleri ile birleşmesinden doğmuştur²²⁵.

Uygurca'da "Kontrolsüz akarsu" veya "Tarım" anlamlarını taşıyan Tarım Nehri, Tarım Vadi'sinin çevresinde yaşayan halkın yaşam kaynağıdır. Taklamakan Çölü'nden geçtiği için, nehir suyunda bol miktarda kum bulunur. Nehrin orta kesimlerinde ise, vahalar yer alır. Nehrin iki yakasında yabani kavak ağaçları büyümüştür. Bu ağaçlar nehrin kum fırtınalarından korumakta ve nehir setlerini sağlamlaştırmaktadır. Özerk Bölge'nin önemli ticari bölgeleri, pamuk, tahıl, meyve, ipek üretim merkezler bu bölgenin çevresinde yer almaktadır²²⁶. (Resim 3.10).

Resim 3.10. Tarım Nehri

Kaynak: (Çevrimiçi) www.mafengwo.cn/sales/5779811.html, Erişim Tarihi: 23 Haziran 2017.

İli Nehri: İli Nehri uluslararası bir konuma sahiptir. Tanrı Dağları'nın batısındaki Han Tanrı Dağı'ndan başlar, vadiden geçerek Kazakistan sınırlarında yer alan Bal Kaş Gölüne uzanır. İli Nehri'nin toplam uzunluğu 1500 kilometre olup, yıllık akış miktarı 16 milyar 600 milyon metreküptür. Bu miktarla, Özerk Bölge'nin tüm akarsu akış miktarının beşte biri değerindedir²²⁷.

Atlantik hava akımlarının etkisinde kalan İli Vadisi'ne yağmur bulutları bolca uğramaktadır. Nehir, vadideki verimli toprakları besler, durgun akıntısı sayesinde

²²⁵Ma Yong Shu, "Bölgesel Turizm Kaynaklarının Planlaması", Nankai Üniversitesi, Tian Jin, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2009, s. 29.

²²⁶Lu Tian, **a.g.e.**, s. 70.

²²⁷Ma Yong Shu, **a.g.e.**, s. 36.

vapur geçişlerine imkan sağlar. Nehrin yataklarında çok sayıda delta ve adacık bulunmakta olup, en geniş kesimi 80 metreye uľařır²²⁸. Balık kaynağı en zengin olan bölgelerden biri olmakla beraber, bölgede yaklaşık 20 çeşit balık yetişmektedir (Resim 3.11).

Resim 3.11. İli Nehri

Kaynak: (evrimii) www.mafengwo.cn/sales/5779811.htmlErişim Tarihi: 27 Haziran 2011.

Ertiş Nehri: Ertiş Nehri, Kuzey Buz Denizine akan tek nehir olma özelliği taşır. Kaynağı, Altay Dağlarının güney sınırından gelen Ertiş Nehri, Rusya’da yer alan Ebi Gölü’nden geçerek, Kuzey Buz Denizine uľařır. Geniş yataklara sahip Ertiş Nehri, yıllık 11 milyar 900 milyon metreküp akıntı hacmine sahiptir. Bu değer ile, zerk Bölgedeki İli Nehri’nden sonra su hacmi en çok olan ikinci nehir²²⁹. Yüksek akıntı hızına sahip Ertiş Nehri’nin etrafı ormanlarla çevrilidir. Nehir, iki tarafında yer alan plajlar ve devamında gelen geniş bozkırlar içerisinde Gobi lnn incisi gibidir²³⁰.

Bahsi geçen nehirler dışında, eko-turizm ve keşif sporları için tercih sebebi olan Kai Du, Tavus Kuşu ve Urun Gu nehirleri de şıncan Uygur zerk Bölgesi’nde yer almaktadır.

²²⁸Zhang He Qing, “Azınlık Etnik Bölgesinde Kültürel Turizmin Gelişmesi”, **Medeniyet Dergisi**, Nan Kai, Cilt:3, Sayı: 1, 2005, s. 48.

²²⁹Wen Qian Li, **Uygur Bölgesinde llk**, Gan Su, Gan Su Milli Yayını, 2008, s. 18.

²³⁰Zhang He Qing, **a.g.e.**, s. 62.

3.2.5. ölller

Çin'in toplam çöl alanı genişliği 712 bin 900 kilometredir. Bu değerin ülkenin kuzeybatı ve kızey kesimlerini kapsayan ve yüzde 60'ını oluşturan 430 bin 400 kilometrekarelik kısmı Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'ndedir. En büyük 10 çölden Taklamakan, Kurban Tungut ve Kum Tağ ölleri Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'ndedir²³¹. Dünyanın en büyük altı çölünden biri olan Taklamakan ölu, hareketli ölller arasında ise ikinci sırada yer alır.

Taklamakan ölu: Taklamakan ölu'nün genişliği 337 bin 600 kilometrekaredir ve Tarım Havzası'nda yer alır. ölün yüzde 82'sini rüzgar etkisiyle hareket halinde olan, en yüksekı 150 metre olan ve ortalama 50-80 metre arasında yüklekliğı sahip kum tepeleri oluşturur²³².

Taklamakan ölu'nde kurak ve bitki örtüsü olmayan bir ortam hakimdir aynı zamanda bu alan "Ölü Deniz" olarak adlandırılmaktadır. Zaten "Taklamakan" kelimesi "girildikten sonra çıkılmayan yer" anlamına gelmektedir. Uzun yıllar boyunca insanlar tarafından yasak bölge olarak adlandırılan Taklamakan ölu'nde henüz yapılan bilimsel çalışmalar ile hakkında daha fazla bilgi sahibi olunmaktadır. Çöl içerisinden geçen 24 akarsuyun toplam su hacmi yaklaşık 40 milyar metreküptür. ölün merkezindeki yeraltı su rezervi ise 8 trilyon metreküp hacmindeyir. Aynı zamanda çölde yağmur, dolu, sis, kar ve çığ düşmesi olaylarının yaşandığı görölmüşür²³³.

Çöl ve çevresinde yaklaşık 270 çeşit yabani hayvan yaşamaktadır. Ayrıca, ölde yer alan bir kuş adasında 100'den fazla kuş türünün yaşadığı belirlenmiştir²³⁴.

²³¹Wen Qian Li, **a.g.e.**, s. 23.

²³²**A.e.**, s. 29.

²³³Li Shu Min, "Şıncan Uygur Özerk Bölgesi Turizm Alanının Hızla Geliştirilmesine Yönelik Analiz", **Kuzey Batı Üniversite Dergisi**, Xi An, Cilt: 2, Sayı:1, 2006, s. 30.

²³⁴**A.e.**, s. 33.

Resim 3.12. Taklamakan ölü

Kaynak: (Çevrimiçi) www.mafengwo.cn/sales/5779811.html, Erişim Tarihi: 24 Mayıs 2012.

Kurban Tungut ölü: Genişliği 48 bin 800 kilometrekare olan ve bölgedeki ikinci büyük çöl olan Kurban Tungut ölü, Cungar Havzası'nın ortasında yer alır. ölün toplam genişliğinin % 97'sini sabit ve yarı sabit kum tepeleri oluşturmaktadır. Sabit kum tepelerinin % 40-50'si ve yarı sabit kum tepelerinin de % 15-25'i bitki örtüsüyle kaplıdır. Farklı türlerden bitkilerin büyük bir bölümü bahar yağmurlarında yeşillenerek çöl manzarasını daha da güzelleştirmektedir²³⁵. (Resim 3.13).

Resim 3.13. Kurban Tungut ölü

Kaynak: (Çevrimiçi) www.mafengwo.cn/sales/5779811.html, Erişim Tarihi: 24 Haziran 2012.

Kum Tağ ölü: Genişliği 22 bin 800 kilometrekare olan Kum Tağ ölü, Lop Çukurunda yer alır. Kum Tağ ölü'nde yüksek kum tepeleri bulunmasının sebebi, alçak dağlık bölgede yer almasıdır. Şiddetli rüzgar, dağların tepelerinden geri gelerek

²³⁵Elşat Emet, "Sırlı Mekanlar", *Şincan Milli Dergisi*, Şincan, Cilt:1, Sayı:1, 2004, s. 55.

büyük piramit şeklinde kum tepeleri oluşturmuştur. Kum Tağ Çölü'nde yaklaşık 4 bin kilometrekare genişliğinde kuş tüyünü andıran çöl manzarası buraya özgü bir güzelliştir²³⁶ (Resim 3.14.). Ayrıca, üç büyük çölün yanı sıra Şincan Uygur Özerk Bölgesi'nin çeşitli yörelerinde küçük çaplı çöller de bulunmaktadır.

Resim 3.14. Kum Tağ Çölü

Kaynak: (Çevrimiçi) www.mafengwo.cn/sales/5779811.html, Erişim Tarihi: 11 Mayıs 2011

3.2.6. Havzalar

Tarım Havzası: Tarım Havzası, Özerk Bölgenin en büyük havzası olup, Tanrı Dağı ve Kunlun Dağları incan Uygur Özerk Bölgesi'nin güneyinde Pamir Yaylası ile Tanrı Dağı ve Kunlun Dağları arasında yer almaktadır. Doğu-batı mesafesi 1400 kilometre, güney-kuzey ise 550 kilometredir. Havzanın toplam genişliği Fransa'nın yüzölçümü kadar yani yaklaşık 530 kilometrekaredir. Batı kesimleri dağlık bölgeler nedeniyle yüksek, doğu kesimi ise alçaktır. Lop Nur Çukuru, havzanın kuzeydoğusunda yer alır ve havzadan geçen akarsuların son durağı konumundadır²³⁷.

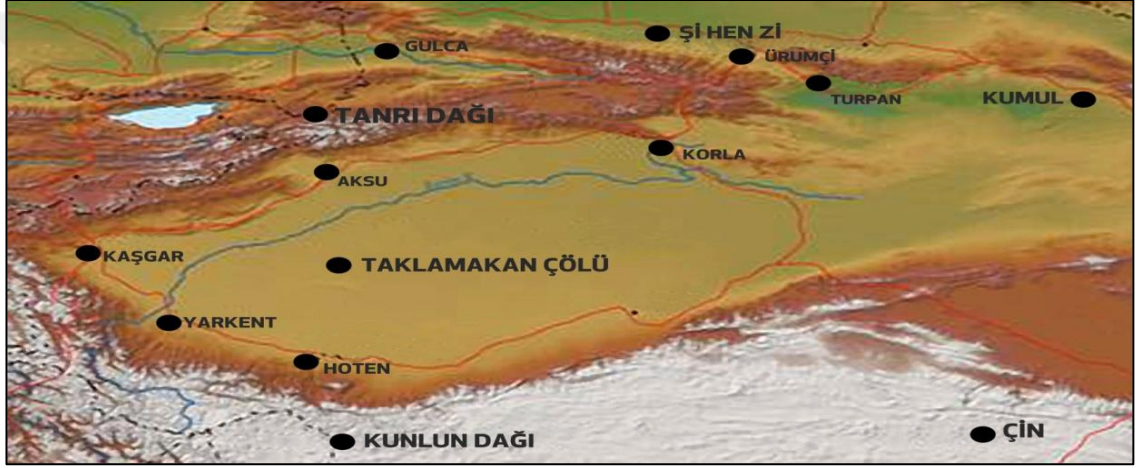
²³⁶Li Shu Min, **a.g.e.**, s. 35.

²³⁷Chen Shi, **Turizm Kaynaklarının Sürdürülebilir Kalkınma Tasarımları**, Şi An, Shan Xi Halk Yayını, 2005, s. 125.

Tarım Havzası çok çeşitli bir doğal ekolojiye sahiptir. Havzanın merkezinde çöl yer alır, kenarında yer alan dağ eteklerinden gobiler uzanır, ve bu iki alan arasındaki ovalarda yer yer vahalar bulunmaktadır²³⁸. (Resim 3.15).

Çevresinde yer alan yüksek dağların, bölgeye nemli hava girişini engellemesi sebebiyle havzada kurak bir iklim hakimdir. Havzanın merkezinde Taklamakan Çölü vardır²³⁹.

Resim 3.15. Tarım Havzası

Kaynak: Dilber Abeydulla, “Tarım Havzası Yeşil Alanı ve Su Rezervi Araştırması”, Şincan Üniversitesi Üniversite Dergisi,(Doğayı Araştırma Nushası), 2006, Cilt 2 sayı 02, s. 216.

Cungar Havzası: Cungar Havzası’nın toplam yüzölçümü 380 bin kilometrekare olup, havza Altay ve Tanrı Dağları arasında yer alır. Özerk Bölgenin ikinci büyük havzası konumundadır. Havzanın batı kesiminden, Atlantik Okyanus’tan gelen nemli havanın girişi, yıllık yağış miktarının yaklaşık 150 milimetre olmasını sağlamıştır²⁴⁰.

²³⁸ Dilber Abeydulla, “Tarım Havzası Yeşil Alanı ve Su Rezervi Araştırması”, Şincan Üniversitesi Üniversite Dergisi,(Doğayı Araştırma Nushası), 2006, Cilt 2 sayı 02, s. 216.

²³⁹ Lu Jin Fang, **Şincan Uygur Özerk Bölgesinde Turizm Kaynaklarının Araştırılması**, Pekin, Dong Hai Seyahat Yayını, 2009, s. 56.

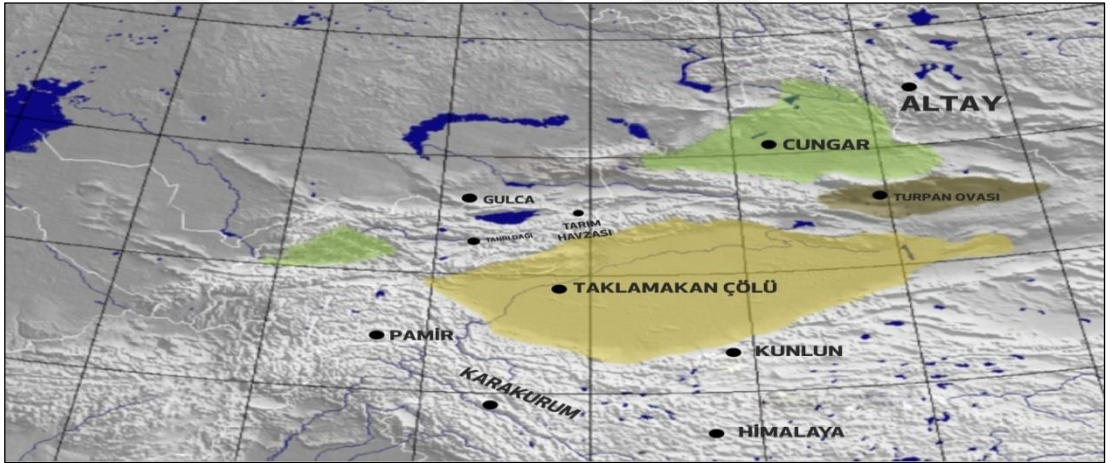
²⁴⁰ Chen Shi, **a.g.e.**, s. 110.

Havzanın çevresinde yer alan dağların eteklerinde vahalar yer alır. Halkın yerleşim yeri olarak tercih ettiği bu bölgede, pamuk, buğday, şeker pancarı ve meyve tarımı yapılmaktadır²⁴¹.

Zengin kömür ve petrol rezervine sahip Cungar Havzası, topraklarından çıkan dinozor, hayvan türleri ve ağaç fosilleri ynünden Dünyaca “Tarih Öncesi Jeoloji Müzesi” olarak da bilinmektedir²⁴².

Havzanın merkezinde, Kurban Turgut Çölü yer alır. Bir çok yabani hayvana ve bitki türüne ev sahipli yapan havzanın sahip olduğu çöl ekolojisi sayesinde turizm için ideal bir yer olarak kabul edilmektedir²⁴³.(Resim 3.16).

Resim 3.16. Cungar Havzası

Kaynak: (Çevrimiçi) <http://www.airitilibrary.com/foto/shamo>, Erişim Tarihi: 21 Temmuz 2012.

3.2.7. Mağaralar

Kızıl Bin Buda Mağarası: Hindistandan gelen Budizm etkileri, M.Ö. 1.yüzyılda Keşmir üzerinden Hoten Bölgesine ulaşmıştır. Daha sonraları Şincan

²⁴¹ A.e., s. 113.

²⁴² A.e., s. 118.

²⁴³ Tanıtım, (Çevrimiçi) <http://www.airitilibrary.com/pendi>, Erişim Tarihi: 20 Temmuz 2012.

Uygu Özerk Bölgesi'nde de yayılarak, bölgedeki sosyo-ekonomik, kültürel hayatın yanısıra devlet yönetiminde de etkin bir din haline gelmiştir²⁴⁴.

Budizmin ilk durağı olarak görülen ve Tarım Havzası'nın iki ucunda yer alan Hoten ve Kuça (Quici) şehirleri dönemin Budizm üssü olarak kabul edilir. Bölgeye on binlerce Budist rahip gelerek kurdukları Budist tapınakları ile dinlerini yaşatmışlardır. Bölge'de çokça kurulan tapınakların yanı sıra, Budizm öğretilerini anlatan çeşitli mağaralar da bulunmaktadır. Bunlardan en önemlisi Kuça yakınlarında yer alan Kızıl Bin Buda Mağarası'dır. Eski çağlarda Özerk Bölge'de yapılan ve bazen 14 gün sürebilen görkemli törenler düzenlenmiş, çoğu zaman kral ve kraliçeler de bu törenlere katılmışlardır²⁴⁵.

M.S. 5 ve 7. Yüzyıllar arasında Özerk Bölge'nin dahil olduğu savaşlar nedeniyle ekonomi zayıf düşmüş, halk yoksullaşmıştır. Ancak Budist tapınaklarına hala yüklü masraflar yapılması, halkın bu dine olan sadakatini zayıflatmıştır. M.S. 7. Yüzyılın ortalarında bölgeye hakim olan Budizm'in konumu sarsılmış, 10. Yüzyıldan itibaren bölgede İslamiyet hüküm sürmüştür²⁴⁶.

Kızıl Bin Buda Mağaraları'ndaki bütün duvar şekilleri Zhiti Mağaraları'nda da bulunmaktadır. Duvar şekillerinin çoğunun tahrip olmasına rağmen 5 bin metre kareden fazla duvar resmi günümüze kadar gelmiştir. Şekillerde, geçmişteki üretim faaliyetleri ve örf ve adetleriyle ilgili bilgiler yansıtılmaktadır. 175 numaralı mağaradaki şekillerde toprağı işleme ve porselen yapımı anlatılmaktadır. Bu duvar şekilleri Şincan Uygur Özerk Bölgesi'nin tarihinin, kültür ve sanatının araştırılması için değerli kaynaklar sağlamaktadır²⁴⁷.

²⁴⁴Lu Jin Fang, **a.g.e.**, s. 71.

²⁴⁵**A.e.**, s. 75.

²⁴⁶Chen Jia Zhen, "Şincan Uygur Özerk Bölgesinde Tarihi Turizm Alanları", **Guang Xi Üniversite Dergisi**, Guang Xi, Sayı:4, 2007, s. 85.

²⁴⁷Lu Jin Fang, **a.g.e.**, s. 195.

Kızıl Bin Buda Mağaraları Qiuzi döneminde Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'ndeki toplum, tarih, Budizm kültürü ile Batı ülkeleri arasındaki temasların araştırılması için büyük önem taşımıştır²⁴⁸. (Resim 3.17).

Günümüze gelindiğinde bu tipteki mağaralar, aslını korumak amacıyla ulusal koruma listesine alınarak turistlerin sadece dışarıdan ziyaretine açılmaktadır. Mağara duvarlarındaki resimleri korumak için ziyaretçi alınmamaktadır²⁴⁹.

Resim 3.17. Kızıl Bin Buda Mağaraları

Kaynak: (Çevrimiçi) <http://www.mafengwo.cn/travel-scenic-spot/mafengwo/16142.html> Erişim Tarihi: 10 Ağustos 2012.

Bezeklik Mağaraları: Turfan şehri özgün bir doğaya sahiptir ve çok sayıda kültürel kalıntıyı barındırır. Bunların en büyüğü, içerisinde 90 kadar sit alanı bulunan ve Alev Dağının eteklerine yer alan Bezeklik Mağaraları'dır²⁵⁰.

Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'nde bulunan büyük Budist mağaralarından biri de Bezeklik Mağaraları'dır. Bu mağaralar Budizm'e ait dini hikâyeler ve Buda'yı konu alan duvar şekillerine sahip olup, yaklaşık 1200 metrekare genişliğindedir.

²⁴⁸Tanıtım, (Çevrimiçi) www.mafengwo.cn/travel-scenic-spot/mafengwo/16142.html Erişim Tarihi: 23 Nisan 2012.

²⁴⁹Chen Jia Zhen, **a.g.e.**, s. 88.

²⁵⁰**A.e.**, s. 198.

Günümüzde duvar şekillerinin hala koruduğu parlak renkleri ile mağara özgü bir sanat müzesi olarak nitelendirilebilir²⁵¹. (Resim 3.18).

Resim 3.18. Bezeklik Mağaraları

Kaynak: (Çevrimiçi) www.mafengwo.cn/travel-scenic-spot/mafengwo/16142.html, Erişim Tarihi: 23 Ağustos 2012.

3.2.8. Dağcılık Turizm Alanları

Şincan Uygur Özerk Bölgesi'ndeki dünyaca ünlü dağcılık (tırmanma) alanları; Kuzeyde Altay Dağı, Merkezde Tanrı Dağı ve Güneyde Kunlun Dağı'dır. *Altay Dağı*; Şincan Uygur Özerk Bölgesi'nin alternatif turizm potansiyeli yüksek bir bölgesidir. Uzun vadede dünyadaki en büyük eko-turizm alanlarından birisi olacağı tahmin edilmektedir²⁵².

Altay Dağı; doğal bir hazine olarak bilinmektedir. Kazakistan, Rusya ve Moğolistan ile sınırdış olup tüm uzunluğu 2000 km.'dir. Kuzey batısı Kazakistan ve Rusya sınırları içinde, güney doğusu ise Moğolistan sınırlarında yer almaktadır. En yüksek kısmı 4374 m. ile "Dostluk Tepesi" dir ve Rusya ve Moğolistan sınırlarına yakındır. Dağlık alanı ise 70 bin km² dir. Bu alan çok sayıda bitki ve hayvan türleri barındırdığı için "Doğal Hazine" adını almıştır²⁵³.

²⁵¹Li Ying Ce, *Tarihin Canlandığı Şincan Uygur Özerk Bölgesi*, Nan Jing, An Hui Yayını, 2009, s.72.

²⁵²Zhang Min Li, *Şincan Turizmüne Genel Bakış*, Tian Jin, Tian Jin Halk Yayını, 2009, s. 93.

²⁵³Li Ying Ce, *a.g.e.*, s. 75.

Şincan Uygur Özerk Bölgesi'nin Çift Dağı Olarak Adlandırılan Dağcılık Alanları: Bölgede çapraz şekilde oluşmuş Tanrı Dağı'nın tüm uzunluğu 2500 km.'dir ve Asya kıtasının kalbi olarak bilinmektedir. Bu bölge Kuzey Dağ Bölgesi, Karlı Dağ Bölgesi ve Yin Dağı'ndan ibarettir. Şincan Uygur Özerk Bölgesi'nde bulunan Tanrı Dağı'nın uzunluğu 1700 km, genişliği 200-300 km.'dir. Bu bölgede mevcut olan en yüksek tepe ise deniz seviyesinden yüksekliği 7435 metre olarak bilinen "Tomur Tepesi" dir²⁵⁴.(Tablo 3.2).

Tanrı Dağı'nın üstünde tepeler, havzalar ve vadiler yer almaktadır. Bunların en önemlileri; Kumul Havzası, Turpan Havzası ve İli Vadisi'dir. İli Vadisi "Kuzey Tanrı Dağı", "Merkez Tanrı Dağı" ve "Güney Tanrı Dağı" olarak üç bölüme ayrılmaktadır. Tanrı Dağı geniş bir alana yayılmış ormanları, yaylaları ve buzullarıyla bölgedeki alternatif turizmin daha hızla gelişmesinde önemli avantajlar sağlamaktadır.²⁵⁵

Tablo 3.2: Tanrı Dağı'nda Bulunan Tepeler

Tomur Tepesi	Han Feng Ge Li Tepesi	Kar Leyli Tepesi	Buğda Tepesi	Sama da Ki Tepesi
7435 m	6995 m	6627 m	5445 m	4800 m

Kaynak: (Çevrimiçi) <http://www.8264.com/xianlu-2129975>, Erişim Tarihi: 21 Mayıs 2014.

Karakorum Dağı: Pamir Tepesi'nden başlayarak güneydoğuda Tibet ve Kaydiş Dağı ile birleşmektedir. Deniz seviyesinden yüksekliği 5000-6000 metredir. Şincan Uygur Özerk Bölgesi'nin en ünlü beş tepesi bulunmaktadır²⁵⁶.(Tablo 3.3).

²⁵⁴Zhang Min Li, **a.g.e.**, s. 96.

²⁵⁵**A.e.**, s. 97.

²⁵⁶**A.e.**, s. 99.

Tablo 3.3: Karakurum Dağı’nda Bulunan Tepeler

Çikolata Tepesi	Yaş Burum 1. Tepesi	Buğda Ata Tepesi	Yaş Burum 2. Tepesi	Taç Tepesi
8611 m	8080 m	8051 m	8028 m	7295 m

Kaynak: Çevrimiçi, <http://www.8264.com/xianlu-2129975>, Erişim Tarihi: 21 Mayıs 2014.

Kunlun Dağı: “Asya Omurgası” olarak da adlandırılan Kunlun Dağı, Pamir tepesinden başlayarak güneydoğuda Tibet’e, kuzeyde ise QinHai (Çin Hai) ve Si Chuan (Si Çuan)’a kadar uzanmaktadır. Şıncan Uygur Özerk Bölgesi’nde kalan bölümünün uzunluğu 1800 km, genişliği 150 km, dağın sırtı ise 5000 m.’ den fazla yüksekliğe sahiptir. (Tablo 3.4).

Tablo 3.4: Kunlun Dağı’nda Bulunan Tepeler

Kun Gur Tepesi	Muş Dağ Tepesi	Kun Gur Dokuz Fark Tepesi	Muz Dağ Tepesi
7649 m	7546 m	7530 m	6973 m

Kaynak: (Çevrimiçi) <http://www.8264.com/xianlu-2129975>, Erişim Tarihi: 22 Mayıs 2014.

Özetle Şıncan Uygur Özerk Bölgesi benzersiz bir dağcılık ve macera turizmi koşullarına sahiptir. Bölgenin dağcılık turizmi sadece ulusal değil; ağırlıklı olarak yurt dışından gelen turistleri de ağırlamaktadır. Bölgenin özellikleri yerli turistleri de dağcılık turizmine çekmektedir. Dağcılık turizmi çok fazla tehlike içeren bir turizm türü olduğu için birtakım önlemlerin alınması için çalışmalar yürütülmektedir. Beklenmedik bir kaza olduğu takdirde hemen özel kurtarma ekipleri devreye girmektedir. Kaza sayılarını minimuma indirmek ve bölgede dağcılık turizmini geliştirmek için yeni projeler ve çalışmalar sürdürülmektedir²⁵⁷.

²⁵⁷Tian Li, **Alternatif Turizm: Şıncan Uygur Özerk Bölgesi**, Pekin, Yun Nan Milli Eğitim Yayını, 2009, s. 38.

3.2.9. Kış Turizm Alanları

Şincan Uygur Özerk Bölgesi'nde kış 4-5 ay sürer. Kar yağışının fazla oluşu ve yüksek dağların bulunması, Özerk Bölge'nin zengin kış turizm kaynaklarına sahip olmasını sağlamaktadır. Altay bölgesinde yer alan kaya şekilleri ile yöre halkının binlerce yıl öncesinden kayak yaptığı keşfedilmiştir. Günümüzde kış mevsiminde Özerk Bölgede yapılan kayak sporları daha popüler bir hale gelmiştir²⁵⁸.

Çoğu kayak merkezi, şehirlerin çok yakınında yer almaktadır. Gelen turistlerin bölgede yaşayan etnik gruplar ile etkileşimleri, Şincan Uygur Özerk Bölgesi'nin tam anlamıyla bir kayak cenneti olmasını sağlamaktadır.

Yaklaşık 200 kayak merkezi olduğu bilinen Özerk Bölge'de, kayak sporlarının yanısıra, köpek kızağı, kar paraşütü, kar futbolu gibi çeşitli sporlar, turistlerin bu merkezler yoğun ilgi göstermesine olanak sağlar²⁵⁹.

Urumçi çevresinde yer alan Kar Nilüferi Kayak Merkezi köpek kızağıyla kayak zevkini yaşatmaktadır. Bu kayak türü en çok yerli turistler tarafından tercih edilmektedir. Köpek kızağı, yaşlıların ve çocukların gözdesiyken gençler daha çok kendileri kaymayı sevmektedirler. Kayak yapmak şehrin ve iş hayatının stresini unutturup turistlere yaşam gücü enjekte etmektedir²⁶⁰.

Özerk Bölgede yer alan kayak merkezlerinin yüksek kaliteli pistlere ve eşsiz doğaya sahip oluşu, bölgenin kayak turizmi açısından tercih edilmesini sağlayan en önemli özelliklerdir. Bununla birlikte sergilenen özgün halk sanat gösterileri ile gelecek olan turistlere farklı bir çevre sunulmaktadır²⁶¹. Örneğin; Şincan Uygur Özerk Bölgesi İpek Yolu Uluslararası Kayak Merkezi'nin merkezinde kurulan çadırlarda; Kazak kadınların geleneksel dans gösterileri, Kazak, Hui ve Uygur başta

²⁵⁸A.e., s. 45.

²⁵⁹A.e., s. 48.

²⁶⁰Wang Wei Ping, **Şincan Özerk Bölgesinde Turizmin Alternatifi**, Shang Hai, Nan Kai Üniversitesi Yayını, 2009, s. 30.

²⁶¹A.e., s. 33.

olmak üzere çeşitli etnik grupların geleneksel yemeklerini tatma etkinlikleri düzenlenmektedir²⁶².

Hızla gelişen kayak sporu sayesinde Özerk Bölge’de yerel halka yeni bir gelir kaynağı sağlanmıştır. Kayak merkezlerinin çevresinde yaşayan yöre halkı kayak antrenörlüğü yaparak veya sanat toplulukları aracılığı ile geleneksel sanat gösterileri düzenleyerek geçimlerini sürdürmektedirler²⁶³.

Şincan Uygur Özerk Bölgesi devlet yetkilileri tarafından kış turizmini bölgenin markası haline getirmek adına tanıtım etkinlikleri düzenlenmektedir. Urumçi Kış Turizm Festivali her yıl aralık ayında, Altay Kayak Festivali ve Buğda Gölü çevresinde yapılan Açık Hava Kar Heykelciliği Sergisi her yıl ocak ayında düzenlenen organizasyonlardan birkaçıdır. Tüm bu organizasyon ve etkinlikler ile Şincan Uygur Özerk Bölgesi kış turizmini geliştirmek amaçlanmıştır²⁶⁴.

“6. Dönem, Şincan Uygur Özerk Bölgesi Buz ve Kar Turizmi Festivali ve Kış Turizmi Fuarı”, 25 Kasım’da Şincan Uygur Özerk Bölgesi’nin merkezi Urumçi kentinde gerçekleştirilmiştir. Festivale Şincan Uygur Özerk Bölgesi’ndeki 15 idari bölgenin yanı sıra Pekin ve Shan Xi gibi Çin’in iç kesiminden başlıca kent veya eyaletler ile ABD ve Singapur gibi çok sayıda yabancı ülkeden temsilci katılmıştır. Urumçi standı, festivalde yoğun ilgi görmüştür. Şincan Uygur Özerk Bölgesi de kış turizmine elverişli konumda bulunan Urumçi de eşsiz doğal güzellikleri ve özgün yemek kültürünün yanı sıra kaliteli kış sporu tesisleri ile fuara gelenlerin yoğun ilgisini çekmiştir²⁶⁵.

Şincan Uygur Özerk Bölgesi’nin en güzel kar memleketi olarak adlandırılan Altay bölgesinin standı da festivale katılan ziyaretçilerin gözdesi olmuştur. Bölgede Kanas gölünde kar ve buz turu ve balık avlama gibi çok sayıda spor ve kültür

²⁶²Mahire Tohti, “Şincan Seyahat Dünyası Programı”, **Seyahat Dergisi**, Pekin, Cilt:1, Sayı:2, 2008, s. 23.

²⁶³Wang Wei Ping, **a.g.e.**, s. 34.

²⁶⁴**A.e.**, s. 52.

²⁶⁵Ma Yan Hua Li, **Bölgede ki Alternatif Turizmin Cazibesi**, Shang Hai, Nanjin Üniversitesi Yayını, 2009, s. 35.

etkinliği düzenlenerek, Şincan Uygur  zerk Bölgesi'nin alternatif turizmini geliştirmek adına adımlar atılmıőtır²⁶⁶.

Şincan Uygur  zerk Bölgesi'nin ünlü turistik alanı Turpan bölgesinin standı ise “Güneş, Sağlık ve Yeőilin Keyfini Aynı Anda Yaőayın” sloganıyla açılmıştır. Turistler kış sezonunda Turpan'da gezdiklerinde serada yetişen taze meyvelerin tadına bakmanın yanı sıra Ya Er Hu Antik Kenti'nde unutulmaz bir gezi yapma őansına da sahip olmuőtlardır²⁶⁷.

Şincan Uygur  zerk Bölgesi'nin kış turizmine uygun alanları; Şincan Uygur  zerk Bölgesi yüksek dağları, uçsuz bucaksız çölleri, bereketli vahaları ve özgün örf ve adetleriyle gerek yaz mevsiminde gerekse kış mevsiminde tam anlamıyla bir turizm cennetidir. Şincan Uygur  zerk Bölgesi'nin kış turizmi için sahip olduğu zengin kaynaklarını daha geniş bir kitleye tanıtmaq amacıyla 2006'dan bu yana bölgede her yıl kış turizmi fuarı d zenlenmektedir²⁶⁸.

Şincan Uygur  zerk Bölgesi Kar ve Buz Festivali ile Kış Turizmi Fuarı her yıl 14-16 Kasım tarihleri arasında Şincan Uygur  zerk Bölgesi'nin merkezi Urumçi'de düzenlenmektedir. Çin, ABD, İtalya, Almanya, Rusya ve Pakistan'ın farklı eyaletlerinden gelenler kış turizmi festivaline katılmaktadır²⁶⁹.

Kışın ortalama hava sıcaklığı eksi 10 derece dolayında olan Urumçi'de kış turizmi için gerekli ortam ve tesisler bulunmaktadır. Şehrin yakın çevresinde yedi kayak merkezi kurulmuştur. Şehir merkezine araçla yaklaşık 40 dakika mesafede bulunan bu kayak merkezleri yerli ve yabancı turistleri karőtlayarak farklı düzeydeki kayak severlerin ihtiya ına hizmet vermektedir. Bunun yanı sıra bu alanlarda kar motosikleti ve paraőt le atlama gibi faaliyetler de d zenlenmektedir²⁷⁰.

²⁶⁶ A.e., s. 51.

²⁶⁷ A.e., s. 55.

²⁶⁸ Abduveli Abdurahman, **Bölgemizde Geliőtmekte Olan Alternatif Turizm Ve  rnekler**, Urumçi, Genç Turizm Yayını, 2009, s. 28.

²⁶⁹ A.e., s. 41-45.

²⁷⁰ Elxat Niyaz, **Tanrı Dağları Arasında Turizm Mekânı**, Urumçi, Milli  niversite Yayını, 2008, s. 22.

Urumçi'nin yakınlarında yer alan İpek Yolu Uluslararası Kayak Merkezi üçüncü kez katıldıkları kış turizm fuarında, bulundukları Tanrı Dağı bölgesindeki Kazak kültürünü öne çıkarmaya çalışmaktadır. Ziyaretçilere geleneksel içeceklerinden olan sütlü çay, kuru yemiş ve tatlı peynir ikram edilerek, Kazak milletinın kültürünü ve yaşamını tanıtmayı hedeflemektedirler²⁷¹. (Resim 3.19).

Resim 3.19. Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'nde Kış Turizmi

Kaynak: (Çevrimiçi) www.699pic.com/tupian-500876803.html, Erişim Tarihi: 10 Kasım 2011.

Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'nin merkezi Urumçi'nin çevresinde kurulan kayak merkezleri, kış turizmi kaynaklarının yalnızca bir kısmını oluşturmaktadır. Başta dünyanın en güzel göllerinden biri olarak kabul edilen Kanas Gölü ve Altay Dağları olmak üzere Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'nin tüm kuzey kesimi kış turizmini sevenler için çeşitli fırsatlar sunmaktadır. Üçüncü kez gerçekleştirilen Şıncan Uygur Özerk Bölgesi Kar ve Buz Festivali ile Kış Turizmi Fuarı'nın organizasyon komitesi tarafından verilen bilgilere göre; fuarı ziyaret edenlerin sayısı 128 bine ulaşarak önceki yıla göre %53,9 oranında artmıştır. İmzalanan sözleşmelerin toplam tutarı ise 550 milyon yuan (RMB) ile önceki yılın yaklaşık iki katına ulaşmıştır. Bu verilere

²⁷¹ A.e., s. 26.

göre bölgenin kış turizminde büyük gelişmeler olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.²⁷².

3.2.10. Sağlık Turizm Alanları

Şincan Uygur Özerk Bölgesi'nde turizm sektörünün gelişmesine katkıda bulunan turizm türlerinden birisi de sağlık turizmidir. Farklı bölgelere dağılmış olan sağlık turizmi alanlarından bazıları aşağıda açıklanmıştır.

Saven Kaplıcası: Saven Kumsal Tedavi Alanı, Saven ilçesinin 78 km güney batısında yer almaktadır. Alana karayoluyla rahat bir şekilde ulaşmak mümkündür. Saven kumsal turizm alanı Jin Gu He (Altın Hendek Nehri) vadisinde bulunmaktadır ve etrafı dağlarla çevrilidir. Altın Hendek Nehri ise kuzeye doğru akmaktadır. Alanın yapısı kesik katlar şeklinde kireç taşı, tuf çığı ve kumtaşı içermektedir. Suyun derecesi 35-54°C'dir. Kaplıca çıkışındaki hidrojen sülfid kokusunun nedeni kaplıca suyunun çıkmadan önce kükürt ocağından geçmekte olmasındandır. Bu da kaplıca suyunu yüksek alkali hale getirmektedir. Laboratuvar analizleri, kaplıca suyunda bol Klorür, Lityum, Boron, Barium, Krom ve Bakır madenlerinin bulunduğunu göstermiştir. Bu madenlerin bulunması kaplıcayı yüksek dereceye ulaştırmaktadır. Nörodermatit, polio, sıcaklık döküntüsü gibi deri hastalıklarının tedavisinde kaplıca suyu çok başarılı sonuçlar vermektedir²⁷³.

Saven Kaplıcası, M.Ö. 200 senesinden beri tedavi amaçlı kullanılmaktadır. Üçü yüksek dereceli kaplıca diğerleri ise akın kaplıcaları olmak üzere bölgedeki kaplıcaların sayısı 10'u geçmektedir. Akım hızı her saniyede ortalama 5 litredir. Bu kaplıcalar özellikle göz hastalıklarına iyi geldiği için "Göz Kaplıcası" olarak da adlandırılmaktadır.

Saven kaplıca bölgesi iklim olarak her insana hitap edebilecek özelliktedir. En yüksek sıcaklık derecesi 20, en düşük sıcaklık derecesi ise 14 derecedir. Yazın

²⁷²Zhang He Qing, "Kış Turizmini Geliştirme Planı Ve Analizi", **Seyahat Dergisi**, Pekin, Sayı:2, 2009, s. 21.

²⁷³Kuang Lin, "Sağlık Açısından Turizm Alanları", **Şincan ShiFan Üniversitesi Doğa İlimleri Dergisi**, Şincan, Cilt:2, Sayı:2, t.y. s.39.

çok sıcak, kışın çok soğuk değildir. Altın Hendek Nehri boyları sunduğu doğa görüntüleriyle gezi için çok cazip konumdadır. Saven Sağlık Tesisleri 1952 yılında kurulmuş, daha sonra hamam ve hastanelerden oluşan 1500 m²'lik alanıyla bugünkü halini almıştır²⁷⁴.

Saven kaplıca bölgesinin doğal kaynak şartları da oldukça yüksektir. Kaplıcanın bulunduğu bölge civarında beyaz kavak ağaçları bulunmaktadır. Ayrıca kaplıca tesisleri, bu bölgenin turistik bölge olarak gelişmesine birçok avantaj sağlamaktadır²⁷⁵.

Damla kaplıcası: Kaplıca, Çira ilçesinin güneyindeki İmam Mahmut köyündeki Aşi Nehri'nin sağ boylarında yer almaktadır. Damla kaplıcası, Kunlun Dağı civarındaki yağmur sularının toplanıp yer altına infiltrasyon olarak geçip orda bir su tabakası oluşturmasıyla oluşmuş bir kaplıcadır.

Kaplıca suyu temiz olup akış hızı 0,3m/s'dir. Yerli halk bunu kutsal kaplıca olarak görür, çünkü yer altından çıkan bu su kırmızı kumtaşını kesip genişliği 12 m, derinliği 20 'den fazla olan bir kanyon oluşturmuştur²⁷⁶.

Kutsal kaplıca: Kutsal Kaplıca, Turfan şehrinin 28 kilometre batısındaki Er Bao köyündeki ateş dağlarının güneyinde yer almaktadır. Deniz yüzeyinden 100 m yukarıda ve akımı 0,51 m³'tür. Yaz döneminde su akımı biraz yükselmektedir. Tüm sene içerisinde suyun sıcaklık derecesinde pek değişiklik olmamakta, normalde 15 derece civarında seyretmektedir. Su kalitesi temiz, biraz acı tuz tadına sahiptir, her litre suda 85,9 g maden bulunmaktadır.

Kaplıca akımı yavaş olmakla birlikte suyun genişliği 2 m, derinliği 11,5 m'dir. Hendek altında kaplıcadan çıkan madenlerden birikmiş beyaz bir yeraltı

²⁷⁴ A.e., s. 40.

²⁷⁵ A.e., s. 42.

²⁷⁶ A.e., s. 45.

oluşmaktadır. Kaplıcanın kuzeyinden akan suyun keşişmesiyle derin yeşil ve kırmızı renkte bir hendek oluşmakta ve hendeğin derinliği 10 m'yi bulmaktadır²⁷⁷.

Kaplıcanın bulunduğu yeri ve özellikleri, tedavi açısından insanların beklentisini arttırmıştır. Halk burayı kutsal bir kaplıca olarak kabul etmiş ve adeta bir ibadet yerine çevirmiştir. Tedavi açısından ise; “bu suda saç yıkansa kepeği bitirir, vücut yıkansa cilt hastalığına iyi gelir ve bu sudan içilse erkek evlat sahibi olunur” şeklinde rivayetler yayılmıştır. Günümüzde tedavi amaçlı kullanılan bu kaplıcaya ziyarette bulunan yerli ve yabancı turistlerin sayısı giderek artmaktadır²⁷⁸.

3.2.11. Kültür-Sanat Turizmi

Şincan Uygur Özerk Bölgesi'ndeki alternatif turizm türlerinden biri olan kültür turizmi kapsamında, Uygur el sanatlarının kendine has özellikleri Şincan Uygur Özerk Bölgesi'nin dünyaya tanıtılmasına yardımcı olmaktadır. Örneğin Hoten Halısı, Edris İpeği ve Yeni Sar bıçakları yurtiçinde ve yurtdışında özgün el işi eşyalarının önemli temsilcilerindendir²⁷⁹.

Hoten Halısı, Özerk Bölgenin geçmişi çok eskilere dayanan ve tarihte bilinen en önemli halı türüdür. Daha önce bölgede yapılmış arkeolojik çalışmalar neticesinde, 2000 yıllık imparatorluk halısına ait parçalara rastlanmış ve halıyla ilgili tarihi kayıtlar bulunmuştur²⁸⁰. (Resim 3.20).

²⁷⁷Zhao You Gen, **Şincan Uygur Özerk Bölgesinde Tedavi Turizmi**, Gan Su, Gan Su Merkez Yayını, 2009, s. 25.

²⁷⁸**A.e.**, s.27.

²⁷⁹Ali Alim, **Turizm Ürünleri ve Gelişmesi**, Pekin, Merkez Üniversite İç Yayını, 2008, s. 30.

²⁸⁰Qin Yu, “Şincan Uygur Özerk Bölgesi Turizm Ürünü Hakkında Düşüncüler”, **Turizm Dergisi**, Pekin, Cilt: 5, Sayı: 14, 2005, s. 23.

Resim 3.20. Hoten Halısı

Kaynak: (Çevrimiçi) www.jd.com/chanpin/1204553.html, Erişim Tarihi: 23 Aralık 2011.

Etnik ve yöresel özelliklerin yoğun olarak görüldüğü Hoten Halısı, üzerinde yer alan geometrik çizimler ve motifler ile yöre halkının hayat anlayışını temsil etmektedir. Hoten Halısı, Uygurların geleneksel süs eşyasıdır ve bölgede yer alan aile atölyelerinde dokunur. Özgün desenler barındırması, dokuma tekniğinin ustalığı ile bölgede yetişen Hoten koyunlarının esnek ve parlak yüne sahip olması, Hoten Halısının çok ünlü olmasını sağlamıştır²⁸¹.

Uygur kadınlarının en sevdiği kumaş türü olan Edris ipeği, kaliteli ve güzel desenleri ile önemli günlerde dikilen kıyafetlerin hammaddesidir²⁸². Dolayısıyla bölgeye gelen turistlerin dikkatini çeken ve bölge turizminin gelir kaynaklarından birini oluşturan önemli bir unsur olmaktadır.

²⁸¹ Alim, **a.g.e.**, s. 36.

²⁸² **A.e.** s. 41.

Resim 3.21. Gözleri Kamaştırıran Atlas Kumaşı

Kaynak: (Çevrimiçi)

www.tmall.com/mlist/regular_OCJOKDn3UOECNBA7OUXfJiYrKsPW8647jqw6U5xlnDw.html,
Erişim Tarihi: 18 Mart 2012.

Yeni Sar bıçakları ise, Şincan Uygur Özerk Bölgesi'nde çok sevilen bir el sanatıdır. Üretim merkezi Tarım Havzasının batısında yer alan Yeni Sar ilçesi olan bıçakların, 20'den fazla çeşidi bulunmaktadır. Yeni Sar bıçakları 1987'de düzenlenen Ulusal Turistik Eşyalar Yarışması'nda da birinci olmuştur²⁸³.

Yaklaşık 300 yıl öncesine dayanan Yeni Sar Bıçaklarının üretimi esnasında yüksek kaliteli çelik levhalar özel işlemlerden geçer. Öyle ki bıçaklar demiri bile kesebilecek güçtedir. Bıçakların çeşitleri de oldukça zengindir. Şincan Uygur Özerk Bölgesi'nde yaşayan farklı etnik gruptan insanlara kültürlerine özgü stil geliştirilmektedir. Bıçak sapları; bakır, gümüş, yeşim taşı, kemik ve değerli taşlarla süslenir, kılıflar ise sığır veya koyun derisinden yapılır. Bakır, gümüş veya alüminyumun da tercih edilebildiği bıçak kılıfları, birer el sanatı eseri olarak ortaya çıkmaktadır²⁸⁴. (Resim 3.22).

²⁸³Guang Wei, **Şincan Uygur Özerk Bölgesinde Turizm Ekonomisinin Büyümesinde Yeni Bir Nokta: Milli Ürünler**, Urumçi, Şincan Turizm Yayını, 2009, s. 22.

²⁸⁴A.e., s. 25.

Resim 3.22. Yenisar Bıçakları

Kaynak: (Çevrimiçi) www.techanyi.com/xinjiang/kashi/11095.html. Erişim: 18 Mart 2012.

Hurma Kültürü Festivali, Alar şehrinde düzenlenir. Festival, Şıncan Uygur Özerk Bölgesi Üretim ve Yapılandırma Ordusu ile Alar Belediyesi tarafından ortaklaşa düzenlenmektedir. Şıncan Uygur Özerk Bölgesi ve Çin'in iç eyaletlerinden gelen çok sayıda firma, ürettikleri yüksek kaliteli hurmalarla festivale katılır. Üç yüzün üstünde kurulan stand sayısı ile sergi alanı yaklaşık 10 bin metrekare yüzölçümüne sahiptir²⁸⁵.

Festivalde; hurma konulu fotoğraf sergisi, güzel yemekler haftası, orkide çiçeği sergisi ve tanıtım toplantıları gibi çok çeşitli düzenlenen programlar turistlerin beğenisine sunulmaktadır. Günümüzde 31 ticari sözleşmenin yer aldığı festivalin toplam değeri 1 milyar 20 milyon yuana ulaşmıştır²⁸⁶.

Manas Yeşim Taşı Turizm ve Kültür Festivali ise, Şıncan Uygur Özerk Bölgesi Sanci Hui Özerk İli'ne bağlı olan Manas ilçesinde yapılmaktadır. Bir hafta süren festivalin şiarı “Manas: Yeşim Taşının Başkenti, Romantik Yolculuğun Kaynağı” olarak belirlenmiştir. Festival süresince yeşim taşı fuarı, Sanci iline özgü turizm tanıtım toplantısı ve güzel yemekler haftası gibi on program düzenlenerek Manas ilçesi, Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'nin merkezi Urumçi'nin batı kapısı olarak adlandırılmaktadır. Tarihi İpek Yolu güzergâhında önemli bir merkez olan ilçe,

²⁸⁵Shu Bo Yang, **Bölgesel Turizm Planlanması**, Tian Jing, Nan Kai Yayını, 2009, s. 23.

²⁸⁶A.e., s. 25.

dünyada yeşim taşı üretimi konusunda en önemli üç kentten biri konumundadır²⁸⁷. (Resim 3.23).

Resim 3.23. Hoten Yeşim Taşı

Kaynak: (Çevrimiçi) www.yushiwo.com/yutupian/9821.html. Erişim Tarihi: 29 Ekim 2013.

Altay Kültür Festivali de 8 Mayıs'ta Altay Kazak Özerk ilinde gerçekleştirilmiştir. Festival; refah politikalarının halka tanıtımı, toplu evlilik töreni, 10 bin kişinin katılımıyla düzenlenen dans yarışması, değerli taş sergisi, bölgede yaşayan etnik gruplara özgü spor yarışmaları ve Altay'da gezinti olmak üzere altı bölümden oluşmaktadır²⁸⁸.

Festivalin ana teması “Altay’a özgü kültürü yaygınlaştıralım, kentin güzelliklerini sergileyelim” olarak belirlenmiş, ayrıca Kazaklara özgü gelenek ve göreneklerle sanat ve spor kültürlerinin tanıtılmasına ağırlık verilmiştir²⁸⁹.

Festival kapsamında 100 çiftin katıldığı görkemli bir toplu evlilik töreni, 12 takımın katıldığı dans yarışması, Kazak kızlarda uzun saç seçimi, etnik kıyafetler sergisi, atıcılık gösterisi, güreş gibi bir dizi etkinlik düzenlenmiştir. Bunun yanı sıra festival sırasında bisiklet yarışması, motosiklet rallisi, arazi araçları yarışması ve fotoğraf yarışması gibi çeşitli etkinlikler de gerçekleştirilmiştir. Bir diğer Yeşim Taşı

²⁸⁷ A.e., s. 28.

²⁸⁸ Zhao Xi Ping, Li Lei Lei, **Şincan Uygur Özerk Bölgesinde Turizm Festivalleri**, Urumçi, Seyahat Yayını, 2009. s. 76.

²⁸⁹ A.e., s. 77.

yurdu olan Karamay Altın Yeşim Taşı Festivali ise Karamay şehrinde gerçekleşmiştir²⁹⁰. (Resim 3.24).

Resim 3.24. Altın Yeşim Taşı

Kaynak: (Çevrimiçi) www.tmall.com/mlist/cp_0MK9rr3wy7_T8Q.html. Erişim Tarihi: 02 Mayıs 2011

Altı ay süren festival süresince Şıncan Uygur Özerk Bölgesi’nde Altın Yeşim Taşı Keşfetme Gezintisi, Altın Yeşim Taşı Heykeltıraşlığı Yarışması ve Yerel Yemekler Haftası gibi 28 etkinlik düzenlenmektedir. Öte yandan festivali etkin bir şekilde tanıtmak için Çin’in güneyindeki Guangzhou kentinde tanıtım toplantısı yapılarak Karamay ve Guangzhou’da faaliyet gösteren turizm acentaları arasında işbirliği çerçeve anlaşması imzalanarak Karamay’daki turizm kaynaklarından ortaklaşa faydalanmak amaçlanmaktadır²⁹¹.

Şıncan Uygur Özerk Bölgesi’nde petrol şehri olarak adlandırılan Karamay’da, aynı zamanda bölgeye özgü olan Altın Yeşim Taşı da yüksek kaliteli doğal taşlardan biri olarak kabul edilmiştir.

²⁹⁰ A.e., s. 82.

²⁹¹ Li Jie, “Şıncan Uygur Özerk Bölgesinde ki Festivallerin Bölgesel Turizm Açısından Değerlendirilmesi”, **Seyahat Yayımları**, Urumçi, 2009, s. 29.

3.3. Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'nde Alternatif Turizmi Geliştirmeye Yönelik Politikalar

Şıncan Uygur Özerk Bölgesi zengin ve eşsiz turizm kaynaklarına sahip ve turizm gelişme potansiyeli geniş olan bir bölgedir. 1986 yılında yürürlüğe giren “stratejik değişim” politikası sonrası bölgenin turizm altyapısı daha da geliştirilerek, turizm sektörünün ekonomiyi doğrudan etkileyen bir unsur olduğundan turizm hizmet kalitesi artmış ve turizm ürünlerinin çeşitleri zenginleşmiştir. Kültürel ve tarihi eserler restore edilerek müze haline getirilmiştir. Ayrıca, çağdaş ve modern turistik tesisler inşa edilmiştir. Dolayısıyla Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'nin turizm sektörü, bölgenin kalkınmasında önemli rol oynamaktadır ve dünya turizm pazarındaki rekabet gücünün artmasını sağlamaktadır²⁹².

3.3.1. Hükümetin Yönlendirici Rolünün Hayata Geçirilmesi

Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'ndeki yerel hükümetler toplumu yönlendirmeli, seyahatin yapısal gelişiminin önemini yeterli derecede tanıtmalı, yapısal kuruluşlarına önem vermeli, idareyi güçlendirmeli, teşvike ağırlık vermeli ve uyumlu planlar çerçevesinde hizmetlerini derinleştirmelidir. Ayrıca, turizm sektörü alternatif seyahat ürünlerini ortaya çıkarma sürecinde birtakım olumsuzluklarla yüzyüze kalabiliyor, bu nedenle, askeri, ulaşım, gümrük, dış ilişkiler, din ve medeniyet gibi alanlarda yetkili kuruluşların desteği ve yardımına ihtiyaç duyulmaktadır. Dolayısıyla Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'nin her düzeyden idari yetkili kuruluşları arasındaki koordinasyonu sağlayacak bir yetkili kurumu oluşturulmalıdır²⁹³.

3.3.2. Seyahat Güvenliğine Önem Verilmesi

Alternatif turizmin kendine özgü ayrıcalıklarıyla, seyahatin ortam ve şartları farklılaşabilmektedir. Bu nedenle seyahat süreci, seyahatin gerçekleştirilmesi ve düzenlenmesi daha karışık ve zor olmakla birlikte, seyahat sürecindeki tehlikeler de

²⁹²Çin Ulusal Turizm İdaresi, **Şıncan Uygur Özerk Bölgesinde Turizmin Gelişimi**, Pekin, Çin Seyahat Yayını, 2007, s. 34.

²⁹³Zhang Guang Rui, **Bölgesel Alternatif Turizmin Geliştirilmesi**, Yun Nan, Yun Nan Eğitim Yayını, 2003, s. 24.

daha fazladır. Bu nedenle seyahat güzergâhlarının güvenliğine ve tasarlanmasına önem vererek, seyahat sürecindeki tehlikeleri en düşük seviyeye indirmek gerekmektedir. Ayrıca, alternatif turizm türlerinin çok çeşitli olması, seyahat hedefinin özellikleri ve seyahat sürecindeki takviye servislerinin etkin olamamasından dolayı önlem alınması zor olan unsurların göz önünde bulundurularak, özellikle ulaşım konusunda hazırlıklı olunmalı ve seferlerin her aşamasında turistlerin memnuniyetine önem verilmelidir²⁹⁴.

3.3.3. Ulaşım olanaklarının Geliştirilmesi

Son yıllarda Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'nin ulaşım altyapısı oldukça hızlı gelişmiştir. Karayolları temel ulaşım zincirine dönüşmüş olup, karayolu ağlarındaki mesafe 3400 km.'yi geçmiş, devlet içindeki 30 şehre ve 10'dan fazla ülkeye ulaşabilecek duruma gelmiştir. Demir yolu ulaşımı devlet içinde Pekin, Shan Hai, Cheng Du, Zhen Zhou, Xi An gibi büyük şehirlere direk ulaşım sağlayabilmekte ve uzunluğu 2500 km.' den fazladır. Hava ulaşımı iç hatlarında orta mesafeli 21 ayrı noktaya seferler düzenlenmekte ve 12 havalimanı hizmet vermektedir. Ayrıca aktarmalı olarak da 61 ülkeye uçuş yapılabilmektedir. Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'nde ulaşımın gelişmesine rağmen, harekete geçirici gücün yetersiz kalması büyük sıkıntı haline gelmektedir. Özellikle seyahatin yoğun olduğu dönemlerde, ulaşım ihtiyacının karşılanamaması net bir şekilde gözlemlenmektedir. Dolayısıyla ulaşım araçlarını geliştirerek, turistlerin daha kolay ve kısa süre içinde emniyetli bir şekilde hedefe ulaşımı sağlamalıdır²⁹⁵.

3.3.4. Çeşitli Finansman Kanallarının Geliştirilmesi

Ülkenin batısında yer alan Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'nde turizm endüstrisinin sermaye yetersizliği bölge ekonomisi açısından birçok olumsuzluğu doğurmakta ve dolayısıyla alternatif turizminin gelişmesi de bu olumsuz durumdan etkilenmektedir. Bu nedenle bölgedeki yatırımcı sayısının artırılması için teşviklerin

²⁹⁴Sun Gen Nian, **Çin'in Eko-turizm Kalkınma Modeli Hakkında Bir Araştırma**, Pekin, Kaynak Araştırma Meslek Okulu Yayını, 2005, s. 43.

²⁹⁵A.e., s. 48.

uygulanması, kamu ve özel sektörün turizmin gelişimine yönelik siyasi ve ticari önlemleri almaları ve yerel halkın da içinde olduğu çeşitli finansman kaynaklarının geliştirilerek alternatif turizm yatırımlarının artırılması önemli unsurlardandır²⁹⁶.

3.3.5. Potansiyeli Yüksek Turizm Merkezlerinin Planlanması

Turizm kaynakları oldukça zengin olan Şincan Uygur Özerk Bölgesi, turizmin ihtiyaç duyduğu altyapı çalışmalarına önem vererek bu kaynaklarını geliştirirse, potansiyeli yüksek turizm merkezlerinin planlanmasını ve uygulamaya geçirilmesini de sağlayabilir. Örneğin; Altay Dağları, Hayalet Şehir, Kanas Koruma Bölgeleri, Köktokay, Çinhe San Dao Haizi, tarihin şahidi olan antik kaleler ve nadir rastlanan coğrafi yer şekilleri, keşif güdüsüyle seyahat eden insanların ilgisini çekebilecek potansiyeldedir. Şincan Uygur Özerk Bölgesi'nin Tanrı Dağı'nı aştıktan sonra, özellikle macera meraklılarını Çorma, Ak Ku Gölü, Kırmızı Bin Ev, Kuça, Bir Nomaralı Buz Tepesi, Kiroran Antik Şehri ve Lop Nur Gölü'nden oluşan turistik alanlar karşılamaktadır. Bu alanlar yerli ve yabancı arkeologların ve araştırmacı turistlerin ilgisini çekmektedir²⁹⁷.

3.3.6. Alternatif Turizm ile İlgilenen Uzmanlar Yetiştirilmesi

Alternatif turizmin yapısı gereği çalışma prosedürleri ve uygulamaları daha fazla uzmanlık gerektirmektedir. Alternatif turizm kapsamında; turistik alan planlayıcı ve yürütücüleri, rehber ve şoför gibi ilgili kişilerin alternatif turizm eğitimine, tecrübesine ve yeteneklerine sahip olması gerekmektedir. Bu nedenle, eğitim ve bilgi hazinesi zengin, zorluğa dayanabilen, güvenlik bilincine sahip, milli örf ve adetlerine vakıf olan, ulusal politikalara ciddiyetle bakan bir alternatif turizm ekibi oluşturmak gerekmektedir. Ayrıca turizm fakülteleri kurarak, ilgili üniversitelerin turizm fakültelerinde alternatif turizm ihtisas öğrencilerini yetiştirmek

²⁹⁶Chao Yong Gen, **Turizm Planlamasının İlkeleri ve Geliştirilmesi**, Pekin, Pekin Turizm Eğitimi Yayını, 2009, s. 17.

²⁹⁷Ma Yong, Shu Bo Yang, **Bölgesel Turizm Planlaması**, Tianjin Nan Kai Üniversitesi Yayını, 2009, s. 28.

veya yurt içi ve yurt dışından konu ile ilgili uzman eğitimcilerin davet edilerek alternatif turizm eğitiminin teşvik edilmesi gerekmektedir²⁹⁸.

3.3.6.1. Siyasi Rehberlik İdeolojisi

Deng Xiao Ping Teorisi ve “Üç Temsil” gibi iki önemli düşünce öncülüğünde, turizm alanını yeniden değerlendirmek gerekmektedir. Üç temsil ile kastedilen görüşler; bilimin ilerlemesi, teknolojinin gelişmesi ve turizm sektörünün de bu paralelde ilerlemesidir. Turizm işletmeleri arasındaki rekabet gücünü artırarak, doğal kaynakları, kültürel mirasları, tarihi eserleri ve dini yapıtları koruyarak, öncelikle ulusal ve sonrasında dünya standartlarında bir turizm markası yaratılarak Şıncan Uygur Özerk Bölgesi, devletin önemli bir turizm bölgesi konumuna gelebilir. Çeşitli turist taleplerinin karşılanması, altyapı ve üstyapı sistemlerinin düzenlenmesi, istihdam fırsatlarının artması ve istikrarlı bir şekilde bölge ekonomisinin gelişmesi için destek sağlanmalıdır²⁹⁹.

3.3.6.2. Geliştirme Prensipleri

Turizm sektöründe, gelişmelerin hızlanması ve turistlere daha verimli hizmetler sunulabilmesi için aşağıdaki prensiplere önem verilmesi gerekmektedir.

İnsan Odaklı Olmak:

İnsan odaklı olmak; müşteri memnuniyetini sağlamak, halkın turizm ihtiyacını karşılamayı amaçlamak, müşterilerin hak-hukuklarını korumak ve servis kalitesini artırmakla beraber bölgenin ekonomik ve sosyal gelişimini yükselterek, istihdam fırsatlarını artırmayı sağlar. İş avantajlarının çok olması, bölgenin toplumsal gelişiminde turizm sektörünü önemli bir noktaya taşıyacaktır³⁰⁰.

²⁹⁸Wang Jiu Lin, “Şıncan Uygur Özerk Bölgesin’de Alternatif Turizm ve Gelişmeleri”, Şıncan Akademik Üniversite Üniversite Dergisi, 2013. Sayı 08. s.35.

²⁹⁹Yu Wei Bing, “Şıncan Uygur Özerk Bölgesinin Alternatif Turizmi Üzerine Araştırma ve Analizler”, **Girişimciler Dergisi**, Urumçi, Cilt:2, Sayı:2, 2007, s. 237.

³⁰⁰Liu Fang, **Şıncan Uygur Özerk Bölgesinde Alternatif Turizme Yönelik Kalkınma Stratejisi**, Tian Jing, Modern İş Ticaret Yayını, 2009, s. 61.

Kaynakların Entegrasyonu, Kaliteyi Yükseltmek:

Hükümetin liderliğinde bölgesel işbirliği, yerel organların işbirliğiyle yüksek dereceli bir turizm bölgesinin oluşturulabilmesi için koordine edilebilmelidir. Aynı zamanda kaynakların düzenlenmesi, geliştirme ve yenilik üretme, tanıtım ve teşvik hizmetleri, kaliteli turistik alanların inşası ve restore edilmesi sağlanmalıdır. Turizm sektöründeki aktörler arası entegrasyonun güçlendirilmesi, büyük ölçekli kalkınmanın teşvik edilmesi ve böylece Şıncan Uygur Özerk Bölgesi turizm endüstrisinin geliştirilerek ‘Çin’in Gözde Turizm Bölgesi’ konumuna getirilmesi sağlanmalıdır³⁰¹.

Düşük Karbonlu Seyahatler Düzenlemek ve Kaynak Koruma:

Şıncan Uygur Özerk Bölgesi turizm sektörünün sürdürülebilir kalkınmasını sağlamak için alternatif turizm ürün standartları, hizmet verme standartları ve yönetim standartları geliştirilmelidir. Bunun için; doğal manzara ve çevre koruma kalitesini güçlendirmekle birlikte kaynakların tasarruflu bir şekilde tüketimi sağlanmalı, aktif geri dönüşüm ekonomisi geliştirilmeli ve düşük karbon turizmi teşvik edilmelidir. Ayrıca enerji tasarrufu çabalarını artırarak, enerji yönetim uygulamasına riayet edilmeli, yeşil oteller ve eko-turizm tesisleri oluşturulmalı, kanalizasyon ve atık su toplama sistemleri geliştirilmeli ve çevre kalitesini artırarak insan ve doğa arasındaki uyumu sağlayabilecek bir turizm kültürü oluşturulmalıdır.³⁰²

Kültür ve Turizmi Birleştirmek:

Turizm ile kültürün bütünleşmesini güçlendirip derinleştirmek için, Şıncan Uygur Özerk Bölgesi kültürü ve tarihi halkın kökleriyle birleştirilip, turizm ve kültür sektörünün gelişimindeki temel unsurlar haline getirilmelidir. Bunun yanı sıra Uygur, Kazak, Moğol, Tacik, Kırgız, Hui, Sibo, Daur, Rus ve diğer etnik kültürel kaynaklara uyum sağlayarak ve ulusal bir turizm kültür tabanı oluşturularak, mevcut olan özel

³⁰¹Zhang Ying, **Bölgesel Turizm Endüstrisinin Rekabet Gücü**, Urumçi, Xin Jiang Üniversitesi Yayını, 2008, s. 123.

³⁰²A.e., s. 126.

etnik turizm bölgelerindeki miraslar korunmalı, turizm ve kültür endüstrilerinin markalaşmasının hızlandırılması gerekmektedir³⁰³.

Tüketim Koşullarını İyileştirmek, Tüketimi Teşvik Etmek:

Turizmin tüketim politikaları ve turizm tüketimini teşvik programları daha verimli biçimde hızlandırılmalıdır. Alternatif turizm ürünlerini geliştirmek, farklı kültürlerden gelen turistlerin bir arada seyahat edebileceği bir sistemi geliştirerek turizmin hizmet kalitesini yükseltmek, seyahat güvenliğini artırmak, turizm faaliyetlerinin konforunu geliştirmek ve turistik tüketim talebini karşılayabilen yöntem ve hizmetleri geliştirmek önceliklidir³⁰⁴.

Bölge Planlamasında Endüstriyel Koordinasyonun Sağlanması:

Koordinasyon, bilimsel gelişmenin ihtiyacı olup turizmin gelişmesi için gerekli olan bir konudur, dolayısıyla turistik bölge planlamasında öncelik endüstriyel koordinasyona verilmelidir. Bölgedeki tüm il ve ilçeler ve bölgenin diğer eyaletleri arasındaki koordinasyon, Şıncan Uygur Özerk Bölgesi ile Orta Asya ve Rusya arasındaki turizm ilişkilerinin de güçlenmesini sağlamaktadır. Yeni tur paketleri ve turistik ürünler geliştirilerek, koordine bir şekilde turizm ve ilgili alanlardaki gelişimi desteklemek gerekmektedir. Turizm; spor, ulaşım, tarım, sanayi, ormancılık ve ticaret gibi diğer ilgili sektörlerle sürekli karşılıklı ilişki halindedir. Dolayısıyla bu sektörlerin karşılıklı gelişimi için, ilişkiler birbirini destekleyici özellikte olmalıdır³⁰⁵.

³⁰³Lou Gao Yuan, “Şıncan Uygur Özerk Bölge Halkının Kültürü Ve Turizmin Dağılımı”, **Zhe Jiang Üniversitesi Dergisi**, Urumçi, Cilt:2, Sayı:3, 2009, s. 26-27.

³⁰⁴Zhang Yan, Zhang Ying, **Yeni Asırda ki Çin Turizmi**, Urumçi, Xin Jiang Halk Yayını, 2009, s. 106.

³⁰⁵Abduveli Hacı Mehmet, Dilmurat Huşur, **Şıncan Uygur Özerk Bölgesi Turizminin Araştırılması Ve Yeniden Geliştirilmesi**, Pekin, Milletler Yayını, 2007, s. 21.

3.4. Şincan Uygur Özerk Bölgesi Alternatif Turizminin Güçlü ve Zayıf Yönleri ile Tehditler ve Fırsatlar (GZFT/SWOT Analizi)

GZFT analizi, stratejik yönetimin en önemli konularından biri olan “Güçlülük (G), Zayıflık (Z), Fırsatlar (F), ve Tehditler (T)” (GZFT) analizinden ibaret olup bir organizasyonun iç ve dış çevresini değerlendirmesine olanak veren bir analizdir. İngilizce SWOT analizi olarak bilinen GZFT, önceden belirlenmiş bir konu ile ilgili karar alma aşamasında yardımcı bir araç olarak kullanılmaktadır. Bu yöntem, konu ile alakalı olan kuvvetli, zayıf, avantajlı ve dezavantajlı hususların görülebilmesini sağlamaktadır³⁰⁶.

SWOT İngilizce olarak, kelimelerin baş harflerinden oluşturulmuş bir kısaltmadır.

S: Strengths (Güçlü olan yönleri belirlemek),

W: Weaknesses (Zayıf olan yönleri belirlemek),

O: Opportunities (Fırsatları belirlemek),

T: Threats (Tehditleri belirlemek)

SWOT (GZFT) analizinin temel amacı; incelenen konu hakkında yetkili birimlerin konu üzerinde etkili olan faktörleri belirlemeleri ve bu faktörlere yönelik nasıl bir tavır takınılacağına tespitidir. SWOT (GZFT) analizinde iç ve dış etkenleri düşünerek, mevcut olan güçlü yönlerden ve sahip olunan fırsatlardan verimli bir şekilde faydalanılması, tehditlerin ve zayıf yönlerin etkilerini azaltmak için de birtakım stratejilerin geliştirilmesi gerekmektedir. GZFT analizi temel olarak³⁰⁷;

1. Çevresel faktörlerin incelenmesine,
2. Fırsatlar üzerine araştırma yürütülmesine,
3. Kuvvetli yönlerin tespit edilerek, zayıf yönlerin azaltılmasına,

³⁰⁶Atakan Genç, “Yerel Yönetimlerde Stratejik Planlama Ve Bir Uygulama”, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2007, s.118.

³⁰⁷İstanbul Büyük Şehir Belediyesi, **İstanbul Çevre Düzeni Planı Raporu: Dördüncü Bölüm – SWOT (GZFT) Analizi**, İstanbul, 2012, s. 347.

4. Tehditlerin belirlenip, önlem alınmasına yardımcı olur.

GZFT (SWOT) analizi genelde iş dünyasında;

1. Yeni bir pazara uyum sağlanabilmesi için pazar yapısının çözülmesinde,
2. Stratejik bir plan geliştirilmesi ve uygulanması aşamasında,
3. Sorunların fark edilmesi ve çözüm üretilmesinde,
4. İnsan kaynakları ve performans geliştirme yönetiminde kullanılmaktadır.

GZFT (SWOT) analizinin en önemli yönü ise incelenen konunun hem iç hem de dış durumlarını değerlendirmeye olanak vermektedir. İşin başarıya ulaşabilmesi için organizasyondaki yapı ve sisteme, çalışanların durumuna, çevre ve çalışma ortamına, teknolojik yapıya ve organizasyon kültürüne önem verilmesi gerekmektedir³⁰⁸.

Bu çalışmada Şincan Uygur Özerk Bölgesi'ndeki Alternatif Turizmin GZFT (SWOT) analizi yapılmıştır. Bu analizin yapılması aşamasında; Şincan Uygur Özerk Bölgesi Turizm Acenteleri Birliği Kurumunun araştırmalarından yararlanılmıştır. Ayrıca, 2013 Yılında Şincan Uygur Özerk Bölgesi'ne aile ziyati esnasında, bölgedeki lisans eğitimi aldığım, Şincan Üniversitesi Turizm İşletmeciliği Bölümü Dr. Öğretim Üyesi Halik Jappar'ın bölgenin alternatif turizm potansiyeline ve alternatif turizmi geliştirmeye yönelik görüşlerinden faydalanılmıştır. Bunun yanı sıra; Şincan Üniversitesi Öğretim Üyesi Liu Tian Hu (2007) ve Lu Jin Fang (2009)'in çalışmalarına da yer verilmiştir.

3.4.1. Güçlü Yönleri

1. Şincan Uygur Özerk Bölgesi sahip olduğu coğrafi konum gereği Rusya, Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan, Pakistan, Moğolistan, Hindistan, Afganistan gibi sekiz ülke ile komşudur. Ayrıca bu ülkeler ile ayrı ayrı sınır kapısı mevcuttur.

³⁰⁸ Baki Karacay, (Çevrimiçi) <https://bakikaracay.com/swot-analizi-nedir-nasil-yapilir>, Erişim Tarihi: 12 Şubat 2013.

2. Şıncan Uygur Özerk Bölgesi işgücünün ucuz olmasından dolayı yabancı yatırımcıların ilgisini çekmektedir.
3. Şıncan Uygur Özerk Bölgesi, her sektörden tedarikçi, üretici ve alıcıları bir araya getirerek ulusal ve uluslararası fuarlara ev sahipliği yapmaktadır.
4. Dünyanın en yoğun nüfusunun olduğu, en büyük iç turizme ve dev ekonomiye sahip Çin Halk Cumhuriyeti'nin bir eyaletidir.
5. Rusya gibi dünyanın en büyük ekonomik paya sahip ülkesine sınırı ve sınır kapısı bulunmaktadır.
6. Bölgenin “İpek Yolu” kervanlarının geçiş durağı olması ile Türk tarihindeki İlk Türk İslam devleti olan Karahanlı Devleti' ne ev sahipliği yapmış olması Türkoloji araştırmacılarının ilgisini çekmektedir.
7. İslam dünyasına ve diğer dinlere ait camiler, tapınaklar, kiliseler, hanlar, türbeler gibi birçok kültürel ve inanç mirasları ve 20000 fazla tarihi eser (Kızıl Bin Buda Mağarası, İdkut Kenti, Kırmızı Bin Ev, Balasağun Kenti ve Lo Lan Kenti vb.) bulunmaktadır³⁰⁹
8. Bölgede keşfedilmemiş, bozulmamış, tahrip olmamış ve dünyada nadir rastlanan coğrafi yeryüzü şekilleri (Buğda Gölü, Turfan Yanardağı vb.) bulunmaktadır. Dünyaca ünlü uçsuz bucaksız çölleri (Taklamakan Çölü), sırları hala çözülemeyen gizemli gölleri (Buğda Gölü, Kanas Gölü vb.), yeşil ormanları ve büyük yaylaları mevcuttur.
9. Tanrı Dağı, Altay Dağı ve Kullun Dağları'ndaki karların uzun süre kalması nedeniyle kış turizmine uygun tesislere sahiptir. Özellikle Urumçi şehrine 25 km mesafede Tanrı Dağı Kayak Merkezi bu tesislerden öne çıkanlardandır.

³⁰⁹Whang Wei Liang, **En Güzel Şeyler Yine de Bizim Şıncan Uygur Özerk Bölgesinde**, Urumçi, Xin Jiang Halk Yayını, 2001, s. 23-27.

10. Bölgede yaşayan 47 etnik ulusun farklı köklü kültürleri, örf ve adetleri ile yerel halkların geleneksel konukseverliği güçlü etnik turizm potansiyeline sahiptir.
11. Farklı etnik ulusların bölgede yaşaması yöresel yemek türlerinin zengin olmasını sağlayarak gastronomi turizminin canlanmasına neden olmaktadır.
12. Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'nin il ve ilçelerinde farklı kültürlerle ait yöresel alışveriş (halı, yün, deri, yöresel enstrümanlar, yöresel giyim vb.) olanakları bulunmaktadır.
13. Zengin yer altı ve yer üstü doğal kaynakları (doğal gaz, petrol, altın, bakır, kömür, eşine nadir rastlanan yeşim taşı) bulunmaktadır.
14. Doğu, Orta ve Batı Asya bölgelerini birbirine bağlayan önemli bir merkez olarak batı ve doğu bölgesinde bulunan komşu ülkeler arasındaki eğitim, ticaret ve ulaşım alanında köprü vazifesi görmektedir.
15. Diğer bölge ve ülkelere göre yerli ve yabancı turistlere daha uygun fiyat ve üstün hizmet sunulmaktadır.
16. Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'nde birçok doğal kaplıca bulunmaktadır ve son yıllarda popüler olan Geleneksel Uygur Tıbbı ve Çin Tıbbı tedavi yöntemlerinin uygulandığı sağlık merkezleri kurulmuştur.
17. Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'nin merkezi olan Urumçi'de bulunan Di Wo Pu, uluslararası havaalanlarından biri olup yurt içi ve yurt dışında genişletilmiş bir ağa sahiptir. Bölgede uluslararası sekiz tane olmak üzere toplamda 53'den fazla hava terminali bulunmaktadır.
18. Bölge geniş ve verimli bir toprak yapısına sahiptir. Armut, elma, nar, kavun, badem ve iğde gibi birçok kuru yemiş ve meyve yetiştirilmektedir. "Gulca Elması", "Korla Armudu", "Çekirdeksiz Beyaz Üzüm" ve "Kumul Kavunu" ülke içinde ve dışında öne çıkan ürünlerdendir.

19. Şincan Uygur Özerk Bölgesi, bankacılık ve sigorta sektörlerinde büyük ve küçük ölçekte çok sayıda işletmeye sahiptir. Bu sektörlerin hızlı bir şekilde büyümesi devam etmektedir.
20. Kiroran Antik Şehri, Niye Eski Şehir Harabeleri, Miren Antik Şehir Harabeleri gibi tarihi harabeler ve yapılar bulunmaktadır.
21. Hükümet, bölge ile ilgili turizm politikalarına ve yatırımlarına sıcak bakmakta ve desteklerini artırıcı yönde politikalar izlemektedir.
22. Tarihi “İpekyolu” üzerinde bulunan ve geçmişte doğu ile batı arasında ticaret köprüsü vazifesi görmüş olan Antik Kiroran Kenti, bu bölgede bulunmaktadır.

3.4.2. Zayıf Yönleri

1. Gelişmiş turizm bölgelerinin ve şehir merkezlerinin dışında kalan kırsal bölgelerin yeterli altyapıya sahip olmaması ve mevcut altyapılarda bazı problemlerin olması (uluslararası standartlara uyumsuzluk vb.),
2. Şincan Uygur Özerk Bölgesi’nin alternatif turizmi ile ilgili tanıtım, basım ve pazarlama faaliyetlerinin profesyonel ve stratejik bir şekilde geniş kapsamda yapılamaması,
3. Bölgenin belirli yörelerinde düzensiz ve çarpık yapılaşma nedeniyle doğal çevre ve kültürel mimarinin giderek bozulması,
4. Başta yerel yönetimler olmak üzere kamunun turizme yeteri kadar ilgi göstermemesi ile kamu ve özel sektörün turizm alanında iletişim ve koordinasyon eksikliğinin bulunması,
5. Turizm alanlarındaki altyapının oluşturulması ve geliştirilmesinde yerel yönetim desteğinin yeterli olmaması,

6. Bölgede turizmle ilgili düzenlenen etkinliklere katılımın az olması ve ilginin yetersizliği,
7. Bölgedeki konaklama kapasitesinin düşüklüğü, uluslararası standartlara uygun otellerin az olması ve konaklama tesislerinde kaliteli hizmet sunulamaması,
8. Şincan Uygur Özerk Bölgesi'ndeki coğrafi yerleşimden dolayı, turistik alanların dağınık, mesafelerin uzak, iklim şartlarının sert olması ve bölgedeki destinasyonlara ulaşım koşullarının yetersiz düzeyde olması,
9. Bölgede ulusal ve uluslararası markaların, özellikle otel ve alışveriş mağaza zincirlerinin yatırım faaliyetlerinin yeterli olmaması,
10. Bölgede alternatif turizm hizmet standartlarının oluşturulamaması ve çalışanların sektöre yönelik mesleki donanımlarının yeterli ve modern olmaması ile yerel rehberlerin azlığı,
11. Üniversite- kamu işbirliği ile alternatif turizmi geliştirme amacı net bir şekilde ortaya konulamamıştır. Mevcut ve yeni alternatif turizm alanlarına yönelik inceleme ve araştırmaların yeterli düzeyde yapılmaması,
12. Kültür turlarının az olması ve yönetim tarafından desteğin zayıf kalması,
13. Turizme yönelik yatırım finans sorununun mevcut olması ve mali destek bulmanın zorluğu ile devlet yardım ve desteklerinin yetersizliği,

14. Turizm alanlarının farklı amaçlarla kullanılması, ayrıca turistlerin ihtiyacını tam olarak karşılayabilecek alternatif bir çözüm üretilmemesi³¹⁰.
15. Turizm arzındaki plansız ve dengesiz gelişmelerin rekabet üstünlüklerinin ortaya konulmasını güçleştirilmesi bölgenin zayıf yönlerinden biridir.
16. Eskiden yapılmış olan tesisler günümüz standartlarına uyum sağlayamamaktadır. Yeni ve kaliteli tesislerin sayısının azlığı ve alt yapı problemi olan bazı tesislerin yeniden restore edilip turizme kazandırılmaması bir diğer zayıf yönü ifade etmektedir.
17. Geçmişten günümüze kalan bazı tarihi kalıntıların Avrupalı araştırmacılar tarafından yurt dışına taşınmış olması, bölgenin zayıf yönleri olarak tespit edilmiştir.

3.4.3. Fırsatlar

1. Alternatif turizm fırsatı sunan kaynakların değerinin ve öneminin yeni keşfedilmeye başlanması,
2. Çin’de, Rusya’da ve Avrupa Birliği’ne yeni üye ve aday olan ülkelerde yaşanan hızlı ekonomik gelişmeler,
3. Bölgenin gelir düzeyi yüksek olan 3. yaş turizmine yönelik turizm çekiciliklerine sahip olması nedeniyle önemli bir destinasyon haline gelmesi,
4. Yabancı sermayenin Çin turizm pazarına girmesiyle birlikte Çin’de yabancı seyahat acentalarının sayısı çoğalmış ve iç turizmde güçlü bir

³¹⁰Sheng Lei, “Şıncan Uygur Özerk Bölgesi Turizminin SWOT Analizi Ve Turizmi Geliştirmenin Önemi”, *Urumçi Halk Eğitim Enstitüsü Dergisi*, Urumçi, Cilt:14, Sayı:2, Mayıs 2006, s. 46.

rekabet ortamı meydana getirmiştir. Dolayısıyla Çin’de son on yılda turizm sektörünün %10 artarak ülkenin istihdamına ve ekonomik gelişimine önemli oranda katkı sağlamış olması,

5. Son yıllarda Çin’in Şıncan Uygur Özerk Bölgesi’nin dış ticaretini geliştirmek için uyguladığı “Açık Kapı Politikası” çerçevesinde bölgenin Asya, Rusya ve diğer ülkelerle dış ticaret hacmi artmaktadır. Çin’in genelde Avrasya ve özelde de Orta Asya ile ekonomik ilişkilerinde Şıncan Uygur Özerk Bölgesi’nin rolü çok önemlidir. Çünkü Çin’in sadece Orta Asya ile olan ticaretinin yarısından fazlası bu bölge üzerinden gerçekleşmektedir. Bu durumun bölgenin turizm pazarına da olumlu yansımaları,
6. Şıncan Uygur Özerk Bölgesi’nin, Çin’ in 40 milyon dolarlık yatırım sözüyle büyük önem verdiği ‘İpek Yolu Ekonomik Kuşağı’ projesinin önemli bir güzergâhı üzerinde bulunması,
7. 2010 yılından itibaren Çin Hükümeti’nin, Şıncan Uygur Özerk Bölgesi turizmi için her yıl yaklaşık 3 milyon dolar yatırım yapma kararının gerçekleşmesi.
8. Küreselleşme olgusu içerisindeki Avrasya bölgesinin artan önemi ile birlikte Şıncan Uygur Özerk Bölgesi’nin de siyasi ve ekonomik yönden stratejik önem kazanmış olması,
9. Şıncan Uygur Özerk Bölgesi’nin geniş turizm alanlarına sahip olması ve özellikle bozulmamış dağlık alanların çok olması,
10. Bölgede uygulanan kalkınma politikaları neticesinde, kırsal turizme elverişli alanların keşfedilerek yeniden turizme kazandırılma potansiyelinin yüksek olması,

11. Yerel düzeyde pek çok festival ve yöresel etkinliğin (Turfan Üzüm Festivali, Kumul Kavun Festivali ve Hoten El Dokuma Halısı Festivali) yapılması,
12. Bölgede yaşayan farklı etnik grupların yöresel yemek ve kıyafet gibi özgün farklılıklarının yerli ve yabancı turistlerin ilgisini çekmesi,
13. Alternatif turizm türlerinin potansiyelinin fazlalığı,
14. Rekabet gücü yüksek olan doğa, kültür, tarih ve sağlık turizmine olan ilginin artması ve Çin’li turistlerin daha bağımsız hareket ederek tabiat ve özgün kültürel deneyimler yaşamak istemesi ile oluşan turizm eğilimleri,
15. Çin turizm pazarındaki olgunlaşmaya paralel olarak tur paketlerine olan ilginin azalması ve bağımsız seyahatlerin artmasıyla turizm destinasyonları için yeni ürünler ve modeller geliştirme gereksiniminin doğması, böylece bölgede alternatif turizm türlerinin oluşturulması,
16. Doğal, tarihi ve kültürel zenginlikleri ile birlikte tarih boyunca en büyük medeniyet merkezlerinden birini temsil eden Çin, Hint, İran, Yunan ve Türk medeniyetleri arasında köprü görevi gören ve İpek Yolu’nun odak noktasında yer alan Şıncan Uygur Özerk Bölgesi’nin yabancı araştırmacılara büyük fırsatlar sunması,
17. Şıncan Uygur Özerk Bölgesi yerel yönetiminin, turizm sektörüne yönelik çeşitli stratejileri geliştirmesi ve turizm işletmelerini faaliyete geçirmesi Urumçi şehrini uluslararası ticaret şehrine dönüştürmüştür. Hem yurt içi hem de yurt dışı ticaretin gelişmesiyle birlikte turizm sektörünün de geniş kapsamda ticaret ile uyum sağlayarak gelişmeye başlaması,
18. Yurt içi ve yurt dışında bölgeye ait turizm standlarının açılması ile birlikte yerli ve yabancı turistlerin ilgisinin çekilmesi,

19. Bölgedeki yerli ve yabancı yatırımcıların alternatif turizme yönelik ilgisinin artması,
20. Genç kuşak eğitimi için yurt içi ve yurt dışında eğitim görme fırsatları tanınması ve eğitim yatırımlarının çoğalması, böylece bölge turizminin gelişimine de hız kazandıracak olması,
21. Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'ne yönelik turizm hareketleri ağırlıklı olarak Çin'in iç bölgelerinden gelen turistler ile Pakistan, Tacikistan, Hindistan, Özbekistan gibi ülkelerden gelen az sayıdaki yabancı turistlerden oluşmaktadır. Bununla birlikte Avrupa ülkelerinden de kayda değer sayıda turist in bölgeyi ziyaret etmesi fırsatlardan biri olarak değerlendirilebilir.
22. Çin Hükümeti yasal düzenlemelerle yeni reformlar yapmıştır. Bu reformlarla uluslararası turizm faaliyetlerine katılan kişi sayısı da düzenli olarak artmıştır. Bu artışın Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'ne de yansımış olması yine fırsatlardan biri olarak değerlendirilebilir.
23. Her yıl Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'nin merkezi olan Urumçi'de gerçekleştirilen Avrasya Fuarı hem ekonomi hem de turizm açısından önemli bir gelişme olanağı sunmaktadır.
24. Bölgenin Çin'in batısında bulunmasından dolayı, "Batı Bölgesi Kalkınma Programı" projesinin yürürlüğe girmesiyle merkezi hükümet bölgeye sermaye, teknoloji, insan kaynakları, işgücü gibi konularda destek sağlamaya başlamıştır. Bu durum Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'nin turizmini de önemli derecede etkileyecektir³¹¹.
25. Bölge hükümetinin bölgeye yönelik hazırlamış olduğu "On Birinci Beş Yıllık Plan"da belirtildiği üzere; bilgi teknolojisi, biyokimya ve çevre

³¹¹ A.e., s. 47-49.

koruma sanayilerine önem verilecek olması, bölgede yaratılacak olan diğer fırsatlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

3.4.4. Tehditler

1. Yabancı tur operatörlerinin tur broşürlerinde Şincan Uygur Özerk Bölgesi'ndeki alternatif turizm olanaklarına yeterince yer vermemesi,
2. Yatay ve dikey entegrasyonlarla dev boyutlara oluşan tur kartellerinin finansal ve pazarlama açısından güçlü olmaları, ölçek ekonomileri gibi avantajları kullanarak piyasaya egemen olmaları ve hem dış talep, hem de işletmelerin kar marjları üzerinde oluşturdıkları olumsuz etkileri,
3. Yabancı seyahat acentalarının baskısı altında gerçekleşen fiyat tabanlı rekabetin olması,
4. Her şey dâhil sistemine bağlı olarak turizm yatırımlarının ve ürünlerinin ucuz pazarlanması,
5. Yatay ve dikey entegrasyonlar sonucu işletmelerin istedikleri ürünleri sunamamaları,
6. Avrupa Birliği'nin yalnızca birlik içi seyahatleri destekleyici politikalarının bulunması,
7. Çin'den Şincan Uygur Özerk Bölgesi'ne yapılan yoğun iç göçün yaşanmasıyla bölgeler arası gelişmişlik farkının açılması,
8. Etnik gruplar üzerindeki siyasi baskılar sonucunda dış basında yer alan demokrasi ve insan hakları gibi olumsuz yayınlar ve bunların neden olduğu imaj sorunları,

9. Bölgenin coğrafi konumu nedeniyle çevresinde yaşanan savaşlardan ve siyasi istikrarsızlıklardan olumsuz etkilenmesi,
10. Yerel yönetim tarafından turizm sektörüne ilişkin altyapı yatırımlarına kısıtlı kaynak ayırılması,
11. Şincan Uygur Özerk Bölgesi'nde mevcut olan turizm kaynaklarının yeterince korunmaması,
12. Şincan Uygur Özerk Bölgesi'ndeki birçok turizm alanının imaj gücünün zayıf olması,
13. Şincan Uygur Özerk Bölgesi'ne komşu olan ülkelerin turizm kaynağı açısından benzer özellikleri taşıması,
14. Siyasi ve ekonomik istikrarsızlıklar, bürokrasinin ağır işlemesi, turizm faaliyetlerinin belirli mevsimlerde yoğunlaşması gibi sebeplerden dolayı turizmde eğitimsiz ve yetersiz işgücü gibi sorunların oluşması,
15. Eğitimsiz ve ucuz işgücünün fazla olmasından dolayı, turizm alanlarındaki hizmet anlayışının ve kalitesinin de azalmaya başlaması,
16. Şincan Uygur Özerk Bölgesi'ndeki bazı illerde yapılan kentsel dönüşüm nedeniyle doğal, kültürel ve tarihi izler taşıyan bazı turizm bölgelerin zarar görmesi,
17. Özellikle ticaretin yoğun olduğu illerde imar ve yapı denetiminin zayıf olması sonucunda ortaya çıkan çarpık kentleşme ve fabrikaların neden olduğu su ve hava kirliliğı,

18. Yurt içi ve yurtdışı seyahat acentalarının ortak seyahat hizmetlerini yürütme politikalarından dolayı turizm alanlarındaki hizmet veriminin azalması,
19. Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'nde doğal turizm kaynaklarının bazılarının yenilenme şansının zayıf, bazılarının ise imkânsız olması,
20. Bölgede deprem, sel ve çığ düşmesi gibi doğal afetlerin çok meydana gelmesiyle zarar gören bazı tarihi, kültürel ve dini yapıtların onarımının yeterli şekilde yapılmaması,
21. Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'nde yaşayan bazı etnik grupların ve yerli turistlerin yurt dışı seyahati yapmasına izin verilmemesi veya zorlaştırılması, bunun yanı sıra yabancı turistlerin bölgeye girişinde bürokratik sıkıntıların çıkarılması bölge turizminin gelişimine ilişkin önemli tehdit unsurları olarak ifade edilebilir.

3.5. Şıncan Uygur Özerk Bölgesi Alternatif Turizmine Yönelik Tehditler/ Fırsatlar/ Zayıf Yönler/ Güçlü Yönler Matrisi ve Stratejiler (TFZG/TOWS)

TOWS matrisinde; güçlü yönler- zayıf yönler ve fırsatlar- tehditler etkenleri anahtar rolde olup, bu etkenlerin en iyi şekilde eşleştirilip GF, ZF, GT ve ZT stratejilerinin geliştirilmesi gerekmektedir. GF stratejileri, fırsatlardan yararlanmakta kullanılacak güçlü yönleri öne çıkarırken; ZF stratejileri, fırsatların kaçmasına sebep olacak zayıflıkların ortadan kaldırılmasını önermektedir. GT stratejileri, tehditleri engelleyecek veya azaltacak güçlü yönleri vurgulamakta; ZT stratejileri ise, zayıflık ve tehditleri azaltmaya yönelik savunma taktiklerinin geliştirilmesini önermektedir.

312

³¹² Industryolog, (Çevrimiçi) <https://industryolog.com/swot-analizinden-tows-matrisine>, Erişim Tarihi: 20 Haziran 2017.

Şincan Uygur Özerk Bölgesi'nin alternatif turizm potansiyelinin araştırılması esnasında elde edilen verilerin ve turizmin geliştirilmesi için ortaya çıkan önerilerin ışığında yapılan SWOT (GZFT) analizinden türetilen TOWS matrisi ile turizm potansiyelinin daha verimli kullanılması ve turizm pazarından daha fazla pay alınabilmesi için gerekli stratejiler oluşturulmuştur. (Tablo 3.5).

Tablo 3.5: Şincan Uygur Özerk Bölgesi'nin Tehditleri/ Fırsatları/ Zayıf Yönleri/ Güçlü Yönleri (TFZG/TOWS)

		İç Etmenler	
		Güçlü Yönler- (Strengths)	Zayıf Yönler- (Weaknesses)
SO Stratejileri	Fırsatları avantaja çevirmek için güçlü yönler kullanılır	1. Zengin kültürel yemek çeşitlerinin vardır. 2. Coğrafi konumu gereği sekiz farklı ülke ile sınırı vardır 3. İşgücü ucuzdur. 4. Her sektörden üretici, alıcı ve tedarikçileri bir araya getirerek ulusal ve uluslararası düzeyde düzenli fuarlı vardır 5. Çin Halk Cumhuriyeti'nin bir eyaletidir. 6. Rusya ile sınırı ve sınır kapısı mevcuttur. 7. Birçok kültüre ve inanç sistemine ait han, tapınak, cami, kilise, türbe vb. gibi tarihi mirasları vardır. 8. Dünyada nadir rastlanan coğrafi yeryüzü şekilleri vardır. 9. Kış turizmüne uygun çok sayıda modern tesisleri vardır. 10. Zengin kültürel çeşitliliğe sahiptir (47 farklı ulus). 11. Bölgesel düzeyde ülkeler arası kültürel, eğitim, ticaret ve ulaşım yönünden köprü vazifesi görmektedir. 12. Tarihi İpek Yolu üzerinde bulunmaktadır. 13. Turizm faaliyetlerinde ve turist sayısında artan bir trend vardır. 14. Yerli ve yabancı seyahat acenteleri vardır. 15. 2000'den fazla tarihi ve doğal eser bulunmaktadır 16. Diğer bölge ve ülkelere göre yerli ve yabancı turistlere daha uygun fiyat ve iyi bir hizmet sunulmaktadır. 17. Doğal kaplıcalar bulunmaktadır. 18. Uluslararası düzeyde sekiz olmak üzere toplamda 53 havalimanına sahiptir. 19. Geniş ve verimli toprak yapısına sahiptir. 20. Bankacılık ve sigorta sektöründe birçok işletmeye	1. Turizm potansiyeli yüksek kırsal bölgelerin alt yapı ve standart problemlerinin olması, 2. Alternatif turizm potansiyelinin yüksek olduğu yerlerin tanıtım ve pazarlama faaliyetlerinin eksik olması, 3. Doğal çevre ve kültürel miraslarının zamanla azalması veya bozulması, 4. Yerel yönetimlerin turizm faaliyetlerine yeteri kadar ilgi göstermemesi, 5. Turizm faaliyetlerine, etkinliklerine katılımların ve ilginin düşük olması, 6. Konaklama kapasitesinin düşük olması, 7. Farklı destinasyon alanlarına ulaşım imkanlarının yetersiz ya da zor olması, 8. Ulusal ve Uluslararası markaların yatırım faaliyetlerinin az olması, 9. Potansiyeli yüksek turizm alanlarının amaçlarının dışında kullanılması, 10. Tanıtım ve rehberlik yapacak teknik eleman yetersizliği, 11. Mevcut ve yeni alternatif turizm alanları ile ilgili yeteri inceleme ve araştırmanın olmayışı, 12. Kültür turlarının az olması, 13. Yeni ve kaliteli tesislerin azlığı, 14. Bazı tarihi kalıntıların yurt dışına taşınmış olması, 15. Alternatif turizm alanında rekabet gücünün zayıf olması,
WO Stratejileri	Zayıf yönlerin üstesinden gelmek için fırsatlardan yararlanılır		
ST Stratejileri	Tehditlerden kaçınmak için güçlü yönler kullanılır		
WT Stratejileri	Tehditlerden kaçınmak için zayıf yönler minimize edilir		

		sahiptir. 21. Çok fazla sayıda kültürel festivaller düzenlenir. 22. Alternatif turizm türlerinin potansiyelinin fazlalığı,	
	Fırsatlar- (Opportunities)	SO Stratejileri	WO Stratejileri
Dış Etmenler	1. Çin, Rusya ve AB gibi bölgeyle stratejik öneme sahip ülkelerdeki ekonomi artışı, 2. Alternatif turizm fırsatı sunan kaynakların değerinin ve öneminin yeni keşfedilmeye başlanması, 3. Çin’de yabancı seyahat acentelerinin artıyor olması, 4. Çevre ülkeler ile yapılan ticaret hacminin artması, 5. Çin hükümetinin politikaları ve reform paketleri, 6. Avrasya bölgesinin artan önemi, 7. Yabancı turistlerin ilgisini çekmesi, 8. Çin’li turistlerin daha bağımsız hareket ederek tabiat ve özgün kültürel deneyimler yaşamak istemesi, 9. Tarihi ve kültürel zenginliklerinin etkisi ile yabancı araştırmacıların ilgisini çekmesi, 10. Ticaret merkezlerinin artması ve gelişmesi, 11. Çin’in Orta Asya ile yapılan ticaretin yarısından fazlasının bölge üzerinden yapılması, 12. Çin’de bağımsız seyahatlerin artmasıyla turizm destinasyonları için yeni ürünler ve modeller geliştirme gereksiniminin doğması, 13. Yurt içinde ve yurt dışında bölgeye ait stantların açılması, 14. Yerli ve yabancı	- Bölgeye gelen yerli ve yabancı turist sayısının artması ile birlikte hükümetin bölge politikaları için sağladığı finans kaynağı en verimli şekilde kullanılarak, talebi yüksek olan alternatif turizm alanları tespit edilip, bu alanların kalitesinin ve sayılarının artırılması sağlanabilir (S13O5). - Kitlesele veya bireysel olarak bölgeye gelen tüm turistlere bölgede yeni keşfedilen doğal, kültürel, tarihi zenginliklerin yapılan fuarlar aracılığı ile tanıtımı ve pazarlaması yapılarak turist sayısının artırılması sağlanabilir (S4O2). - Bölgenin 47 farklı etnik kimliğe sahip olması ile oluşan kültürel zenginlik ve Çin Hükümeti’nin reform paketleri dikkate alınarak, bu kültürel zenginlik yılın belirli zamanlarında tespit edilen doğal veya tarihi mekânlarda ulusal veya uluslararası festivaller şeklinde organize edilerek yeni eko-turizm mekânlarının tanıtımı yapılabilir (S10O5). - Bölgede bulunan yerli ve yabancı bankaların ve sigorta şirketlerinin merkezi hükümetin politikaları doğrultusunda, mevcut seyahat acentelerine yada yeni yatırımcılara kredi imkânları sunarak bölgeye yeni şubeler açılması sağlanabilir (S14O5). - Bölgede verimli arazilerde yetiştirilen bitki çeşitlerinin ve özellikle katma değeri yüksek ürünlerin, ekonomisi hızla gelişen ve tarım ürünleri ihracatının yüksek olduğu Çin, Rusya ve Avrupa Birliği’ne yeni üye ve aday olan ülkelerle olan ticari ilişkilerin geliştirilmesi için kullanılarak bölgeye daha fazla yabancı	- Alternatif turizm fırsatı sunan kaynakların değerinin ve öneminin keşfedilmeye başlaması ile birlikte turizm alanlarının farklı amaçlarla kullanılması uygun politikalar ve eğitimlerle önlenebilir. Böylece turizm alanlarının etkinliği daha fazla arttırılarak amacı dışında kullanımı azaltılabilir (W9O2). - Ulaşım imkânları ile turizme açılmayan veya doğal afetlerle zarar gören katma değeri yüksek olabilecek tarihi ve kültürel mekânların yeni keşfedilen turizm alanlarının yakınına taşınarak ya da sanal ortamlar oluşturularak yeni turizm alanlarının katma değeri arttırılabilir (W7O2). - Çin hükümetinin bölge için ayırmış olduğu bütçenin bir kısmı turizm alanlarının tanıtım ve pazarlama alanında etkin bir şekilde kullanımı sağlanabilir (W2O5). - Çin, AB ve Rusya gibi ülkelerde hızla gelişen ekonomi ile birlikte bölgenin de ekonomisinin canlanması sağlanacaktır. Gelişen bu ekonomi ile birlikte alternatif turizm alanlarının hızlı bir şekilde alt yapı imkanlarının kuvvetlendirilmesi sağlanabilir (W1O1). - Yabancı araştırmacıların bölgeyi ziyaretindeki bürokratik engeller en aza indirilerek yabancı araştırmacı sayısı

yatırımcıların alternatif turizm yönelik ilgilerinin artması, 15. Genç kuşak eğitimi için yurt dışında eğitim görme imkanlarının artması, 16. Bölgedeki turist sayısı ağırlıklı olarak Çin'in iç bölgelerinden oluşmakta ve yurt dışından da turist sayısının artması, 17. Her yıl uluslararası düzeyde gerçekleşen Avrasya Fuarı'nın bölgede yapılması, 18. Bölge hükümetinin bölgeye yönelik "Onbirinci Beş Yıllık Kalkınma Planı" düzenlemesi. 19. Bölgede zengin yeraltı kaynakları mevcuttur.	yatırımcının gelmesi sağlanabilir (S19O1). - Bölgenin zengin etnik kimliği dikkate alınarak, özellikle kırsal bölgelerdeki turizm alanları için bu alanlarda ikame edenlere gerekli eğitimlerin verilmesi ile yabancı turistlerin yerli halk ile beraber konaklaması sağlanarak barınma problemi çözülebilir. Böylece yabancı turistler ile farklı kültürel zenginliklerin kaynaşması sağlanarak bölgenin tanıtımı artırılabilir. Ayrıca yabancı turistlere maliyeti uygun seyahat paketleri de sunulabilir (S10O7). - Genç nüfusa yurtdışında turizm alanlarında eğitim imkânlarının verilmesi ile birlikte bölgede bulunan doğal, tarihi ve kültürel yerlerdeki turizm hizmetlerinin daha etkin şekilde gerçekleştirilmesi sağlanabilir. Yurtdışında eğitim gören gençler tecrübe ve bilgi birikimlerini bölge turizminin kalitesini, etkinliğini ve imajını güçlendirmek için kullanabilirler (S7O15, S8O15). - Bölgede gerçekleşen ekonomi fuarları ile birlikte çevre ülkelerden gelen yatırımcılara tarihi ve doğal gezi etkinlikleri düzenleyerek bölgenin turizm potansiyelinin tanıtım, pazarlama ve imaj etkinliği artırılabilir (S4O4). - Avrasya bölgesinin doğusu ile batısı arasında geçiş güzergahında bulunması, dünya üzerinde Avrasya bölgesinin öneminin artması ile birlikte sekiz farklı ülkeye komşu bulunması avantajları kullanılarak ticari faaliyetlerin artması sağlanabilir. Artan ticari faaliyetler ile birlikte bölgeye yabancı yatırımcılar, turistler çekilebilir. Ayrıca bu ticari faaliyetler ile birlikte iyi bir alternatif turizm tanıtımı yapılabilir (S2O6).	arttırılabilir. Yabancı araştırmacıların katılımı ile gerçekleştirilen projeler ile birlikte yerli araştırmacıların etkinliği de artırılabilir ve alternatif turizm sahalarında daha verimli incelemeler yapılabilir (W11O9). - Çin Hükümeti ve yerel yönetimlerin son zamanlarda gelişen koordinasyon ilişkilerini fırsat bilerek turizm alanında ulusal ve uluslararası standartların oluşturulması hızlandırılabilir. Standartların oluşması ile birlikte turizm sektöründe faaliyet gösteren bütün sivil toplum kuruluşlarının, özel işletmelerin, kamu kurum ve kuruluşlarının bu standartlara uyum göstermesi gerekmektedir. Bu uyum sürecinde işletmelere gerekli mali ve teknik destek sağlanarak hızlı bir şekilde standartlara entegrasyon sağlanabilir (W13O5). - Bölgede turizm alanında yerli rehberlerin azlığı ve rehberlerin teknik donanımının yetersiz olması turizm faaliyetlerini sınırlandırmaktadır. Yurtdışında eğitim olanaklarının artması ile birlikte turizm alanında hizmet verebilecek uzman rehberlerin, öğrencilerin, üniversite personellerinin yetiştirilmesi sağlanabilir. Yurt dışında eğitimlerini tamamlayan bu kişiler bölgede aktif olarak göreve başlayabilirler. Yerel halka, işletmelere ve kamu kuruluşlarına yönelik seminerler düzenleyebilirler. Üniversitelerde, sektör analizi yapıldıktan sonra yeni teknik bölümlerin açılması sağlanarak bu alanda daha donanımlı iş
--	---	---

			görenlerin yetiştirilmesi sağlanabilir (W10O15). - Bölgenin çok farklı kültürel (Uygur, Han, Kazak, Hui, Moğol, Kırgız, Özbek, Mançu, Tatarlar, Ruslar gibi) ve dini (İslamiyet, Budizm, Hristiyanlık gibi) zenginlikleri bulunmaktadır. Fakat buna karşın bölgede kültürel turizm faaliyetleri siyasi sebeplerden dolayı gerekli önemi görememiştir. Bölgede gelişen ekonomiyi ve yabancı turist sayısını fırsat bilerek farklı kültür ve inanç gruplarının bir araya gelmesi sağlanmalıdır. Yerel yönetim ve Çin hükümeti ile ortak protokoller, stratejiler geliştirilerek kültürel faaliyetlerin güvenli ve emniyetli bir şekilde artırılması sağlanabilir ve bunun kültür turizmine etkisi gözlenebilir (W12O1O4O5).
Dış Etmenler	Tehditler- (Threats)	ST Stratejileri	WT Stratejileri
	1. Yabancı tur operatörlerinin bölgenin alternatif turizm olanaklarına yeteri kadar yer vermemesi, 2. Seyahat acentelerinin rekabet edilebilirliğinin olmaması (tekelleşme), 3. Sektördeki işletmelerin kar marjlarının düşük olması, 4. Turizm yatırımlarının ve ürünlerinin ucuz pazarlanması, 5. AB'nin birlik içi politikaları, 6. Çin'den bölgeye yoğun bir iç göçün yaşanması, 7. Dış medyadaki demokrasi ve insan hakları gibi konularda olumsuz haberler, 8. Çevrede yaşanan savaşlar ve siyasi istikrarsızlıklar, 9. Birçok turizm alanının	- Bölgede düzenlenen ulusal ve uluslararası fuarlara yerli ve yabancı seyahat acentelerinin katılımı sağlanmalı ve bölgenin eko-turizm olanaklarının tanıtımı yapılmalıdır. Böylece seyahat acentelerinin tur programlarına ve tanıtım broşürlerine bölgenin de dâhil edilmesi sağlanabilir (S4T1). - Kış, kültür ve doğa turizminin yoğun olduğu bölgelerdeki ulaşım problemlerini en aza indirmek için teleferik, sıcak hava balonu gibi farklı ulaşım alternatifleri planlanarak ulaşım problemleri en aza indirilebilir (S9T12). - Tarihi İpek Yolu'nun etkisi kullanılarak bu alan üzerinde bulunan destinasyon alanlarının alt yapı ve tanıtım olanakları artırılarak ve çevre ülkelerdeki benzer turizm kaynaklarına sahip alanların olumsuz etkisi düşürülebilir (S12T10). - Bölgede sekiz uluslararası havayolu firması ve 53 havaalanı	- Bölgenin turizm alanlarının imaj gücünün zayıf olması ve bundan dolayı bölgede yapılan turizm etkinliklerine az olan katılımın daha fazla etkilenmemesi için yerli ve yabancı turistlerin memnuniyetleri maksimum düzeyde tutulmalıdır. Tur paketlerine yönelik fiyat avantajları, hediye kupon uygulaması ve seyahat kalitesinin artırılması gibi uygulamalara yer verilebilir (W4T9). - Teknik eleman yetersizliğinin ülke genelindeki eğitimsiz ve ucuz iş gücünden daha fazla etkilenmemesi için ilgili kurumlarda hizmet içi eğitim almaları, üniversitelerde turizm ile ilgili bölümlerin müfredatının yeniden

imaj gücünün zayıf olması, 10. Komşu ülkelerinin turizm kaynağı açısından benzerlik göstermesi, 11.Eğitimsiz ve ucuz işgücünün artması, 12. Ulaşım imkanlarının sınırlı olması, 13. Bazı yerli ve yabancı turistlerin önlerindeki bürokratik engellerin olması, 14. Yerel yönetimin turizm alt yapısına sınırlı kaynak ayırması, 15.Turizm alanlarındaki hizmet ve kalite anlayışının azalmaya başlaması, 16. Ticaretin yoğun olduğu kentlerde çarpık kentleşme ve fabrikaların neden olduğu su ve hava kirliliğinin artması, 17. Bölgede meydana gelen doğal afetler ile bazı tarihi yapıtların zarar görmesi,	bulunmaktadır. Bu havaalanlarında tanıtım panoları (billboardlar) ve turizm danışma büroları oluşturulabilir. Hava yollarının güçlü tanıtım yönü kullanılarak, bölgedeki imajı zayıf olan turizm alanlarının imaj gücü artırılabilir (S18T9). - Çevre bölgelerin ve ülkelerin bölge ile benzer turizm kaynaklarına sahip olması tehdidi, bölgenin tarihi İpek Yolu üzerinde olması avantajından faydalanarak kuvvetlendirilebilir. İpek Yolu üzerindeki doğal, tarihi ve kültürel alanların alt yapılarının güçlendirilmesi ve yapılacak olan etkinlikler, ulusal ve uluslararası medya organları ile tanıtılarak bölgenin daha fazla cazibe merkezi haline gelmesi sağlanabilir (S12T10). - Bölgede, dünyada eşine nadir rastlanan doğal güzellikleri ile bilinen coğrafi yeryüzü şekilleri (Buğda Gölü, Turfan Yanardağı, Taklamakan Çölü, Kanas Gölü, Narat Yaylası, Bayın Buruk Yaylası vb.) bulunmaktadır. Yabancı turistlerin en çok tercih ettiği ulaşım araçları, tur alanları, barınma yerleri gibi noktalarda güçlü bir tanıtım yaparak yabancı turistlerin ilgilerinin çekilmesi sağlanabilir. Turistlerin, tur şirketlerine bu yerler için talepte bulunmaları sağlanabilir. Böylece tur şirketlerinin zamanla alternatif turizm alanlarını programlarına almaları sağlanabilir (S8T1). - Bölgede artan turizm faaliyetlerinin etkisi ve hükümetin bölgedeki turizm stratejilerinin artması ile yabancı tur operatörlerinin baskısı altında gerçekleşen fiyat tabanlı rekabetin en aza indirilmesi gerekmektedir. Bunun için sektör içerisinde turist odaklı, kaliteyi ön planda tutan, bölgenin imajını artırma hedefli ve uluslararası standartlara uyumlu birlikler- odalar kurulması teşvik edilmelidir. Bu şekilde fiyat rekabeti en aza indirilerek kalite, imaj gibi değerlerin ön plana	gözden geçirilmesi ve keşfedilen yeni turizm alanlarındaki yerel halkın bilgilendirilmesi gibi önlemler alınabilir (W10T11). - Bölgede yaşayan bazı etnik grupların ve yerli turistlerin yurt dışı seyahatlerinin engellenmesi ve yabancı turistlerin bölgeye girişinde bürokratik engellerin bulunmasından dolayı kültür turlarının daha fazla etkilenmemesi için, farklı etnik kimliğe sahip yerel temsilcilerin ya da sivil toplum kuruluşlarının, kurumları ve ilgili kişileri belirli periyodlarla bir araya getirerek bir bütünlük ve sinerji oluşturmaları sağlanabilir (W5T13). -Bölgede yetersiz olan konaklama kapasitesinin, az olan uluslararası standartlara uyumlu otellerin ve sunulan düşük hizmetin, bölgedeki bazı doğal turizm kaynaklarının yenilenmesinin zayıflığından veya imkânsızlığından daha fazla etkilenmemesi sağlanmalıdır. Bunun için mevcut doğal turizm kaynaklarının bulunduğu yerleşim yerlerindeki işletmelere kredi desteği verilerek alt yapılarının güçlendirilmesi ve hizmet standartlarını korumaları sağlanabilir (W6T17). - Dış basında bölge için demokrasi ve insan hakları gibi konularda, olumsuz yayınların etkisinden bölgeye gelen turist sayısı ve organizasyonlara katılan katılımcı sayısı etkilenmektedir. Bu nedenle yerel ve merkezi hükümetin siyasi temsilcilerinin politikalarını değiştirmesi gerekmektedir.
--	---	---

		çıkarılması sağlanabilir (S13T2). - Bölgede çok fazla sayıda doğal kaynağın, tarihi mekânın ve kültürel mirasın bulunması ile beraber bu alanların geniş bir coğrafyaya yayılmış olması bölgenin turizmi açısından tehdit oluşturmaktadır. Bu tehdidi en aza indirmek için alt yapısı güçlü turizm alanlarının yakın çevresine yerli ve yabancı turistlerin ilgisini çekebilecek sosyal ve kültürel alanlar ve müze şartlarında doğal yeryüzü şekillerinin (Buğda Gölü, Turfan Yanardağı, Taklamakan Çölü, Narat Yaylası vb.) sanal ortamının oluşturulduğu cazibe merkezleri oluşturulabilir(S7S8T12). - Çarpık kentleşme ve bundan kaynaklanan çevre kirliliğinin olumsuz etkisini en aza indirmek için hükümetin bölge için olumlu politikaları göz önüne alınmalıdır. Yeni modern yerleşim yerlerinin açılması, açılan yerleşim yerlerinin imar planlamasının yapılması, turizm alanı çevresindeki çarpık yapılaşmanın hızlı bir şekilde kaldırılması sağlanarak çevre kirliliğinin önüne geçilebilir (S5T16).	Siyasetçilerin, etnik grupları kapsayan birleştirici faaliyetlere destek olması, kültürler arası festivallere, şöenlere, bayramlara katılmaları, diğer gruplara karşı tabanlarına ayrıştırıcı söylemlerden kaçınması ve birliktelik çağrısı yapmaları sağlanabilir. Böylece turizm ve özellikle kültür turizmi organizasyonlarına katılımın olumsuz etkilenmesi önlenmiş olabilir (W5W12T7). - Bölgesel ve merkezi hükümetin iç güvenliği arttırıcı, etnik ve kültürel zenginliği kucaklayıcı, dış siyaseti geliştirici bir politika izlemeleri sağlanarak, bölgenin çevresinde meydana gelen savaşlar ve siyasi istikrarsızlıktan bölgedeki yerli ve yabancı turizm yatırımcılarının ve turizm faaliyetlerinin etkilenmesi en aza indirilebilir (W5W8W12T5T8).
--	--	---	---

3.6. Bulguların Genel Olarak Değerlendirilmesi

GZFT analizi ve TFZG matrisinden elde edilen veriler sonucunda ortaya çıkan bulguları genel olarak aşağıdaki gibi ele alabiliriz:

1. Şincan Uygur Özerk Bölgesi'nin turizmde rekabet avantajı sağlayan güçlü yönleri bulunmaktadır. Birçok ülke ile sınırının bulunması, çok sayıdaki doğal turizm kaynaklarının varlığı, tarihi ve kültürel alanların bulunması, 47 farklı etnik kimliğe ev sahipliği yapması, Orta Asya'da geçiş noktasında bulunması, hizmet sektöründe rekabetçi fiyatların söz konusu oluşu, verimli ve geniş tarım arazileri ile kültürel bitki çeşitliliğinin olması, yeraltı

zenginliklerinin varlığı, bankacılık ve sigortacılık sektörünün gelişmesi ve uluslararası ulaşım sistemleri bu yönler arasında yer almaktadır.

2. Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'nde altyapı eksikliği, siyasetin bazı etnik kimlikler üzerinde olumsuz etkiye neden olması, yerli sermayenin yetersiz olması, nitelikli eleman azlığı, düzensiz ve çarpık yapılaşma, düşük düzeyde kalite ve standardizasyon, yetersiz düzeydeki tanıtım faaliyetleri, yerel ölçekteki rehberlerin az sayıda olması, organizasyonlara/fuarlara katılımın düşük olması, doğal ve tarihi yerlerin amacına uygun şekilde kullanılamaması ve destinasyonlara ulaşım problemleri gibi zayıf yönleri vardır.
3. Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'nde; merkezi hükümetin olumlu yöndeki politikaları, çevre ülkelerde ve AB'ye üye ülkelerdeki ekonomik gelişim, yeni doğal ve tarihi yerlerin keşfedilme potansiyelinin olması, Çin'deki ekonomiye ve turizme dair reform faaliyetlerinin gelişimi, "İpek Yolu Ekonomik Kuşağı" projesi, yurt dışı eğitim olanaklarının artması ve Çin Hükümeti'nin kalkınma planları gibi çeşitli fırsatlar bulunmaktadır.
4. Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'nde; yabancı tur operatörlerinin broşürlerinde bölgenin destinasyonlarına ilişkin bilgilere yeteri kadar yer vermemesi, turizm ürünlerinin ucuz bir şekilde pazarlanması iç göçün artması, demokrasi ve insan hakları eksiklikleri, yatırım için gerekli kaynakların kıtlığı, imaj gücünün zayıflığı, çevre ülkelerde benzer turizm alanlarının bulunması, bazı doğal, tarihi ve kültürel mekânların tahrip edilmiş olması, su ve hava kirliliği ve bazı etnik grupların üzerindeki baskı gibi birtakım tehditler bulunmaktadır.
5. Günümüzde teknolojik alanda gerçekleşen gelişmelere uyum sağlamak ve daha fazla gelir elde etmek için, turizmde e-ticaret uygulamalarına yönelik düzenlemeler planlanmaktadır. Bu doğrultuda, bölgeye gelecek olan turistlerin yararlanacağı online seyahat hizmetlerinin altyapısı geliştirildiği sürece turizm hareketleri canlanacaktır.
6. Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'nde *geliştirilmesi uygun* olduğu düşünülen alternatif turizm türlerinden sağlık turizmi için; bölgede mevcut olan sağlık tesislerinin günümüz gelişmelerine uygun şekilde modernize edilmesi ve pazarlanması konusunda çalışmalar yürütülmektedir. Bölge genelinde sağlık

turizminden 200 RMB (yaklaşık 30 milyon A.B.D doları) bir kazanç sağlanması hedeflenmektedir.

7. Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'nde turizm açısından önem taşıyan bir başka husus ise sınır kapılarıdır. Sınırlarda bulunan gümrük denetimlerinin alışveriş amaçlı turizm hareketlerine elverişli hale getirilmesine yönelik düzenlemeler yapılmaktadır. Hedef ise; Urumçi ve Kaşgar başta olmak üzere diğer illerdeki sınır kapılarının da alışveriş ve iş turizmi üssü olmasının sağlanması ile birlikte, bu illerin Orta Asya'nın önemli ticari merkezleri konumuna getirilmesidir.
8. Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'ndeki turizmde mevsimsellik sorununun çözümüne yönelik olarak ise kış turizmi sezonunun uzatılabilmesi amacıyla çağdaş yöntemlerden yararlanılarak çeşitli etkinliklerin düzenlenmesi planlanmaktadır. Bu plan "Şıncan Aşk ve Sevgi Turu" adı altında turistik alanların düzenlenmesini içermektedir. Zengin turizm kaynaklarına sahip olduğundan; planların ve projelerin hayata geçirilmesi açısından, bu bölge uygun bir yer olarak değerlendirilmektedir.

SONUÇ

21. yüzyılın ekonomik güçlerinden biri haline gelen ve gelecek yıllarda da günümüzdeki yerini koruyacağı öngörülen Çin, turizm açısından önemli adımlar atmaktadır. Bu kapsamda Çin'in özerk bölgelerinden biri olan, Şıncan Uygur Özerk Bölgesi de dünya turizm pazarında kendi yerini almak için çaba sarf etmektedir. Sahip olduğu doğal, kültürel ve çeşitli özellikleriyle bölgenin turizmi için bir dizi proje ve planlar üzerinde çalışmalar yapılmaktadır.

Turizm gelirleri ülkelerin en önemli gelir kaynakları arasında yer almakta ve ülkelerin ticari faaliyetlerine de önemli katkılar sağlamaktadır. Söz konusu etkiler Şıncan Uygur Özerk Bölgesi için de geçerlidir. Şıncan Uygur Özerk Bölgesi, birçok hanedanlığın tarih sahnesinde kendine yurt edindiği önemli bir bölge olması sebebiyle “Orta Asya'nın Merkezi” olarak adlandırılmaktadır. Bölge tarihsel süreçte ticaretin ana damarlarından bir tanesi olan “İpek Yolu” ticaretinde önemli rol oynamıştır ve bu görevini halen sürdürmektedir. Bölge, aynı zamanda doğu ile batı arasında uluslararası diplomatik ve kültürel ilişkilerde bir köprü görevi görmektedir. Ayrıca coğrafi konumu sayesinde bölgede bulunan kırk yedi etnik grubu da içinde barındırmaktadır.

Şıncan Uygur Özerk Bölgesi coğrafi açıdan değerlendirildiğinde; özellikle Kanas Gölü, Taklamakan Çölü ve dağları ile dikkat çekmektedir. Bölge Doğu, Orta ve Batı Asya bölgelerini birbirine bağlayan bir köprü görevi görmektedir ve “İpek Yolu” kervanlarının geçiş durağı konumundadır. Karahan Hanedanlığı'nın yaşadığı antik *kent* de bu bölgenin sınırları içerisinde yer almaktadır. Ayrıca ülke genelindeki altmış sekiz turistik bölgenin elli altısı Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'nin sınırları içerisinde yer almakta olup; bu bölge, tüm bu özellikleri ile dünya turizminde önemli bir yere sahiptir.

Ülkede turizm faaliyetleri 1986 yılında başlamış ve uluslararası bilim insanlarının bölgede bulunan tarihi mekân ve eserleri incelemesi amacıyla bölgeyi ziyaret etmesi turizm faaliyetlerinin artmasını sağlamıştır. Dış politika alanındaki

reformların da etkisiyle 1986-1995 döneminde, bölge uluslararası *boyutta* tanınmaya başlarken, bölgeye bu dönemde bir milyon civarında ziyaretçi gelmiştir.

1995-2006 yılları arasında da Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'nin turizm konusundaki gelişimi artarak devam etmiştir. Bölgenin Dünya Ticaret Örgütü'ne (DTÖ) kabul edilmesi, alternatif turizm kavramının bölgede hayata geçmesini sağlarken, söz konusu dönemde gelen ziyaretçi sayısında ilk döneme göre 2,5 kat artış yaşanmıştır. 2002 yılında Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'nde alternatif turizm kapsamında; bölgedeki mevcut turizm potansiyeli değerlendirilmeye başlanmış ve yerli ve yabancı turistler hem alternatif turizmin hem de genel olarak turizm sektörünün gelişmesine katkıda bulunmuşlardır.

“On Birinci Beş Yıllık Planlama” döneminde, bölgenin zengin turizm kaynaklarının avantajlarının değerlendirilmesi, bölgede bulunan etnik grupların, sosyo-kültürel değerlerin, medeniyetlerin ve turistik ürünlerin tanıtılması yönünde faaliyetler gerçekleştirilmiştir. Bu da Çinli turist sayısında artışa sebep olmuştur. Benzer şekilde; 2008 yılındaki Olimpiyat Oyunları'nın Çin'de düzenlenmesi ülke turizmini olumlu etkilemiş ve Taklamakan Çölü ile Kanas Gölü'nün dünya çapında tanınmasını sağlamıştır. Bu dönemde bölgeye yoğun turist talebi olmuş ve ekonomi canlanmıştır. Kayak, kaya tırmanışı, rafting, dağ yürüyüşü, motosikletle çöllerden geçme ve benzeri spor ve araştırma ağırlıklı turizm türleri ülke turizmi içerisinde önemli bir yere sahiptir. 1986 yılında yürürlüğe giren “stratejik değişim” politikasının uygulanması ile bölgenin turizm altyapısı önemli ölçüde gelişmiştir.

Şıncan Uygur Özerk Bölgesi mağaraları (Kızıl Bin Buda Mağarası, Bezeklik), akarsuları (Tarım Nehri, İli Nehri), gölleri (Buğda Gölü, Kuğu Gölü), dağları (Tanrı, Altay Dağları), manzaraları, yaylaları (NaratYaylası, Bayın Buruk Yaylası), çölleri (Taklamakan Çölü, Kurban Tungut Çölü) vb. doğal güzellikleri, ilgi çekici kültürel mirası, dini mekânları, sanat merkezleri ve alışveriş merkezleri turistik bir önem taşımaktadır.

Bölgedeki kırk yedi farklı etnik grup içerisinde en önemli en fazla paya sahip olan etnik gruplar sırasıyla %46 (9.413.796) Uygurlardan, %40 (8.121.588)

Hanlardan ve %7 (1.434.969) Kazaklardan oluşmaktadır. Bunların haricinde Huiler, Kırgızlar, Oyratlar, Tungşanlar, Tacikler, Şibeler, Mançular, Tuçialar, Özbekler, Ruslar, Miaolar, Tibetliler, Çuanglar, Dahurlar, Tatarlar gibi etnik gruplar da bulunmaktadır. Şıncan Uygur Özerk Bölgesi çok sayıda etnik grubu barındırması sebebiyle, turizm açısından oldukça cazip bir bölgedir. Söz konusu etnik grupların; geleneksel örf ve adetleri, kültürleri ve el yapımı özel ürünleri bölge turizmine önemli katkılar sağlamaktadır. Fakat bölgede yaşayan bazı (Müslüman) etnik grupların yurt dışı seyahat yapmasına izin verilmemesi veya zorlaştırılması turizmi olumsuz olarak etkilemektedir. Aynı amaç doğrultusunda hareket eden farklı etnik kimliğe sahip yerel temsilciler, sivil toplum kuruluşları, kurumlar ve liderler belirli aralıklarla bir araya getirilerek, bir bütünlük ve senerji oluşturulabilir. Böylece farklı etnik grupların tehdit olarak algılanması önlenabilir, bunun zenginlik ve avantaj sağladığı yönünde bir imaj kazandırılabilir.

20 yıldan beri süregelen “Batı Bölgesinin Kalkınması” politikası ile Şıncan Uygur Özerk Bölgesi’nin ekonomisi hızla gelişmeye devam etmektedir. Bölgenin kalkınma düzeyindeki artışta turizm faaliyetlerinin de etkisi büyüktür. Ancak turizm açısından bölgede yer alan doğal ve tarihi mirastan tam olarak faydalanılamamaktadır. Ulaşım, çevre düzenlemesi, konaklama, restorasyon gibi alt yapı çalışmalarının hızla tamamlanarak doğal ve tarihi mirasın en kısa sürede turizme kazandırılması sağlanmalıdır.

Söz konusu doğal ve tarihi mirasın ülke turizmine ve dolayısıyla ülke ekonomisine daha büyük katkı sağlayabilmesi için turizm alanında daha fazla yatırıma ve daha farklı düzenlemelere ihtiyaç duyulmaktadır. Bölgenin alternatif turizm açısından potansiyelinin de tam anlamıyla değerlendirilmesi ve bölgedeki birçok tarihi ve doğal güzelliğin turizme kazandırılması gerekmektedir. Bunun için de Şıncan Uygur Özerk Bölgesi’ndeki turizm kaynaklarının koruma altına alınması gerekmektedir. Ayrıca Şıncan Uygur Özerk Bölgesi’ndeki yerel hükümetler turizm ve alternatif turizm konusunda toplumu yönlendirmeli ve sektöre yönelik yasal düzenlemeleri gerçekleştirmelidir. Yerel yönetimler turizm ile ilgili net politikalarını belirleyerek yeni stratejiler ortaya koyabilmelidir.

Turizmin bölgeye katkısının artırılabilmesi için, turizm fakültelerinin ve enstitülerin kurulması, yurt içinden ve yurt dışından konu ile ilgili uzman eğitimcilerin davet edilmesi suretiyle turizm eğitiminin teşvik edilmesi gerekmektedir. Öğrencilerin yurtdışı eğitimleri ile ilgili gerekli yasal düzenlemelerin gerçekleştirilerek daha fazla öğrenciye yurt dışında turizm ile ilgili alanlarda burslu eğitim imkânları sağlanmalı, yerli ve yabancı araştırmacıların bölgede daha fazla inceleme yapmalarına ağırlık verilmelidir.

Turizmin yapılandırılması ve gelişimi için hükümet desteği oldukça önemlidir. Bu doğrultuda turizmin gelişmesi için ulaşım alanında da yeniliklere ve düzenlemelere ihtiyaç duyulmaktadır. Alternatif turizm türlerinin geliştirilmesine yönelik uzun vadeli çözümler üretilmelidir. Mevcut ve olası potansiyel alternatif turizm kaynaklarına yönelik inceleme ve araştırmalar desteklenmelidir. Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'nin alternatif turizm türleri ile ilgili tanıtım, yatırım ve teşvik faaliyetlerinin desteklenmesi ve bu faaliyetlerin artırılması gerekmektedir. Yabancı turistlerin bölgeye girişinin önündeki yasal zorluklar kaldırılmalıdır.

Yapılan Güçlü ve Zayıf Yönleri ile Tehditler ve Fırsatlar (GZFT/SWOT) analizi ve Tehditler/Fırsatlar/Zayıf Yönler/Güçlü Yönler Matrisi ile (TFZG/TOWS); bölgenin alternatif turizm türleri ile ilgili güçlü yönlerini artırılabilmek, zayıf yönlerini kuvvetlendirilebilmek, fırsatları değerlendirilebilmek ve tehditlerden korunabilmek için gerekli stratejilerin belirlenmesine yönelik öneriler açıklanmıştır.

- Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'nin mevcut turizmini ve uygulanan politikaları analiz eden TOWS matrisi sonucunda; bölgenin doğal güzelliği, kültürel ve tarihi değerleri, İpek yolu güzergâhında yer alması, coğrafi özelliği ile bölgeye olan talebin, alternatif turizm türleri ile örtüşmesinin göz önünde bulundurulması gerekmektedir.
- Şıncan Uygur Özerk Bölgesi'nin turizm destinasyonu olarak uluslararası turizm pazarında farkındalık oluşturma için turizm çeşitlendirmesine gidilmesi önem kazanmaktadır.

- Çin Hükümeti tarafından sağlanan reform paketlerinin desteğiyle; yılın belirli dönemlerinde, doğal veya tarihi mekânlarda ulusal veya uluslararası boyutta festivaller organize edilerek, Şıncan Uygur Özerk Bölgesinin 47 farklı etnik grup kimliği ile oluşturduğu kültürel zenginliğin tanıtımı yapılabilir.
- Özellikle ekonomisi hızla gelişen Rusya ve Avrupa Birliği'ne yeni üye olan veya aday olan ülkelerle olan ticari ilişkiler geliştirilebilir. Bu doğrultuda, bölgeye daha fazla yabancı yatırımcının gelmesini sağlayacak stratejiler geliştirilebilir. Sonuçta, ticaretin gelişimiyle birlikte turizm de canlanma gösterir.
- Ulaşım altyapısının yeterli olmaması nedeni ile turizme açılmayan, doğal afetler sonucu zarar gören tarihi ve kültürel mekânların sanal ortama taşınmasıyla ziyaretçilere sanal tur gibi farklı seçenekleri geniş çapta sunarak yeni turizm alanlarının değerini arttıracak stratejiler ortaya konulabilir.
- Genç nüfusun yurt içi ve yurt dışında turizm eğitimi almalarına olanak sağlanması ile birlikte bölgede bulunan doğal, tarihi ve kültürel yerlerdeki turizm hizmetlerinin daha etkin şekilde sunulması önem arz etmektedir. Yurtdışında eğitim gören gençlerin tecrübelerinden ve bilgi birikimlerinden bölge turizminin kalitesini ve etkinliğini artırmak, imajını güçlendirmek için yararlanılabilmesine yönelik stratejiler geliştirilebilir.
- Bölgenin Avrasya bölgesinin doğusu ile batısı arasında geçiş güzergâhında bulunması ve dünya üzerinde Avrasya bölgesinin öneminin artması vurgulanarak; sekiz farklı ülke ile sınırının olmasının sağladığı avantajlar kullanılarak bölgedeki ticari faaliyetlerin arttırılması yoluna gidilebilir. Bu durumun sonucunda; yabancı yatırımcıların bölgeye çekilmesi ve daha fazla turistin gelmesi de sağlanabilir.
- Kış, kültür ve doğa turizminin yoğun olduğu bölgelerdeki ulaşım problemlerini en aza indirmek için teleferik ve sıcak hava balonu ulaşım sorunu için alternatif çözümler olabilir.

- Bölgedeki nitelikli işgücünün istihdamına yönelik kırsal ve kentsel turizm alanlarında yerel halk için teşvik programlarının yapılmasını, tesislerin mevcut durumlarının denetimden geçirilmesini, çevreyi korumaya yönelik tedbir alınmasını ve çözüm üretilmesini içeren çeşitli stratejiler uygulanabilir.
- Şincan Uygur Özerk Bölgesi'ndeki turizm altyapısı ve üstyapısının geliştirilmesine yönelik düzenlemelerin yapılması, kayıt dışı ekonomi faaliyetlerine yönelik cezaların artırılması gibi turizm politikaları oluşturmak için, üniversitelerden araştırma yardımı alarak projeler hazırlanabilir ve hazırlanan projelerin uygulanmasının sürekliliğini sağlayacak stratejiler belirlenebilir.
- Turizmde sürdürülebilirlik ise, turizm için kullanılan kaynakların korunarak değerlendirilmesidir. Var olan kaynakların daha uzun süreli kullanımı sürdürülebilir turizm, alternatif turizm, eko- turizm, yeşil turizm, duyarlı turizm, özel turizm ve doğa turizmi gibi benzer ama ilgilendiği ve sektörü kontrol etmek ya da turizmin olumsuz yönlerini yönetmek anlamındadır. Turizm, yerel halka ekonomik ve sosyal olarak fayda sağlamakla birlikte, çevreyi koruma özeni gösteren bir sektördür. Ayrıca Doğru yürütülen politikalarla ekonomik gelişim ve çevreyi koruma birbirini daha da güçlendirecektir.

Bu sonuçlara göre; bölgede alternatif turizm potansiyelinin yüksek olduğu, fakat bu potansiyelden istenilen düzeyde faydalanılamadığı görülmektedir. Alternatif turizm potansiyelinin gerekli yatırımlarla birlikte geliştirilmesi gerekmektedir. Bölgede açılacak olan ya da halihazırda faaliyetini sürdüren turizm işletmelerine gerekli ekonomik katkıların yapılması, vergi muafiyeti ya da indirimi gibi uygulamaların gerçekleştirilmesi, işletmelere yeni yerlerin tahsis edilmesi ya da var olan yerlerin daha kullanışlı hale gelebilmesi açısından gerekli yardımların yapılması turizm gelişimi açısından önem taşıyan hususlar olarak öne çıkmaktadır. Bölgenin turizm politikaları güçlendirilerek, birleştirici bir siyaset uygulanarak ve teknik

eğitimin niceliksel ve niteliksel olarak artırılması sağlanarak bu gelişim hızlandırılmalıdır.

KAYNAKÇA

Kitaplar

- Abdurahman, Abduveli: **Bölgemizde Gelişmekte Olan Alternatif Turizmi ve Örnekler**, Urumçi, Genç Turizm Yayını, 2009.
- Adil, Merdan; Bekir, Haji: **Tarihimizin Turizme Etkileri**, Pekin, Merkez Üniversite Yayını, 2008.
- Ahipaşaoğlu, Halit, Suavi; Maviş, Fermani; Kozak, Nazmi: **Genel Turizm Bilgisi**, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi, Anadolu Üniversitesi Yayını, 2002.
- Akat, Ömer: **Pazarlama Ağırlıklı Turizm İşletmeciliği**, Bursa, Ekin Kitabevi, 4.Baskı, 2006.
- Aktaş, Ahmet: **Turizm İşletmeciliği ve Yönetimi**, Ankara, Detay Yayınevi, 2002.
- Alim, Ali: **Turizm Ürünleri ve Gelişmesi**, Pekin, Merkez Üniversite İç Yayını, 2008.
- Chao, Yong, Gen: **Turizm Planlamasının İlkeleri ve Geliştirilmesi**, Pekin, Pekin Turizm Eğitimi Yayını, 2009.
- Cheng, Zhong, Hai: **Şıncan Uygur Özerk Bölgesinin Turizm Sektöründe ki Gelişmesi**, Pekin, Xin Hua Yayınları, 2009.
- Chen, Shi: **Turizm Kaynaklarının Sürdürülebilir Kalkınma Tasarımları**, Şi An, Shan Xi Halk Yayını, 2005.
- Çin Ulusal Turizm İdaresi: **Şıncan Uygur Özerk Bölgesinde Turizmin Gelişimi**, Pekin, Çin Seyahat Yayını, 2007.

- Demir, Cengiz; Çevirgen, Aydın: **Turizm ve Çevre Yönetimi Sürdürülebilir Gelişme Yaklaşımı**, Ankara, Nobel Yayın, Yayını No:860, 2006.
- Ege, Zehra: **“Av Turizmi”, Turistik Ürün Çeşitlendirmesi**, Editörler: N. Hacıoğlu ve C. Avcıkurt, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım, 2008.
- Emet, Erkin: **Uygurların Ünlü Destanları ve Şairi**, Şincan, Şincan Halk Yayını, 1993.
- Emil, Taluy: **Dağ Turizmi (Kayak Merkezleri) Sektör Profili**, İstanbul, İstanbul Ticaret Odası Yayını, 2004.
- Erdoğan, Nazmiye: **Çevre ve Ekoturizm**, Ankara, Erk Yayınları, 2003.
- Guang, Wei: **Şincan Uygur Özerk Bölgesinde Turizm Ekonomisinin Büyümesindeki Yeni Bir Nokta: Milli Ürünler**, Urumçi, ŞincanTurizm Yayını, 2009.
- Guo, An, Li: **Hızla Gelişen Ekonomi Örnekler Analizi**, Pekin, Guan Dong Üniversitesi Yayını, 2011.
- Gülen, Kemal, Güven; Demirci, Selam: **Türkiye’de Sağlık Turizm Sektörü**, İstanbul, İstanbul Ticaret Odası, 2012.
- Hacib, Yusuf, Has: **Kutadğu Bilig**, Çeviren: Prof. Dr. Reşid Rahmeti Arat, İstanbul, Kabalcı Yayınevi, 2008.
- İmin, Hamit: **Yurdumun Doğa Güzellikleri**, Pekin, Merkezi Yayın, 2007.
- Harmancı, Mehmet: **Çin Halk Cumhuriyeti ve Şincan Uygur Özerk Bölgesi Araştırması**, Urumçi, Türkiye Kalkınma Bankası Yayını, Mart, 2011.
- Hui, Zhang: **Karayolların gelişmesi ve Geleceği**, Pekin, Xin Hua Yayını, 2012, s. 133.

- İçöz, Orhan: **Seyahat Acentaları ve Tur Operatörlüğü Yönetimi**, Ankara, Turhan Kitabevi, 2000.
- İlham, Muzaffer: **Şincan Uygur Özerk Bölgesinin Kültür Zenginliği**, Xi An, Xi An Üniversite Yayını, 2006.
- İstanbul Büyük Şehir Belediyesi: **İstanbul Çevre Düzeni Planı Raporu: Dördüncü Bölüm – SWOT (GZFT) Analizi**, İstanbul, 2012.
- Kahraman, Nüzhet; Türkay, Oğuz: **Turizm Ve Çevre**, Ankara, Detay Yayınları No: 87, 2009.
- Kasım, Abdurehim: **Uygur Halk Ağız Edebiyatının Esasları**, Urumçi, Şincan Halk Neşriyatı, 1995.
- Kasım, Ömer: **Bölgesel Turizm Planlaması ve Prensipleri**, Pekin, Seyahat Yayını, 2001.
- Kozak, Nazmi: **Genel Turizm Bilgisi**, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2001.
- Le, Fu, Xiang: **Şincan Uygur Özerk Bölgesi Coğrafi Değerleri**, Pekin, An Hua Yayını, Ekim 2011.
- Li, Xiao, Mei: **Turizmi Etkileyen Sektörler**, Pekin, Xin Hua Yayını, 2009.
- Li, Xiao, Mi: **Şincan Uygur Özerk Bölgesinin Geçmişi ve Bugünü**, Pekin, Xin Hua Yayını, 2012.
- Li, Ying, Ce: **Tarihin Canlandığı Şincan Uygur Özerk Bölgesi**, Nan Jing, An Hui Yayını, 2009.

- Lin, An, Zhi; Li, Tian, Yuan: **Şıncan Bölgesin’de Turizm Pazarlaması**, Pekin, Tian Jin Nan Kai Üniversitesi Yayını, 2012.
- Liu, Fang: **Şıncan Uygur Özerk Bölgesi Alternatif Turizmin Kalkınma Stratejisi**, Tian Jing, Modern İş Ticaret Yayını, 2009.
- Liu, Tian, Hu: **Şıncan Uygur Özerk Bölgesinin Yüksek Dağları**, 3. Baskı, Pekin, Xin HuaYayını, 2007.
- Liu, Yan: **Şıncan Uygur Özerk Bölgesi İktisatı**, Şıncan, Şıncan Halk Yayını, 2013.
- Lou, Hua: **Şıncan Uygur Özerk Bölgesinde Gezilecek Alanlar**, Xi An, Xi An Merkezi Milli Eğitim Yayını, 2006.
- Lu, Jin, Fang: **Şıncan Uygur Özerk Bölgesinde Turizm Kaynakları Araştırması**, Pekin, Dong Hai Sayahat Yayını, 2009.
- Lu, Tian: **Şıncan’ın Güzel Turizm Kaynakları Ve Avantajları**, Pekin, Şin Lang Yayını, 2007.
- Lu, Yun, Ting: **Eko-turizme, Sürdürülebilir Kalkınmaya, Ekonomik Coğrafyaya Örnek: Şıncan Uygur Özerk Bölgesi**, Xi An, Milli Eğitim Yayını, 2007.
- Mahmut, Mehmet: **Şıncan Uygur Özerk Bölgesinde Turizm Mekanları**, Urumçi, Şıncan Halk Yayını, 2004.
- Ma, Yan, Hua, Li: **Bölgede ki Alternatif Turizmin Cazibesi**, Shang Hai, Nanjin Üniversitesi Yayını, 2009.
- Ma, Yong; Shu, Bo, Yang: **Bölgesel Turizm Planlaması**, Tianjin Nan Kai Üniversitesi Yayını, 2009.
- Mehmet, Abduveli, Hacı;

- Huşur, Dilmurat: **Şıncan Uygur Özerk Bölgesi Turizminin Araştırması ve Yeniden Geliştirilmesi**, Pekin, Milletler Yayını, 2007.
- Mei, Xiao, Ya: **Yabancıların Aklında Zengin Turizm Kaynağına Sahip Bölge**, Şi An, Çin Ulusal Yayını, 2005.
- Muhammetimin, Reşit: **Mahmut Kaşgari**, Şıncan, Kaşgar Uygur Yayını, 1999.
- Muzaffer, Aykut: **Şıncan Uygur Özerk Bölgesi Turizmi Hakkında Bilgiler**, Pekin, Merkez Yayını, 2007.
- Nimmet, Zahir: **Şıncan Uygur Özerk Bölgesinde Demir Yolu Gelişmeleri**, Şıncan, Xinjiang Yayını, 2008.
- Niyaz, Elxat: **Tanrı Dağlar Arasında Turizm Mekânı**, Urumçi, Milli Üniversite Yayını, 2008.
- Ömer, Elshat: **Kiroran Güzeli**, Urumçi, Xinjiang Yayını, 2005.
- Peng, Gui, Quan: **Şıncan Turizm Coğrafyası**, Shang Hai, Turizm Eğitim Yayını, 2001.
- Rahman, Abdulkerim: **Uygur Folkloru**, Urumçi Şıncan Üniversitesi Yayını, 2004.
- Shu, Bo, Yang: **Bölgesel Turizm Planlanması**, Tian Jing, Nan Kai Yayını, 2009.
- Sun, Gen, Nian: **Çin'in Eko-turizm Kalkınma Modeli Hakkında Bir Araştırma**, Pekin, Kaynak Araştırma Meslek Okul Yayını, 2005.
- Şıncan İstatistik Dairesi: **Şıncan Uygur Özerk Bölgesi Ulusal İstatistik Defteri**, Urumçi, 2017.
- Şıncan Turizm Bakanlığı: **Şıncan İstatistik Defteri**, Urumçi, Şıncan Turizm Bakanlığı Yayını, 2014.

- Şincan Turizm Bakanlığı: **Şincan Uygur Özerk Bölgesi Turizm Planlama ve Coğrafya Araştırma Daire Analiz Kitabı**, Urumçi, Şincan Halk Yayını, 2003.
- Şincan Uygur Özerk Bölgesi Millî Eğitim Bakanlığı: **Şincan Coğrafyası**, Urumçi, 8. Baskı, 2001.
- Şincan Uygur Özerk Bölgesi Turizm Araştırma Dairesi: **Şincan Turizm Genel Ekonomisi**, Pekin, Xin HuaYayını, 2006.
- Şincan Uygur Özerk Bölgesi Turizm İdaresi: **Turizm Planlama ve Kalkınma Komitesi Makalesi**, Xin HuaYayını, Pekin, 2011.
- Şincan Uygur Özerk Bölgesi Turizm İdaresi: **Xinjiang Statistical Year Book**, Pekin, Xin HuaYayını, 2011.
- Şincan Uygur Özerk Bölgesi Turizm İdaresi: **Xinjiang Statistical Year Book**, Pekin, Xin HuaYayını, 2014.
- Şincan Uygur Özerk Bölgesi Ulusal İstatistik Komitesi: **Şincan Uygur Özerk Bölgesinde Turizm**, 2012.
- Şincan Uygur Özerk Bölgesi Ulusal İstatistik Komitesi: **Şincan Uygur Özerk Bölgesinde Turizm**, Urumçi, Ulusal İstatistik Komitesi Yayını, 2015.
- Şincan Uygur Özerk Bölgesi Ulusal İstatistik Komitesi: **Uygur Özerk Bölgesi Turizm İstatistikleri**, Urumçi, Ulusal İstatistik Komitesi Yayını, 2015.
- Tekeli, Hasan: **Turizm Pazarlaması ve Planlaması**, Ankara, Detay Yayıncılık, 2001.
- Tevekkül, Tahir: **Tarihin Günümüze Sunan Avantajları ve Değerleri**, Guang Dong, Uygur Ulusal Yayını, 2006.

- Tian, Li: **Alternatif Turizm: Şincan Uygur Özerk Bölgesi**, Pekin, Yun Nan Milli Eğitim Yayını, 2009.
- Tohti, İlham: **Biz Uygurların Tarihi Ve Kültürleri**, Pekin, Merkez Halk Yayını, 2004.
- Tohti, İlham: **Uygur Bölgesinde Yaşayan Türk Tarihi**, Pekin, Merkez Üniversitesi Yayını, 2002.
- Wang, Mei, Fei: **Batı Mekân: Şincan Uygur Özerk bölgesi Tarih Yadigarları**, Pekin, Merkez Yayını, 2008.
- Wang, Wei, Ping: **Şincan Özerk Bölgesinde Turizmin Alternatifi**, Shang Hai, Nan Kai Üniversitesi Yayını, 2009.
- Wei, Xiao, An: **Şincan Uygur Özerk Bölgesine Özel Turistik Ürünler**, Pekin, Xin HuaYayını, 2006.
- Wei, Xiao, An: **Yeni Yüzyılda ki Şincan Turizm Gelişmesi**, Pekin, Guang Dong Turizm Yayını, 2012.
- Wen, Qian, Li: **Uygur Bölgesinde Çöllük**, Gan Su, Gan Su Milli Yayını, 2008.
- Whang, Wei, Liang: **En Güzel Şeyler Yine de Bizim Şincan Uygur Özerk Bölgesinde**, Urumçi, Xin Jiang Halk Yayını, 2001.
- Xinjiang: **İstatistik Yıllığı**, Urumçi, İstatistik Daire Başkanlık Yayını, 2017.
- Yadikar, Ali: **Uygur Halk Edebiyatların Esasları**, Urumçi, Şincan Halk Yayını, 2006.
- Yang, Cheng, Hi: **Turizm Kaynaklarının Geliştirmesi ve Planlaması**, Si Chuan, Si Chuan Üniversitesi Yayını, Cilt: 6, 2012.
- Yang, Li: **Turizm Ekonomisi**, Pekin, Merkez Yayını, 22 Ağustos 2001.
- Yasin, Erfan: **Uygurların Örf ve Adetleri**, Pekin, Merkez Milli Yayını, 2003.

- Yasin, Neyim: **Şincan Rehber Kitabı**, Urumçi, Şincan Yayını, 2012.
- Yasin, Neyim: **Şincan Uygur Özerk Bölgesinin Turizmi ve Geleceği**, Pekin, Xin HuaYayını, 2007.
- Yusuf, Eziz. **Uygur Tarihi, Gelenekleri ve Yaşamı**, Pekin, Milletler Yayını, 1998.
- Yu, Zhi, Tian: **Otel İşletmelerinin Yönetimi**, Pekin, Xin HuaYayını, 2009.
- Zhang, Guang, Rui: **Bölgesel Alternatif Turizm Geliştirmesi**, Yun Nan, Yun Nan Eğitim Yayını, 2003.
- Zhang, Min, Li: **Şincan Turizmine Genel Bakış**, Tian Jin, Tian Jin Halk Yayını, 2009.
- Zhang, Ni, An: **Turizm Kaynakları ve Çevrenin Etkisi**, Guang Zhuo, Guang Zhuo Yayını, 2008.
- Zhang, Xiao, Li: **Bölge Ekonomisini Etkileyen Kurumlar ve Özel Sektörler**, Pekin, Lan Zhuo Ekonomi Yayını, 2011.
- Zhang, Yan; Zhang, Ying: **Yeni Asırda ki Çin Turizmi**, Urumçi, Xin Jiang Halk Yayını, 2009.
- Zhang, Ying: **Bölge Turizm Endüstrisinin Rekabet Gücü**, Urumçi, Xin Jiang Üniversitesi Yayını, 2008.
- Zhao, Xi, Ping; Li, Lei, Lei: **Şincan Uygur Özerk Bölgesinde Turizm Festivalleri**, Urumçi, Seyahat Yayını, 2009.
- Zhao, Xi, Ping: **Şincan Ekonomisi ve Turizm Pazarlaması**, Pekin, Yüksek Öğretim Yayını, 2011.
- Zhao, You, Gen: **Şincan Uygur Özerk Bölgesinde Tedavi Turizmi**, Gan Su, Gan Su Merkez Yayını, 2009.

Makale

- Akpınar, Elif; Bulut, Yahya: “Ülkemizde Alternatif Turizm Bir Dalı Olan Ekoturizmi Çeşitlerinin Bölgelere Göre Dağılımı Ve

- Uygulama Alanları”, **3. Ulusal Karadeniz Ormancılık Kongresi**, Ankara, Türkiye Ormancılar Derneği Yayını, Orman ve Av, Sayı 4, Mayıs 2010.
- Alim, Zülhumar: “Şıncan Medeniyeti”, **Xin Jiang Dergisi Yayını**, Urumçi, Cilt:2 Sayı: 2, 2003.
- Bakırcı, Mehmet: “Doğu Karadeniz Bölgesinin Turizme Kazandırılması”, **Doğu Karadeniz Turizm Konferansı**, Ankara, Turizm Bakanlığı, Turizm Eğitim Müdürlüğü Yayını, 2002.
- Guo, Bao: “Şıncan Uygur Özerk Bölgesinin İklimi ve Özellikleri”, **Xin HuaYayını**, Pekin, Cilt: 8, Sayı: 15, 2011.
- Buğra, İmin: “Doğu Türkistan’ın Demografik Yapısı”, **Gök Bayrak Dergisi**, Kayseri, Sayı:5, 3 Şubat 2008.
- Chen, Jia, Zhen: “Şıncan Uygur Özerk Bölgesinde Tarihi Turizm Alanları” , **Guang Xi Üniversite Dergisi**, Guang Xi, Sayı:4, 2007.
- Cui, Ying: “Turizm Çeşitlerinden Gençlik Turizm”, **Shan Xi Üniversitesi Meslek Yüksek Okul Dergisi**, Shan Xi, Yıl: 2014, Sayı: 3.
- Dilber, Abeydulla: “Tarım Havzası Yeşil Alanı ve Su Rezervi Araştırması”, Şıncan Üniversitesi Üniversite Dergisi,(Doğayı Araştırma Nushası), 2006, Cilt 2 sayı 02, s. 216.
- Ehmet, Ablez: “Uygur Tiyatrosu”, **Şıncan Üniversitesi Dergisi**, Urumçi, Cilt: 2, Sayı: 6, 1998.
- Eker, Hasan: “Kongre Turizmi ve Bursa’da Kongre Turizminin Düzeyi”, **1. Bursa Turizm Sempozyumu**, Bursa 30 Eylül-2 Ekim 2005.

- Emet, Elşat: “Sırlı Mekanlar”, **Şincan Milli Dergisi**, Şincan, Cilt:1, Sayı:1, 2004.
- Erdoğan, Nazmiye;
- Yağcı, Özgür: “Sürdürülebilirlik Bağlamında Eko turizmin Sosyal, Ekonomik ve Çevresel Etkiler Bakımından Değerlendirilmesi”, **First Tourism Congress of Mediterranean Countries, Tourism In Mediterranean From Past To Future: Proceedings**, Antalya, 2002.
- Gülcan, Bilgehan: “Türkiye’de Kültür Turizminin Ürün Yapısı ve Somut Kültür Varlıklarına Dayalı Ürün Farklılaştırma İhtiyacı”, **Gazi Üniversitesi İşletme Araştırma Dergisi**, Ankara, Cilt: 2, Sayı: 1, 2010.
- Ğulam, Yalkun: “Uygur Edebiyatı”, **Milletler Dergisi**, Pekin, Cilt: 8, Sayı: 3, 1998.
- Ju, Xiao, Kai: “Turizm Pazarlaması: Urumçi Örneği”, **NanKai Turizm Dergisi**, Tian Jing, Cilt:4, Sayı:1, 2014.
- Koni, Hasan: “Çin Halk Cumhuriyeti Azınlık Politikası”, **Gökbayrak Dergisi**, Kayseri, Sayı:48, Ağustos 2007.
- Kuang, Lin: “Sağlık Açısından Turizm Alanları”, **Şincan ShiFan Üniversitesi Doğa İlimleri Dergisi**, Şincan, Cilt:2, Sayı:2, t.y.
- Liu, Tian, Hu: “Şincan Uygur Özerk Bölgesinin Turizm Potansiyeli”, **Şincan Milli Üniversite Dergisi**, Şincan, Cilt:8, Sayı:3, 2005.
- Liu, Wei: “Alternatif Turizm Çeşitleri ve Gelişmesine Yönelik Planlar”, **Modern Ticaret Dergisi**, Xin Jiang, Cilt: 21, Sayı: 3, 2009.

- Li, Jie: “Şıncan Uygur Özerk Bölgesinde ki Festivallerin Bölgesel Turizm Açısından Değerlendirilmesi”, **Seyahat Yayını**, Urumçi, 2009.
- Li, Rui; Wang, Yi, Min: “Turizm Kaynakların Planlanması Ve Geliştirilmesi”, **Zheng Zhou Üniversite Dergisi**, Zheng Zhou, Cilt:3, Sayı: 1, Ekim 2002.
- Li, Shu, Min: “Şıncan Uygur Özerk Bölgesi Turizm Alanı Hızla Geliştirmeye Yönelik Analiz”, **Kuzey Batı Üniversite Dergisi**, Xi An, Cilt: 2, Sayı:1, 2006.
- Li, Xiao, Feng: “Şıncan Bir Kültür Kaynağı”, **Şıncan Uygur Özerk Bölgesi Turizm Dergisi**, Urumçi, Cilt:2, Sayı:3, Urumçi, 2010.
- Lou, Gao, Yuan: “Şıncan Uygur Özerk Bölge Halkının Kültürü Ve Turizm Dağılımı”, **Zhe Jiang Üniversitesi Dergisi**, Urumçi, Cilt:2, Sayı:3, 2009.
- Lou, Jin: “Şıncan Uygur Özerk Bölgesinde Turizm Kaynakları”, **Guang Dong Sayahat Dergisi**, Guang Dong, Cilt:2, Sayı:2, 2008.
- Lo, Ai, Jin: “Şıncan Turizmin Gelişmesine Yönelik Analiz”, **Xin Hua Dergisi**, Pekin, Cilt:2, Sayı:1, 2006.
- Lu, Lin: “Turizm Alan Yaşam Döngüsü Ve Coğrafıyı Açısından Araştırmalar”, **Bilim Teknik Dergisi Yayını**, Pekin, 2007.
- Ovalı, Pınar, Kısa: “Farklı Turist, Farklı Turizm, Farklı Mimari: Çevreci Turist, Ekolojik Turizm, Ekolojik Turizm Mimarisi”, **Turizm ve Mimarlık Sempozyumu**, Antalya, 28-29 Nisan 2006.
- Ovalı, Pınar, Kısa: “Kitle Turizmi ve Ekolojik Turizmin Kavram, Mimari ve Çevresel Etkiler Bakımından Karşılaştırılması”, **MEGARON, Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi. E-Dergisi**,

Cilt: 2, Sayı: 2, 2007,
https://www.journalagent.com/z4/download_fulltext.asp?...megaron...MEGARON...

Öztürk, Yüksel;

Yazıcıoğlu, İrfan:

“Gelişmekte Olan Ülkeler İçin Alternatif Turizm Faaliyetleri Üzerinde Teorik Bir Çalışma”, **Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi**, Ankara, Sayı: 2, Yıl: 2002.

Qin, Yu:

“Şincan Uygur Özerk Bölgesinde Turizm ürünü Hakkında Düşüncüler”, **Turizm Dergisi**, Cilt: 5, Sayı: 14, 2005.

Sargın, Sevil:

“Yalvaç’ta İnanç Turizmi”, **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Elâzığ, Cilt: 16, Sayı: 2, 2006.

Sheng, Lei:

“Şincan Uygur Özerk Bölgesi Turizminin SWOT Analizi Ve Geliştirmenin Önemi”, **Urumçi Halk Eğitim Enstitüsü Dergisi**, Urumçi, Cilt:14, Sayı:2, Mayıs 2006.

Somuncu, Mehmet:

“Dağcılık Ve Dağ Turizmindeki İkilem: Ekonomik Yarar ve Ekolojik Bedel”, **Ankara Üniversitesi Coğrafi Bilimler Dergisi**, Ankara, Cilt:2, Sayı:1, 2004.

Süt, Abdulnasır:

“İslam ve Turizm İlişkisi”, **Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, Ankara, Cilt: 9, Sayı: 11, 2014.

Şincan Uygur Özerk Bölgesi

Turizm Araştırma Dairesi:

“Şincan Uygur Özerk Bölgesi Turizm Araştırması”, **Merkez Turizm Dergisi**, Pekin, Cilt: 3, Sayı: 8, 2006.

- Tian, Li: “Alternatif Turizme Yönelik Nitelikleri Geliştirme Analizi”, **Milli Eğitim Dergisi**, Tian Jin, 2003.
- Tohti, Mahire: “Şıncan Seyahat Dünyası Programsı”, **Seyahat Dergisi**, Pekin, Cilt:1, Sayı:2, 2008.
- Turdi, Rahman: “Uygur Medeniyeti”, **Milletler Medeniyet Dergisi**, Pekin Cilt 4, Sayı 2, 1999.
- Uluslan, Yeliz; Batman, Orhan: “Alternatif Turizm Çeşitlerinin Konya Turizmine Etkisi Üzerine Bir Araştırma”, **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Konya, Cilt: 28, Sayı: 23, 2010.
- Uygur, Selma, Meydan; Baykan, Eda: “Kültür Turizmi Ve Turizmin Kültürel Varlıklar Üzerindeki Etkileri”, **Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi**, Ankara, Yıl: 2007, Sayı: 2.
- Wang, Qing, Yuan: “Turizm Kaynakları Hakkında Bir Analiz”, **He Bei Eğitim Üniversite Dergisi**, Xi An Cilt: 5, Sayı:2, 2006.
- Wang, Sheng, Ping: “Alternatif Turizm Kaynakları ve Geliştirme Stratejisi”, **Şıncan Shi Fan Üniversitesi Dergisi**, Urumçi, Cilt:18, Sayı:6, 2006.
- Wang, Zi, Xin;
Wang, Yu, Cheng: “Turizmi Etkileyen Faktörler Hakkında Araştırma”, **Turizm Dergisi**, Yun Nan, Sayı: 2, Yıl: 2005.
- Wu, Bi, Hu: “Bölgesel Turizm Planlaması Prensipleri”, **Çin Seyahat Dergisi**, Xi An, Cilt:1, Sayı:2, 2001.
- Xu, Shao, Li: “Şıncan Uygur Özerk Bölgesinde ki Doğal Kaynakların Mevcut Durumu Analizi Ve

- Gelişimi”, **Çin Jeolojik Üniversite Dergisi**, Pekin, Cilt:2, Sayı:15, 2012.
- Yang, Yi: “AAAAA: Birinci Düzeyde Korunan Turistik Mekanlar,” **Şıncan Uygur Özerk Bölgesi Turizm Dergisi**, Xin Hua Yayını, Pekin, Cilt:12, Sayı: 28, 2007.
- Yasin, Neyim: “Şıncan Uygur Özerk Bölgesinin Turizm Kalkınması Ve Gelişmesi”, **Coğrafya Araştırma Dergisi**, Urumçi, 23 Mayıs 2006.
- Yeşiltaş, Murat; Öztürk, İlker: “Bölgesel Kalkınma Çerçevesinde Alternatif Turizm Faaliyetlerine Yönelik Bir Değerlendirme: Sivas Örneği”, **Cumhuriyet Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, Sivas, 2008, Cilt: 9, Sayı: 1.
- Yılmaz, Hasan; Yılmaz, Sevgi: “İnanç Turizmi Açısından Abdurrahman Gazi Türbesinin Değerlendirilmesi”, **Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi**, Erzurum, Cilt: 29, Sayı: 2.
- Yu, Ping: “Alternatif Turizm Tanımı ve Planlaması”, **He Nan Xin Yang Üniversite Dergisi**, He Nan, Cilt:18, Sayı:2, Haziran 2008.
- Yu, Wei, Bing: “Şıncan Uygur Özerk Bölgesinin Alternatif Turizm Üzerinde Araştırma ve Analizler”, **Girişimciler Dergisi**, Urumçi, Cilt:2, Sayı:2, 2007.
- Yürük, Esin, Özkan: Turizmin Geleceği: Eko Turizm”, **Standart: Ekonomik Ve Teknik Dergi**, Ankara, 2003, Sayı: 500 .
- Zeyrek, Ali, Nadir: “Besni’de Alternatif Turizm Potansiyeli”, **Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Gaziantep, Cilt: 7, Sayı: 2, 2008.

- Zhang, He, Qing: “Azınlık Etnik Bölgesinde Kültürel Turizmin Gelişmesi”, **Medeniyet Dergisi**, Nan Kai, Cilt:3, Sayı:1, 2005.
- Zhang, He, Qing: “Kış Turizmini Geliştirme Planı Ve Analizi”, **Seyahat Dergisi**, Pekin, Sayı:2, 2009.
- Tez**
- Acır, Erdem: “Türkiye’de Gençlik Turizmi Potansiyelinin Geliştirilmesi Ve Çözüm Önerileri”, T.C Kültür Ve Turizm Bakanlığı Yatırım Ve İşletmeler Müdürlüğü, Uzmanlık Tezi, Ankara, 2010.
- Akhmetov, Almaz: “Almatı’nın Kongre Turizm Arz Potansiyeli ve Şehrin Kongre Destinasyonu Seçim Faktörleri Açısından Değerlendirilmesi”, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Ana Bilim Dalı, İzmir, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2007.
- Bulut, Zöhre: “Kemaliye (Erzincan) İlçesi ve Yakın Çevresinin Alternatif Turizm Kapsamında Rekreatif Turizm Potansiyelinin Belirlenmesi”, Atatürk Üniversitesi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Erzurum, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), 2006.
- Cengiz, Funda: “Üçüncü Yaş Turistlere Yönelik Turistik Ürün Analizi: Alanya Uygulaması”, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Anabilim Dalı, Antalya, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), 2012.
- Ercanik, Ceyda, Tekince: “Türkiye’de Yat Turizminin Coğrafya Açısından İrdelenmesi”, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya (Beşerî Ve İktisadi) Anabilimdalı, Ankara, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2003.

- Erkut, Ferda, Çağlar: “Eko Turizm Kaynağı Olarak Akçay Vadisi ve Madran Dağı’nın Değerlendirilmesi”, Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2005.
- Eser, Kazım: “Konaklama İşletmelerinde Stratejik Maliyet Yönetimi Ve Karlılık İlişkisi”, Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karaman, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2009.
- Genç, Atakan: “Yerel Yönetimlerde Stratejik Planlama Ve Bir Uygulama”, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2007.
- Keleş, Ayşegül: “Sürdürülebilir Turizm Planlaması ve Türkiye’de Yat Turizmine Ekolojik Yaklaşım”, Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi Anabilim Dalı, Ankara, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2003.
- Li, Feng: “Turizm Kaynaklarının Geliştirilmesi ve Turizm Sürdürülebilir Kalkınması”, XinJiang Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2007.
- Li, Li: “Şincan Uygur Özerk Bölgesi Gözde Turizm Bölgelerin Kalkınması”, XinJiang Shi Fan Üniversitesi Coğrafi Ve Turizm Ana Bilim Dalı, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2006.
- Mahmut, Alim: “Bölgede Turizmin Gelişiminde ki Etkileri olan Unsurlar”, Xin Jiang Üniversitesi, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), 2008.

- Ma, Yong, Shu: “Bölgesel Turizm Kaynakların Planlaması”, Nankai Üniversitesi, Tian Jin, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2009.
- Oruç, Onur: “Bir Alternatif Turizm Türü Olan Doğa-Atlı Spor Turizminin Kastamonu Örneği Üzerinde İrdelenmesi”, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimler Enstitüsü, İstanbul, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2004.
- Özdemir, Jülide: “İsparta İlinin Turizm Potansiyeli ve Geliştirilebilir Turizm Çeşitleri”, Turizm Bakanlığı Uzmanlık Tezi, Ankara, Mart 2008.
- Özel, Mehmet Ali : “Turizmin Çeşitlendirilmesi Bağlamında Doğa Turizmi: Ankara İli Örneği”, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Uzmanlık Tezi, Ankara, Şubat 2010.
- Sezer, Mustafa, Serdar: “Türkiye Turizm Sektöründe Müze Turizminin Payının Değerlendirilmesi”, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Kamu Yönetimi Bilim Dalı, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2010.
- TUERDİ, Wusiman: “Kumul On İki Makam Üzerine Bir İnceleme” Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili Ve Edebiyeti Ana Blim Dalı, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) 2016, s.2.
- Wu, Zhe: “Şıncan: Uluslararası Etnik Gruplar ve Çin Devrimi”, Tayvan Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Tarih Araştırmaları Bölümü, Tayvan, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), 2009.

Elektronik Kaynaklar

Araştırma, (Çevrimiçi) www.turkishstudies.net/sayilar/mehmetab, Erişim Tarihi: 16 Ağustos 2011.

Araştırma Makale, (Çevrimiçi) www.jeopoliturk.com/HaberDetay/21/TANRi-DAGLARI-CENNETIN-BIR-YANSIMASI, Erişim Tarihi: 18 Eylül 2012.

Baki, Karacay, (Çevrimiçi) <https://bakikaracay.com/swot-analizi-nedir-nasil-yapilir>, Erişim Tarihi: 12 Şubat 2013.

“Doğa Yürüyüşü”, (Çevrimiçi) <https://dergipark.org.tr/download/article-file/178530>, Erişim Tarihi: 15 Mayıs 2011. Erişim Tarihi: 15 Mayıs 2011.

Engel, J., Ronald: “Sürdürülebilir Kalkınma Ahlakı”, **Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, Çev: İbrahim Özdemir, Ankara, Sayı: 37, (Çevrimiçi) <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/37/743/9495.pdf>, Erişim Tarihi: 21 Mayıs 2013.

“Turizm Olgusu ve Özellikleri”, (Çevrimiçi) <http://guneslerim.blogcu.com/turizm-olgusu-ve-ozellikleri/2282503>, Erişim Tarihi: 12 Mart 2013.

“Gençlik Turizmi”, (Çevrimiçi) https://www.researchgate.net/publication/326066143_Genclik_Turizmi_Kapsaminda_Yeni_Trend_Drone_Yarislari_New_Trend_In_The_Context_Of_Youth_Tourism_Drone_Races, Erişim Tarihi: 15 Mart 2019.

Haber, (Çevrimiçi) https://www.researchgate.net/publication/283498573_Ekoturizm_Turizm_Cevre_ve_Surdurulebilirlik Erişim Tarihi: 13 Mart 2011.

Haber, (Çevrimiçi) <http://www.gaotie.cn/xinjiang/>, Erişim Tarihi: 06 Şubat 2011.

Haber, (Çevrimiçi) http://www.xinhuanet.com//2017-10/21/c_129724302.htm, Erişim Tarihi: 12 Ağustos 2008.

Haber, (Çevrimiçi) www.huaxia.com/xjtrl/tzxj/yhzc/, Erişim Tarihi: 06 Şubat 2011.

Haber, (Çevrimiçi) www.ekoturizmderneği.org/ekotur.asp, Erişim Tarihi: 13 Mart 2011.

Industryolog, (Çevrimiçi) <https://industryolog.com/swot-analizinden-tows-matrisine>, Erişim Tarihi: 20 Haziran 2017.

İHH İnsani Yardım Vakfı: **Hür Doğu Türkistan Sempozyumu**, İstanbul, İhh Araştırma Yayınlar Birimi, Mart 2010, (Çevrimiçi) www.ihh.org.tr/fotograf/yayinlar/dokumanlar/dogu-turkistan-sempozyumu, Erişim Tarihi: 21 Mayıs 2012.

Kitap, (Çevrimiçi) www.meb.gov.tr/aok/Aok_Kitaplar/AolKitaplar/Turizm_2/3.pdf, Erişim Tarihi: 12 Eylül 2010.

Li, Lu: “Tanrı Dağları Özel ve Güzel”, (Çevrimiçi) www.xjtianshan.cn/pendi/lilun, Erişim Tarihi: 18 Haziran 2012.

Makale, (Çevrimiçi) <https://dergipark.org.tr/download/article-file/195650>, Erişim Tarihi: 12 Eylül 2014.

Rahman, İlyas: “Altay Bölgesinde Turizm”, (Çevrimiçi) www.ilmimakale.cn.com/scenery/html, Erişim Tarihi: 31 Ocak 2012.

Rapor, (Çevrimiçi) http://www.xinhuanet.com/fortune/2018-01/16/c_1122267046.htm, Erişim Tarihi: 02 Haziran 2018.

Rapor, (Çevrimiçi) www.tursab.org.tr, Erişim Tarihi: 12 Mayıs 2011.

Rozi, Hesin: (Çevrimiçi) www.huruygur.com/dogu-turkistan-cografyasi.html/pdf, Erişim Tarihi: 11 Mayıs 2018.

Rozi, Hesin: “Uygurların Yöreleri”, (Çevrimiçi) www.turkmayasi.tr/gg/Uygur-Kulturu.htm, Erişim Tarihi: 30 Nisan 2011.

Sarıçay, Nesrin, Yardımcı: “Turizmde İyi Bir Alternatif Spor Turizmi”, **İzmir Ticaret Odası, Ar-Ge Bülten**, İzmir, Temmuz, 2009, (Çevrimiçi) http://www.izto.org.tr/portals/0/iztogenel/dokumanlar/turizmde_ iyi_ bir_ alternatif_ spor_ turizmi_ n_ saricay_ 26.04.2012%2019-30-00.pdf, Erişim Tarihi: 26 Mayıs 2012.

Tanıtım, (Çevrimiçi) <https://piao.ctrip.com/ticket/dest/t4665.html>, Erişim Tarihi: 19 Ağustos 2016.

“Turizm Olgusu ve Özellikleri”, (Çevrimiçi) www.ekitapyayin.com/id/025/01.htm / [turizm olgusu ve özellikleri/_3.pdf](http://www.ekitapyayin.com/id/025/01.htm), Erişim Tarihi: 12 Mart 2013.

TÜSİAD: **Sürdürülebilir Turizm Raporu**, Yayın No: TÜSİAD-T/Eylül/, (Çevrimiçi) : <https://tusiad.org/tr/tum/item/6032-tusiad--surdurulebilir-turizm-baslikli-raporunu-kamuoyuna-sundu> Erişim Tarihi: 13 Nisan 2013, s. 20.

Yücel, Sunay, Ünlü: TÜRSAB Ar-Ge Departmanı, (Çevrimiçi) www.tursab.org.tr/dosya/1017/may04yayla_1017_1683015.pdf, Erişim Tarihi: 02 Mayıs 2012.

(Çevrimiçi) <http://www.douban.com/review/>, Erişim Tarihi: 15 Nisan 2011.

(Çevrimiçi) www.mafengwo.cn/sales/5779811.html, Erişim Tarihi: 23 Mayıs 2013.

(Çevrimiçi) www.tmall.com/mlist/cp_0MK9rr3wy7_T8Q.html. Erişim Tarihi: 02 Mayıs 2011.

(Çevrimiçi) www.techanyi.com/xinjiang/kashi/11095.html. Erişim: 18 Mart 2012.